

Universitätsbibliothek Paderborn

Homiliæ Qvadragesimales Reverendissimi D.ni P. F. Hieronymi Baptistæ De Lanvza Venerabilis memoriæ Episcopi Barbastrensis & Albarrazini, Ord. FF. Prædicatorum

Ex Hispanico idiomate in latinum perfectè fideliterq[ue] iuxta posteriorem omnium, nouamq[ue] editionem translatae, & ab innumeris cùm S. Scripturæ, tùm SS. Patrum typographicis erroribus emendatæ ... cum triplici Indice ...

Lanuza, Jerónimo Bautista de

Antverpiæ, 1649

Dominica quarta Quadragesimæ: Homilia Vigesimaseptima. De miraculo quinque panum. Abiit Iesus trans mare Galilææ est Tiberiadis, & sequelatur eum multitudo magna. Ioan.6.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53104](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53104)

S V M M A R I V M

HOMILIE VIGESIMÆ SEPTIMÆ SEQVENTIS.

REFERT D. Ioannes Euangelista miraculum cum notissimum, tum celeberrimum patratum à Christo Domino, quo prandium paravit opulentissimum, quinque millibus hominum, & innumerabili mulierum, puerorumque multitudini (sic sentit D. Hilarius) quinque solummodo panibus hordeaceis, & duobus piscibus. Circa quod septem considerantur articuli. Primus ostendit, quod Deus electis suis nedum in altera vita bona tribuit gloriæ, sed etiam in hac prospicit de temporalibus *a*. probatque qualem eorum gerat sollicitudinem, in hac, quam eorum habebat, qui eum sequebantur *b*. Secundus habet, quod licet præsciret quid esset facturus, Philippum tamen interrogat ad maiorem miraculi confirmationem, doctrinamque nostram *c*. Tentans eum, ut eius fidei pateat infirmitas *d*. Agens velut magister cum discipulis suis, & strenuus dux cum militibus suis *e*. Tertius docet, licet Dominus in sua interrogatione sapientissimæ daret answeram responsioni: non tamen advertit illam D. Philippus *f*. & quas dederunt ipse, diuusque Andreas, insipientes & inordinata fuerunt, talesque sunt quæ communiter pauperibus obijciuntur *g*. Quarto intelligimus; docere Christum ad bonorum eius in nobis multiplicationem requiri, ut aliquid ex nostra parte conferamus *h* & si velimus quod nobis prandium non desit, sed superfluat, quisque suo resideat loco *i*. Quinto: vult Dominus videat diues modum dandi eleemosynam hunc esse eminentiorem, si illam proprijs erogat manibus indigentibus *k*. Sexto præterit; ut videamus quàm libere suis prospiciat *l*, nec velit quidquam perire eorum, quæ diues domus sue possidet *m*; Formamque hanc esse convenientiorem: ut domus panis augetur, illum dispertiri *n*. Tandem qua ratione hoc fecerit miraculum, ut sanctissimi Sacramenti fundamentum quod volebat publicari; talibus enim illud egit circumstantijs, ut unum alteri corresponderet *o*.

- §. 1. Electis suis providet Deus ambabus manibus, id est bonis æternis, quæ in monte Thabor ostendit, & temporalibus, quæ hodie in monte Hermon exposuit.
- §. 2. Abijt Iesus trans mare Galilææ. Secessit Dominus in desertum mortem deplangens sui Præcursoris, requiem suis tribuens Apostolis, & dum oculos suos sublevar, nostros componit.
- §. 3. Cum sublevarset oculos Iesus, & vidisset &c. Oculos suos sublevar, demonstrans sollicitudinem in sustentandam Hier. Bapt. de la Nuz. a. Tom. III.

- do illos, qui eum sequuntur, & ostenditur, si quis de illo dubitet, ut ostendit in Anania, & Seraphia, Moysè & Aaron.
- §. 4. Vnde ememus panes? Servus Dei non deficit alimentem, quibus & viliter & honorificè succurrit, non sicut diabolus, mundus, & caro.
- §. 5. Vnde ememus panes? Ad Dei spectat providentiam nos alere, seque credit offensum ab eo, qui de illo in suis diffidit angustijs.

A

§. 6. Vt

§. 6. Ut manducanti, &c. *Deus, qui propter bonos creavit mundum, & sustentat malos, & quidquid in eo est, non est fame sine interire.*

§. 7. Subijt in montem &c. *Et cum vidisset, quia multitudo maxima &c. Christus in sublimi illos intuetur, qui sunt in declivi. Hoc diues faciat & miseretur pauperu, sibi que pariet tranquillitate.*

§. 8. Dixit ad Philippum vnde ememus panes: *Querit Deus, ut tanto pateat miraculum excellentius, quam illud aquarum, & maris: hoc tibi sit utilitati.*

§. 9. Hoc autem dicebat, tentans eum. *Tentat Christus Philippum, ut eius fides deficiat de tegetur, ad cuius mensuram ipsius sunt miracula, & omnium suprema fuit illa virginis sanctissima.*

§. 10. Fides miraculorum operatoria est eam via, ut securam excitet fiduciam: *ob cuius defectum in nobis pauca Deus operatur.*

§. 11. Tentans eum. *Tentat illum Dominus instar Magistri & Ducis, qui tumultum fugit: aliquando est flaccida fides, etiam in tam magnis sanctis, qualis Abraham: vnde de nobis quoad hoc Deus sicut dorege Asa, conquiritur.*

§. 12. Vnde ememus panes? *Non aduertit Philippus quid Christus interroget, nec ille, nec Apostoli ad eius recurrunt potentiam pro elemosyna, sicut pro vindicta.*

§. 13. Ducentorum denariorum, &c. *Est puer vnus hic, &c. Quidam pauperi respondent cum Philippo, quod non sit: alij cum Andrea, quod tantu non sufficiat: cum elemosyna crescere debeat tantum, quantum crescunt tanti.*

§. 14. Præcipit Christus, sui tradantur mani-

bus, ut tribuat comedendum affectu suo: *quinque videlicet panes hordeacei, & duo pisces: quia tanquam Deus tantum intendit ne esuritu remedium in victu. quem illi concedit, & non si perstinas carnis delicias.*

§. 15. Afferte illos huc. *Tu aliquid ex parte tua Christi tradere manibus, ut crescat: & magnam ostendat elemosyna excellentiam, quam facit, ex hoc, quod in tuum habebas alimentum.*

§. 16. Facite homines discurrere. *Præcipit Christus, ut ordine suo turba resideat, quo factum est; ut esca superflueret: cuius figura fuit cythara vatis Eliser.*

§. 17. Accipit ergo Iesus panes, & cum gratias, &c. *Accipiendo panem oculos atolle cum gratiarum actione versus calum, & te felicem reputa, qui proprijs possis seruire manibus pauperibus, quibus Christi & Apostolorum manus deseruiunt.*

§. 18. Apposuerunt turbæ, &c. *Sicut Apostoli numquam predicationis intermiserunt officium, sic nec proprijs manibus obsequium prestare pauperibus, ut declarat D. Paulus.*

§. 19. Excellentiam coniugij in quantitate declarat ipsum quantum volebant; & in qualitate, ipsum Impleti sunt, licet ex pane hordeaceo & sine potu.

§. 20. Colligite, quæ superauerunt fragmenta &c. *Docet Saluator qualiter tibi nihil pereat de domus tue reliquijs, multo meliori forma, quam Deus Stercutius.*

§. 21. Collegerunt duodecim cophinos. *Distributus panis crescit: est enim elemosyna ars lucrandi apertissima: Cum pauperi prouisum est, collige, & non ante.*

§. 22. Fecit hoc miraculum Christus, volens illud de SS. Sacramento publicare, ut esset velut areus suus, fuitq; verè in tredecim circumstantijs notatu dignissim.

HOMILIA XXVII.

DE MIRACULO QVINQUE PANVM.

Dominica Quarta Quadragesimæ.

Abiit Iesus trans mare Galilæe quod est Tiberiadis, & sequebatur eum multitudo magna. Ioan. 6.

AD conuiuium invitatur hodie: & quia conuiuium est exultationis & lætitiæ, illam demonstrat & celebrat non vulgarem in Misra S. Mater Ecclesia: cunctis illam filiis suis, verbis illis Prophetis offerendo. *Lætare Ierusalem, & conueniunt*
 Isa 66. 10. *facite omnes qui diligitis eum: gaudete cum lætitiis, qui in tristitia fueritis, &c.* Vnde Dominicam hanc vocat Dominicam lætatiæ, Organis, & musica ritur alacriori. Hoc nobis conuiuium instruit ex fragmentis, micisque, quæ magifico illi supremoque supersuere conuiuii Christi Saluatoris, quo pauci in deserto quinque solummodo panibus hordeaceis, ac duobus piscibus quinque millia virorum, præter paruulos & mulieres, quæ cum plerumque sint sanctiores, ceteros omnes facile numero superabant. *Quinque millia virorum, & puerorum:* inquit D. Hil. nec illas recenset Euangelista: cum in more non habeat S. Scriptura numerum recensere mulierum, nec paruulorum: sed virorum tantummodo sicut notarunt D. Hieron. & D. Cyril. Alexandr.) Tantâ hoc conuiuium instruxit abundantia, vt omnes inuitati saturarentur, Christi que virtus ita honorè patetceret, vt confouis vocibus illum, vt verum Messiam proclamariunt, vt talem in Regem promouere voluerunt, quod & fecissent, sed eorum conuati locum non dedit Saluator: qui magnâ diligentia, diuinaque prudentia in montem fecellit, importunaque sese subtraxit multitudi-

ni. Conuiuium est hoc indubiè mltò splendidus, multoque magnificentiis, quam vniquam terrens princeps, aut erexit, aut erectum audimus in mundo. Hanc non est conferendum opiparum illud, quod Spiritus S. testatur ab Aduerbo præparatum, quæ centum viginti septem

provincijs impetabat, ad domini sui Maiestatisque instantiam. Sed nec illud adeo celebre, quod mundus stupuit, ab ipso Iose (vt fabulatur) præparatum. D. Hieron. vocat illud famosissimam mensam solis instructam in arena, quæ vt notat eius Scholiastes Marius Victorius) hoc dicit ex historiâ quam narrat Herodotus, Solinus & Pomponius Mela, quæ refert Cælius Rodeginus. Æthiopes, quibus sol præcipue dominatur, vt patet ex colore quo nigri exuntur, solum vt supremum Deum adorabant (quod multis est familiaris gentibus ex relatu D. Cyrilli Alexand.) huic mensam sternebant tanto artificio, atque ingenio, vt ipse sol eam stratisse videretur: nulli etenim apparebant ministri, nullæ videbantur manus, coqui nulli: sed præstito tempore in arena mensa videbatur eibus instructa delicatissimis, quales nemò in terra posset imaginari: huc accedebant quosque volebant, quantumque lubebat comedebant, vt illo præcellentem Phæbi virtutem exponerent, talia qui ferula producebat, vt eo cunctos obligaret, illum tamquam Deum, adorarent, qui tanta ciborum vbetate illos in deserto recreabat, quod ex se non nisi arenam aridumque solum præferebat. Verissimè illud conuiuium optimates & Æthiopia Principes, tanto ingenio secretoque erigebant, vt mundus in eam fidem, quam illi spargebant, reperetur, hoc à sole paratum esse stratumque conuiuium. Tantâ vero percelleretur admiratione huius conuiuii Rex Cambyles, vt suos eo miserit Legatos rei veritatem inspecturos. Ad cuius spectaculum (vt asserit D. Hieron.) malè famosis ille necromanticus Apollonius Thyaneus immensa percutit itinera, Persas, Scythas, Masagetas, Elamitas, Babyloios, Chaldæos, aliasque innumeras provincias gentesque pertrahens: vt famosissimam solis

Esther c. 1.
1.
Quæ fuerit mensa solis.
Epist. ad Pauli.
Lib. 19.
Leit. Art.
Lib. 4.
Lib. 6. de Adorat.

A 2 mensam

D. Hil.
Lib. 3. de Trin.
In cap. 14.
Matt.
Lib. 4. de Adorat.

gentesque pertransiens: *vs famosissimam solis mensam videret insubulo*: cum enim ille esset, qui inter gentiles opera fecisset maximè admiranda, capere non poterat qualiter hæc mensa in arosi solo sterneretur. Multò sanè famosior est illa mensa, quam verus ille Sol hodie sternit in deserto: nec opus est fictionibus, vbi in conspectu omnium ipse proprijs cibum erogat manibus, ipsius ipsæ manus conuiuium instruant, & præparant in omnium oculis inuitatorum.

Grande conuiuium, caeleste conuiuium, hoc esse veneramur, vbi inuitator est ipse Deus, fercula coquunt eius diuinæ omnipotentis manus, qui seruiunt, maximi sunt principes, cæli terræque maghates, ipsi Apostoli: ipsi inuitati, sunt quinque millia hominum exceptis mulieribus & paruulis: cibus appositus sunt quinque panes Hordeacci, & duo pisces, qui cum ex natura sint inspidi, tãhbus tamen potrecti manibus, omne mundi superarunt oblectamentum: nec unquam tam suaviter gustui sapuerunt crassiores Indici panones, perdicæ, capones, mundique deliciae, sed nec ipsum magna manibus præparatum Angelicis: abundantia verò tanta fuit, vt omnes satiarentur, & repleverentur in ventre, sinibus, manicis, penulis & cophinis: Ita vt secum deferrent quidam in peris, in cophinis, abj sub axillis, abj in chlamydidibus, & nihilominus duodecim sportas reliquijs impleverunt. Illas Dominus diuino iussit consilio asseruari, vt norant D. Chrylost. a & D. Hieron. b vt ilis nos amittam in Ecclesia sua inuitaret: non enim sunt reliquiæ, quæ perduntur, sed quæ semper in esse remanent, & Ecclesie memoriã, quibus singulis annis suos conuocet filios, tantæque gratiæ faciat esse participes. Ad illas nos hodie prouocat, faxitque Deus nobis sint utilitati, quod absque dubio fiet, si sua nos gratiæ dignetur benedictione: hanc nobis gratiæ mater impetrabit si saluationem illi obtulerimus Angelicam: dicendo: *Aue Maria.*

§. 1. *Electis suis prouidet Deus ambabus manibus, id est, bonis æternis, quæ in monte Thabor ostendit: & temporalibus quæ hodie in monte Hermon exposuit.*

¶ 2
In Ps. 145
In past.
v. 1. par.
2. ad moni.
27.
Cant. 2. 6.
eius sub capite meo, & dextera illius amplexabi-

litate suo conformiter ingenio explicauit, illud Sapientiæ prodigium D. Aug. ex quo postmodum hoc sumpsit D. Greg. illa sponsa diuinæ verba de diuino suo prolata sponso. *Leua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabi-*

tur me. Prægrandem declarat sollicitudinem, quam de sponsa sponso gererat. Ambabus, inquit, manibus sponsus mihi sua largitur beneficia. *Leua eius sub capite meo* velut puluinar in requiem eius, fulcrumque suavissimum: dextera vero mihi blanditur, me recreat, & amplexu præbet pudicissimos. *Quæ sunt, & oblecto, duæ illæ manus?* duo sunt genera bonorum, inquit D. August. omnia de diuinis profuunt manibus. *Deus, & quæ bona cuncta procedunt, canit Ecclesia.* Sinistra bona designat huius vitæ temporalia, quibus viuimus, corpusque sustentamus; dextera vero cælestia gratiæ, & gloriæ quibus anima uiuit: hoc enim teste D. Greg. indicauit spiritus S. his verbis. *Longitudo in dextera eius, & in In pastor. sinistra illius diuitia, & gloria.* In manu sua dextera bona conuincit æterna & interminata, in sinistra vero diuitias, gloriam, bonaque temporalia. Ita in illud: locum hunc explicat venerabilis Beda in suis C6. *Ne reuoluentarijs quæ attribuntur D. Hieron. eiusque ces me: operibus inseruntur.* Iuxta illud vult sponsa dicere: *Dilectus meus nedom me delinuit, & recreat, 16. bona promittendo futuræ vitæ, gloriæque sempiterna: mihi suæ gratiæ dando spiritualia, sed in super mihi de sufficienti vitæ præsentis prospicit alimento: Non solum vitam mihi promittit æternam in futuro, sed & in præsentem me sustentat: & de necessarijs mihi prouidet, ne fame deficiens emoriar.* Quosdam inuicias incredulos credentes, quod quàm priuam se diuino dedicarint obsequio, licet illis vitam Deus promittat æternam, fame tamen sit perituri, dam diffillisque vitæ præsentis transigendæ necessaria fidentia defutura. Objicit altera, si conuersationi re de Dei nunter inhonestæ, verum quidem est, seam prouident illi Deus gratiam largietur: porro frustum panis quod comedit, & pallium, quo contegatur, non habebit. Arbitratur vsurarius si malè parã restituat, cælo quidem se disponet dignum, verumtamen illi deerit, quo uiuat in solo. Diffidit mundanus, si Deo seruire disponat, licet in futuro sortem possit sperare felicissimam: porro in præsentem aperto ore inanem captabit ætrem, omniaque timer fore melancholica, singultus & lacrymas: nihil quod animum recreet, nihil quod oblectet. Mundo cocua est hæc stulta prætentio.

Propheta Ieremias perditos quosdam & idololatras conuenit peccatores, qui Deo terga verterant: solem autem stellas, syderaque adorabant: prædicat illis, conaturque persuadere talibus abstineant sceleribus adeo sibi perniciosis, & de-

I.
Dux spō-
si manus,
duo defi-
giant
bona.

II.
Quorū
dam dif-
fidentia
defutura.

deum Deo servire adlaborent. Cui illi: absit hoc omnino; o vates; dum enim nostris vacamus curis placemusque voluptionibus, noceres vivimus & quies; eibus nobis, vestisque abunde sufficiant: & quo momento hæc omittimus, vobis

Terem. c. 44. 19. *defunt universa. Ex eo tempore, quo cessavimus sacrificare Regina cali, & libare ei libamina indignis omnibus.* Non levis, sponsa respondet, dilecto irrogator sponso iniuria, quoad hæc de illo distidendo, eum suos nedum amplectatur bonisque dextere manus demulceat, æternis scilicet & spiritualibus: at nisi per illos sinistra sustentat, id est, bonis temporalibus vitæ præsentis necessarijs. Huius occasione notat D. Aug. multa S. Scripturæ loca, quibus hæc nobis veritas assenti: sicut ille, quem habet D. Paulus quod Dei mandatorum observator promissionem habeat honorum non tantum æternorum, sed & huius vitæ temporalium. *Promissionem habens vitæ,*

1^a. Tim. 4. 8 *Mat. 6. 33* *quæ nunc est, & futura.* Et ille, quem Christus protulit. *Quæque primum regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adjicientur vobis,* quod ipse sic explicat: *Habebitis hic divitias, & gloriam: & in futuro sæculo vitam æternam.* Similiter illud, quod suis promissit sequacibus: *Centuplum accipient in hoc sæculo, & in futuro vitam æternam possidebunt.*

D. Aug. *Mat. c. 19.* *30.* Porro præclarus est ille locus Davidis, qui ambus has manus, fortiaque brachia sponsi contemplatur celestis, sponfam suam in duobus montibus Thabor, & Hermon demulcentis. *Thabor, & Hermon in nomine tuo exultabunt: tuum brachium cum potentia.* Conceptus fuit hic antiqui Haymonis Episcopi Albertiadensis Magistri Thabor & Hermon in nomine tuo exultabunt: canit David: in illis etenim, o Domine, brachij tui non vulgaris potentia declarabitur. Thabor, & Hermon montes erant in Galilæa supra modum excelsi sibi proximi, & quasi correspondentes. Thabor, respectu Ierusalem situs erat ad occidentem versus illam partem maris, quod Scriptura vocat maius, nempe Mediterrænei. Hermon ad orientem versus mare Galilææ, quod ex aquis confluit Iordanis, qua de causa à Davide vocatur: *Terra Iordanis.* Et ad illud latus vallem habet amantissimam herbis, feno, milleque floribus fecundissimam ex copioso valde ibidem rote decedente: quocirca David illum celebrat ut notissimum, *Sicut ros Hermon.* Hunc describit Masas insigni

Pf. 88. 13. *In Pf. 88.* *III.*

Thabor & Hermon in nomine tuo exultabunt: canit David: in illis etenim, o Domine, brachij tui non vulgaris potentia declarabitur. Thabor, & Hermon montes erant in Galilæa supra modum excelsi sibi proximi, & quasi correspondentes. Thabor, respectu Ierusalem situs erat ad occidentem versus illam partem maris, quod Scriptura vocat maius, nempe Mediterrænei. Hermon ad orientem versus mare Galilææ, quod ex aquis confluit Iordanis, qua de causa à Davide vocatur: *Terra Iordanis.* Et ad illud latus vallem habet amantissimam herbis, feno, milleque floribus fecundissimam ex copioso valde ibidem rote decedente: quocirca David illum celebrat ut notissimum, *Sicut ros Hermon.* Hunc describit Masas insigni

Pf. 41. 7. *Et ad illud latus vallem habet amantissimam herbis, feno, milleque floribus fecundissimam ex copioso valde ibidem rote decedente: quocirca David illum celebrat ut notissimum, Sicut ros Hermon.* Hunc describit Masas insigni

Pf. 132. 3. *cut ros Hermon.* Hunc describit Masas insigni

decorum pulchritudine illum appellans montem Saron, ut notat Episcopus Iansenius. In duobus illis montibus, inquit David, potentissimum tuum Domine, ac fortissimum patuit brachium: & sic se res habet, quod, ut ecclesiis suis opiparas instruetet epulas, montem ascenderit Thabor, in quo brachij sui dexteri potentiam, viresque manifestavit, bona demonstrans dextere gloriæ scilicet, claritatis & splendoris, tantique solatij, ut Petrus hæc solummodo cernens, nihil ultra desiderandum esse iudicaret.

Numquid his satis? Nequaquam, inquit David, nam & in monte Hermon ad lævam sinistra propalat brachij potentiam. Hic vetè mons est ille, quem hodie conscendit, de quo D. Ioannes. *Subijt ergo in montem Iesus.* Ex illo turbam viridit se sequentem: ut autem liquido pateat, quod suis succurrat nedum bonis spiritualibus, & alterius vitæ, quæ monstravit in monte Thabor, ad latus montis Hermon vires aperit brachij sui, & bonis partem lævæ replet abundanter, hoc est, cibo & alimento adeo copiose, ut omnes, excepto nemine, ad satietatem implerentur: certo namque certius erat, quod sui sequaces fame non fuere emortuilli, cui sic David. *Aperit tuam manum tuam, & implet omne animal benedictione.* Ille, inquam, de quo idem David. *Qui dat escam esurientibus.* Itaque si in monte Thabor manu suos excipit dextera, declarans & offerens gloriæ bona: in monte Hermon sinistra suos sustentat affectas, eorum subveniens, & alimentato, & necessitati. Ut autem nos de hoc D. Ioannes redderet certiores, præfens descripsit ipse miraculum.

Quærent aliqui in quem finem hoc scripserit? Non enim pro more habebat multa Christi narrare miracula, sed tantummodo eius doctrinam, & ut notat D. August. ex duobus mirum eminentibus, quæ D. Luc. in Salvatore commendat: *Facere, & docere.* Tres alij Evangelistæ exarare conati sunt, illud, *Facere,* unde tot occupantur in enarrandis prodigijs Christi miraculis. D. vero Ioannes aggressus est proponere illud Christi *Docere:* præcipuum etenim eius fuit institutum Christi describere doctrinam: itaque ipse nobis reliquit profundos Christi discursus sublimesque conciones: miracula verò pauca descripsit, aliqua tantum primæ notæ, & quæ plus referre ad doctrinam Christi confirmationem, quam volebat exponere, & de eorum non essent numero, quæ tres alij Evangelistæ literis commendant. Quæ cum ita sint, cur

Quærent aliqui in quem finem hoc scripserit? Non enim pro more habebat multa Christi narrare miracula, sed tantummodo eius doctrinam, & ut notat D. August. ex duobus mirum eminentibus, quæ D. Luc. in Salvatore commendat: *Facere, & docere.* Tres alij Evangelistæ exarare conati sunt, illud, *Facere,* unde tot occupantur in enarrandis prodigijs Christi miraculis. D. vero Ioannes aggressus est proponere illud Christi *Docere:* præcipuum etenim eius fuit institutum Christi describere doctrinam: itaque ipse nobis reliquit profundos Christi discursus sublimesque conciones: miracula verò pauca descripsit, aliqua tantum primæ notæ, & quæ plus referre ad doctrinam Christi confirmationem, quam volebat exponere, & de eorum non essent numero, quæ tres alij Evangelistæ literis commendant. Quæ cum ita sint, cur

Quærent aliqui in quem finem hoc scripserit? Non enim pro more habebat multa Christi narrare miracula, sed tantummodo eius doctrinam, & ut notat D. August. ex duobus mirum eminentibus, quæ D. Luc. in Salvatore commendat: *Facere, & docere.* Tres alij Evangelistæ exarare conati sunt, illud, *Facere,* unde tot occupantur in enarrandis prodigijs Christi miraculis. D. vero Ioannes aggressus est proponere illud Christi *Docere:* præcipuum etenim eius fuit institutum Christi describere doctrinam: itaque ipse nobis reliquit profundos Christi discursus sublimesque conciones: miracula verò pauca descripsit, aliqua tantum primæ notæ, & quæ plus referre ad doctrinam Christi confirmationem, quam volebat exponere, & de eorum non essent numero, quæ tres alij Evangelistæ literis commendant. Quæ cum ita sint, cur

Quærent aliqui in quem finem hoc scripserit? Non enim pro more habebat multa Christi narrare miracula, sed tantummodo eius doctrinam, & ut notat D. August. ex duobus mirum eminentibus, quæ D. Luc. in Salvatore commendat: *Facere, & docere.* Tres alij Evangelistæ exarare conati sunt, illud, *Facere,* unde tot occupantur in enarrandis prodigijs Christi miraculis. D. vero Ioannes aggressus est proponere illud Christi *Docere:* præcipuum etenim eius fuit institutum Christi describere doctrinam: itaque ipse nobis reliquit profundos Christi discursus sublimesque conciones: miracula verò pauca descripsit, aliqua tantum primæ notæ, & quæ plus referre ad doctrinam Christi confirmationem, quam volebat exponere, & de eorum non essent numero, quæ tres alij Evangelistæ literis commendant. Quæ cum ita sint, cur

præfens descripsit miraculum: cum iam illud
 Matt. 24. alij tres fusè descripissent. D. Matth. D. Marc.
 Marc. 6. D. Luc. Sic est, quod, vt dixit Dauid, expe-
 Luc. 9. diens fuit scribere mirabilia, quæ Deus in suo
 rum operatus est beneficium, & posterorum tra-
 dere memorie, vt ex illis eorum spes fouea-
 tur, eamque discent in Domino collocare. Nar-
 P. sal. 77. 4. rantes laudes Dominus, & virtutes eius, &c. Vt
 2. ponant in Deo spem suam, & non obliuiscantur o-
 perum Dei. Porro sufficiens huic videbatur esse
 consuetum, scribentibus hoc miraculum tribus
 alijs Euangelistis. Vt quid igitur commemorat
 illud D. Ioannes? Aduertit hic Euangelista rem
 omnino singularem, quam & alij notant Euan-
 gelistæ: cum enim sit hoc miraculum adeo
 stupendum, in conspectu factum Apostolorum,
 ita in proprijs ipsorum manibus vt dicere possi-
 mus, quod illud, & proprijs conspexerunt ocu-
 lis, manibusque contrectarint, quo clarè dig-
 noscere poterunt, qua Christus suis sollicitudi-
 ne subueniat oppressis indigentia: confesum ni-
 hilominus illius sunt oblit: ita vt eadem ipsa
 troste tempestate non leui iactari, nec huius vel
 semel prodigij meminerint, nec Christi poten-
 tiæ, nec anxie curæ, qua suis inopia pellis
 opitulatur. Non intellexerunt de panibus: erat e-
 Mar. 6. 52. nim cor eorum obtusatum: Insuper & omnem
 spem salutis diffusi abiecerunt. Noluit D. Ioan-
 nes quod si sanctis illud contigerit Apostolis,
 multo magis nobis euenturum: vt necessitate,
 fameque coangustati in querelas effundamur,
 & nobis spes sit defutura, quam iustum est,
 in diuinis eius atque potentissimis manibus con-
 struamus, & dum non videmus vnde nobis pa-
 nis vestisque proueniat, ne nimis anxie con-
 turbemur. Ideo licet illud ceteri descrip-
 serint, ipse tamen hoc etiam enarrat: vt tuæ,
 ô obarissime, tenacius inligat memorie, diseal-
 que Deo considere, nec non tibi sit firmiter per-
 suasum, quod si illi serueris, nullum tibi ali-
 mentum, aut vitæ huius miseræ transigentæ ne-
 cessaria defutura.

§. 2. Abijt Iesus trans mare Galilææ.
 Secessit Dominus in desertum mortem de-
 plangens sui Præcursoris, requiem suis tri-
 buens Apostolis, & dum oculos suos subleuat,
 nostros componit.

4 P Rædicabat Dominus in ciuitatibus mari
 Galilææ a iacentibus, quod stagnum erat
 ex fluuio Iordane constatum adeo mag-

num, vt mare diceretur: secessurus autem in de-
 sertum collaterale monti Hermon, qui ad al-
 teram partem maris sinu adiacebat, velut me-
 diaz hinc; nauim cum Discipulis ascendit, eo-
 que proficiscitur. D. Chylostrom. a. D. Hie-
 ron. b. D. August. c. Colligunt ex Euangelistis
 Mattheo & Luca, quod eo secesserit ob mortem
 D. Ioannis Baptistæ, quem Herodes decolla-
 uerat in celuios sui iustum aduitem reprehensio-
 rem. Molestè tulit Dominus hanc præcursoris
 sui, & fidelissimi amiei necem; & quem iuuen-
 tem celebri illo sermone in eius laudem dicto
 honorauerat, dicendo: quod arundo non esset
 ventis agitata, sed Propheta esset & plus quam
 Propheta, Angelus à Deo promissus & missus,
 tandem quod inter natos mulierum ceteris es-
 set superior, & c. Illum quoque iam mortuum
 veluit honorare signis adeo notabilibus doloris,
 quem ex eius morte contraxerat, vt voluerit ip-
 se esse, qui eius funus honoraret. Fuit D. Ioan-
 nes Christi præcursor in vita, & eiusdem esse de-
 bebatur in morte. Res omnino singularis in Chri-
 sti morte futura erat, scilicet: quod licet om-
 nes creaturæ Christi amorem deplangerent de-
 monstrationibus illis, quas etiam singulæ præ-
 ferrent: terra contremisisset, petre scinde-
 rentur, aperirentur sepulchra; sol tamen, quo
 inter creaturas nulla venustior quem videmus
 sua presentia mundum exhilarat, singulari
 quodam modo Christi lugeret supplicium: vi-
 dete recedendo tribus mundum inuoluit tene-
 bris, seque ab hominum conspectu velut ma-
 rens subtraxit. Obscuratus est sol, nigramque
 induit pepulum, clarissimos contraxit radios, à
 mundo secessit, quo pariter & stella obtenebra-
 bantur.

Voluit Christus Dominus suum honorare
 præcursorem, & non per illud, quod sol iste ma-
 terialis, stellæque in sensibiles eius morti condo-
 lerent, maremque ostenderent claros suos sub-
 trahendo radios: sed quod ipse Baptistæ funus
 celebraret, qui verus sol est iustitæ, cum ip-
 sis stellis, sanctissimis inquam suis Apostolis:
 qui in tante tristitiæ signum fulgidissimos do-
 cturæ lux lucisque colligit radios, similes de-
 discipulorum, quos stellas dixit: & cum illis
 defuita petit inuina, quibus liquidò designat
 quam grauius mortem Ioannis Baptistæ patia-
 tur. Si hoc honori tribuitur strenuissimo duci
 Abner, & patuit quam digna fuerit mors eius
 uenijis, eo quod perfidi Ioab occisus insidijs ex
 ambitiosa cupiditate, pheretrum eius lugens
 Dauid sit comitatus pellis indutus, regni sui
 stipatus

Ho. 30.
 in Euang.
 b. In c. 14.
 Mat.
 c. L. de cõ-
 sensu Eu.
 c. 45.
 I.
 Christus
 secedit in
 desertum,
 mortem
 lugens
 Baptistæ.

Luc. c. 23.
 45.

II.
 Sol Chri-
 sti mortẽ
 luxit, &
 Christus
 sol iusti-
 tiæ D.
 Ioannis.

2. Reg. 3. 5

stipatus optimatibus; nullo magis hoc modo in honorem cessit Baptista; quod proditoris occisus machinis, quas illi Herodes sacrilegus struxerat ob redargutum ab ipso (quod ferre dedignabatur; adulterium; ab i; fo celorum Rege deplangitur, qui trillitia, pulloque vestitus, sui regni stipatus magnatibus honestas celebrat exequias, dum cum illis moriens deserta petit solitaria.

III. Secedit Christus ut Apostoli si à labore requiescerent.

Marc. c. 6. 31.

Aliam eius secessus assignat. D. Marcus rationem, nempe: ut à labore Discipulos suos vel parum recrearet. Illos miserat predicare, in eoque ministerio satis graunter laborarant: vnde ex labore fatigati reuertit; Domino narrant quam pro'pero cuncta euentu suecesserant. Ex hoc, & prodigijs, quæ Dominus operabatur, tanta confluit multitudo, ut comprimerentur, nec locum haberent refectiois. Erant qui veniebant, & redibant multi, & nec spatium manducandi habebant. Illos ut Christus conspexit labore confraetos, compatiens ait. Venite scorsum in desertum locum, & requiescite pusillum. Sic benedictus Deus in omnia secula, qui tam particularem tuorum getis curam, ut fatigatos illos concipiens & famescentes, precipias, ut scorsum, pusillum requieturi secedant, vires reparent lapsas, & manum ab opere reuocent iam fatigatam. Opinantur aliqui Deum seruis suis seuerum esse & sumitem, quique illis non permittat nec respirare, animo sique resumere. Illi considerant ipso Pharaone duritatem, qui adeo continuo miseris Iisraelitas labore fatigabat, ut nec momento temporis à labore requiescerent, in granibus illis operibus colligendilutum; cespites luteos, domosque componendi: postea veni iam absoluto nulla lassus dabatur requies, sed virgæ cadebant, ut crosi & flagrones increpabantur: quibus omnibus.

IV. Deus non est ut Pharaon, durus Dominus

Exo. c. 14.

Ad amaritudinem perducebat vitam eorum. Illi uerpendunt, ut alterum Nabuchodonosor, qui ferreis vinculis constrictum Dei populum, carentisque gravatum iniustius opprimebat, sed nec requiem locumque dabat respirandi. Lassus non dabatur requies, plangit Ieremias. Talis autem non est Deus, sed qualis à Dauid describitur, qui eum probè nouerat: Tu Domine suavis & mitis.

Thren. 3. 5.

Ps. 85. 5.

qui suos labore fractos concipiens ipse præparat, præcipitque manum ab opere tollant & in deserta secedant capturi refrigerium, ubi nullus eos inquietet. Venite in desertum locum & requiescite pusillum. Hoc est quod ait Apostolus Deum à seruis suis requirere. Rationabile sit obsequium vestrum. Ut, quando ieiunas, tuam sumas refectio-

tionem: ita ut carnem ieiunio mortificandâ, vitam conferes incolorem: si quando cruentis, laborque te cruciet, paululum secedas, & requiem totum capias (ecclesiast), ne reipsum inermas.

Quinimo ad hoc festum Dominus instituit Sabbati, ut dum homo per continuos sex septimanarum dies insudet operi, septimum dediceret quieti, non solum animæ, sed & corporis: si sit utio-militer & annum præscripsit septimum quieti nis Sabbati: terra; præcepit enim ut si sex illam annis colerent, septimo nec occiderent nec ararent, sed sinerent requiescere. Qui hanc curam de terra suscepit, tempusque illi voluit præscribere quietis, hanc multo magis suis vult famulis assignare. Nec credidit eius repugnare voluntati, ut transacto longo ita etoque ieiunio. Quadragesimæ, cum lacrymis mentis que poenitudine reipsum exhilares, honestamque sumas in Paschate recreationem. Verum illud aduerte quod suis ait A postolis. Requiescite pusillum: non enim tanta debet esse requies, quæ laborem superet, qualem vos capitis; & Iudæus quidam exprobrabat, quod Christianus diem unum ieiunij, triduo compensaret epularum: hodie, quia posttridie est ieiunatum: ipso die ratione ieiunij & sequenti quia rei nant. Quoties contingit, quod ex consideratione vertiginis capitis tui te ipsum trahas securitatis, & via quidem die, quia tibi dolet caput, & tribus ne tibi doleat, & si x quia tibi doluit, ab operibus vacas pietatis, penitentia, vigiliarum, omnibusque virtutis exercitijs: ieiunium intermitas, & reipsum excipias quam potes lautissime? Requiescite pusillum, ait Dominus, labore fatigatis. Ex hac igitur ratione cum Discipulis suis secessit, ubi possent pusillum requiescere, eaque mente cum illis iam ascendit desertum ingressurus, quod ab altera parte stagni illius distabat. Ut illos vidit turba vela dare, lo eumque quod tendederent suspicata, terra iter suscepit per oram maris, idque multi tanta diligentia, ut nauis appulsam, qua Christus vehebatur, anteverterunt. Ita D. Marcus. Viderunt eos abeuntes. Et cognouerunt multi, & pedes eorum de omnibus ciuitatibus concurrerunt illuc, & præueniunt eos. Appulit cū suis Christus, ex naui descendit, & licet multo edo conuenissent, ad montem petrexit, eiusque descendit fastigium, donec sua permotus misericordia, proderit tanta multitudini benefacturus.

Cum subleuasset ergo oculos Iesus, & vidisset quod multitudo maxima uenisset ad eum. Diuinos suos

suos Dominus attollit oculos, totamque conspexit populi turbam, quæ illuc eius desiderio conuenerat, & per omnes secuta fuerat vias infatigabilis. Hinc Saluatoris actioni, quæ oculos suscitavit, inhæret Theophilactus. Actio est illa, quam aliquoties Evangelista specificat, vt non vulgarem Christi deliquent modestiam, maxime verò in oculis, quos ita communit in terram despectebat, vt aduertere licuerit, scribere, & immerare quos illos subleuarit. Cum autem eius actiones nostræ seruiant instructioni (teste D. Gregor.) illa docere nos voluit, quanti referat visus mortificatio, & oculorum compositio, ac retriatio, qui non nisi conuenienti sustollit debent occasione in diuinum obsequium, aut proximi emolumentum. Hoc vnicè curat vir affatim diues, vt fenestras strictim occludantur, per quas ingredi possint latrones, ex arcis furaturum diuitias, ex hortis triticum, ex cellarijs vinum, primumque de domo sua frumentum. Quid credis esse oculos, nisi quasdam fenestras, per quas latrones ingrediuntur, quidquid habet homo boni & virtutis in anima, depredatur? Illac intrat diabolus deuastaturus, & illac mors vitam perditura spiritualem. Hoc (inquit D. August.) indicauit Ieremias his verbis. *Mors ascendit per fenestram nostram.* Quia diabolus intravit, vt tantam diuitiarum raperet abundantiam, quam primæua nostra Mater possidebat in corde suo. Eua: qua mors, vt illi vitam totique humano generi adimeret, nisi per illas fenestras? Appositè hoc descripsit Spiritus S. *Vidit igitur mulier, quod bonum esset lignum ad vscendum, & pulchrum oculus, aspectuq; delectabile.* Ponderes illud, igitur: est etenim notula conclusionis quod si conclusuè scire velis qua mors intrauerit, & quales fuerint eius præmissæ, noueris quod per mulieris oculorum fenestras intrauerit, quæ curiosa conspexit illud, quod illicitum erat ei desiderare, vade hæc secuta conclusio. *A muliere intium factum est peccati, & per illam omnes morimur.* Eleganter loquitur D. Bernard. cum Eua, & in ipsa nobiscum disputatis de damno, quod ex nimia in vltendi oritur curiositate. *Quid tuam mortem tam inerte intueris? Quis illo tam crebro vagantia lumina iacti? Quid spectare libet quod manducare non licet? Oculos, inquit, teno, non manum. Non est interdicitum, ne videam, sed ne comedam. Hoc & si culpa non est, culpa tamen indicium est: te enim intenta ad aliud latenter intrem in cor tuum serpens illabitur, blandè alloquitur, blandiunt rationem, mendacijsi-*

morem composit. Qua subingressus est Diabolus, & spes Dauidis immensas ablaturus spirituales, nisi per oculos? Sic enim testatur Spiritus S. Vidit igitur Dauid mulierem se lauamem 2.Reg.ii.2 ex aduerso. Qua patuit ingressus ruina: in pectus seniorum Babyloniae nisi per oculos, quibus Susanna pulchritudinem, vultusque elegantiæ impudicè sunt conspicati? Videbant eam senes quousque ingredierentem, & de ambulante, & exarserunt in concupiscentiam eius. Quia perditio accessum inuenit adeo liberam in pectus Apostoli, nisi per oculos, quibus vidit & varem a, pendit vnguenti à Magdalena effusi, & oculorum eius sibi concupuit, dicens: Vt quid perditio hæc? Quare vnguentum hoc non vngit trecentis denarijs, &c. Hinc vates ingemuit Ieremias, Oculi mei deprædatus est animam meam. Quinimo & tu ingemisceres, si considerares, vnde tanta tibi damna proveniant. Qua diabolus in cor tuum intravit, animamque perdidit, dum te permouit, vt aliam tibi deuinceres, eius impugnares pudicitiam, nisi quod illam fueris liberis intutus? Qua fatanas cor tuum ingressus est, dom te varijs agit desiderijs, & molestijs machinando qua ratione possis alteram obtinere, nisi quod oculos tuos liberè vagari permisisis in illam conspiciendo? Hinc discere quam tibi sit perniciosum quod ais: videamus, spectemus quæ in plateis, forisq; vehunt conspicienda. Quid te credis agere? Animæ tuæ fenestras aperis, quod liberum habeant accessum illi, qui eam sunt perdituri; illamque perdunt inhoneste cogitationes, turpes imaginationes, alterius figura, notum urbanitas, cordis tui prædones: hic ignis est animam consumens, hic ille diabolus, qui te sæpe numero eius perturbat, quod videris, memorie representatione.

Falco auis est rapax & audax, quæ ad illa conuolat quæcumque videt, & quilibet obiecto commouetur, vt autem falco conuolat caputem illi inijcitur, quo illi velantur oculi, ne illud videat, ad quod continuo rapax aduolat, & tantummodo illi auertitur, quando videre debet aut columbam, aut perdicem: etenim tunc conuertit, vt illas insequatur, vnguibulque comprehendat. Est cor nostrum falco audax, quidquid videt, appetit, ad omnia conuolat, omnia desiderat. Si Holofernes pulchritudinem Iulith conspiciat, eiusque gressuum compositionem, si Achab fertilem Naboth vineam; si Iudas pecuniam, quam potest a lipisca: Experti venatores hoc vtuntur remedio, vt caput eum oculis inijciant, ne per illos videat nisi feram quam insequatur

In cap. 6. Iohanni,

VI. Christi oculorum compositio nota-
tio nota-
tio

VII. Oculorum custodia.

Ierem. c. 9. 21. Scrm. 2. 40. de Temp. c. 4.

Gen. c. 3. 6

Ecclesiæ. 25. 33. Tract. de grad. hum. in primo, qui est curiosus, D. B. vii.

Daa. 13. 8

Mat. 26. 8
Mar. 14. 4
Ioh. 12. 5

7 VIII. Similitudo de falcone.

Zob. 31
IX.
Sancti
expe-
tierunt
oculo-
rū ca-
citācē.
Apud
Saurum
To. 5. 19
Octob.
Apud
Saurum
To. 5. 9
Novēb.
Ho. 29.
31.
X.
Gētilēs
ā culto
dia o-
lorum
cōmen-
dantur.
Vult Xē-
nophā-
tem. 1. 7
Pedra
Cyri.
In Apo-
stolorū
gentes
c. 46.
TERT.
XI.
Demo-
citus
sibi o-
culos
eruit.
Refert
Varrō.
Abi. m.
31.

feratur; scilicet id quod in pauperum debet esse subsidium, in laborantium quietem, in obsequium & honorem diuine maiestatis. In tibi grale caputium hinc Falcom Iob iniecit: *Pepergi faceretum oculis meis: ut ne cogitarem quidem de virgine.* Ne scilicet corde precipitaret, nec impudicus ianiam aperiret cogitationibus, oculos concludit: quia sunt enim quæ vident, tales sunt & cordis cogitationes. Hoc caputium suis volebat iniicere gloriæus Aquilinus Episcopus Ebricentis, qui damna formidans, quæ ex apertis oculis cordis suo poterant accidere, feruentius & perpetuis orationibus hoc à Domino se consecutus, ut illi oboccarentur, qui postmodum præ gaudio subiciens aiebat: *luteo latere mihi Dominus fenestras occlusit, quibus cor meum egrediebatur; & per quas in animam meam mors proisset introire.* Idem accidit D. Audomaro Episcopo Morinensi de quo dicitur: *Est autem hæc doctrina adeo conspicua, ut & gentiles ipsam agnouerint, imo & in praxim redegerint.* Ita legimus quod Scipio Africanius videre noluerit uxorem equitis nobilissimi hispani, quam bello ceperat, & mulierem ferebant esse venustissimam. Rex Cyrus mundi provincias armis sibi subiugans similiter videre noluit Panthram reginam Susæ & uxorem Abtradate ciuitatis imperatoris, quam deuicerat. Nec Alexander uxorem admisit coram se regis Darij, quem bello victum superauerat. Prope prodigium est, quod antiquus narrat Tertullianus de celebri Philosopho Democrito: *Democritus excecavit seipsum, quod mulieres sine concupiscentia aspiciere non posset.* Licet autem Tertullianus circa hoc illum impugnet: porro Lactius, qui eius vitam conscripsit ex quo sumpsit Tertullianus, asserit hoc eum fecisse, ne mulierum, quas uiderat, species eius turbarent animam, studiisque Philosophiæ forent obstaculo. O facinus admirandum, quod tanti Philosophus studia faceret Philosophiæ, ut ne species formosarum mulierum, quæ per oculos intrabant, mentem alio destituerent, illos eruit, quasi occludere uolens luteis portis lateribus per quas rapax inuabat suorum latro studiorum! Quod tibi agere conuenit o Christiane, cernens quod per illos intret illud diuinæ gratiæ, qui dona tibi eripiat celestia, diuitias inestimabiles, vitamque animæ deprædetur: vitio versatur illi, quod oculos effoderit: hoc etenim illicitum est homini: porro tenetur Christianus ad imitandam Hieron. Bap. de Lamza, Tom. III.

tionem Christi sues componere, mortificare, refrænare, ne pro uordicato suo desiderio sese distillant, & in occasionibus, in quibus agitur de animæ perditione referentur. XII. S. Scripturæ norunt canidati, quod Spiritus Sanctus narrae de ouibus laceb. Qui contra Allegoria ho. obiectus Angelico, eorum oculis spectandis oblitit diuersorum uirgas colorum: inducium enim erat, quod cor forme fieret illi, quod oculis spectabant, id quod ventre concipiebant, & sic se res habuit: tales enim in anima concipies imaginationes, & tales per illam representationes transuolabant, qualia erunt, quæ uideis, & in quæ destiteris oculos: quod ipsa docens experientia: quæ enim in tua formatur & concipitur imaginatione, quodque tibi representatur, conformis est huius pulchritudini, & alterius comitati, & illius ueritatati, quam uidisti. Hinc poteris intelligere, quantum tibi referat modesta oculorum compositio, quæ quietem in anima consequaris, nec illam impugnet, aut deiciant formæ, & figuræ, quas ex ijs, quæ uidisti, concepisti. Denique frequens est, ut per forum ambulando uentis reuoluentibus, paleæ, puluisque excitentur, qui tibi oculos excecant: atramen hoc superest remedium, si uel oculos claudas, uel manum superponas; ne in illos id inuolent, quod tibi multis postmodum diebus commoueat lacrymas: hæc etenim incuria Dauidis hoc faciendi, sinereque oculos suos liberrimè diuagari, materiam, illi præbuit ueritatum toto uiræ suæ tempore lacrymarum.

§. 3. Cum subleuasset oculos Iesus & uidisset, &c. Oculos suos subleuauit, demonstrans sollicitudinem in sustentando illos, qui eum sequuntur, & offenditur, si quis de illo dubitet: ut ostendit in Anania & Saphira, Moyses & Aaron.

E Vangelistæ D. Mattheus & D. Marcus hanc scribentes historiam, quosdam annotarunt circumstantias lectu dignissimas: quod egressus Dominus de nauicula, & consistens in deserto, & montes, diuitios suos subleuauit oculos, & omnem hanc populi videns multitudinem, eorum sit miserus. Et primum illis prædicauit, insignia docens illos mysteria regni suarum beneficium animarum, & demum

corporum subuenit instaurationi, infirmorum, qui aderant, curationi, & omnium proinde sustentationi: quia quo tempore eum fuerant secuti, refectioem non sumperant & modo ciborum premebantur inopia. *Exiens vidit turbam multam, & misertus est super eos, & cepit illos docere multa, & curauit languidos eorum, &c.* Diuini suis oculis hanc attentè conplexit multitudinem: vt autem illi non sunt superficialles, qui tantum ijs inhæreant, quæ exterius obijciuntur, sicut nostri; sed vsque ad cordis intima, & animæ secretiora penetrantes, illis prægrauis patuit miseria, quam hæc populi multitudo in anima, corporeque patiebatur: erant etenim eorum animæ ignorantis erroribusque densissimis obuolutæ ex Pastorum suorum, Scribarum & Phariseorum damnanda socordia.

D. Mar. c. 6. 34.

Vidit eos (inquit D. Mar.) quod erant sicut oves non habentes Pastorem. Eorum corpora morbis cruciabantur omnigenis: erant omnes deficientes, omnes ex alimenti penuria languiscentes. Has ille vidit calamitates nedum in communi & generali omnibus prepatulas, sed vnusquisque ita in particulari, quasi ille solus adfuisset: Ex hoc etenim suorum excellentia commendatur oculorum: eo quod diuini sint, ita D. Aug.

D. Aug. L. Soliloq. c. 24. To. 9.

Sicut omnia sic vnus, & sicut vnus vt singula, totus simul sine diuisione, vel commutatione, vel diuisione consideras. Omnium hæc calamitates in communi, & singulorum in particulari diuina Christi viscera petrouerunt misericordia plenissima, vt illis omnibus remedium adhiberet efficacissimum: animas docendo, sustentando, curandoque corpora; cum autem id quod animam tangit, sit principale, primum hoc aggressus est illisque maiori dei parte prædicauit, donec occidente sole, videns illis ne essetium esse corporis alimentum, volensque huic consulere, ad D. Philippum se conuertit eum interrogando: *Vnde ememus panes, &c.* Quam certum erat, o Domine ceterum, quod non solum curam susciperes in te, prospiciendi animabus eorum, quibus seruiunt & sequuntur fideliter, sed insuper & corporis necessaria prouideres abundantissimè? Quam vis nos esse secutos, quod fame perire non permittes, sed super illos cupax reflectens oculos illis de cibo & alimento sis prouidurus: vide sic dicit, *vnde ememus panes vt manducant hi?*

Verumq; hominem curabat Christus.

Serm. 36. Sap. 1. 11.

Perelegans est ille D. Petri Chrysol. discursus ad illam Spiritus Sancti sententiam. Sentite de Domino in bonitate & in simplicitate

Similitudo.

cordis querite illum. Sequimini, & seruite Domino simplici corde curis omnibus, & anxietatibus libero, & hanc saltem de eo habitote opinionem, quam de homine morigero, spectabilique concipitis: hoc quippe significat, *Sentite de Domino in bonitate.* Quæ enim mihi vitum reperias iustum, & honorabilem, qui scutum habeat, qui tota si felicitate, sollicitudine, & amore seruiat, cuique seruus per omnia satisfaciat: illi nihilominus dicat, mihi seruito, & qui te sustentet inquirito? Quis iustus sit, qui seruum noctu, diuque sibi seruientem, vicam animamque expendentem videat fame languidum; ac præcipiat, ne illi frustulum panis, quod dati potest erogat? An hoc de vito virtutis posses suspicari? *Quis Rex (inquit D. Chrysol.) deuotus militibus debetam non procurat annonam? Quis Dominus fidelibus seruis iusta cibaria non ministrat?* Non sit igitur tuum de Deo iudicium inferens, cerroque tibi persuadeas, quod si illi seruieris, cuique seruis pia secutus vestigia, nec non præceptis obtemperaueris, tui curam in se suscipiet, quæretque *vnde ememus panes, vt manducant hi.* Hanc correspondentiam in sponso laudat sponsa singularem, vt notat D. Bernard, ad illa verba: *Dilectus meus mihi & ego illi.* Pariter & ad illa: *Ego dilectio meo, & ad me conuersio eius.* Non est quod de sponso meo distenda, cum enim meos ad illum reflectam oculos, ille suos super me sua conuertit sollicitudinis.

Hyærogliphicum lego diuinæ prouidentie protus singulare, qua Deus suis prospicit in sancto illo Ezechielis animali. Quod quatuor præferebat facies adeo differentes, vt quatuor esse viderentur: Homo, vitulus, Leo, Aquila, cum tamen in substantia, vato ipso declaratore, non nisi vnus esset. Profitebatur qualisam post se videntes trahens rotas, quæ illud tam præcisè sequebantur, vt de illis sic testetur Ezechiel.

Sicut illis stabant, & cum eleuatis eleuabantur.

Idcirco potæ illæ plene erant oculis, quibus sanctum intuebatur animal quod illas deducebat: pariter & ipsum animal multocululum erat, quibus ipsas rotas intuebatur. Rotæ, quæ oculos non habent nisi quibus suum conspiciant directorem, mesentur, vt eorum director seos in illos dirigat indefinenter, sinque eius scopus. Animal hoc (si interpreti D. Gregor.) Christum præfigurat nostrum Redemptorem, in quo ad miraculum vultus conspiciamus tam differentes; illum nunc videbis inter animalia habet pauperculum, puerulum, vagientem: nunc facies.

D.P. Chr.

Serm. 67. In Cant. Can. 2. 16. Cui. 7. 10.

9. III. Allegoria prouidentia Dei. Ezech. 1.

Ezech. 10.

Hom. 4. In Euang. IV. Diversitas habet Christus facies.

nunc instat solis in Thaber monte fulgentissimi
 nunc obnubilatum & in monte Calva-
 riæ mortuum, nunc suos inuicentem ad conui-
 uium, nunc alios flagris fudigantem. Scire
 desideras, ad quid uenit: uenit ut hominum
 rotas dirigat, cui uelut rota per mundum dis-
 currunt progrediendo de die in diem, de hora
 in horam, nec unquam à cursu desistendo,
Iob. c. 14. 2 Nunquam in eodem statu permanet. Præcedit, &
Mat. c. 16 ait: *Si quis uult uentre post me, &c. Qui mihi*
24. *ministrat me sequatur.* Felices illas dico rotas,
1sa. 12. 26 quæ suos in illum dirigunt oculos, quibus hæc
 prima & ultima cura est illi seruiendi, illum se-
 quendi, & illius faciendi uoluntatem: eodem
 quippe casu omnes illius oculos, omnem sollici-
 tudinem in se reflexos esse. Lætabuntur. Multo-
 culum hunc uidit Dominum uates Zacharias
Zach. 3. 9. *Super lapidem unum septem censu.* Phœni S. Scipia-
 turæ septenarius numerus ueritatem signifi-
 cat q. d. Erat lapis ille plenus oculis. Eodem
 modo conspexit illum D. Ioannes in figura ag-
 ni septioctuli, mille habentis oculos apertos,
 dilatatos, quos omnes conuertit, firmat, diri-
 git in totos illas, quibus ait. *Firmabo super te o-*
culos meos. Talem illum uidit Dauid, quando
Pf. 32. 19. cubito nos excitauit, ut illum intueremur. *Ecce*
oculi Domini super meuentes eum, & in eis, qui
spiciant super misericordiam eius: ut eruat à morte
animas eorum, & alat eos in fame. Vide & ad-
 uerte: licet enim Deus millenos habeat ocu-
 los, & omnia conspiciat, consilique inten-
 dat, nec non omnes uiuentes inspiciat: *De cœ-*
lo respexit Dominus, uidit omnes filios hominum:
de preparatis habuit aculo suo respexit super omnes,
qui habitant terram. Veruntamen attende, quod
 omnes illos oculos singulariter desigat super ius-
 tos, suosque assecras, ut illos ab omnibus im-
 munes reddat aduersitatibus, præsertim autem,
Ut alat eos in fame. Specificat in hoc posuit Da-
 uid, quia in hoc plerumque offendunt homines,
 timentes si à peccatis abstinerint, uiam sue-
 riui ingressi penitentia, Christi que uestigia
 secuti, sibi defutura cibaria, fame se peritu-
 ros, & mille necessitatibus opprimendos. Ab-
 sit hoc (inquit Dauid) etenim hoc singulari-
 ter curat, ut illi necessaria suppetant, qui Deo
 seruiunt: ut autem hoc pateat euidentius, aper-
 tos habet oculos suæ prouidentia, *Ut alat eos in*
Panes pro fame. Alludere uidetur Dauid illi, quod notat
 positionis Origines de mensa panum propositionis. Inter
 Dei signat alia, quæ Dominus Moyse præcepit in taber-
 naculo seu domo sua esse collocanda, mensa
 quædam fuit, quam dicebant mensam propo-

sitionis, in qua uolebat semper panes essent
 maiores, abt, formos, qui appetitum exci-
 tarent: illos præcipiebat singulis hebdomadis re-
 nouari, uocati, *Panes propositionis*, seu ut in He-
 braeo legitur, *Panes facierum.* Panes octiduum
 Dei, ut magnam suam exponat prouidentiam, &
 sciret ille, qui eius domum ingreditur Deo ser-
 uitorus, domum non esse sordidi alienius cum-
 ni secloris, qui famulos suos fame enceret, sed
 quod huic sedulo incumberet, ut nunquam pan-
 nis deesset in ea. Domino seruiens bis. Quocir-
 ca uolebat, ut quicumque in domum suam in-
 traret, illico mensam uideret panibus stram al-
 bis, ac uisificis: uno securus sit ille, qui Deo in
 ea seruit, quod in illa quocumque sit reporturus ali-
 mentum, & quidem tale, tantaque ueritate, ut
 per eam intelligat, quod Deus sibi ministranti-
 bus solum soluit, ut Dominus mercedarius, quod
 iustum est, qui debito soluendo non deest, imo
 mercedem ei ex inito compæcto cõplet: sed
 quod tanta superabundantia illi uictum largia-
 tur, & quodquod illi ad uitæ necessarium est ali-
 mentum: insuper & plura conferat beneficia
 liberalis, quam seruus sibi potest ob impentum
 reposcere ministerium.
 Præcepit Deus, ut Templum suum mensura
 metirentur sex palmorum & medio ut patet
 apud Ezechuelem. Hærent hic Sancti PP. cur
 uoluerit Dominus sex illis palmis superadde-
 re medium. Et querunt, quæ eius ratio? For-
 sex palmorum non erat mensura sufficiens? Nu-
 merus senarius, numerus est perfectus: eo quod
 in se comprehendere uideatur omnia Dei epera
 facta sex dierum creatione. Quæ igitur necessi-
 tas medium superadaddendi palmum Templi men-
 suræ? Hæc est ratio: quia Deo seruientes, eum
 que sequentes, Deifunt Templum: & de illis
 dicit Apostolus. *Templum Dei sanctum est, quod*
estis uos. Illis autem eo modo disponit ac
 soluit Diuina maiestas: ut non solum tribuat illis
 præmium capitale præsens & beatitudinis per-
 fectissimum, quod numero senario significatur
 sed etiam illis bona tribuit temporalia in huius
 uitæ fulcimentum, cuius Symbolum modus pal-
 mus designat superadadditus. Hoc Christus uide-
 tur spectare, dum ait: *Querite primum regnum*
Dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adiciuntur
uobis. Vbi patet, quod de huius uitæ bonis lo-
 quitur quasi de superadadditis q. d. quod taliter
 Deus famulis suis remuneret & eo modo,
 quo nobilissimus Dominus seruis suis redum
 debitum soluit salarium, sed insuper & etiam
 præparat ad uesperam à labore reduentibus

Exa. 25. 30

VIII. Mensura TE-
 plis ubi-
 ficia vi-
 te præ-
 figurat
 Cor.
 3. 7.
 Mat. 6.
 33.
 opulen-

Iob. c. 14. 2
Mat. c. 16
24.
1sa. 12. 26
Zach. 3. 9.
 V.
 Christus
 omnes in
 nos ocu-
 los dirigit
Apo. 5. 6.
Pf. 32. 8.
Pf. 32. 19.
Pf. 32. 17.
 VI.
 Ut alat
 nos maxi-
 me in fa-
 me.
Hem. 3. in
Leuit.
 VII.
 Panes pro
 fame. Alludere
 uidetur Dauid
 illi, quod notat
 positionis Ori-
 genes de mensa
 panum propo-
 sitionis. Inter
 Dei signat alia,
 quæ Dominus
 Moyse præcepit
 in tabernaculo
 seu domo sua
 esse collocanda,
 mensa quædam
 fuit, quam dice-
 bant mensam pro-

opulentam; parum est Deo, quod labores famu-
 lorum sibi seruentium, & pro eo laborantium
 gloriae praemio recompenferet: sed & in laborum
 suorum leuamen bona superaddidit temporalia ad
 huius vitae conseruationem necessaria, idque su-
 perfluentur.
 Ser. 6 7
 qui est
 in na-
 tali
 Apoll.
 Petri
 &
 Pauli.
 IX.
 D. Pe-
 tri
 pro-
 batur
 exem-
 plo.
 L. de
 Beatit.
 orat. 4.
 Ait. 6.
 23. 24.
 Ait.
 20. 10.
 Eleganter expendit D. Amb. qua ratione Do-
 minus Petro subueniret. D. Petrus contemplationi
 vacaturus, seque Deo per orationem uirtutus ad
 altiora domus ascendit Simonis Coriatij apud
 quem in Ioppe hospitabatur, ut tanto maiori
 mentis posset in hoc opere Deo vacare tranquil-
 litate. Dum autem huic vacat solitudini, & ora-
 tionis exercitio, tanta premitur Apostolus fame,
 ut ex ea langueret, intusque uideretur ei stoma-
 chus continuis uocibus ocllamare, quia secun-
 dum mentem D. Gregor. Nysl. fames nihil am-
 plius est, quam clamor quidam interior, & uo-
 ces quas natura debilis & infirma mitens instan-
 ter petit per cibum, ne pereat, subsidium: ut autem
 D. Petrus refectionem sumeret, uiresque resta-
 raret. *Voluit gustare.* In Graeco uerbum ponitur,
 quod huic correspondet, quo significamus parum
 comedere, seu bolum sumere, & eo uirtutem
 Euangelista Lucas in actibus Apostolorum,
 illos commemorans, qui in necem Apostoli
 Pauli conspirauerant: haec dixisse. *Deuotione*
diuimus nos nihil gusturos, donec occidamus
Paulum, q. d. nec fructum sumemus panis, donec
Paulum occiderimus. Ita quoque, ut Petrus pos-
 set comedere, & necessitati famique, qua labo-
 rat, occurrere, ceperunt Simonis Coriatij
 serui illi, quod comederet praeparare: *Parantibus*
autem illis, cecidit super eum mentis excessus,
& uidit caelum apertum, & descendens uas quod-
dam uelut linteam magnum, quo uor uirtutis sub-
mitti de caelo in terram, in quo erant omnia quae
arupedia &c. Et facta est uox ad eum, Surge. Vi-
tre, occide & manduca. Opprimebat Petrum famis
 necessitas: eo quod se Deo modo quodam singu-
 lari in oratione consecrasset. Illam forsitan Deus
 dereliquit? Num alijs commisit, ut illi famem
 satiant, praesentique conestim succurrerent
 necessitati: quia se diuini Apostolus dedicarat
 obsequijs? Certè nequaquam. Imo potius, quo
 tempore alij in parando occupantur grandio,
 illos praenit Deus, mensamque offert genia-
 lem. Ad hoc quando Simonis famuli mensam
 sternendo diligenter inuigilant, ad illum à Deo
 mentis rapitur excessum, atque, ut ait D. Chry-
 lost. uelut Deus in illo Petrum, quasi ad cae-
 los attollere, ut ibidem diuitorum gaudio bo-
 norum perfecte saturaretur; & quod Deus ipse

foret, qui hoc in se susciperet tanta mensam pa-
 rare uertate, quanta posset abundantius satiare.
 Considera, monet D. Ambros. D. Petrum hoc
 in actu; eundem & considera alio loco dicen-
 tem. *Argentum & aurum non est mihi.* Modo re-
 ro uas offeritur illi omni argenteo atoque pre-
 tiosius. Et ille, qui Christi amore cunctis renun-
 tiarat opibus, aurique pretijs, modo per Chris-
 tum diues redditur & excellens, maioriore
 splendore, quam omnis auri pretio gloriosus.
 Comesturo Petro & necessitate extrema labo-
 ranti, lances deficiunt & feruola à curiosis ac in-
 geniosis parata coquis, non adsunt ei ministri
 mens adstantes; nullus artamen non desunt
 illi diuini, qui maiori longè dulcedine, ac sa-
 tiate replant illum, & opulenter excipiant.
 Vtiori proflus & caelesti permutatione, pro eo
 quod Apostolo defuit in terris, caelestium suc-
 currit Deus bonorum abundantia: Nam ut ues-
 carit Apostolus, non illi terrenis aperit archi-
 traelinus terrenum ciborum, quibus uescatur,
 architrachelinum: sed caelum ipsi aperitur, quo
 caelestibus, plena satietate, ferulis excipiantur
 desideratissimis. Nec prandium illi miniatur,
 uelut Eliae uinis anis ministerio limitatum,
 quod illi in cetta mensura deferebat, sed ipsi
 Angeli de caelo prandium illi parant omnibus
 numeris absolutum. Haec omnia D. Ambros. ut
 get Apostolum fame, inhiat refectioni, reme-
 dium quaerit necessitati, moram trahere uide-
 tur prandij paratores. Porro Deus, qui tantam
 suorum gerit sollicitudinem, non ferre posse ui-
 detur, quod seruis suis aliorum expectet obse-
 quium, quam suum: unde ornus praenit, &
 ipse dare festinat Apostolo prandium abundan-
 ter. *Occide, & manduca.*

Hinc ut notat D. Hieron. tam grauitur
 Deus contra Ananiam & Saphiram indigna. *Epist. 8. ad*
 barur. Proponunt ambo maritus & uxor se diui-
 no mancipare seruitijs, & id perficiunt, quod *dem uirg.*
 tales tunc temporis ex more faciebant, scilicet
 bona sua diuendebant eorumque pretium pedi-
 bus anteponebant Apostolorum, ut hoc parper-
 de diuina-
 bes pro discretione distribuerent: porro tunc re-
 distidens-
 bant, ne diuinis delicati seruitijs, inopiam pa-
 prouiden-
 terentur, sibi que uel morbo aliaue occasione la-
 tia morte
 borantibus, aliquid esset defuturum: unde cer-
 punitur,
 tam sibi statunt suarum facultatum clancu-
 lum rese uate proportionem q. d. hac uentu-
 re seruiet necessitati. Singillatim Apostolum
 accedunt Petrum protelati, quod ut Deo tan-
 to seruiant liberiores, & terrenis omnibus so-
 lutiores, sua consecrarent bona distribuenda
 paupe-

pauperibus. O mente capios, inquit Apostolus, sic eum cum Deo agendum? Sic eum diabolice cedendum tentationi? Cur tentavit satanas cor tuum? Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Cur satanas succubuiti suggestioni. Hæc est communior satanae tentatio, quâ plurimos proster nit. Cave tibi, si Deo, seruietis, tali nuntium remisit, vlturas defueris, malè parta restitueris, inopia coarctaberis. Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Grauem Deo iniuriam irrogasti. In huius culpæ supplicium singillatim singuli mortui conuertunt.

Quæ, precor, tanta Deo fuit irrogata iniuria, quæ tanto meruit puniri supplicio? Hæc fuit, inquit D. Hieron. Ananias & Saphira dispensatores mundi alienæ substantiæ & idcirco condemnati, quia partem corde duplici reuerunt metuentes famem, quam vera fides non timet. presentem meruerit vindictam non crudelitate sententias, sed correctionis exemplo. Quod si Dominus inultam sibi censcat infamiam, quando quis nisi fecerit, cum siuet panis inopia laborare. Suspendijs sibi militans derogat miles regi, suis sumptibus vivens Dominum servus vacuat: inquit D. Petrus Chrysol. Grauius hoc fert Deus, quam sibi quis imaginatur. Ne tristem hunc Ananias & Saphiræ stupendum licet eventum admiremur, cum multo sit admirabilior, quem nobis refert Spiritus S. quo Deus idem, amicos sibi maxime familiares puniit, Moysen scilicet & Aaron, quos ambo morte puniit violentâ, hoc sensu, quod ex infirmitate non sint mortui, sed robustos sanè quæ realiter Deus occiderit, vnum, in monte Nebo, & alterum in monte Hor. Cum vegeta frueretur Aaron salute, mandat illi Dominus montis Hor ascendat fastigium, ibi vestes suas exuat sacerdotales, isque filium induat Eleazarum: hic enim, inquit, volo vitam suam sumat.

Ab. 5.3.

D. Hier. Tom. I.

D. Petr. Chrysol. Serm. 163. XI. Similiter Moyses & Aaron ad aquas contradictionis.

De. 20. 24.

Deuter. 32. 43.

mortuus est Aaron Frater tuus in monte Hor, &c. Quia pravitatis estis contra me in medio filiorum Israel, ad aquas contradictionis, &c. Et non satisficisti. astus me inter filios Israel. Hoc quoque S. Pat. Deu. &c. gina postmodum testatur. Mortuus est Moyses in monte Domini.

Dubita: hic Saucti PP. & curiosus inquirunt, quæ potuerit esse hæc amorum fratrum essentia, quam Deus tam moleste tulerit, quamque tam leuiter morte punierit? Quid in diuini nominis egerunt ignominiam, vt hoc tam iniquo animo acceperit? Tantus erat amicus Moyses Domino, vt cum eo tam familiariter ageret. Sicut solet homo loqui ad amicum suum. Tanto quoque illum affectu complectebatur, vt dum die quadam Soror eius Mana cum Aaron fratre suo de Moysse mutmuraret (quod inter fratres valde est familiare) illam lepra respexit, illum autem acriter redarguerit, dicens: quod qui Moysi vel capillum læderet, eius tangeret pupillam oculi Aaron similiter cum tanta Deo familiaritate vteretur. Singulariter hoc est notandum, quod cum tantam illi tenuisset offensam, quam in tantam Dei commiserat ignominiam, quæ ovisulum exeret constabilem, quem populus vt Deum suum adorabat: hanc tamen remittere pertinaciter illi recusans, & cum populo publicum illud idololatricæ peccatum sed Moysi preces indulserit, hoc tamen particulare nec nisi Moysi voluerit indulgere. Quinimo amicus post pluribus contigit, vt Moyses cum Deo familiariter agens, & impetrans quicquid pro hoc, aut illo à Deo postularet, tempus vt credebatur, nactus opportunum, quodq; Deus præteriti memoriam delicti perdidisset, atque fratris Aaronis morte iam placatus, esset mitior, quo tantam sibi remitteret offensam, caput de eo Moyses institueret sermonem, verum tamen illum Deus repressit, se ostendit commotum, atque, sufficit, ne mihi de hoc amplius loquaris: in die namque multam solues, & simili cum fratre tuo culpam morte lues temporali. Precatus sum Dominum in illo tempore &c. Iratusque est Dominus mihi propter vos, nec exaudiuit me, sed dixit mihi sufficit tibi: nequaquam ultra loquaris de hac re ad me. Ignocat mihi Deus: quis ille potuit esse casus, quem Dominus tam ægre tulit, vt tanto rigore vitos illos orbe toto notissimos castigaret? Gestus tantummodo quidam fuit, quem ex animo dubio demonstrarunt: num Deus aquam largiretur bibendam illi populo, quem in nominis sui selegerat obsequium. Deserta perambulabat populus extrema laborat siti, potum sibi à Moysse & Aaron da-

Exod. 31.

11.

Num. 22.

Deuter. 32.

24.

ron dari exposcit. Accurrunt ambo ad tabernaculum Deo penuriam aquarum proponentes. Non hoc vos conturbet, ait Dominus. Accedite ad petram, & in totius Synagoga populi, quatenus omnibus sit manifestum, quâ ratione illis subuentam, loquimini ad petram, illique dicite, quod ego illi præcipiam, vt populo necessarias aquas effundat sitienti. Accedunt Moyses & Aaron ad petram, populum congregant, illam considerant aridam, & editam, que prius ignis scintillas emitteret, quam aquarum guttas scaturiret.

Et signo quodam dissidentia, non loquendo ad petram, vt illis Dominus præceperat, gemina illam percussione feriunt. Illicò profilit aqua pleno gurgite superfluent. Ad se Dominus citat Moysen & Aaron, atque illis: Ergone talibus dissidentia signis coram populo meo vobis erat procedendum? Eo quod tam vitam, vt decebat, non habuisti fiduciam, me coram filiis

Nu. 20. 11.

Israel honorando, in deserto moriemini, terramque non ingrediemini promissionis. *Quia non credidistis mihi, vt sanctificaretis me coram filiis Israel.* Et Dominus in quo tuo derogarunt honori? In quo detraxerunt, in quo detragatur? In eo, quod tam securam, quam honori meo debebant, fidem non ostenderunt: cum enim scirent quod ego sim, qui populum illum in me suspicio, quem & elegi, & in meum suscepi familiarum, illo modo agendi in dubium verterunt, num illi de necessarijs sim prouisorus. Quis credat hoc de me quempiam credere: quod cum illum admiserim populum, & meum, illeque fuerit egressus de Aegypto, vt mihi seruiret, profectus meæ commissus providentiæ, & vel leuem quis habeat de me suspicionem, quod illum sim vel fame, vel siti permissurus interire? Numquid hoc aliquis imaginabitur, me vilis adeo esse Dominum animi, volens, vt ille populus meo consecratur seruitio, illi hanc improbam sollicitudinem, vt sibi victum quærat aliunde? Hoc mihi non paruo vertitur dedecus. Illa ex causa tam seuerè intimos sibi puniuit familiares.

Insi per aduerte, quod illi de potentia Dei in educendo aquas non dubitarunt, sed de voluntate, num populo adeo rebeli, qualis hic, vellet aquam elargiri: licet enim nomine gauderet potius Dei, illi tamen non obsequijs debatis, sed offensis respondebat tranquillitas: sic quoque illi indicarunt quando ad petram conuenientes dixerunt. *Audite rebelles & increduli, Num de petra hac vobis aquam poterimus egere?* q. d. de diuina non ambigimus

Nu. 20. 10.

potentia, sed vestram attendentes perniciam, quodque magis mereamini, vt vobis ignem vos consumentem, quam aquam vos refrigerantem educamus; Hæremus num illam poterimus elicere. Nihilominus respondet Deus: In meam hoc dubium insignem celsignominiam, sufficit enim, quod ille se populo meæ commiserit providentiæ, & in mei nominis obsequium egressus sit de Aegypto, vt hoc credatur, quod licet tam petuenter sit, vt oculis pater, non ego tamen, in eo sum defuturus, in quo Dominus non defuit nobilissimus: nimirum in prospiciendo illis, quos suo tenet dicere obsequio: nec permissurus sum, quod proficiscete illo populo, eo nomine quod mihi seruiat, obijciatur quod illi defui in necessarijs. Si tam leuem dissidentiam, quam tanta populi potuit causare rebellio, fueritque ea adeo leuis, vt sicut alias diximus ad mortale peccatum non accesserit, quid vobiscum ager, qui mille timoribus, & continuis anxiamini dissidentis, quod si pro eius seruitio proponatis Aegypto diserte peccati, alia cepaque carni vestrae grauissimas deserere, nec non forti constantique animo per desertam prædi penitentiam, siniturus sit vos fame, sitique euectari? Ne tantam Deo impingatis iniuriam, nec talibus illum oculis consideretis, qui omnes suæ sollicitudinis oculos firmat in eos, qui suos ad illum dirigit, & illos dirigit, vt se sequentes & videat eisque prouideat. *Ecce oculi Domini, &c. Vt eruat à morte animas eorum, & aliat eos in fame.* Quam hoc belle conspicimus in Daniele, vt notat D. Basil. Deus Danielis Abimimicis capitur, in lacum detritur leonem animum, ubi septem alebantur, vt eorum esca luit in fieret dentibus laniandus, ibi sex diebus demoratur. Hoc agit, oculos suos ad Deum dirigit, *Ho. 7. in pro cuius gloria huic subiacet periculo. Quid dicit illud: agit Deus? suos in illum respicit. Pimum, in fame lum à morte liberat illa sum: Hoc etenim facit, & squal vt liones in agros mutas serui pedibus prolostermantur: Vt eruat à morte animas eorum. Sc. Tom. 1. cundum, medio adeo supernaturali illi de victu prospicit: erat in Iudea Propheta Abacuc, qui victum messoribus deferrebat in alveolo. Mittit illi Dominus Angelum, qui dicat: O vates prauitum illud deser Danieli in latu Leonem apud leonem concluso. O Domine, Babylonem nescio, multo minus lacum vni leonum. Siste parumper. Illum Angelus in vno crine capitis apprehendit, & per aëra momento temporis sistit in Babylone. Danielem videt inter leones medium, cui sic exclamat. *Daniel serue Det, Dan. 14. tolle prauitum, quod misit tibi Deus. Vt quid 36. cum**

XII.

Abimimicis capitur, in lacum detritur leonem animum, ubi septem alebantur, vt eorum esca luit in fieret dentibus laniandus, ibi sex diebus demoratur. Hoc agit, oculos suos ad Deum dirigit, *Ho. 7. in pro cuius gloria huic subiacet periculo. Quid dicit illud: agit Deus? suos in illum respicit. Pimum, in fame lum à morte liberat illa sum: Hoc etenim facit, & squal vt liones in agros mutas serui pedibus prolostermantur: Vt eruat à morte animas eorum. Sc. Tom. 1. cundum, medio adeo supernaturali illi de victu prospicit: erat in Iudea Propheta Abacuc, qui victum messoribus deferrebat in alveolo. Mittit illi Dominus Angelum, qui dicat: O vates prauitum illud deser Danieli in latu Leonem apud leonem concluso. O Domine, Babylonem nescio, multo minus lacum vni leonum. Siste parumper. Illum Angelus in vno crine capitis apprehendit, & per aëra momento temporis sistit in Babylone. Danielem videt inter leones medium, cui sic exclamat. *Daniel serue Det, Dan. 14. tolle prauitum, quod misit tibi Deus. Vt quid 36. cum**

eum non prophetam sed seruum appellat Deit
Cur non Vir desideriorum, ut alias, sed serus D. ii
q. d. Amice charissime, Dan. el seruis es Dei, at
que in dubium erat, quod te illi seruentem, tuof
que in illum oculos conuertentem, vt eius obe
dias mandatis fame, non esset occisurus. Tolle
prandium, quod misit tibi Deus. Ipse est, qui
tibi hoc mittit. In gentia procumbens Daniel ait:
Recordatus es mei Domine Deus meus, & non de
reliquisti diligentes te. Lubet audire D. Basilium.
Ne vir S. inopia premeretur, temporis inuicento
tantum penetravit, quomodo in Babilone distat
Iudas. O charissime, vitam dum labore pre
meris mille leonibus circumdatus, vt deuora
te te filij, filia, amici, propinqui, auditores,
debita, inopia, & tames velle videantur:
oculos sustum ad Deum tolles, & in
illum cor tuum defigeres, alique ex animo
seruire proponeres? vt nam tu miserima, quae
tibi peritias, quod te velut tamelici leones
distant auxij timores, curaque vaix, vt
ignores vnde tibi victus, vnde vestitus adue
niat, te recolligeres, tua penitens peccata
contereris, & seruo diuinum interedes obsequium
quam cito periret nescia vnde, vel quomodo,
velut per aeris vacua, qualiter quidam aduolau
it Abacuc, tibi que diceret: Serus Dei tolle pran
dium, quod misit tibi Deus.

S. 4. Vnde ememus panes? Seruis Dei non
deficiet alimentem, quibus & viliter & ho
norifice succurrit, non sicut diabolus, mun
dus, & caro.

12
I. Deus speculū est.
7. part. Hist. Tir. 23.
1. Pet. 5. 7.
Oculos suos Dominus in illos defigie, qui
tuos in illum defixerant: nec sicut hic,
sed efficaciter agit de prouidendo illis ali
mento, Sapius diximus, speculum, Deum esse lu
cidissimum, Vis vt illud te aspiciat, illud tu aspi
ce: non enim tu oculos tuos maiori ad illud
conuerteris diligentia, quam ipsum ad te. Hoc
diuinus ille spiritus sponx sibi charissimae asser
uit D. Catharinae Senenſi, vt noster refert D.
Antonius Archiepiscopus Florentinus: Filia
cogita de me, & ego cogitabo de te. Numquid
meliori tu, quam ego, lege ducetis? Num
quid meliora tibi, quam mihi, sunt viscera?
Si igitur ad me tu confugeris, credidit quod
ego te tibi derelinquam? Quam apte locutus
est D. Petrus Deo seruientibus: Omnem solici
tudinem vestram proicietes in eum: quia ipsi

cura est de vobis. Fan ulus, qui in campo pro
Domino suo gnaniter laborat, de cibo non an
xiatur: etenim nouit Dominum curam sui sus
cepisse, sibi que prouidere, si talis sit qualem esse
conuenit. Deone seruis & Laboras? lacta cogi
tatum tuum in Dominum: erit eterim ipse
de te sollicitus. Eleganter hoc expressit D. Cy
prianus. Quando saltum est, vt inſo possent
de esse subſtina vita, cum scriptum sit: Non occidet
Dominus fame animam iusti? Elias in solitudine
cornu manistrantibus pascitur, & Daniels in lacu
ad Leonem pradam ipſis regis incliſo, prandium
diuinitus apparatur: & tu metuis, ne operari
tibi, & Dominum promereri desis. Num: num
quando ipſo in Euangelio ad exprobatorem eorum,
quibus mens diebia est, & fides parua, & contem
ſatur & dicit: Afflicti vultuſta cali, Passibus
alimta praſtantur, nec cibus deſt, in Chriſtiana
ne tu Dei seruis, tu operibus bonis deſitio, in
Domino suo charo putas aliquid deſurium? Vnde
bac incredula cogitatio? Querite inquit Chriſtus,
regnum Dei primum, & omnia iſta apponen ur vo. Mat. 6.
bis: Eis apponi omnia dieis & iradi, qui regnum & 35
iustitiam Dei querunt.

Hoc supposito tuis in necessitatibus non sit
prima cura, non hoc te maxime sollicitet, vnde
tibi vitae subsidia: sed hoc attende, num illi
debit seruis, num in illam cor tuum, an
que reuerteris: Si te reperias Dei immemorem,
si de illo non cogitaueris, si nescias quid sit te
ipsum, vt seruum fidelem, eius sistere praesen
tia, si gressus tui non eius sequantur, sed Sa
nae vestigia, merito tibi timendum; non enim
tuis habebit memoriam, non sollicitudinem. Olim
vidit Zacharias quosdam incurios, Deique im
memores, non vulgaribus oppressos calamita
tibus, intelligit autem vates Deum sic loquentem: Zachar.
Non passam vos. Quod moritur moriatur, & quod
succiditur succidatur, &c. Ne timueris, quod am
plius de te sit sollicitus: si fame langueas, rabie
torquearis, si morbis anxius, necessitate con
sumatis. Vos mei vniuersi immemores, & vt me
mor sim vestri desideretis? In quem expostulas,
quod tibi necessaria deficiant, teque Deus extre
mam pati indigentiam patiat si tu ei vecors ne
gligas inservit? Serui Domino sincere, & confi
lis ob hoc de, quod tibi non deest, nec te perire patietur, nos beato
Nolim omittere praclaram D. Ang. considera
tionem in Hist. de Jacob & Ioseph. Ex matris
consilio Jacob profugus ad auunculum suum La
ban proficiscitur. Erat hic idoleſtata, Dei inu
cus, habebatque domum suam vt inanium fa
nem idolotum. Ingreſſitur illam Jacob, & cum
modi.

D. Cypr.
L. de opor.
& Eleim.
Prou. 10.
II.
Dei de
his pro
uidenta.

Mat. 6.
& 35

Zachar.
12.

III.
Deus ma
lis ob hoc

IV.
Laban
ob me

fira la
modi.

modicis Laban gauderet opibus, quam primum Iacob illam ingreditur, peramplam Deum suam illi superinfundit benedictionem, eiusque domui ob merita Iacob infusa: & cum haec sit adeo efficax, continuo cumulatim accrescunt illi facultates, ut, quod duobus verbis dixerim, Laban euaderet omnium ditissimus: onēs enim & capreae gemellis fratribus abundabant, arua fructum proferebant centesimum. Hoc Iacob postmodum Labano obiecit: *Madicum habuisti, antequam venirem ad te, & non dies effecit es, benedixitq; tibi Dominus ad introitum meum.*

Gen. 30.
30.

Considera Ioseph. A Fratribus viginti distrahitur argenteis, ab Immanuelis seruis abducitur, haeret in Aegypto, à Putiphare Pharaonis Eunuchus emittitur, quem in domum suam amandat mancipium. Quam primum illam Ioseph ingreditur, illi suam Deus largam deponit benedictionem, ex qua breui tempore se cunctis gaudet opibus astantin abundantem. *Benedixit Dominus domui Aegyptij propter Ioseph, & multiplicauit eam in diebus, quam in agris cunctis eius substantiam.*

Putiphari
titulo
Ioseph.

Gen. 39.

Impius Deo Rex Pharaon cunctis praeribit mandatum obstetricibus Aegyptijs, ut quoties mulieribus Israelitarum partibus assisterent, cunctos mares (horresco referens) in fluium demergerent. Illa pietate permose, nedum tam crudele facinus non patrarunt, sed & recens uatos masculos toto sunt conamine uisa conseruare Pharaoni mendacium imponentes, quod Hebraearum mulieres tanta valent in pariendo industria, ut illis accedens iam partum essent enixa, insistentemque alio transportassent. Deo licet mendacium summo pere displiceat, quod nec ob totius esse mundi salutem proloquendum, illi tamen in tantum placuit obstetricum pia in populum suum misericordia, ut illis propterea supra modum benedixit eamque domos omnigenis bonis impleuerit, ita ut illis nulli essent in terra ditiores. Circa hoc eleganter discunt D. August. a & D. Gregor. b Nec hoc S. tacuit Eloquentem c *Obstetrices non fecerunt iuxta praecipium Regis Aegyptij sed conseruabant mares.* Valeat igitur, obsecro, inquit D. August. modo ratio.

VI.
Obstetricibus
Aegyptij
obseruatos
mares
Israelitarum.
a Lib. cōtra mendaciam.
rap. 15.
b. Lib. 18.
Moral. c. 1. & 3.
c. Exod. 1. 27.

Deus qui Laban inimico suo mortali, & idololatriae tantā prospicit vberitate, ut domum eius bonis impleat, qui illam & idolis & idololatrijs impleuerat, eo solum titulo, quod Iacob illam intrauerat, videri tibi, quod ipsum Iacob fame permittet interire? Nedum hoc non permittit, verum & ipsa de omnibus prouidit toto suo tempore, ut pereuntibus fame Palaestinis, (inter

quos accola morabatur) ut multa feminantibus paruum tamen messem colligentibus, huic tamen omnia copiose redundarent, & qui parum tenuabat, fructum referret centesimum. Ita ut cum Palaestini illum disilent, vellentque de terra sua profugum eliminare, haec tanta frugum copia illis oculos aperuit, quo liquido constaret à Deo tantam illi prouidit vberitatem, vnde velut tanti Domini seruo humiles se eius pedibus prostiterunt. Qui Aegypto infideli & peccatori plei o sine tanta concessit bona, ut illis domum eius repleuerit eo tantummodo nomine, quod Ioseph illam fuerat ingressus, forte iudicabis, quod ipsum Ioseph inopia languescere patietur? Parum est, quod hoc non fecerit, in super & in eius tribulationibus, seruitute, & carceribus, illi focus adhaesit indiduos, *Venditum iustum non dereliquit &c. Descendit cum illo in foueam, & in vinculis non dereliquit illum.* Non solum necessaria illi ministrando vitae subsidia, sed ad tantam illum extollendo celsitudinem, ut ille fuerit, qui mundum vniuersum in septenni illa notissima fame tempore Regis Pharaonis, ne periret, prouide sustinuit. Qui Aegyptijs obstetricibus tam opulenter consulit, eo quod tam diligenter filiorum populi sui seruanda studuerit incolumitatis, cum ita sit, quod nempe fingendo mendacium, displicent medium, quo vix sunt, nunquid de eo timendum, quod suos deseret necessarios, victuque destitutos? Absit omnino, quinimo taliter illis succurrit, ut cum deserta perambularent omnis victus mores, illis de caelo prandium emiserit Angelicus manibus preparatum: patiet & de petris non semel porum eduxerit suaustissimum: si quando populum appetitus allicit carminum, illi per aera demittit ceteruas corturacum, quas capere, quas liebat comedere ad satietatem. Argumentatur D. August. *Si pascat latronem D. Ayr. non pascat innocentem? Si pascat damnandos, non in Ps. 61. pascat liberandos?*

Sap. c. 4.

D. Ayr. non in Ps. 61. Tom. 8.

Fides nos docet Catholica quod qui Iudaeum, Arabem, Maurum, infidelem, peccatorem, Deique hostem sustentat, ipse idem Deus sit, ipse qui Iudaeum bona largitur, hoc autem agit, quia in hac mundi domo sunt, & morantur serui sibi charissimi boni scilicet Iacob & Ioseph imitatores. Hicne ergo potest, ut ubi pertuideas, quod magnus ille Dominus, qui suis abundanter prospicit inimicis, ad suorum dumtaxat conseruationem amicorum, ipsos sit passurus necessarios indigere? Si sibi contrarios alar, filios non alet? Audi Dauidem: *Unius fui: cre-*

Ps. 136. 23. nim

vim senti: & non vidit in flum derelictum, nec semen eius quarens panem. Præclara sanè verba Domini nostri, quibus ait: Ego quasi terebinthus extendi ramos meos, & rami mei honoris & gratia. VIII. Est terebinthus arbor apud profanos celebris Auctores, verum & apud sacros celebrior. Plinius scribit quod licet in quibusdam provincijs arbor sit exigua, in Syria tamen sit maxima: ita ut sub umbra eius, ramisque possit hominum, non parva requiescere multitudo. Et tantam illam describunt Isaias & Oseas, ut idololatras sub umbra ramisque eius, Dijs suis sacra facturi convenirent. Est similiter arbor medicinalis: distillat enim gummi quibuslibet vulneribus curandis (teste Plinio) congruentissimum. Quam egregie se Dominus sub huius arboris figura describit? Ego quasi terebinthus extendi ramos meos, q. d. eia agite homines ad me cõfugite: omnibus enim locus est sufficiens: hic de refrigerio, medicina, quiete, umbraque latibimini: Venite ad me omnes, qui laboratis, &c. Quas, quæso, umbras, Domine, tui protendunt rami? Rami mei honoris & gratia, q. d. honorem hic invenietis & utilitatem. Verbum hoc, Gratia, significat vitam & alimentum. Qui sub umbram meam confugit, honorem inveniet, vitæque subsidium. Ne quis sibi in animum inducat me sordidum adeo, & esse abiectum, ut illum qui ad me confugerit, patiar interire, fame consumi, perdisque necessitate.

Brel. 24. 22. Lib. 13. c. 6. Isai. 6. 13. Osa. 4. 13. Lib. 14. 20.

IX. Ad se cõfugientes protegit.

Matth. II. 23.

Gen. 19. 8.

X. Sic Lot, sic Iosue, ad se cõfugientes turti sunt.

IX. Ad se cõfugientes protegit. q. d. eia agite homines ad me cõfugite: omnibus enim locus est sufficiens: hic de refrigerio, medicina, quiete, umbraque latibimini: Venite ad me omnes, qui laboratis, &c. Quas, quæso, umbras, Domine, tui protendunt rami? Rami mei honoris & gratia, q. d. honorem hic invenietis & utilitatem. Verbum hoc, Gratia, significat vitam & alimentum. Qui sub umbram meam confugit, honorem inveniet, vitæque subsidium. Ne quis sibi in animum inducat me sordidum adeo, & esse abiectum, ut illum qui ad me confugerit, patiar interire, fame consumi, perdisque necessitate.

Visum est Lot, quod eo ipso, quo, peregrini sub umbra domus suæ sese receperant, illos rurtari teneretur, filiarum suarum licet castitatis impendio: quocirca dum inaudiam illis vim inferunt Sodomitæ, illis sic respondet: Habec duas filias, qua necdum cognoverunt virum, educam eas ad vos, & abutimini eis, sicut vobis placuerit, dummodo viris istis nihil mali faciatis: quia ingressi sunt sub umbra culminis mei. Fierinè potest, inquit, ut hoc fecerit Lot? utique Domine: erat æquum viri virtutis & honorabilis, qui verò talis est, eius hoc munus est, ut si quis ad eius fugit protectionis umbram illum non deferat indefensum, proprio licet incommodo. Accurrunt Gabaonitæ ad sanctissimi Iosue defensionis umbraculum, & re ipsa illum circumveniunt, dicentes: se illos non esse, cum quibus immortales haberet inimicitias: nihilominus licet hoc postmodum intellexerit, cum ab aliarum premerentur nationum exercitijs, in eorum arma sumit defensionem & conservationem. Quare ratione hoc egit Iosue? Quia vir erat dignitate primarius, & licet illi fraudibus uteretur, ta-

Hieron. Ep. de Lanuka. Tom. III.

men quia vidit quod sub umbram aliam suarum confugissent, non se decere putavit permittere, ut subsidio destituti succumberent. Igitur venite de Domino in bonitate. De Deo, quod de Lot, hoc fuit: de Deo, quod de quocumque viro iusto, hoc sentite, qui namque ad eius confugit culmen, illique servit, indecens est, ut illum sinat panis inopiâ laborare, improbum est, ut dicat, tuum mihi prosit obsequium, de victu tibi prospiciat alius. Hoc iudicas ab homine dictum quo nullus infamior. Servito mihi, tibi que subsidia quarito. Num igitur adeo cesses Deum famæ suæ prodigum, ut de illo credas hoc ab eo dicendum, quod vilissimus mundi Dominus suo numquam dixit famulo? Et de illo tibi timeas, quod te graviter servitium finat fame collabescere? Hoc agere non novit Deus: David etenim, cui apprimè nota erat Dei natura, solam hæc allegabat rationem, ut eius sibi deposceret auxilium, quasi iure debitum, eo quod fiducia plenus sub alas divinx confugisset protectionis: Conserva me Domine, quoniam speravi in te.

Imo aliquid huius in præsentî monstrat Evangelio. Referunt tres Euangelistæ, D. Matth. D. Marc. & D. Luc. quod prædiximus, quod Dominus multitudinî prædicavit cælestia magnæque illis aperiens mysteria, curansque languidos eorum: Excepit eos (inquit D. Lucas) & loquebatur illis de regno Dei, & eos qui cura indigebant, sanabat. Huic exercitio usque ad vesperam occupabatur. Igitur Apostoli vespere notantes, turbamque fame laborare, Christum omnes conveniunt: Accedentes duodecim dixerunt illi, dimitte turbas, ut euntes in castella, villasque, qua circa sunt, divertiunt, & inveniant escas. Hoccine mihi suggeritis, inquit Dominus? numquid mihi Christi putatis convenire, quod cum toto die gratia mea, & quasi mihi in obsequium omnes mihi adhaerint, modo cum dies ad occasum tendat, ei est in illos eiciens, dicam: Quærite qui vobis victum largiatur? Vos date illis. Nosse, inquit, Domine, & conversus ad Philippum ait: Vade emite panes, ut manducetis hi? Sibi dedecori ducere videbatur Dominus, quod sibi ab Apostolis suggereretur: toto die vos populus hic est comitatus, modo, illis dicit, ut sibi conquiant alimentum. Hoccine mihi propositis? An ergo de me hoc credendum, quod illos perire patiar, qui ex mei sequela necessitatem famemque patiuntur? Hoc ignorat Deus omnino.

Quis diabolo mundo, carneque vilior, quis abie-

C

Pf: 5. t. niam speravi in te.

D. Luc. 9. 11.

XI. Dissidentia de providentia Christi sto diffidit, & quæsi mihi in obsequium omnes mihi adhaerint, modo cum dies ad occasum tendat, ei est in illos eiciens, dicam: Quærite qui vobis victum largiatur? Vos date illis. Nosse, inquit, Domine, & conversus ad Philippum ait: Vade emite panes, ut manducetis hi? Sibi dedecori ducere videbatur Dominus, quod sibi ab Apostolis suggereretur: toto die vos populus hic est comitatus, modo, illis dicit, ut sibi conquiant alimentum. Hoccine mihi propositis? An ergo de me hoc credendum, quod illos perire patiar, qui ex mei sequela necessitatem famemque patiuntur? Hoc ignorat Deus omnino.

XII. Diabolus & caro sibi feruientes fame fiunt in terire. Luc. 15. 15

abiectione, quis infamior, hoc quidem facient, & illorum est hæc consuetudo, fatigant ut illis feruias, te tamen inopia occidit dicuntque, ut qui vos alit, iniquitatis. Exemplo tibi sit miser ille iuuenis, cui in animum venit patrem excedere laribus, ubi quidquid illi necessarium erat, abunde suppetebat, qui Domino illi se tradit abiectissimo, & in eius suscipitur famulatum, Abhæsit vni civium regionis illius. Quem in villam suam ablegavit subulcum, eâ porro conditione, ut illi feruiens victum aliunde sibi conquireret: itaque illi seruitur mortalium insauissimus, ad tantas redactus famis angustias, ut optaret inanem implere ventrem de filiquis, quas porci manducabant: Et nemo illi dabit. In domo quippe diaboli de facili inuenies, qui tibi auferat, non qui det: qui præcipit & deiciat, non qui lapsum erizat. Attende charissime, postquam diabolo seruus adhæcisti, quid tibi precor contulit? Postquam in eius obsequium, annos, salutem, quietem, bonaque dilapidasti, vide quid tibi dederit? Mundus, an quam hic alius? Illi seruitio magnam alendo familiam, seruos plurimos, superbam seruando gravitatem, thesauras multas, aulicâ plurima, fictionibus adhærendo, ut legibus eius obtemperes, paulo post qualem te esse comperis? Consumptæ sunt opes perdita valetudo, anni transacti, dicit illi querulus, quod eius gratia ad tantam sis delapsus inopiam, quam cito tibi respondebit id, quod alij Iudæ Christi venditori:

Matt. 27. 4

Quid ad nos? Tu videris. Hinc apage miser, tamen si te præ nimia tristitia suspendens, medius dirumparis. Amas saculum? inquit D. Aug. abhorbet te, qui amatores suos vorare nouit, non portare.

D. Avoy. Ser. 13. de verb. Domini T. 10

Caro igitur, attende, si te sibi seruientem sit sustentatura. Illam excipe genialiter, laute, martialiter, illi obtempera, illam ut Deum tuum adora, & postquam in hoc sanitate, opesque prodigè consumperis, illi dicit, ut tibi succurrat, prouideatque vitæ subsidium: iam vides, qualem te deserat, morborum colluuiem, apoplexiarum, dolorum, sordium, infamie, paupertatisque turpe spectaculum. Hoc luce clarus nostris spectamus oculis, quam dicere possemus, verbi gratia latius exponere. Eia igitur amice, Deum sequere, Deo famulare, Dei perficere voluntatem, Dei sub vmbra confuge in Deum oculos tuos conijce, Dauidem audi te serio exhortantem: Teme Dominum omnes sancti eius: quoniam non est inopia timentibus eum. Diuites eguerunt & iurauerunt iniquitates autem Domini non minuentur omni bono.

Pf. 3. 10

me Dominum omnes sancti eius: quoniam non est inopia timentibus eum. Diuites eguerunt & iurauerunt iniquitates autem Domini non minuentur omni bono.

§. 5. Vnde ememus panes? Ad Dei spiritus prouidentiam nos alere, seq. credit offensum ab eo, qui de illo in sui diff. lit angustia.

S Ecurus esto, quod si Deo seruietis, fame te non patietur interire. Solidissimam enim Deus per Isaiam, querelam exposuit: Audite Isa. 46. 3. me domus Iacob, & omne residuum domus Israel, qui portamini à meo utero, quia gestamini à mea vulua. Isque ad senectam ego ipse, & usque ad canos ego portabo: ego feci, & ego seram: ego portabo, & saluabo. Cui assimulastis me, & adæquastis, & comparastis me, & fecistis similem. Audite me omnes, (popule meus) & hoc vobis notum sit, quod semper quamdiu mundus mundus erit, sum ego ille, qui de vobis curam gero perpetuam. Primò, quia vos creauit, vosque feci, vosque composui, quocirca ad me vestri pertinet sustentatio: Ego feci, & ego seram. Non est in Deo minor, qua mundum regit prouidentia, quam qua condidit, potentia. Mundum tali creauit potentia, ut illum de nihilo produxerit, & cum in illo tam admirabiles, variisque fecerit creaturas, omnes tamen creauit perfectas, cuique suam dando naturam & inclinationem, huic calidæ complexionis, illi frigide, illi humide, alteri sicca, illi ut eius vita frigori conueniat, alteri aëri, aqua: visus, terræque alterius: cunctis viuensibus suas iudicij inclinationes, naturamque propriam, qua se diuersis sustentant alimentis, quædam etenim vescuntur carnibus, quædam herbis, quædam terra, quædam tritico. Non est eius virtus inferior prouidentia: sicut enim non deficit in dando cuique creaturæ suum esse, iuxta naturæ suæ proprietatem, ita nec deficit in eam conferuando, cuique secundum suam consulendo inclinationem.

Non iusto æquiparatur Deus homini, qui grandem ædificauit domum, multos assumpsit famulos, currus, equos, mulieri pedessequas, filijs seruos, & videt se totam hanc quam statuit, alere non posse familiam, nec illi vires suppetere: quocirca illam moderari cogitur, famulorum turbam dimittere, ne pudore confundatur, potestatem, opesque consumat: vnde cæ ratione diuina conuenit prouidentia, domum illâ sicut condidit ita prouidere, cunctis prospiciendo, ne forsitan illi exproberetur, quod maiorem multitudinem, pluresque creaturas in sua mundi huius domo condiderit, quam alere posse videtur.

Non est Dei prouidentia in mundi conseruatione quæ fuit in creatione.

II. Similitudo.

deatur. Contineri debet eius providentia, qua regit creaturas potentia, qua illas creavit. Tot tamque innumerabiles, prout omnibus liquido constat, condidit creaturas: & omnes sustentat, omnibusque consultit secundum nature suæ qualitatem.

Aggreditur Pfalteres regius præclaram hæc sæpius diuine providentiæ celebrare magnitudinem, nominationem. Ut autem memoriæ tenacius in hæret, in hebræo versus omnes ordines exorditur alphabetico, quod sacris Scripturis ea de causa est familiaritate: *Exaltabo te Deus meus Rex, & benedicam nomini tuo in sæculum, & in sæculum sæculi.* 39. d. Rex potentissime & Deus David meus, tuam propono versibus meis gloriam, nomenque decantare: *Magnus Dominus, & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non est finis. Generatio, & generatio laudabit opera tua.* Diuinam extollit potentiam omnium creatricem, quaque totum hunc mundum tantâ condidit varietate pulcherrimum: licet autem in hoc immensam suam ostenderit ipse potentiam, non minorem tamen monstrat in huic consulendo providentiam: ita ut nec minimæ desit formicæ, herbulæ, & insectis improvidus: *Oculus omnium in te sperant Domine, & tu das escam illorum in tempore opportuno. Aperis tu manum tuam, & implet omne animal benedictione.* Statuisti Domine donum istam per amplam adeo, plenam, & inhabitatam: porro quæ vires tuas potentiamque nõ excedat: unde siquidem omnia dependeat à te, nec magis esse, vitam, & sustentamentum habeant, quam illud quod illis largiris, omnibus nihilominus subuenis sufficienter.

27. *Aperis tu manum tuam.* Duo his verbis indicat: primum, quod abundantissime provideat, nec cuique suam, concluso pugno, tribuat, portionem sed apertâ manu, dilatatâ, & liberali: quod patet in eo, quod omnia & impleantur, & satientur: *Implet omne animal benedictione.* Secundum: quod prospiciat: infatigabilis, nullo negotio nullo labore deficiens: sic ut cum tot tamque varijs prospicere debeat famulis, & comestoribus, non sit necesse, ut ad diuersas transmigret partes, ut vni hoc, alteri tribuat aliud: nec similiter, ut ad horreum pro tritico mittat, nec ad cellarium pro vino, nec ad castoreum pro frugibus: omnia quippe tuo palmo concludis, & qua quis manum aperit facilitate, ea tu cunctis provides superfluentem.

Psal. 103. Hoc idem præinerat idem vates. In quo de diuina disputat providentiâ. Hunc Domine mundum creasti, & palatium creasti adeo magni-

ficum, talis autem tua est potentia, ut omnibus, videtur & singulis iuxta suam provideas naturam: ar. à Davide boribus, animalibus, piscibus, auibus: *Omnia & celebrante expectant, ut des illis escam in tempore.* Omnia tur.

suo tempore, suum expectant alimentum, velut in magni Domini familia: quod si ibidem ad œconomum, vel receptorem, vel dispensatorem recurrant, hic præter te alium nouimus esse neminem: *A te expectant.* De manu tua, de tua providentiâ: *Dante te illis colligent, aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate.* Cunctis provides tuam tantummodo manum, nec plures aperire necesse est, vnus sufficit apertio, *Manum tuam:* non enim aliud tibi incumbit, nisi diuinitatem illam potentemque manum aperire. Hoc agit Deus illâ manu largitur soli lucem, stellis pulchritudinem, cœlis virtutem, suas elementis qualitates, humores atboribus, piscibus, auibus, animalibus alimentum, ceruo, coruo, elephanti, formicæ, plantæ, herbæ: & hæc omnia plallente David, suo loco congruenter: eo quod *Iustus Dominus in omnibus vijs suis, & Pf. 144. 15*

sanctus in omnibus operibus suis. Iustus est Dominus, & in omnibus operibus suis ijsque quæ facit, irreprehensibilem seruat æquitatem. Diuina sua aggreditur creare mundum potentia, illumque tam vastum condidit, multisque ut videmus repleum: suadebat æquitas, ut eius huic accederet potentia, quæ non deficeret, nec viliissimo terræ vermiculo, nec sordidissimo aëris passerulo, nec maris pisciculo, nec stagnorum sanguisuga. Hoc indicant verba, quæ superius expeditate capimus: *Ijsque ad senectutem ego ipse &c.* Ego ipse idem sum à mundi primordio vsque eius consummationem. Sicut illum creavi, illum sustentabo: non enim vires meæ temporis exhauriuntur interitum, nec contumis meæ facultates expensis: *Ego feci, ego seram.* Hoc concessor: *Cui assimilasti me, & adæquasti me &c.* Modi-
cæ fidei, & increduli? Numquid me talem arbi-
tramin similem ei, qui magnæ molis nec mi-
est im-
monis ingenij machinam erexit, & quia tantum pronidis
ad eius requiritur conseruationem, quantum ad compa-
erectionem, deficientibus medijs, illam non sine raudus,
magna nominis sui ignominia finit interire? Nu-
quid ego comparandus illi, qui domum adificat non præmeditatis suis facultatibus, qui, eo
VI.
quod plures in illa, statuerit, quam commodè Deus
potest alere, singulis necessaria negligit prouidit moleste
ere subsidia: quocirca necessarium est ex prioribus de-
ri detrabere numero? sua pro-

V.
VI.
Hoc inter alia Deus à populo suo tulit per-
uadentia moleste. Multi erant: cum ex viris bellatori-
diffiden-
bus tuam.

bus præter mulieres paruulos & seniores, sexcenta milia numerarentur, vt ait Moyses. Illos de Ægypto potenti manu in signis & prodigijs, qualia notimus, eduxit perduxitque in solitudinem vel minimis illis deficientibus, Deo co-
 festim obieiebant, quod illos alere esset impotens, vnde illis aqua ad bibendum deficeret, panisque ad comedendum: esto quod ita, quod illis Deus omnia ministraret, quam primum alienius rei inopiã laborabant, non tam ad necessitatem requisita, quam ad voluptatem, iteo dicebant in hanc nos adduxit solitudinem, vt interficeret siuereque fame interire. Hoc Deus, vt mortem ipsam, tulit iniquissimè. Præsertim quando iam proximi terræ promissionis ingressi missis exploratoribus intellexerunt, quod licet quidem terra esset optima, & omnibus votis expectanda, incolas tamen haberet ad bella doctissimos, propter quos etiam tanto foret illis ingressus laboriosior, omnes in vnum in has se diffuderunt increduli querelas: vix nobis miseris, quos Dominus de Ægypto transtulit in hoc desertum, vt morte periremus omnes infaustiore. Numquam vtiã nos Deus de Ægypto eduxisset: quia si mori oportebat, satius ibi, quam hic mortui essemus. Eduxit nos, & modo alere non potest, nec in terram introducere promissionis. Audit illa Deus, vocatque Moysen. *O Moyses vsquequo detrahet mihi populus iste? Quousque non credet mihi in omnibus signis, quæ feci coram eis? Quousque contumacet illa, quæ me denigrat populus, iniuria, quousque grauissima, quæ me prouocat detractio, quando mihi tandem desinent disfidere? Detractio proprie est, quando quis de te murmurat, verbo tibi detrahens, id quod habebas tibi que conueniebat: sicut ille, qui de viro detrahit nobilissimo, eumque vt abiectissimū accusat, & de viro fortissimo, vt imbellem animi fugillando. Fierine potest, inquit Deus, de me spargi talia? Vno ego: *Veriam igitur ego pestilentia, atque cõsumam.**

VII: *Talidne blasphemia? Tante detractio? Domini pedibus supplex Moyses aduoluit, & misericordiã motus, pro populo feruenter intercedit.*

Q adraginta diebus, totidemque noctibus in precibus perseverat, & hæret Deus in proposito populum perdendi pertinax: donec tandem Moyses hæc illi objiciat. Domine mi, hanc tibi vnicam, saluã veniã, propono rationem. Hoc, mi Domine, pespide, quod si illos occideris, illud ipsum, quod ipsi nunc tam peruersè effurunt postmodum Ægyptij publicè proclamabunt, cum primum intellexerint, & quidem ve-

Num. 24. 31.

83 18

VII: Proponit Moyses suam Deo promissionem ne populum puniat.

risimili ratione, quod illos morte consumpseris, eo quod alere nequiveris, nec in terram introduce te promissionis. Proponit quispiam multum colligere serici, multum exponi feminis, nec folia supputat, quæ habet pauo post mulis opprimitur vermibus bombycinis, n. c. sufficientia illis alendis habet mori folia. Quid agit? vermes demergit flumio, sinitque interire. Hoc de te, Domine mi, dicent Ægyptij, quod populum hunc illa prouincia eduxeris: sed nec considerasti, nec tuam mentis es potentiam; quod te multitudine videas optimi, nullo exstente pane ad manum, deficiente subsidio, vniufque impotens, omnes occideris inopiã laborans alimentum. Hoc idem obiecient Chanaan regio nis huius incolæ, quod tibi educendo populum, eò sub nomine vestro proficiscentem sint exhaustæ facultates, & quia tibi deest potestas vterior, manum subtraxeris, perniciterque interire: *Vt audiant Ægyptij de quorum medio eduxisti populum istum, & habitatores terra huius, qui audierunt, quod tu Domine in populo isto sis &c. Quid occideris tantam multitudinem, tanquam vnum hominem, & dicant: non poterat introducere populum in terram, pro qua iuraueras: idcirco occidit eos in solitudine. Fuit autem hæc ratio tanta apud Deum auctoritatis, vt dixerit: Hoc de me nemo dixerit, hoc de me nullus imaginetur, abit hoc à me quã in Ionissimè: vt deficiam, sinamque in deserto mori illos, quos co adduxi, sicut ille, qui alere non potest omnem illam turbam, quam in suam adscripsit familiã: ait igitur Moysi Dominus: per place: *Dimisi uerbum tuum, ne à mille quidem lencis dicenda talia detur occasio. Grauiorem itaque Deo iniurere non potes iniuriam, quã de illo suspicari, tam impotentem esse, & abiectum, vt illis deficiat, quos in mundo posuit sinamque eos languescere, Vult sciamus, quod ille ipse, qui eos creauit, sit qui & eos gubernet: Vnde viuentia non creauit, vt mori pateretur: proinde aduentis, quod nec passeris, nec vermi, nec sanguisugis, nec vilissimis terræ deficiat hirudinibus. An ergo tibi defuturus est, cuius gratiã totam hanc machinam, & quidquid in ea conspiciamus, potentissimè procreauit?**

Num. 14. 22.

Hoc argumentum Christus assumpt: *Respici. Matth. 6. te voluitia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & Pater vester ca l'estis pascit illa. Quot videmus passeres: Quot turdorum turmas aëra obnubilantes? Quot sine tũ Chri numero pipiones? Grues quã innumerabiles? Non serunt, neque metunt, illis nulla sunt horrea, & Pater floribus:*

Pater vester non exiguam habet de illis sollicitudinem. Pater vester celsissimus passus illa. Tantis Dominus, Rex adeo inclutus, cæli scilicet, ipse earum curam habet, ille ipse congruam eis portionem victumque subministrat. Quis vniquam se Rex tantum demisit, ut pedissequis suisque suis proponeret obsequium, quanto minus plis

Luc. 11. 24 a suis iumentisque stolidissimis? *Considerate cornos* (inquit idem) *quoniam non seminati, neque metui, quibus non est cellarium, neque horreum, & Deus passus illos. Quis curam explicet, qua Deus pulvis prospicit cornuorum: dum enim ovis excluduntur, parentibus illos delere vobis (nascuntur enim, quod aiunt, albi) & minime agnoscentibus illis ptouidet: o deest, subuenitque Deus?*

Pf. 146. 9. *Fullus cornuorum inuocantibus eum. Numquid igitur tibi in vilo decet, quanto quidem ille sis, cuius gratia et tum hoc conuictus vniuersum?*

Mat. 6. 28 *Considerate lilia agri, quomodo crescunt, non laborant, neque nam. Dico autem vobis, quod nec Salomon in omni gloria sua cooperatus est, sicut vnum ex istis. Si autem stercus agri, quod hodie est, & eras in cibatum mittitur, Deus sic vestis: quanto magis vos modica fidei? Lilia ista contemplate, campi flores, aruorumque sanum, quis alibus vestit istas insignibus creaturas? Quis pariter eorum scia tam pulchra, tamque viuè colorata elaborauit? Quis sartor tam prudenter eorum sureculos, cymaque composuit? Quis muscus tales illis odores infudit? Ipse Deus est, qui hæc eundem peragat, eiusque hæc manus operantur omnia, Deus sic vestis. Tanti enim operi manus essent aliorum imbecilles. Et hæc quo fine? Tantummodo ad non leuem oculorum tuorum recreationem, & ut habeat clibanus tuus quod comburat, & quibus coquat, panem, quo tu tuæque iumentis sustententur. Ego ipse, ego feci ego vestram (inquit Dominus) ego portabo, ego saluabo.*

IX. *Exhortatio ad fiduciam dei prouidentia.* *Qui tanta tui fecit gratia, qui tanta tamque varia creauit, & propter te conseruat: & ne illa tibi deficiant, eorum ipse minimis non deficit: numquid tibi defuturus est, numquid te, si talis sis, qualem te esse conuenit, interire patietur? Pater nos debet, tam modica esse fidei, & in sperando adeo pusillanimes, dum vel minima premimur aduersitate, cum illud perpetuo in ore linguaque habeamus, quod Deus noster Pater est omnipotens, qui ex ea parte quæ principalior est, indubie nos diligit, & ex ea parte, qua omnipotens est, nobis in nostris valet subuenire necessitatibus.*

Huic nostro proposito quadrant accuratè,

memorati digna verba sanctissimi Doctoris Esdræ: Populum suum Deus in suorum criminum multam septuagenaria detinuerat in Babylonia seruitute. Ad finem tandem illius populi miseratus, illum proposuit à captiuitate liberum absoluere, & in terram suam, urbemque Ierusalem illius provincie metropolim reducere possessorem. Ad hoc, ut Dominus, qui corda principum, regumque habet in manu, regis Cyri cor excitauit, ut libens audiret, credere que sibi ab Esdræ proposita: etenim Regi declarauit, quod si reges prædecessores sui populum Israel in Babylonia captiuum adduxerint, non hoc eorum potentia foret viribusque adscribendum, sed diuina hoc peractum esse dispositione, qui populum suum in suorum peccatorum hæc voluit diurna punire seruitute, qua prius illos, propheta Ieremia declamante terruerat. Qui similiter Dei nomine promiserat, quod euolutis annis septuaginta in terram reuertentur natiuitatis: quodque iam illi exspirassent, Deusque eorum fidelis esset in promissis: unde procul dubio populo suo succurreret auxiliator, donec illum in terram restitueret ob omni periculo liberum: proinde rogabat instanter, ut huic primò daret initia libertatis, concedens plenam populo in terram suam remeandi licentiam. Placuit precibus Regi, & obtenta facultate liberalissima, caput populus ille liber Babylonia discedere, versusque Ierusalem proficisci. Ut autem aduertit piissimus Esdras populum huic plures iam inimicos, qui non paruum itinerantis periculis obstatulum, illum conuocat, & hortatur ut ad Deum cum lachrymis, oratione humili, feruentique recurrerent, diuinum contra hostes petentes auxilium: quia verò quis obicere potuisset, quantoquidem illum sciret, Cyrusque Rex se adeo benivolentem ostenderet, plebique propitiū, cui ab illo copias non poposcit auxiliares, quæ plebem in itinere, & comitarentur, & tuerentur. Huic tacite objectioni verbis respondit notatu dignissimis: *Erubui petere à Rege auxilium, & equites qui defenderent nos ab inimico in via, quia dixeram Regi: Manus Domini nostri est super omnes, qui quarunt eum in bonitate, & imperium eius, & fortitudo eius, & furor super omnes, qui derelinquunt eum. Pudet me coram rege, vel minimam ostendere dissidentiam, cum fuisset confessus, quod promissum Dei nostri, verumque teneremus, quod nobis in quacunque subueniret opulatore necessitate, sed nec nobis vlli deest, si ei seruiamus, in eumque speremus, qui manu viget præpotenti, qua, sicut nos*

X.
Esdræ
exempli de
fiducia in
Deo.

1. Esdræ.
8. 22.

de captiuitate soluit, ostendens se cordium regū esse Dominum, in quibuslibet nobis aderit ne cessariis auxilietur. Summo veteretur dedecori viro illi, qui ex vna parte confirmaret, regem sibi patrem esse vel amicum, qui suam illi pro qualibet necessitate manum adidisset, quique eius curam haberet sedulam: & ex alia parte alterius se committeret ipse sollicitudini. Numquid ergo tu ille, qui ais: talis mihi pater est: talis amicus minimè fucatus: Confundatur & erubescat Christianus; etenim nihil magis ore celebrat, nihil frequentius eloquitur, quàm Deus Pater meus est omnipotens, qui confugientibus ad se, non deest beneuolus, & ex alia parte tanto viuitt timore, tantaque diffidentia pusillanimitas.

§. 6. *Vt manducent hi &c. Deus, qui propter bono: creauit mundum, & sustentat malos, & quidquid in eo est: non eos fame fuet interere.*

Congrua hæc est ratio, quàm Dominus in præmissis Isaie verbis indicauit: efficacior autem est illa, quam in eorundem principio proposuit. *Audite me, qui portamini à meo vtero, qui gestamini in meo vulua.* Audite, & intelligite, filij mei estis, vos enim meis gesto conclusos penetralibus, vos meis porto visceribus. Nihil instantius vrget quempiam, reddiditque sollicitum, quam amor. *Operatur magna, si est: si autè operari renuit, amor nõ est.* asserit D. Gregor. Idcirco igni comparatur, qui inter corporalia maioris cæteris est actiuitatis. Inter amores ille palmam eripit, qui est Matris ad filium: illum etenim Dauid pro summa statuit exaggeratione, dum de sua erga principem Ionathan amore sic testatur: *Sicut mater filium suum amat, ita & ego te diligebam.* Quis vidit vquam, quid animalia pro suorū agant conseruatione pullorum, licet voracissima sint, naturamque habeant crudelissimam, quàm anxie illis de victu prospiciant, etiam maximè voracia. quæ in hac materia nullius eorum memoriam abiciunt? Quid canes, feles, lupi, leones, aquilæ, imo & hirundines moluntur. Ipsa gallina, cum tam vorax sit, cum matris glouicantis officio fungitur, quàm solcite discurret exscalpendo, querendoque tritici granum, quod cum inuenerit non ipsa deglurit, at pullos conuocat: vnde & ipsi incessanter, ipsa vero offibus emarcida languescit. Licet autem curam

suscipiat mater filij iam progeniti, porro diligentior multo, dum gestat vtero positionem, tunc etenim cum filius sit quid vnum cum matre, filio prospicere, sibi ipsi est prospicere, & eadem cura, qua scipiam nutrit studet, studet & nutrit embriorem. Inuenimus matres, quæ natos suos occidere puerulos, eorum oblitæ, vt sibi consulerent. Illa vt pro placito dormiret, filium vberibus suis suspensum præfocauit. Samaritanæ matres, ne fame deficerent extrema, filios enecabant: illos etenim licet diligenter, se ipsas tamen illis in amore præferabant. Verumtamen quando gestat vtero mater filium, cum vnum quid sit cum ea, non potest sui maiorem quam proprij puionis habere sollicitudinem.

Hic amor ille est, inquit Dominus, quo vos omnes amplector filios meos, quos mei gero viscibus amantissimos. *Quis gestamini à meo vtero.* Quæro igitur à vobis: *Namquid obliuisci potest mulier infantem suum, vt non misereatur filio vteri sui? Hoccine fieri potest? Non potest,* porro si hoc aliquatenus fieri posset, non ego tui tamen possem obliuisci. *Et si illa solita suo ad nos rit, ego tamen non obliuiscar tui.* Hoc quippe omnem esset mei ipsius obliuisci. Non potest mulier matris infantis quem gestat vtero obliuisci, nisi ipsa superat: sui ipsius obliuiscatur: quod si quædam sit omnino amoris experta, sui que ipsius inimica, vt omnem sui memoriam abiciat, & per consequens filij sui, hoc in me nullatenus erit possibile: non enim ego mei, sius possum obliuisci, *Ego ipse,* inquit Dominus. Attendite vos meis gestari viscibus, & si scire velitis, quis sum, *Ego ipse.* Idem est, quod olim Moysi dixerat: *Ego sum qui sum.* Ego Deus sum, qui non possum omittere, nec quidem momento temporis; quin me ipsum cognoscam, intelligam, contempler & diligam. Quia quidquid in me est, ego ipse sum, & sicut non possum desinere esse ego, ita non possum desinere, quin me ipsum intelligam, de me cogitem, meque amem impensius. Hac eadem cura, dicit Dominus, de vobis sum sollicitus viscerum meorum infantibus; igitur si mater obliuisci potest vteri sui factus, quia se plus simplicius potest obliuisci, quando scilicet dormit, aut alijs distracta diuagatur: ego qui nec momento quidem mei possum obliuisci, nec momento quidem vestri quoque possum obliuisci, velti reuicere sollicitudinem, meis abdicare vos oculis viscerum meorum filiolos.

O superteme Deus, quales sunt hæc blanditia, quales

D. Greg. Ho. 30. in Euan. I. Amor parentū potentissimus: 2. Reg. 1. 26.

1. Reg. 1. 16. 4. Reg. 5. 28.

II. Amor Dei ad nos

Exo. 3. 14.

III.
Similitudo.

quales exaggerationes! Absque dubio vidit ipse, qui ista pretulit, nostram illis egere diffidentiam, si demque modicā, & quod infirmus nosse animus, timidusque quo subsisteret, tantis deberet fultis lenimentis diuinique promissionibus. Si Rex duorum principum pater, regni que hereditas, ut vitam suam, habet charissimos, illis palatium, domumque exstrueret, variis instructa aulis ingeniose elaboratis, plurius hortis, fontibus, saltibusque gratissimam: vbi multis mediis canalibus fontes produceret illis rigandis suauissimos: in qua omnigena congregaret animalia: Hic syluā vnam, ibi aliam, alibi tertiā plantaret, millenis excultas arboribus, quo fieri, posset, numquam filij accederent, sed tantummodo, ut dum illis liberet, eo possent accedere. Deinde in eodem palatio multa componeret: cubacula serico auroque fulgentia, in quorum multa forte filij numquam ingrederentur, sed tantummodo, ut si velint, illa possent ingredi. Præterea mille caueas aubus adaptaret, ut illis musicam canerent auditu gratissimam: lacus deinde constitueret leonum, alios tygridū, elephantū alios, ad familiar suæ celsitudinis iactationem, Præterea, quod multos adferberet seruos, pedisse, quos, nobiles, à cubiculis, ab auribus, à secretis: videres autem quod omnium curam gereret, magnamque sollicitudinē, ne vel minimo equorum agaloni suum decisset diuini, nec nō prospiceret, ut victum haberent, & quidē abundantat, passeret, leones, elephantes, cuncta demque animalia. Videturne tibi, quod suorum possit memoriam perdere filiorum? Si verō principes filios videres anxio nimis timore sollicitos, intetque se querulose colloquentes. Heu! nos pater fame filios patietur interire: quid illis obiceret? O principes nobilissimi, cum videatis totā hanc machinam vestri gratiā à parente Rege vestro abundanter enutriti, qui diebus singulis inuigilat, ut vel ipsis animalculis suis erogetur victus, agite ne ut horti & pomaria in vestrum commodum irrigentur: & formidatis increduli, ne vos filios, & heredes fame patietur interire? cuius igitur gratiā tota hæc erigitur machina, illaque oblectamenta? Non vulgari patrem vestrum afficiis contumelia.

L. 14. Mor. Filij Dei (sic interpretatur D. Gregor.) sunt prædestinati: de illis enim intelligit, quod suo nomine dixit Iob. *Filios vteri mei.* Filij sunt hi ab æterno in diuini sui intellectus vtero concepti, quos esse parituros in tempore, hoc in sæculo producendo. In eorum commodū mundi huius fundauit struxitque palatium. *Propter nos creasti*

seculum. (inquit D. Esdras) *residuas autem gentes.* IV. *ab Adam natus dixisti eas nihil esse: quoniam salua assimilata sunt.* Et quasi stillicidium de vase si electos misisti abundantiam carum. Propter prædestinatos tuos creasti mundum, cætera enim tibi sunt, Deus seculum. Deum. ea que tanti facis, quanti saluam ego, quam ore velut excrementum, & quid turpe eicio, quod & dedignor aspicere: & quanti aquæ guttulam de vase stillantem, quam euito ne ex illa madescam & ut ne pedes quidem meos contingat. *Propter nos fecisti seculum.* Hæc prima fuit diuini mentis intentio, facere sanctos, quibus se comunicet, est etenim ipsa bonitas, cuius est natura sui communicatiua. Principale non fuit intentum Dei create, quos condemnet. *Non posuit nos Deus in iram:* inquit Apost. id est, non nos creauit ut uobis insignaretur, nosque coudemneret. Quod si vero Deus peccatores, malos, vasaque peccitatis ita, sic expediens fuit in ipsorum salutem prædestinatorum.

Doctrinam habemus D. Thomæ cælestem, vbi disputat, num numerus prædestinatorum sit certus, & responderi nedom esse certum, sed quod eum principaliter, & per se Deus decreuit, & stabiluit. *Non solum certus, sed primo & per se definitus.* Numquid & numerus certus est reproborum: vti que: insuper & decretus & determinatus: potro non per se, sed in ordine ad prædestinatos. *Et certus, & definitus, sed non primo, & per se.* Profunda est hæc Theologia, sed illam manu tanges exemplo proposito. Exstruere proponit princeps sapientissimus palatium, Certus Primò: suo determinauit intellectu, & diuinitate probatur rat aulas, cubacula, turrelque faciendas, & hæc esse nuprimum sunt eius institutum. Secundo: hæc determinat: ligni, lapidum, calcisque quantitatem, electorum quam similiter nouit, si iustam instituat rationem & reproborum. Hæc potro non per se primoque determinat, sed in ordine ad cubacula, turrelque exstruendas. Quantum ligni, quot arbores istis sunt aulis necessariz? Quot laterum numeri turrelbus illis erigendis? Quot modij calcis, arenæ, gypsi lapidum segmina? Quæ quantaque singulis necessaria cubiculis, quæ edificare determinauit. Cæleste præposuit Deus edificare palatium: huius habracula sunt prædestinati, in quibus semper per consummatam gratiam id est, gloriam est habitaturus. *Ad eum venie.* Ioa. 14. 23 *mus, & mansionem apud eum faciemus.* Hoc est 1. Cor. quod ait Aposto. de statu differens beatitudinis. 15. 28. *Tunc erit Deus omnia in omnibus.* Hic est quod Angelus ait D. Iocanni, dum cæleste demonstrat hoc illi palatium: *Eccæ tabernaculum Dei.* 2. Ioc. 22. 3. *sum*

caus omnibus, & habitabit cum eis. Illi determinati sunt, & ex primaria Dei institutione decreti: q. d. tot volo in gloria meo collocare, in quibus sempiternum inhabitent: Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem ait D. Pau.

Ephes. 1. 4

21 Hic optime quadrat illud Dauidis. *Qui numerat multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat.* Prædestinatorum habet propria de-

VI. Cur mali scripta nomina. Quot autem reproborum? Quot hic viuât. quot erunt necessarij, & expediet ad numerum complendū prædestinatorum. Quæ erunt crudelissimi tyranni persecutores Ecclesie? Quot quot erunt necessarij ad Martyrum numerum, quem Deus decreuit perficiendum? Quot peccatores, infideles, gentiles, apostatae? Quot quot conueniens erit, vt stabilitus à Deo prædestinatorum numerus compleatur. Instant alij feruentius, vt Deus tyrannos dissipet, persecutores in-

stant ferocissimos: quibus responderet: *Vt requiescerent adhuc modicum tempus, donec cõpleantur concursus eorum & frater eorum, qui interfecit*

sunt. Hoc est, quod inquit Apolto. *Omnia propter electos, vt & ipsi salutem consequantur.* Notare verba. Cur permisit Deus Herodem seniore?

In tantorum gratiam innocencium, quos reddidit Martyres. Vt quid filium suum Ascalonitam?

Ob inelytum D. Baptistæ Martyrum. Quo sine passus est Dacianum? Ob D. Vincentiū. Et Decium? Ob gloriam D. Laurentij: Quid de Marcentio? In D. Catharinæ laureum. Cur Nero vixit? Vt DD. Petrum, & Paulum Martyres consecraret. Aufer tyrannos, & auferes Martyrum gloriam. Perde te persequentes, & coronam tibi demes, quam tibi Deus in patientiæ tuæ præmium referuauit. Apage pauperes, & meritum tolles elemosinæ tuorumque peccatorum remissionem. *Sustinuit in multa patientia* (testatur

Rom. 9. 22 Apollolus) *vasa ira apta in interitum: vt ostenderet diuinitas gloria sue in vasa misericordis, qua preparauit in gloriam.* Numquid credis gratæ, & voluntariè Deum malis in hoc mundo sustinere? Arbitraris, quod ipsi placeant illi, qui & cum grauitè offendunt, ac bonos filiosque ipsius persequuntur? Multa illi opus est patientia, vt illos sustineat. Sustinuit in multa patientia ad salutem electorum. Boni esse debent vasa pulcherrima in gloriæ suæ abaco collocanda: malici requiruntur quibus elaborentur. Collocari debent vt expoliti lapides: necessaria sunt dolabra, bipennes, ascia, secures: eo sine malos tolerat.

Quodam die coram numeroso populi cœtu varias Christus proposuit parabolæ, & inter has

ynam de patre familias, qui tritum in agro suo seminauit electissimum: dum autem dormirent homines, venit inimicus, & super seminauit zizania. *Mat. 13. 23*

Elapsis non multis diebus germinante tritico apparuerunt & zizania. Accedunt ferri Dominum: nome bonum semen seminasti in agro tuo? Seminaui, porro supereminauit inimicus zizania. Vis imus & colligimus ea? Nequaquam? *Ne forte eradicantes zizania eradicatis simul cum eis & triticum.* Simite ea crescere vsque ad messem. Demissa turba accedunt Discipuli ad Dominum, dicentes. Domine: licet multas nobis proposueris parabolæ: illa tamen de zizanijs nobis cæteris est obscurior: obsecramus: *Ediffere nobis parabolam zizaniorum agri.* Quibus sic Christus: perplacet. Qui seminat Deus est, *Bonum semen, hi sunt filij regni, zizania, sunt filij nequam.* Deus non seminavit nisi bonum triticum: etenim hoc intendit, reddere sanctos, & prædestinatos. Sua diabolus iniquitate peruersus malos superfeminat: non quantum ad naturam: hæc namque est opus Dei, sed quantum ad culpam. Ambo pariter in huius mundi agro conuiuunt. Vt quid ergo illos permittis? Illos eradica, (respondet) & sanctos eradicaueris: tyrannos extermines, & martyres exterminaueris elimines hæreses, & SS. Doctorem eliminaueris vigilias: Exstirpa persecutores, & extirpaueris merita patientiæ.

Hinc quoque tibi patebit mundi dissolutio *22* VII. quam S. Scriptura docente futuram esse nouimus, quando numerus completus fuerit electorum: tunc enim ait Isaias: *Complicabuntur sicut finis liber eali.* Tunc cæli complicabuntur, iam mir-

quandotere cessabunt influentias, iam omnia conticesciturus. cent, quandoquidem, id quod prædebat, sit *Isa. 34. 4.*

adimpletum. Ea quoque de causa vocatur diuini fructus. *Obaudite me diuini fructus:* Qui nam- *Eccli. 39.*

que tugurium excitat circa vineam, hoc animo *12.* facit colligendi fructus, quibus collectis liberè potest dissipari. Replebis, secundet mihi Deus, quid; quæso, boni ex tot colligitur Arabibus, Manris; infidelibus, ex tot, qui in China coudemantur? Hoc inquit D. Augustus, tu non capis, verum intelligit hoc Deus huius vasa molis artifex. Officinam ingrederis horologifæ, tot ibi conspicias linas, rotas, cochleas, stylos, forcipes. Quibus ista seruiunt? Hoc tu ignoras: facto igitur nihil hic esse, quod suam non habeat rationem quam nouit horologifæ. Horum omnium nouit Deus rationem, illamque in die Iudicij declarabit: quia licet non esset, nisi hoc, erat dies

die iste iudicij necessarius. Ne modo curiosè percontetis, cur hoc, cur aliud permittat Deus, cur tot Arabes, tot sceleratos, torque sustineat infideles? Vt quid tot muscas, tot passerè, tot herbas creauerit. *Non est dicere, quid est hoc, aut quid est illud: omnia in tempore suo quæventur.* ait Spiritus S. Hoc tantum noueris, quid quid est in retum natura, creauit Deus propter filios suos prædestinatos. *Propter nos seculi seculum.* Propter ipsos, illud tam uenustum huius mundi palatium ædificauit, hoc inauratum caeli lectum composuit, tot lucidissimas stellarum facibus ardentissimum in eorum gratiam terram fundauit, abyssos creauit marium fontes eduxit, produxitque plantas. Quid cogitas, quod pro te Deus hæc produxit nequissime mortalium?

Notat D. Chrysol. illum loquendi modum imperf. *Saluatoris: Quis solem suum orti facit super bonos & malos: & pluit super iustos, & castos.* Primò nominat bonos & iustos. Si namque Deus solem mane producit, illuminatque peccatorem: hoc est, quia iustum illuminat: & si pluias prouideat iniustus: hoc est, quia illas iustus præparauit. Eodem modo phrasim illam perpendit. *Recordatus est Deus Noe, cum totumque animantium & deinde Noe, & deinde animalia si namque eorum est recordatus, propter Noe est recordatus.* In istorum filiorum beneficium creauit Deus hoc palatium tot excultum saltibus, deferis, fontibus: tot inhabitatum animalibus magnis, & paruis ferocibus, & domesticis, aui-

bus, passerulis & piscibus. Sæpenumero considerari, cur Deus tot condiderit sylvas tam præcellis arboribus fecundas, quæ cælum uique pertingere videntur, tot in istis montibus, & saltibus umbracula ut talia non sint in ipso Chinatum occidente; quo vix aliquis accessit mortalium. Domine quo sine tantam condidisti pulchritudinem, qua vix ullus hominum potuit, sed nec illam intuetur? Hæc est ratio: nemo licet huc accedat: accedere tamen potest: vult autem Deus res adeo spatiosas iusto, quales videmus, præparare, & in hoc palatio omnibus in eo viventibus, & esse habentibus abunde prouidere. Contemplare, qualiter sylvarum consular arboribus. *Saturabimur in ligna campi. & cedri Libani quas plantauit.* Quis tot prospicit arboribus, tamque abunde, cum nullus sit, qui earum gerat curam, sed nec illas conspiciat? Quis vult arua floribus? Quis fontibus acurrat, ut perpetuo fluant gurgite? Huc igitur adesto me dicæ fidei. Si Deus hoc filiis suis erexit

Hieron. Bapt. de Lanuzza Tom. III.

palatium, & in eorum sustentat commodum, nec minimis deest arboribus, nec exiguis plantulis, nec mutilibus passerulis, nec auiabus minus pteficis. Mauro non deest, non Turca, non Æthiopi, non malo, non scelerato, illos omnes pascit, etiam dum illum offendunt, & omnia amore tui, ut illi seruias, ut te salues an ergo te fame sinet interire, si filius eius per gratiam fueris, eumque ut patrem sis reueritus amantissimum? Cum omnibus tui gratia prouideat creaturis qua, quæso, ratione credideris, illum tibi defuturum. Pulcherrima pariter & dulcissima, sunt illa Christi verba, quæ prius expendimus. *Considerate cornos, quoniam non seminant, neque metunt &c.* Et pater vester caelestis pascit illa.

Notat D. Pet. Chrysol. huius verbi energiam, 23. *Pater vester, & eius quod adiungitur. Considerate Ser. 163.* cornos: diuino namque consilio hæc Dominus X. autem comprehendit, quæ voluerit omnium. Si cornos est voracissima, rapidissima, inutilissima, & crudelissima, quæ nec illi parcat, qui illam enutrit: cit quantum hac quippe de causa sic ait: Cornos enutrit & tunc magis bi oculos effodit, nec pauperi teo damnato, filios membratimque diuiso, cui quando nec ipse Index, nec ipse gladius habet quod inferat mali; Adulatur illi mortuum laceratur, & ut belluones voraturi: viuunt autem annorum centuriis. Illos Dominus alit, tamque superfluentur, ut cum sint innumera illes, nullum tamen eorum fame reperias interisse, vel qui cura seminandi, arandi, occædi, colligendique messem sit anxius. Tales Deus creaturas liberali, liberaque nutrit manu: quid ergo tibi filio suo faciet, quomodo prouidebit? *Pater vester caelestis.* Patrem videres qui pro filij sui recreatione cornos aleret, graculos, picas, grues, passeres, turdos absque numero, quibus ipse mane propria manu victum singulis abunde ter erogaret, & vespert illis de quietis loco prospiceret solūmodo, quia hoc in filij sui non paruum vergit obiectamentum? Quis hoc de tali crederet patre, quod tantarum auium, idque multum curam gerendo sedulam, tantummodo filij sui gratia, fame sineret illum interire? Filium, de substantia sua genitum animæ dimidium, cordisque gaudium, nec non bonorum omnium suorum heredem ex ælle legitimum.

Considerate charissimi, monet Saluator, qui tot sustinet passeret, tot animalcula, tot pisciculos, tot hirundines, & hoc agit solūmodo in gratiam vestri, qui filij eius estis. *Pater vester caelestis pascit illa.* Ipse nutrit illa, cibum admini-

D

Rum

strat, vt pūquā fame intereant, quia igitur ratione, quod tibi deficiet, poteris imaginari? Quanto magis vos modica fides? Insuper illa verba petendamus: Pater vester caelestis. Qualis, oblecto, est inter terrenum patrem, caelestemque differentia? Quod bonitatis ad bonitatem, curae ad curam, misericordiae ad misericordiam discrimen? Quis pater terteltris pro filio suo fecit, quod Pater ille caelestis? Qui proprio filio suo non pepererit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Hic autem pro te sanguinem suum, vitam, animam, carnem, meritaque tradidit. Si vos cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester de caelo dabit etc. Mirabilis est illa fiducia, qua puer patri imititur, qui incertus recumbit, indit, dormit. Si ab illo quara: corculū meum, num tibi triticum est? Non. Num vestis alia? Non. Num alij caleci? Non. Si quando illa tibi defecerint, quid ages? Pater meus omnia mihi procurauit. Paternae curae suam omnem committit, numquam sollicitus, quis sit illi prospecturus, si patrem habeat: ipsa naeque natura illi hanc spem induit, quod pater à quo sum esse suscepit, de victu sit illi prospecturus quotidiana, ei que omnibus, quae huius sunt futura necessaria. Ea igitur Christiani, vestros respicite oculos: Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli etc. Perueniens vos diligit Pater ille caelestis quam terrenus, & quid magis habet in vobis, cum vobis dederit animam, corpus formauerit, vos aliat, suoque sit regno praematurus. Si tantum, tantaque ratione patri suo pulso confidit. Quanto magis vos modica fidei. Vos, inquam, quibus sanguinem suum, animam, corpus, gratiam, suaque sacramenta quoniam seipsum erogauit. O quam liberū ab omni foret cor vestrū timore ac sollicitudine, si puteros imitaremini.

Ro. 8. 32.

Luc. 11. 13.

XI. Similitudo fiducia filij ad patre.

Mat. 18. 5.

XII.

Fiducia reddit hominem quietum.

Psi 11. 7.

Lib. 4. de adorati ad finem.

Deuter. 7. 37.

ego: quomodo potero exterminare eos? Non time filios: memoria memor erit omnium quae fecit Dominus Deus tuus Pharaoni, & omnibus Aegyptiis, tentationumque omnium, quas viderunt oculi tui, signorum, prodigiorumque, magiorum illorum, & manus illius potens: & brachij excoelsi, & eduxit te Dominus Deus tuus: sic faciet Dominus Deus vester omnibus gentibus, quas tu times à facie ipsarum. Ita legit D. Cyril. O fidei defectum, exclamat Hieron. Famen vera fides non timet. O te modice fidei Christianum, dignus es quem Deus Demet. ob tuam permutat perire diffidentiam, omittere piaculum esset, pulcherrima D. Chrysoft. verba quibus hoc prosequitur argumentum. Magni nos Deus diligit quam qui nos genuerunt, & quanto magis interest inter prauitatem & bonitatem, ad Ephe. tanta est differentia dilectionis à dicitione patrum cir. med. nostrorum. Neq. hac verba sunt mea, sed ipsius Christi. Tom. 4. fli, qui nos diligit. Audi eum dicentem: Quis ex vobis homo, qui se filius ab eo peccerit panem, cum la. Luc. 11. 12. pitem dabit ei: Si autem vos, cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester, qui est in caelo, bona dabit iis, qui ab ipso petunt? Et vos sum alibi: Non obliuisceris: ut mulier misereri filiorum veri sui: si autem obliuiscatur mulier, ego tamen vestrum non obliuiscar, dicit Dominus. Nam si non diligit, cur nos fecit? Num sunt illi necessi? Num aliquid facimus, quod ei sit opus, & ei fingimus ministerio? Nā aliquis agit ex nostris etc. Toto fidas: nimo tali patri, & attende diligenter, quod si hoc pro debito compleueris, sufficienter erit tuius ut tibi Deus in quibuscumque succurrat necessitatibus, verborum David is remimiscere. Salus iustorum à Domino, & protector eorum Pf. 36. 39. in tempore tribulationis, & adiunabit eos Dominus, & liberabit eos: quia sperauerunt in eo. Ideo liberabit quia sperauerunt.

Non time filios: memoria memor erit omnium quae fecit Dominus Deus tuus Pharaoni, & omnibus Aegyptiis, tentationumque omnium, quas viderunt oculi tui, signorum, prodigiorumque, magiorum illorum, & manus illius potens: & brachij excoelsi, & eduxit te Dominus Deus tuus: sic faciet Dominus Deus vester omnibus gentibus, quas tu times à facie ipsarum. Ita legit D. Cyril. O fidei defectum, exclamat Hieron. Famen vera fides non timet. O te modice fidei Christianum, dignus es quem Deus Demet. ob tuam permutat perire diffidentiam, omittere piaculum esset, pulcherrima D. Chrysoft. verba quibus hoc prosequitur argumentum. Magni nos Deus diligit quam qui nos genuerunt, & quanto magis interest inter prauitatem & bonitatem, ad Ephe. tanta est differentia dilectionis à dicitione patrum cir. med. nostrorum. Neq. hac verba sunt mea, sed ipsius Christi. Tom. 4. fli, qui nos diligit. Audi eum dicentem: Quis ex vobis homo, qui se filius ab eo peccerit panem, cum la. Luc. 11. 12. pitem dabit ei: Si autem vos, cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester, qui est in caelo, bona dabit iis, qui ab ipso petunt? Et vos sum alibi: Non obliuisceris: ut mulier misereri filiorum veri sui: si autem obliuiscatur mulier, ego tamen vestrum non obliuiscar, dicit Dominus. Nam si non diligit, cur nos fecit? Num sunt illi necessi? Num aliquid facimus, quod ei sit opus, & ei fingimus ministerio? Nā aliquis agit ex nostris etc. Toto fidas: nimo tali patri, & attende diligenter, quod si hoc pro debito compleueris, sufficienter erit tuius ut tibi Deus in quibuscumque succurrat necessitatibus, verborum David is remimiscere. Salus iustorum à Domino, & protector eorum Pf. 36. 39. in tempore tribulationis, & adiunabit eos Dominus, & liberabit eos: quia sperauerunt in eo. Ideo liberabit quia sperauerunt.

Epif. 8. ad Demet.

Ho 19. in Epif.

Tom. 4. D. CHR.

Luc. 11. 12. Ioh. 49. 39.

Pf. 36. 39.

§. 7. Subiit in montem &c. Et cum vidisset quia multitudo maxima, &c. Christus in sublimi illos inuenit, qui sunt in declini: hoc diues faciat, & miserabitur pauperis, si bique pariet tranquillitatem.

S Aluator noster in montis vertice confisus, atollit oculos, tui amque in valle consistentem inuenit, cuique miseretur, agit de succurrendo extremae eius necessitati, qua supra D. Basil. modum premebatur. Ingeniosus est, dignus, que D. Basilij spiritu discursus quo concludit diuinitibus, quatenus suae quieti prospiceret, ter naua vt aliquoties oculos suos in tantos, tamque innu.

24

Ho. 7. in

ros. To. 1.

I. Diues semper pauper & anxius. Immemerabiles defecterent pauperes, Christum in hoc imitari quo sine dubio cor suum releuarent. Vt quid arripitis tot curis diuites, tot tumultibus anxii? Quia non nisi sursum aspiciunt ad illos, qui ipsi sunt opibus abundantiores, nec oculos in ea, quæ ipsi possident refectum, sed in id, quod alter habet, & quo ipsi carent. Non ea quæ possident inueniunt, sed quæ ipsi desunt: defectus autem appetitum, curamque prouocat: hinc illa nascitur molestia, quæ premuntur, vt id quod alter habet, & ipsi similiter habeant. Non tantum eos ob sam partem non exultant, sed ob ea, quæ desunt videntur cupiditate, potius anxi: ex quo anima curis continuo premuntur, dum alios superare contendunt. Aliquem inuenire, qui si viginti millia possideat, alter vero quadraginta: & si ille decem aureis sit diues, alter vero quinquaginta, non ea quæ habet attendit, sed quod sibi deficit: vnde se ipsum vt pauperem considerat, & qui indigeat. Accedimus (inquit D. Basil.) à diuitibus cleemosynas rogaturi, & respondent: vero verius pauper sum, & indigeo. Credo tibi (respondet idem) Diues pauperem te ipsum esse, & ego sentio tecum: quia pauperem esse est defectum patii: & tu non consideras, nisi quod tibi desit, & nec tantum possides, quantum hic, nec quantum ille, qui sunt te ditiores. vnde bene dicit, quod pauper sit: hinc tua nascitur cura, tua anxietas, tua sollicitudo. Cursores multi concurrunt, & hunc videbis, qui multos post se relinquit, arcamen anxiatum vehementius, & exanimatur, quia non illos attendit, verum alios, qui illum præcurrunt, sibi que persequat, nisi illos assequatur, & transgrediatur, nihil obtinuisse. Fugit quidam cursu rapido, taurum, seu serpentem, & scalas ascendit, in primo consistens gradu toto studet conamine ad secundum ascendere, & tertium, non enim gradus illos attendit, quos scandit, reliquit, que retro, sed qui illi superiunt, superandi. Tales sunt diuites, paupertatem vt serpentem fugiunt: ita namque de illa sentiunt: gradum vnum ascendunt, mille lucrantur & postmodum ad secundum spiritu anhelant ardentiori. Consequatur duo millia, sed nec illa considerant, at illa tantummodo, quæ sibi supersunt obtinenda. Oportebat illos gaudere, & gratos esse, quod tam multis sint opulentiores: illi vero marent. ne lucent, quod ab vno, & altero opulentioribus vincuntur. Hoc illos anxios habet, & in cleemosynis erogandis timidus: vt enim se ipsos velut pauperes attendunt, suosque considerant defectus, non videntur sibi habere posse superflua, nec

quod egeritis, vidua pauperi, puella orphana, capiti que distribuant laboratoribus. *Vt de* III. *storem aliquem ade quaerunt, mox & aliter à Diuitum quo superantur, adquare student: & ubi istum oculi quoque transiunt, ergo alium ultra ad, in adum sublimem. rapiuntur, quemadmodum, qui scalas, & g. autis ascendentes ad vltiora progressuri, continuo ad gradum Tom. 1. dum sequentiam vestigium attollunt, nec prius quiescunt, quam summum attingant: sic & ij à rebus cupiditate non prius cessant, quam in alium sublati, sese à vltima firmos & securos reddant.*

O charissime (loquitur D. Basil.) si perpenderes quot post te relinquis, quotque sint, qui nec habent, quod tu, & millenis ipsos an exertas. Si considerares multos esse, qui tanti, quanti tu valent, & tristat pluris, qui nec panem consequuntur, quem tu domi per terram profectum vili pendis, nec vestes, quæ tuis in cultis à tineis superflua corroduntur. Appende quæ habes quodque multis sis superior, diuitem te cogita, qui possides quod aliis mille deficit, & te quietum forte, seruentemque animo pauperibus subueniendi miraberis. Si talem opibus non exæques, mille aliis iustus, & in republica honoratis ditior intumescis. Quod si tanta quæta te non possideas, vite, victui, vestitui, tuæque familiaræ collocandæ hæres sufficientia, pluraque quam alius: vnde possides superfluum. Attendi quid dicat sapiens. *Sex sunt, quæ detestatur* Pro. 6. 17. *Deus. Et hoc statuit primicerium, Oculi sublimis. Ignoscat mihi Deus. Hocine Deus excetatur.*

IV. Semper intellexi, quod omnes Philosophi & S. S. PP. testantur: singulariter autem prosequitur. D. Cyp. quod Deus homini concesserit oculos loco positos sublimiori, vt illos atolleret, nec animantibus esset similis, qui semper illos deorsum in terram designant. Etiam trimuli norunt hoc infantes.

O homini sublimis dedit, celumque videre, Iussit & exaltos ad sidera tollere vultus.

Idecirco Græci qui se Lepientes iactant hominem vocant *ἀνδραγατος* quod significat: *Sublimis contemplans*: quomodo igitur execratur Deus oculos sublimis? Omnis multis alijs, quæ citra hoc PP. perpendunt, possumus intelligere, Deum hoc ægerimè ferre; oculos scilicet sublimis, qui perpetuo dignitates, celsitudinem, aliaque contemplantur, quicque se ditiores considerant, qui se dignitate sublimiorem, qui se domum habitantem magnificentiorem semper intuentur: hinc inuidia, cupiditates, æmulationes, molestiæque nascuntur, & quod se quisque

V.
Demittē-
di sunt
oculi ad
pauperes.

quisque inducet infelicem, eo quod alteri sit, in his inferior. Demitte, charissime, aliquando oculos & considera, quot sunt inferiores, quotque qui domus tua, quas eiicis quisquillas non possident, nec non quot sint, qui officii vihoribus, & exercitiis fungantur molestioribus: te ipsum illis attende superiorem, & gratias Deo referes, qui tibi dedit, alteri negatum, teque in Republica ad honorem euexit, & quietem pluribus altiore.

Hoc saltem, inquit D. Basil. tibi cederet in gaudium, mentisque tranquillitatem, si faceres: quanto magis, ut erga pauperes benignior, fieresque mitior, nec non Deo pro collatis beneficiis humanior. Dico veritatem: in multis ordine procedimus propeffero. In diuini spiritus ualibus (inquit D. Gregor.) semper tibi spectandi sunt, qui plus ceteris illis abundant, & in illos oculi reflectendi, qui in ipsis palmam eripiunt: ut

VI.
Ordine
proposte-
ro p. oc-
dimus.
L. 2. Mo.
cap. 11. C.
12.

paucas tuas considerans diuitias, videas multum tibi deesse, & valde parum esse, quod agis, multoque te precedere, quos subsequeris inferior. Optima est hęc consideratio, quę te humiliter parique facias; & videas quā pauper sis in iis, in quibus alij te præcurrunt: pariter ut in te desiderium accendas in vitę morumque sanctitate proficisci, dum cognoscis multum adhuc tibi superesse, ut tam multos, qui te præcurrunt, assequaris. Quę circa perutile est neditari ca, quę fortissimi passi sunt Martyres, quę sanctissimi operati sunt Doctores, Eremitarum vigillas, & Anachoritarum orationes. Feruorem considera S. P. N. Dominici, qui pro animarum salute catena ferrea ter diebus singulis corpus atrocius, castigabat: humilitatem perpende; Honorumque contemptum temporalium terrem Seraphini; S. Catharina Senensis erga venerabile Sacramentum pijissimam deuotionem quo solo passa tres quatuorque menses superuinebat, quod & ipse Christus se is ipse manibus virgini conferabat; D. Pauli primi eremi cultoris contemplationem, similiter D. Anto. qui undecies diebus coniungebat: Marię Egyptiacę, & Magdalene penitentiam. Charitatē considera erga pauperes in Abraham, cui parū erat largiri eleemosynam occurrentibus, insuper & ipsos inquirebat, & quasi per vim cogebat in domum suam diuertere, in qua illos geniali, & magnifico excipiebat conuiuio, ipse pedes eorum abluibat, ipse illos genuflexus alloquebatur, hinc tibi liquido cõstabit, quā multi te præcurrant, & plurimum tibi superesse vitę perfectionis.

VII.
Sanctio-
res atten-
dendi.

Sanctio- res atten- dendi. in te desiderium accendas in vitę morumque sanctitate proficisci, dum cognoscis multum adhuc tibi superesse, ut tam multos, qui te præcurrunt, assequaris. Quę circa perutile est neditari ca, quę fortissimi passi sunt Martyres, quę sanctissimi operati sunt Doctores, Eremitarum vigillas, & Anachoritarum orationes. Feruorem considera S. P. N. Dominici, qui pro animarum salute catena ferrea ter diebus singulis corpus atrocius, castigabat: humilitatem perpende; Honorumque contemptum temporalium terrem Seraphini; S. Catharina Senensis erga venerabile Sacramentum pijissimam deuotionem quo solo passa tres quatuorque menses superuinebat, quod & ipse Christus se is ipse manibus virgini conferabat; D. Pauli primi eremi cultoris contemplationem, similiter D. Anto. qui undecies diebus coniungebat: Marię Egyptiacę, & Magdalene penitentiam. Charitatē considera erga pauperes in Abraham, cui parū erat largiri eleemosynam occurrentibus, insuper & ipsos inquirebat, & quasi per vim cogebat in domum suam diuertere, in qua illos geniali, & magnifico excipiebat conuiuio, ipse pedes eorum abluibat, ipse illos genuflexus alloquebatur, hinc tibi liquido cõstabit, quā multi te præcurrant, & plurimum tibi superesse vitę perfectionis.

Hoc erat Apostoli Pauli frequens exercitiū, 25
ipso teste. Ego vero ad ea que sunt priora exten-
dens in ipsum, &c. Non quę feci peccando, sed
quę facienda superfluis, Curiores non a te
quos præcurri, sed qui me præcurrunt: hoc ele-
nim mihi calcar infigit, ne mihi autē acta suffi-
ciant, sed animotus captum persequar iter. cul-
menque perfectionis. In rebus verò temporari-
bus ordine procedendum inueto: quoniam in
illis sufficit illa mediocritas, quā pecebar Salo-
mon & habere, quibus uelcamur, & contega-
mur, ut agebat Apostolus, unde non illos atten-
das, qui plura, quā tu, possident: etenim te ip-
sum turbabis, sed illos, qui minus habent, & illo
conquiescunt: ut, & tu illo similiter conquiescas,
ac intelligas non esse tam parum, quod possides,
& plures esse, qui uiuunt contenti paucioribus.
Ordine progredimur retrogrado, nam in diui-
tiis, bonis spiritibus tantum eos attendi. Nos im-
mus, qui minus, & habent, & faciunt quā perf. clo-
nos, & his conquiescimus nosque superbe extel-
limus, cum nos multis uideamus esse perfectio-
res. cum ha-
res.

Hoc Pharisæum perdidit, qui oculos suos non
conuertebat nisi in illum, qui non tantum, quan-
tum ille faciebat: unde tibi si ita complacuit
ut diceret: Deus gratias ago tibi, quod non sum si-
cut ca. et hominum rap. ore, inuisi, ad l. eri, uelut
etiam hie. Publicanus. Heu quot huic annuera-
mur i. felici: Quā tibi placeo, quando diebus
ieiunias ex præcepto instituis, aliquoties com-
municas, profusas elargiris eleemosynas? Hoc
inde, quod alios, qui his minus faciunt, attendas,
& hoc ipso te alij supereffers gloriosus, tibi que
persuades satis esse plura, quā alij multi, te
possidere. Utinam illa S. S. Patrum considerares
ieiunia, eorum illas eleemosynas, qui se ipsos
uendebant in captiuorum remissionem, illam
solitudinem, qua se integris annis conclude-
bant, quasi in sepulchro delitescences, illam
in laboribus pauentiam, illam animę puritatem
stellis fulgentiorum. In bonis temporalibus,
ditiores consideras, & te pauperem arbitratu
eo quod tibi multum deficiat eorum quę al-
ter habet, nec ad illa accedis, quę alter est lu-
eratus: nec attendis, quod non parum tibi Deus
contulerit beneficium dando tibi mediocritate-
tatem: concessit enim tibi sanitatem; opes suffi-
cientes, quibus sine pudore uitas per alienas non
coactus domos diuagari, ut alij mille, qui nec
tantum possident, suntque te meliores. In illos
oculos reflecte, & tranquillus eris, uires quie-
sus (inquit D. Basil.) & ad misericordiam ex-
ga

confessor tantā firmitate solitarij vt eam, nec ad punctum quidem, tota possit inferri potentia diuoueret. *vide* : Tantumne tibi non est robur vt de lupo carnifero, persecutore obuiumque tuarum bellione pastorem procees tam securum, qualem notimus Paulum, qui sanguinis sui, vineque dispendio pro earum ster inuitus in acie defensione. *Videt* Tunc periculis *vide* ?

63. 28

Quanto videtur, quod ipse Euangelista nos commens admiratione suspensos, praeueniat dicendo, ne sic inte ligamus, nec suspicemur, quod illa Saluatoris interrogatio processerit ex ignorantia, quae in illum cadere non poterat, qui Dei erat sapientia, & quid acturus erat iam concluderat: sed quod hoc fecerit tenens eum: *Hoc autem dicebat tenens eum; ipse enim sciebat, quid esset faciurus.* Praenouerat Spiritus S. *inquit* D. Athan. quod prodituri forent haeretici, quales fuerunt Arianj, qui do. creent Christum putam esse creaturam, multaque ignorare: ad hoc disponit, vt ea in occasione, qua quaerit, nos praenoueat Et angelista, quod non interroget ex ignorantia, ille qui nouerat omnia, sed *Tenens eum.* Perpendunt haec verba SS. Patres Philo-

Sen. a. con-
tra Arian.
post med.

sophando, & causas huius inquirendo interrogatiois: quam verò communiter dant hi omnes, ea est, quam singulariter prosequuntur D. Chrystost & D. Hieronym. quod illa scilicet Redemptoris interrogatio ordinata fuerit, vt huius miraculi, quod facere proposuerat, innotesceret magnitudo, quia ad hoc conueniebat, vt certa primo, claraque fieret confirmatio, nullum ibi paucum fuisse, nec quidquam, quo tanta populi multitudo posset sustentari, sed nec singulis mica erogari, vt videndo postmodum victus abundantiam omnibus preparatam, pateret euidenter hoc ex maiorem Saluatoris prouenire potentia.

He. 4. in
Iuanm.
In c. 24.
Matth.

III. Christus de panibus quae fuerunt, vt miraculum pateret.

IV.

Admiramur omnes diligentiam, & sollicitudinem, qua vult Spiritus Sancti, vt minutim scribatur, & certificetur numerus ex Jacob descendentiū, qui intrarunt in Aegyptum quo tempore Ioseph prorex habenas in illa prouincia moderabatur omnes etenim ad numerū referuntur. *Hae sunt nomina filiorum Israel, qui ingressi sunt in Aegyptum. Ipsi cum libris suis, primogenitus Ruben, filij Ruben Henoch, & Phallu etc.* Et concludit summam illorum comprehendens, *Cumque anima, quae ingressi sunt cum Iacob in Aegyptum etc. Sexaginta sex.* Q. ait D. Chryostomus *Quare S. Scriptura numerum tantū diligentia annotauit. Optima ratio, vt consideratio possit*

Numerus filij Iacob ingreditur, Aegyptum cur? *Gen. 46. 3*

Exod. 12. 27.

modum magno illorum numero, qui ex tam paucis excreuit, Dei veritatem in suis promissis, quae Iacob iurauerat, inspiciamus. Iam noli, inquit, quomodo Ioseph ad tantam se videns in Aegypto regiam sublimatum dignitatem, ijs praeteriis quae inter ipsum fratremque ante fuerant transacta, quibus se ipsum aperuit quousque ad patrem suum Iacob, in terra Chanaan habitantem miserit requirendum, vt cum omnibus filij suis, familia, & pecoribus in Aegyptum descenderet, vbi omnibus in tanta panis inopia prospiceret, & quidquid ad vitae subsidium foret necessarium, ministraret. Patriarcha Iacob hoc ausu nuntio, illud perficere timuit: iudicabat enim vir prudens, vt arduum hoc esse negotium, totam suam mutare domum, bonaque transmittere, sed illud multo difficilius in Aegyptum proficisci. Deum consultit, petitque consilium quid in haere facto opus sit. Repondet illi Dominus: noli timere, descende in Aegyptum cum omni domo tua, filijs, & armenus, prout tibi tuus consultit filius Ioseph: auena amen dico tibi, tecum ero semenque tuum multiplicabo vehementer: *Ego sum fortissimus Deus patri tui.* Noli timere, descende in Aegyptum: quia in gentem magnam faciam te ibi. Expendit noster Cardinalis Caietanus, quod Deus sumere soleat nomina operibus, quae facere vult, conformia, quia vero id, quod promittebat Iacob, tale erat quod diuinam suam plus satis requirebat potentiam, ac fortitudinem: idcirco nomen hoc sumpsit: *Ego sum fortissimus Deus etc.* Vt autem Deum hoc potenter impleverit. Statuit primo fiat supputatio, & pateat quam paruos sit numerus filiorum, nepotumque Iacob, qui in Aegyptum ingrediuntur, vt dum post aliquam temporis moram, quando de Aegypto egrediuntur, fiat certificatio eorum qui multipliati sunt, & inter se collatis, diuinae pateat veritas promissionis: nec non obur virtusque potentissimi sui brachij eius innotescat: eo igitur sine statuit, vt ad egressum ad numerum omnes transcant, qui multiplicati superuehebant, quem dum recensent patuit quod ducentorum & quindecim antinotum tempore, cum tantum sexaginta sex intrauerint, ita fuerint multiplicati, vt eorum numerum supputans dicit S. Scriptura *Sexcenta sex millia pedicuum virorum absque parvulis, sed & vulgus promiscuum innumerabile etc.* Idcirco inquit D. Chryostomus voluit Deus exacta insinueretur ratio parui illius numeri, qui profectus est in Aegyptum, vt postmodum magna diu-

Gen. 46. 3. V. Deum nominab operibus, fortitud

Exod. 12. 27.

h. r.

in manus potentia clauesceat evidentiis.

VI. Quæ fuerit hora Christi miracula faciendi? *Nondum venit hora mea.* Omnis alij interpretati omnibus intelligere possumus, quod illi dixerit, nondum venit hora mea illud faciendi miraculum. Miracula faciebat Dominus, ut illis diuine suæ personæ fidem fundaret vel augetet: vnde illa propria erat hora, ea faciendi, quando clarus diuina sua virtus patefceret: & hæc ea erat, quando omnibus ita patens & manifesta erat necessitas, ut respicere esset iam nullas in natura esse vires reparandæ necessitatis: proinde qui tunc illi succurreret, virtute polleret diuina. Ad phasim loquitur Pharaonem doctissimam: alij enim canantibus, & multiantibus, ipse nec labia nec linguam mouens obmutescit. Sicut dixerit illi: Magister tanta respondet, nondum venit hora mea hanc musicam suscipiendi, donec alij vires suas, tempusque expleuerint. Hoc supposito purissimè dicere voluit Mari suæ nondum venisse horam suscipiendi miraculi patriationem, ut enim hoc pateret, ratio suadebat, ut primo vini defectus euidenter constaret, & quod hydrijs illis continebatur, aqua esset pura, quatenus videndo postmodum ex ipsdem deproxi vinum diuina eius virtus immortesceret.

VII. Aquarum miraculo detrahitur. *Exod. 17.* Sinistrò Deo successit (pareite verbo) facere miracula non prauilla hæc asseruntur. Notat D. Basilus id quod contingit, quando primum Deus operatus est aquarum miraculum. Egredietur Populus de Ægypto, desertum ingrediuntur, ad montem accedit Sinai ubi ob aquarum amaritudinem siti omnes deficiebant. Accurrit ad Dominum Moyses, & populi magnates congrega, & illis comitatus petram illam accede ad pedem montis Oreb, & coram ipsa illa virgâ percutite, fluentque gurgites aquarum copiosissimi. Præceptum implet Moyses, & Dei mandato facta conueniunt. Bibunt omnes, omnesque satiantur, verum illos continuo videbis, operi huic detrahentes, dicendo: quod non tantæ esset hoc miraculi in potentia: poterat enim fieri, & sic erat, quod iam in petra fons esset, qui ex illo debebat moueri scaturire, sed non ebulliret, quia non habebat aqua, quocirca quod Moyses fecerat, nihil erat amplius, quam in ipsa petra virgæ percus-

sione os aperire. Hoc (inquit ille) verbis illis voluerunt indicare blasphemis, quæ dixerunt diuina detogendo potentia: *Quam percussit Petram, & fluxerunt aqua, & torrentes inundauerunt: Numquid & panem poterit dare? Nequam inquit, nobis aquam de petra producat, sed in ea os aperuit, quo aperto ipsa quæ intus latitantes toras ebullerunt: Fluxerunt aqua.* Eo modo quo fluere, quæ cantharis comprehendis si officium aperias, quo scaturiant. Eo quod primum facta non fuerit euidentis certificatio, quod ibidem, nec aqua, nec fontes essent, occasionem impulerunt, diuinam in hoc opere negandi potentiam, quo sicut eorum tolerauit, dixeruntque, quod non ex illo, quod ibidem parauit, potum illis erogando, virtute valeret cibum illis in fame ministrari. Modo necessarium est, ut cum isto populo, si pascere volueris illum, exacta prius fiat asserio, quod ibidem nec sit aliquid ad comedendum, nec ratio modusque conueniendi.

Eodem modo, quando populus illi egressus est de Ægypto, iterque suum terram versus dirigebat promissionis: petens Pharaon, quod illum captiuitate absoluerat, illum decreuit persequi, quatenus in pristinam reuocaret seruitutem: eo animo comit exercitum, quo nullum vidit Ægyptus nunc osiosum: vnde illum populus insequentem à tergo expauit, fugamque meditatur, sed fugere, non potuit: constringitur enim mari litore. Confugit Moyses ad Dominum. Quid consilij Domine? Percute virgâ iube Dominus, vnde, elagi & iter pandetur aperissimum, quod & factum est, sicque pedes sicco mare perueniunt. Paucis post diebus illos videbis virtutum erigentes animum, quem sibi in Deum consecraram: hoc illi asseribentes, quod ille esset, qui de dura nimis illos Pharaonis eduxerat seruitute, viamque per mare floridam aperisset: *Hi sunt Dns tui Israel, qui te eduxerunt de Ægypto.* Fuit autem talis hic casus, cuius factum fuisset hoc festinato miraculum, nec Deus singularem præstitisset certificationem, quæ populus ille rudis vidisset, quod illi ipse esset, qui tale parauerat miraculum, hinc virulo attribuerunt. Eo igitur igitur, inquit, Dominus modo facta, ut in simili cognoscas occasione, quod mea diuina sit virtus, quæ hoc vestitu beneficium miraculum operatur. Postquam adtra-

gunt autem se conuigunt, ut illis transiendus occurreret ad ingressum terræ promissionis, Iordanis flumens, manat Dominus, ut prius ad oram fluminis tradito consistant, rapidos considerent fluminis.

Similitudo.

Ps 77. 10.

Exo. 14. 16.

Exo. 17. 8.

Exod. 32. 4.

Exo. 17. 8.

Exo. 17. 8.

Exo. 17. 8.

Exo. 17. 8.

Exo. 17. 8.

Exo. 17. 8.

Exo. 17. 8.

Exo. 17. 8.

Exo. 17. 8.

Exo. 17. 8.

Exo. 17. 8.

Exo. 17. 8.

Exo. 17. 8.

Exo. 17. 8.

Exo. 17. 8.

Exo. 17. 8.

Exo. 17. 8.

Exo. 17. 8.

Exo. 17. 8.

Exo. 17. 8.

Exo. 17. 8.

Exo. 17. 8.

Exo. 17. 8.

Exo. 17. 8.

Exo. 17. 8.

(a)
De mar
umar.

fluminis (*) descentes, clareque cognoscant
suis viribus illum posse transmittere esse omni-
no impossibile. Sæpe sæpius vno, alterouè die
illum inspiciant, oculisque pateat transitus flu-
minis impossibilitas, vt dum postmodum claris
intuentur oculis, quod eo momento, quo cede-
ris arca Sacerdotum humeris delata subintrat
fluvium aquæ diuiduntur, fateantur hoc divinâ
fieri virtute miraculum, quæ in illa latebat Ar-
ca: faderis: vt dicendum die Veneris proximo.

Eadem intentione volens Saluator signum
hoc edere singulare, quod nobis in Evangelio
describitur, accuratam prius iubet fieri certifi-
cationem, quod in omni illa multitudine nec
panis esset, nec alimentum. Vt autem hoc pateat
inquirendo percontatur: *Vnde ememus panes?*
Et: Quo referente Evangelista, quasi sedulam

X.
Quæren-
dum est
vnde tibi
hæc om-
nia.

instruunt Apostoli disquisitionem, inuesti-
gando, quot possent panes inuenire? & nulla-
tenus præter quinque alios inueniunt: vt quan-
do patebit abundantia, clarè cognoscant hanc
dumini Christi manibus imputandum. Insuper
& hoc expediret, tu quoque rationem inires,
tesque ipsum interrogares, *Vnde?* Vt hanc fa-
ciendo certificationem cognosceres, de cuius
illud manu proveniat, quod possides, & quis
ille sit, qui te sufficienter emittat, Deus, vel
diabolus. *Vnde: Tibi Domina illa saga, illa tuni-
ca, illa vitra, illa torques preciosa, illa omnia*
viribus opibusque tuis tam inæqualia? Perpen-
de, quod non solum de manu Dei non ista pro-
fluant, sed ex enormibus, criminibus, quibus
illum, & prouocas, & offendis, & quantum in
te est, denuo crucifigis. Si quis tibi diceret,
vestem tibi dabo ornatiſsimam, & donumque pre-
tiosissimum, si Christi Domini nostri imaginem
lancæ transfixeris, aut crucifixum flagris con-
deris. Num illud esses factura? Iesus, Pater mi,
& quis hoc de homine posse imaginari Chri-
stiano? Noueris ergo, respondet Apostolus, quod
illud, quod agis pro vestimento; gemma, pecu-
nijs alimento, quod alter tibi retribuit, non ima-
ginem Christi transfodias, sed ipsum Chri-
stum etenim, quantum in te est, clavis iterum
affigis cruci Saluatorem: *Rursum crucifigentes*
sibi et ipsi filium Dei, & ostentus habemus. Vi-
tius scilicet suis & concupiscentijs; nam quan-
tum ex parte vestia est, ad hoc illum exponi-
tis. Fierine potest talem vestem, tale subsidium
de Christi sanguine promanare? Quando tres
illi strenui milites, vt Davidis satisfacerent de-
betio, de cisterna Bethlehem aquam adduxe-
runt periculo sanguinis sui: dum illam David

Hebr. 6.6.

iam esset haustus, substitit, & ait: Hanc ego
bibam aquam, quæ tantos exposuit vitæ disci-
mini Juces exercitus? *Sanguinem hœntium isto-
rum bibam?* 2. Reg. 23.
17.

O mulier, si quando tunicam induis sericam, 30
quam tibi diabolus adduxit, diceres, hac ne ego
tunicâ Christi sanguine comparatâ superior
induar: Numquid ornatu, qui de illo procedit,
quo Christus crucifigitur, leuius adorabor?
*Vnde: Domine mi tot sericinis, tot in domo tua ta-
petia, tot in vestibus tuis serica, nisi de rubro*
sanguine pauperum: tibi namque ministri, & quis pau-
mercenarij detines sudorem, tibi facultas es al-
terius coacervas inter illos numerandus, in quot
grauiter vates inuehitur Hieremias: *In alis tuis*
inuentus est sanguis animarum pauperum, & in-
nocentium. Hebræi legunt: *In veste tua preciosa:*
Habebant enim illi vestes admodum largas,
multis strigis (quæ alæ dicebantur) conuolutas,
ad modum pallij, supra modum eleganter ad-
ornatas, hic sanguinem conseruas animarum
pauperum, quorum, tibi detines facultates, de-
bitaque non solus prædone voracior. Heu de
quantis dicere liceret, quod D. Ambr. dixit de di-
uite Epulone: *Ipsius mensa multorum pauperum.* D. Ambr.
constrabat sanguine, & ipsius pocula multorum quos
ad laqueum coegerat, rubebant curore. Et. *Vnde:*
Tibi metator tanta in domo tua copia diuitia-
rum, quem tribus ab hinc diebus vidimus dis-
calceatum, nisi de pauperum facultatibus, quas
tuis vlturis, iniquisque contractibus tibi compa-
raſti?

Mouet Lyranus questionem circa illud, quod
Tobias contigit seniori, narrat enim Spiritus S. Tobias.
quod cum cæcus esset, vocem domi suæ capri XII.
audiuit balantis, vnde non leuiter commotus. *Vnde:*
capit interrogare *Vnde? Quis illum huc detulit?* Tobias
& monuit, serio perperè derent, num forsant es- sit uera
set furto conquisitus: *Videat ne fors furivus sit,* de furto
Dicitio mhi, Sanctissime senex, vnde tibi talis suspicio?
oriri potuit imaginatio? Nonne hoc iudicium Tob. 2. 21.
tines esse temerarium? An tuam non cognoscis
vixorem pluribus ab annis innocentem? An non
aducitis te gravem illi iniurere iniuriam? Imo-
etiam, vt talem illam, fert molellè, maritoque
respondet indignata. Optimè, respondet Lyra-
ranus, argumentatur. Nouera enim familiam
suam esse pauperem, eisque lucra perip uca,
eque tantum, quæ sibi propria poterat vxor
opere te trino conparare: *Procedebat quotidie*
ad opus texturium. In domo pauperis, inquit le-
nex pij limus, vix panis ad victum inuenitur,
vnde caper? Huius non conuenit statui: *Videte*

ne forte furivus sis. In domo alterius viri literati, cuius salarium, nec ad mille ducatos excrevit, & illos expendit, & plura singulis annis, & quod post paululum in ea mille milia numerentur? *Vide ne forte furivus sis.* Vereor, ne de lucro, de iniustitia, & de parva proveniant manuum munditie. *Vide?* Unde illum, qui tribus, abhinc diebus, nec sedem in domo habebat modo vides multis censibus, opibusque non modicis, tractibus & contractibus comparati prædicitatem? *Vide ne forte furivus sis.* Quando te gaudeas sufficientibus instructum medijs: vides autem, quod Deo serviendo, subveniundo pauperibus, hospitalibus succurrendo, gravando neminem, adhuc tibi superfluat, certo noveris tibi hæc omnia de misericordia Dei manu provenire.

31 Quam bona fuit illa Iacob sanctissimi cum Laban socero contestatio. Conscium tibi est cor tuum, parva fuisse & modica, quæ possidebas dum domum tuam ingredereris. *Modicum habuisti, antequam venirem.* Et quod postquam accessi, opes tibi creverunt ipsis spumis vberiores: armenta tua his in montibus, & divitias hæc in domo tua supra modum certis esse multiplicatas. *Vide tibi persuades hæc omnia, illi de divina manu profuissent?* Id adverte, illique gratias ages, & considera quod hoc ipso devincere te voluerit, ut cum agnoscas, ames eique servias. O quam beata foret illa in te verificatio, quod eum antea te videris, omnibus inopem; modo divitem familiam, & omnibus abundantem, te esse congaudeas, si non interuenerint vsure, seu contractus iniusti, divinæ hoc manus adscriberes omnipotenti, & ipsam esse, unde hæc tibi profuxerunt: Ex hoc cognosceres, quam sedulo illi servire teneris. Quam prudenter ageres, optime civis, si quando tua in Republica te videas familiam, facultatibus, & neque prædicitatem, quæ omnia nec tu lucratus es, sed nec lucrari potuisti, nisi quod te, Deo creature, tui patris filium, viri primarij nullo tuo labore, nullâ opera heres illi successeris, cum te create ponerit Egyptij filium pauperimum. Tu vero Baro inlyte, conferendo, unde tibi provenit tantarum Dominum esse baronarum: num illas tu meruisti, num tunc adscribendum industriæ, num putæ Domini nostri misericordiam, acceptum referere, dum qui te fecerit eius filium cuius tu talem obtineres hereditatem? unde tibi contigit in natura tam bona vigere conditione, & in domo tua sufficienti quantitate, nec non illius te Doni-

Hieron. Bapt de Lanna, Tom. III.

minum esse dignitatis? O quam expediret, ut cognosceres divinarum hoc esse opus manuum, ob quod illiteneris studio servare, singula. O quam sapiens esset ista confirmatio, si considerans te ipsum hominem animam præditum rationali creatâ ad imaginem Dei, omnium eius celestium capaci divinarum, Ecclesia sanctæ filium, luce fidei supernâ illustratum, quæ tam innumera careat provincia, gentes, mundique nationes infidelitatis tenebris obvoluta illis omnibus pereuntibus, æternamque damnatis tu scias, & esse te gaudeas in porta, & in regni cælestis, æternamque atrijs; deinde quod hic vernas vberim ipso Dei partum alimento quod tibi a sanctissimo tradit Sacramento, nec non natum maculâ peccati pollutum sanctissimis abluerit aquis baptismatis, suum te per gratiam filium gignendo legitimum: ille denique tibi referet hic medicinas omnibus infirmitatum generibus curandis efficacissimas, quodque tibi statuerit medicos qui te curent. Confessarios, qui te abluant, Sacerdotes, qui te Deo reconcilient, Magistros, qui te doceant Prælatos, qui te regant, Angelos, qui te custodiant. Supputa rationem & inquire diligenter: *Vide?* Quis tibi hanc infudit animam? De cuius prodigi manu? Quis eam creavit? Quis hanc tibi divinam concessit fidem? Gratias istas cælestes Numquid horum aliquid tuis poterat ipse viribus adipisci? Hinc cognosce divinarum opus hoc esse manuum, illique gratias referas immortales, Apostolo suadente: *Gratias agere Deo Patri, qui Col. 1. 12. dignos nos fecit in partem sortis Sanctorum in lumine: qui eripuit nos de potestate tenebrarum & transfudit in regnum filij dilectionis sue, in quo habemus redemptionem per sanguinem eius remissionem peccatorum.* De quibus diximus tecum de vinea ageremus.

§. 9. Hoc autem dicebat tentans eum. Tentat Christus Philippum, ut eius fidelis electus delegatur, ad cuius mensuram ipsius sunt miracula & omnium suprema fuit illa vinctura sanctissima.

32 **P**orro magis ad litteram expendamus rationem, quam dat Evangelista eius interrogationis, quam Dominus Philippo proposuit, quam dicit non ex ignorantia processisse: præsciebat enim quid esset facturus, sed quod illum tentare voluerit. *Hoc autem dicunt tentans eum: ipse enim sciebat quid esset facturus, quod bene*

E bene

beno consideratum, aliam nobis mouet quæ-
stionem: Hoc autem dicebat tentans eum. Quid
hic, ergone tentat Deus? Quærit Theologorum

1. p. q. 114.
ar. 2.

I. Glosa docet in et lin. alis, quæ Apostoli verba
interpretata: Ne forte tentauerit vos, u qui tentat,
proprium addit id est diabolus, cuius officium est tentare:
est dia-
bolo.

II. Tentat
nos Deus, etiam Deus tentat in bonum nostrum: eo modo
tentat &
diabolus.

Gen. 22. 1.
Dent. 13. 3

D. AMBR.
Lib. 1. de
Abraham
c. 8.

III. Similitu-
do.

Tentat tentat Deus, aliter diabolus (inquit
D. Ambrosius, Diabolus tentat, ut subvertat, Deus
tentat, ut coronet. Egressus es de studijs tuis ubi
tua erant scintilla, tux diuitiæ, & contorta semel
clausi tentas num porta sit clausa. Te dig-
gresso latro accedit & eandem tentat, ut item
experiat. Ambo tentatis, porro tu in bonum
num, ut securas tibi reddas facultates quas tibi
securas credis clausa firmiter iactas, fur autem,
ut cuncta desipiat, si forte aperitam reliqueris.
Tentat te Deus & tentat te diabolus: diabolus
ut videat num secuta firmaque tua sit volun-
tas, in bono firmiter obsecata: vel si forsam per
consensum sit aperienda per id quod tibi re-
presenat, ut intrando celestes prædatur, quas
habet diuitias, illamque pauperem perditamque
reddat. Verumtamen labore tentat Deus: illis
quibus te premit angustijs, illo quod a te flagi-
tat, ut etiam securior, & cognoscat si talis sis,
qualem te decet in domino esse famulatum. Quin-
imo hoc ait Angelicus Doctor: Ad perfectam
In 2. Sent. rationem tentationis tria concurrunt. Primum
est. 21. q. 1. per tentationem alicuius dubij cognitio accipitur.
ar. 2. Secundo: ut hoc sit intentum ab eo qui tentat. Ter-
tio: ut ipsemet qui tentat, cognitionem illius rei ac-
cipere velit. Et secundam hunc modum inuenitur
tentatio in hominibus. Alia vero dicitur tentatio,
ad tenta-
tionem. ignoti. Et intentio eius, Et hoc modo tentare dicitur
Deus, ut probatur in tentatione Abrahæ. Pra-
ceptum enim de immolatione filij tentatio eius di-
citur, quia per hoc manifestabatur, qualis in obe-
dientia, Et hinc etiam manifestationem Deus
intendebat, sed tertium prædictum hinc tentationi
deficit, non enim ad hoc tentauit Deus Abraham, ut
fidei eius cognitionem acciperet, quam prius sciebat,

D. Tho.
In 2. Sent.
ar. 2.

IV.

Tria co-
currunt

ad tenta-
tionem.

ignoti. Et
intentio eius,
Et hoc modo
tentare dicitur
Deus, ut probatur
in tentatione
Abrahæ. Pra-
ceptum enim de
immolatione filij
tentatio eius di-
citur, quia per hoc
manifestabatur,
qualis in obe-
dientia, Et hinc
etiam manifestationem
Deus intendebat,
sed tertium prædictum
hinc tentationi
deficit, non enim
ad hoc tentauit
Deus Abraham, ut
fidei eius cognitionem
acciperet, quam
prius sciebat,

sed ut alij manifesta esset in exemplum.

Doctrina est eisdem Doctoris. 4. quam prius
docuerunt D. Aug. & D. Gregor. & aduertentes,
quod in non tam multis rebus se homo de-
cipiat, quam in ijs q. a ipsum spectant: commu-
niter enim quid amplius de seipso credit quam
quod est, & quod plura seiat quam scit, quod
maior polleat fortitudine, quam reuera pollet,
etique sit virtus potentior, quam de facto esse
cognoscitur. Ut autem homo seipsum agnoscat,
& pateat num seipsum fallat nec ne, tentat il-
lum Deus, Plurimumque taliter humanus animus
(loquitur D. August.) sibi ipsi innotescere non po-
test, nisi viuis suis, sibi non verbis sed experimento,
in quæ-
sitione quodammodo interrogante respondens, Om-
nis tentatio dicitur idem Augustinus. Probatio est, Et
omnis probationis effectus habet fructum suum: magis
quia homo plerumque, etiam sibi ipsi ignotus est, deci-
quid ferat, quidne non ferat, ignorat: Et aliquando des-
presumit se ferre quod non potest, Et aliquando des-
perat se posse ferre, quod potest: accedit tentatio
quasi interrogatio. Et inuenitur homo a seipso, In ps.
quia latebat Et seipsum, sed artificem non latebat. 5. in
Proinde Petrus presumpsit nescio quid &c. Iura

21. f.
cit. 6.
2. g.
79. ar.
2.
6. l. 16.
de Civ.
c. 1. p.
6. 32.
6. 9.

Homo
in qui-
bus se
ipsum
magis
deci-
D. Av.
Tom. 5.
In ps.
5. in
prince-
VI.

bat Petrus semel & bis, quod constanti vi-
geter virtute, & licet mille pugionibus inflicis
peccatoris pressus, Christum tamen hardquaquam
abnegaret: similiter & omnes Discipuli dixere,
quod ipsos animimè desererent, & omnes seipsum
deceperunt: quandoquidem ad primum agnoscat
hostium occursum omnes fugam arripuerunt.

ipse vero Petrus ancilla voce prostratus ostia-
ria illum negavit procedendo & suas iterando
iuramentis & anathematibus negationes. Ix. probatur
tatur se David diuinit opulentum sanctoribus, &
seipsum credit, adeo constantem esse in Dei ser-
uitio, ut tota diaboli Ditisque potentia ipsum nec
ad passum nec ad pedem pollet cogere retro-
gradi: Ego dixi in abundantia mea, non mouebor in
eternum. Et ad vnum oculum reflexionem
qua multetem intuetur tam dolendo rui casu,
ut nisi Deus fortitudine sua subuenisset omni-
potentiæ, nihil efficere poterat ad eius erectio-
nem tota creaturæ potentia videret ergo homo
& cognoscat id quod in se habet, tentat illum
Deus & interrogat.

VI. Ex-
VII. Ex-
VIII. Ex-

plis
probatur
tatur se
David diuinit
opulentum
sanctoribus,
&
seipsum credit,
adeo constantem
esse in Dei ser-
uitio, ut tota
diaboli Ditisque
potentia ipsum
nec
ad passum nec
ad pedem pollet
cogere retro-
gradi: Ego dixi
in abundantia
mea, non mouebor
in
eternum. Et ad
vnum oculum
reflexionem
qua multetem
intuetur tam
dolendo rui casu,
ut nisi Deus
fortitudine sua
subuenisset omni-
potentiæ, nihil
efficere poterat
ad eius erectio-
nem tota creaturæ
potentia videret
ergo homo
& cognoscat id
quod in se habet,
tentat illum
Deus & interrogat.

Ita de sua præsemit scienti Job, ut de quibus
libet se iniecit obiectis sibi difficultatibus ferre
posse sententiam. Apparet illi Deus, & vnam
aut alteram illarum proponit interrogacionem,
quas ipse præ manibus habebat, & seipsum ad-
eo videt ignorantem, ut cognoscat, magnum
hoc esse negotium quodque turpiter erraverit
dam

33

libet se iniecit obiectis sibi difficultatibus ferre
posse sententiam. Apparet illi Deus, & vnam
aut alteram illarum proponit interrogacionem,
quas ipse præ manibus habebat, & seipsum ad-
eo videt ignorantem, ut cognoscat, magnum
hoc esse negotium quodque turpiter erraverit
dam

33

libet se iniecit obiectis sibi difficultatibus ferre
posse sententiam. Apparet illi Deus, & vnam
aut alteram illarum proponit interrogacionem,
quas ipse præ manibus habebat, & seipsum ad-
eo videt ignorantem, ut cognoscat, magnum
hoc esse negotium quodque turpiter erraverit
dam

33

libet se iniecit obiectis sibi difficultatibus ferre
posse sententiam. Apparet illi Deus, & vnam
aut alteram illarum proponit interrogacionem,
quas ipse præ manibus habebat, & seipsum ad-
eo videt ignorantem, ut cognoscat, magnum
hoc esse negotium quodque turpiter erraverit
dam

33

libet se iniecit obiectis sibi difficultatibus ferre
posse sententiam. Apparet illi Deus, & vnam
aut alteram illarum proponit interrogacionem,
quas ipse præ manibus habebat, & seipsum ad-
eo videt ignorantem, ut cognoscat, magnum
hoc esse negotium quodque turpiter erraverit
dam

33

libet se iniecit obiectis sibi difficultatibus ferre
posse sententiam. Apparet illi Deus, & vnam
aut alteram illarum proponit interrogacionem,
quas ipse præ manibus habebat, & seipsum ad-
eo videt ignorantem, ut cognoscat, magnum
hoc esse negotium quodque turpiter erraverit
dam

Iob 12, 3. dum se iactat sciolum, vnde hanc humilis em iſt conſeſſionem: *Inſpiciet locutus ſum, & qua vltima motum exceſſerent ſcientiam meam.*

(a) De ſcriben la curia. Dom. 13, 3. Glorabatur ille populus ſe Dei eſſe pecu-
nium, quodque ab eius amore cultique non de-
ferueret. Vt autem illos Dominus ab hoc er-
rore deduceret, videntique ipſi ſe tale non eſ-
ſe, quales ſibi arroganter imaginabantur, tenta-
bat illos Deus aduſſitatibus, potus citique
defectu, illi vero quam primū his anguntur

*(a) ſidem manifeſtant, contra Deum grauiter
expolulando. Hoc illis Moyſes expoſuit: Ten-
tat vos Dominus Deus veſter, vt palam ſint vitium
diligatis eum. Hoc tentationis Abraham toti mun-
do notiſſimæ fuit fundamentum: etenim vole-
bat Deus, vt ille ipſe totuſque mundus cordis
eius agnoſceret fidelitatem, primūque in eo
locum Deum obtineret: ad hoc autem ſilum ten-
tat: Tentauit Deus Abraham. Suum ab illo repo-
ſcens filium, quatenus illum ipſo comica fronte
offerente totus reſtaretur orbis hanc Abraham
amicitiam non verbis inſiſtere, ſed eum ami-
cum eſſe Dei, quo nullus fidelior; & quod ſi
hoc Dei cultus exigeret, vt vnicum ſibi filium,
cordiſque gaudium, ipſe pater carniſex immo-
laret; huic ſe paratum oſendiſſet: vnde poſt-
modum hoc de opere Deus declarauit: *Nunc co-
gnoui quod timeas Dominum.* Modo factum eſt,
vt tu totuſque tecum mundus cognoscat, quod
ego iam pridem noueram, te mihi eſſe amicum
integerrimum, nec tuam ſolis conſtare verbis
amicitiam.*

Gen. 22, 1. Benedicat mihi Deus, quos ſunt ſolis verbis
amici Dei. Et vnde hoc patebit? Adueniat tenta-
tio tribulatio, calamitas, occaſio. Quoties dixi-
ſti, quoties conſeſſario promiſiſti te in Dei ſore
conſtitem obſequio? Quoties te cum Apoſtolo
dicere poſſe iudicabas: *Quis nos ſeparabit à
charitate Dei? Tribulatio, an anguſtia, an fames,
&c.* Et vei minima irruente tentatione, vel oc-
caſione turpiter collaberis. Tunc ille inconcuſ-
ſæ fidei amicus? Iſta te tentatio manifeſtauit,
magis verbis quam amicum eſſe operibus. Quo-
ties gloriaris Deum tuum eſſe Patrem, & hec
proteſtariſ dicendo, quod de ipſo, ſicut de tali
tuis in neceſſitatibus ſperes habere ſubſidium,
porro piemente te paupertate, & quacumque
vigente calamitate declaras ſic rem non habe-
re, cum oculos tantummodo pro tuo ſubſidio
reflectis ſue ad pecunias, ſue ad amicum, ſue
ad quemlibet alium, & ex eorum te eſſe nume-
ro manifeſtas, de quibus Saluator: *Ad tempus
crebunt: in tempore tentationis recedunt: O quati-*

lud. 8, 14. tus illorum eſt numerus? Ne de tua virtute
preſumas, fidæque bonitate, niſi dum illam
tentationibus videris confirmatam: illis quan-
do perturbatus conſtans permanes Deoque ad-
hæres fideliffimus, vt propoſueras, vtque dix-
eras.

*Beatus Vir, qui ſuffert tentationem, aſſerit Diu.
Iacobus. Beatus ille, qui tentationibus agita-
tus recti tenax permanet: hoc etenim virtus
eius probata innotefcit, & premium pro illa
potelt ſperare beatitudinis: Quoniam cum pro-
batus fuerit, accipiet coronam vitæ. Hinc orie-
batur Davidis illa petitio: Proba me Domine,
& tenta me. Nullatenus enim meam virtutem
eſſe credidero conſtantem, niſi quando fuerit
tentatione confirmata. Loquatur Diuus Baſi-
lius: Vt gubernatore nauis tempeſtas, arbi-
triam ſtadium, militem acies, magnanimum cala-
mitas: ſic Chriſtianum hominem tentatio pro-
bat. Cum voluerit igitur Chriſtus hoc patrare
miraculum, vt euſdem clareſceret excellentia,
primo ſtatuit, innotefceret, qualis illa fides ſuo-
rum eſſet Diſcipulorum, non adeo ſcilicet per-
fecta, & firma, qualem eſſe conueniebat. Eo ſi-
ne hac interrogacione tentando Philippum ex-
orditur, vt ille Chriſto reſpondeis ſua mani-
feſter reſponſione fidei defectum, dicendo:
Ducentorum denariorum ſaves non ſufficiunt, &c.
Similiter & Diu. Andreas illo quid ſuggeſſit:
Eſt puer vnus hic, &c. Quinimo ceteri omnes,
teſtantibus Euangeliffis Diuus Marthæo, &
Marco, qui dixerunt Saltator, vt ſe hoc o-
nere liberarent, turbam diſmiſerent, quæ ad
loca deſceſceret viciniæ panis alimentum que-
ſitura: *Dimitte turbas, vt euntes in caſtella emant
ſibi eſca.* Vt huius pateat fidei dubietas ten-
iat Dominus: hoc quippe expediebat, vt pa-
teret magnitudo miraculi, prout laius dicen-
dum.*

*Quando menſe vis ſuperponere ſeu tabulæ
pondus grauiffimum, vel illam aſcendere,
primo tentas num baſis eius ſolida ſit & fir-
ma, quæ te ſiue pondus ſuper imponendum
poſſet immota ſuſtinere. Miraculum tanti
ponderis opus eſt, vt nullæ ſint vires in tota na-
tura creata, quæ illud in eſſe ſuo ſuſtineant, &
omnipotentia requiratur diuina ſortitudo.
Fundamentum ſuper quod ponitur, & innititur,
fides eſt: ſicut autem Cæmentarios, qui domum
conſtat erigere, ſupponit fundamentum, & tam-
que firmum, quæna eſt eius ad ſeij moles,
grauæque pondus deſuper imponendum: ita
ſimiliter, ad miracula Deus ſupponit fidem,
vt*

Iac. 1, 1.
Ps. 2, 2.
IX.
*Tentatio probat
hominē.
D. Baſil.
Orat. 11.
de patien.
& toller.
pag. 825.*

14. 10
X.
*Similitu-
do.*
XI.
*Fides ba-
ſis eſt
miracu-
lorum.*
E 1
vt

vt eius firmitati, & viuacitati sit illa conformis, qua operari predestinat, qui grandiora non edidit miracula, vbi fides modica est & exigua. Hoc nobis Dignus Paulus exposuit, vt longa, ita diuina deductione, qua fides probat, ad salutem nostram, necessitatem: Ex eo quod fundamentum sit eorum omnium, quae de Deo sperare possumus, ac miraculorum, quae in bonum nostrum est operaturus: vnde cum illa propositione, quasi axiomatica sic incipit: *Est autem fides sperandarum substantiarum rerum. Id est fundamentum. Itaque sicut de Camerario non est sperandum, quod erecturus sit aedificium, vbi nullum praefuerit fundamentum, cui illa moles inmitatur: ita nec a Deo verum aliquid potest sperari bonum, donauit su, emanabilia, nisi fide praesupposita. Ad huius probationem, inductionem profert & quasi longam litaniam celeberrimorum miraculorum, quae Deus a mundi incunabulis perfecit, quae omnia perfectae viuacitatis fidei innuebantur. Ab ipso iusto Abel orditur supra cuius fidem prodigiosum illud fundauit beneficium, quo Deus accepto habuit eiusdem sacrificium, iratis autem Cain hostiam est dedignatus: *Fide plurimam hostiam Abel quam Cain obtulit Deo, per quam testimonium consecutus est, &c.* In illa famosum illud fundauit prodigium, quo Henoch in anima & corpore transiit in paradysum a morte saluum eripiens eo etiam tempore, quo cuncti aquarum diluuii submersi perierunt vnde ibi adhuc viuis superest incolumis: *Fide Henoch transiit in paradysum, ne videret mortem.* In eximia illa viuacitatis fide Noe stupendam illam fundauit arcae fabricam, qua in mundo viuentes seruari non interierunt: *Fide Noe aperiuit arcam.* In illa miranda illa fundauit opera, quae in Abraham obstupescimus, illum de Chaldaea, educendo, filium illi tribuendo, cum ipse aridus terrae celsus esset, cuiusque coniux sterilis, grauisque seculitate: *Fide Abraham extersit, &c. Fide & ipsa Sara, &c.**

35 Fidei Isaac innuebantur illa mirabilia vaticinia, quae de genitis suis Iacob & Esau praedixit, & fidei Iacob duodecim tribuum in duodecim Patriarchis filijs suis erectio, tot miris successibus & progressibus obstupenda. Per fidem patrata sunt quae de Moysse, legimus hactenus non audita prodigia, ex quo recens natus flumio Nilo mictus hinc illaque conclusus a mortis periculo liberatus; & quanta eius manu in Aegypto nouimus patrata in mari, in deserto, in caelo, in terra; & in ipsis rupibus:

Exod. 2. 1. Fide Moyses natus occultatus est, &c. Per fidem

patrata sunt illa mirabilia, quae per Iosue Deus operatus est, dum populus terram ingrederetur promissionis, viam per Iordanem securam lacumque steruendo, muros Ierichuntinos ad buccinarum sonum euertendo. *Et quid adhuc dicam, inquit Apostolus, deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Sanson, Iephie, Dauid, Samuel & Prapheis: qui per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt propmissiones, obtinuerunt ora leonum, extinxerunt imperium ignis, effugerunt aciem gladij, conuulserunt a infirmitate, fortis facti sunt in bello, castra vertierunt exteriorum, &c.* Ita ne quotquot miracula tempore illo amiguo Deus operatus est, fides innuebatur: & haec erat continua, Dei querela, qua de modica fide populum suum accusabat; eiusdem enim delectus locum illi non dabat tam praecleara in illis, ad eorum beneficium, patranda miracula, quanta ipse Deus patrare se velle demonstrabat.

Quinimo hinc ortum est dubium illud Moysi, quando misit illum Deus, vt opus illud faceret celeberrimum, nempe loqueretur ad petram illa verò aquis responderet; accedens enim ad illam, vidensque populum illum esse modicam fidei aduertit, vnde fide eos alloquitur. *Audite rebeldes & increduli, num de petra haec, Nu. 20. 10. &c.* Hoc item discimus, cum in mundum venisset Dei filius, qui tanto diligentius fidem exigebat, quanto opera sua esse debebant mirabiliora, eiusque signa magis obstupenda. Narrat Evangelista Marcus, quod Christum accesserit raculae vir quidam, cuius filius male a demone vexabatur, quem crebro nunc in ignem, nunc in aquam perdendum demergebat, & suam illi exponens calamitatem, sic deprecatur: *Adiuua nos si quid potes, miserere nostri.* Cui sic Dominus: *Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti.* q. d. Tuue mihi dicis, si possum ego hoc patrare miraculum? Ego a te quaero, si tu credere possis? Quod si tu illud possis, potero & ego illud, & ad fidei tuae mensuram, qua tu credideris, erit & operis mei mensura, & operabor. Refert Diu. Mattheus quod contenerint Christum duo caeci rogantes vt visum illis restitueret oculorum, acclamantes: *Miserere nobis, Matt. 27. Iesu fili David.* Respondet illis Dominus: *Quae est, dicite, fides vestra? Firmiterne creditis patrare me hoc posse miraculum? Vtique Dominus credimus, igitur sic Christus: Secundum fidem vestram fiat vobis. Sciet similibus S. Evangelium operibus; imo & in illis celebri, quod D. Ioan-*

Hebr. 11. 1
XII.
Vr lae
probat D.
Paulus.

Gen. 4. 4
Gen. 5. 24

Gen. 6. 13

Gen. 15. 5

35

Exod. 2. 1.

Nu. 20. 10

XIII.

Pro me

gestura

Christi

Evangelista

Marcus

quod Christum

accesserit

raculae

vir quidam

cuius filius

male a demone

vexabatur

quem crebro

nunc in ignem

nunc in aquam

perdendum

demergebat

& suam illi

exponens

calamitatem

sic deprecatur

Adiuua

nos si quid

potes miserere

nostri.

Cui sic

Dominus:

Si potes

credere

omnia

possibilia

sunt

credenti.

q. d. Tuue

mihi dicis

si possum

ego hoc

patrare

miraculum?

Ego a te

quaero

si tu

credere

Ioan. 11. Ser. 63 in fine. D. Iohannes ultimum vitæ Christi de Lazari resuscitatione narrat, notat D. Pet. Chyso.

quod Christus eo proficiscens haesit in via cum Martha collocutus, tam instruens, idque ut in ea securam excitaret, vivamque fidem, in qua resurrectionem fondaret, quam erat in fratre Lazaro mirabiliter operaturus. Tandem à mortuis Dominus rediit, ut ad credentium fidem continua sequeretur, stupendaque miracula. *Signa eos, qui crediderint, hæc sequentur. In nomine meo demonia eijcient, linguis loquentur novis, &c.*

Mar. 16. 17.

36 Hinc causam elicio, cur Deo supremum illud operante mysterium Incarnationis in purissimis Incarnatio D. Mariæ visceribus, quod est miraculorum Verbi miraculum, in quo omnes omnipotentia thesauri fidei B. & infinita sapientia comprehenduntur; primum quod cognata eius S. Elisabethæ intellectui innotuit, velut illud quod cæteris eminebat, quando Deus hoc illi revelavit mysterium, secunda fuerit, firma, & supereminens fides huius divinisimæ Principis, *Bona que credidisti* &c.

Luce 11. 45. An ergo non fuerit in virgine hac virtutes alie præclariores? Nemo dubitat, quin charitas hæc fuerit eminentior, & præclarior multo tantæ Virginis plenitudo gratiæ, qua ipsi Angelis & Seraphinis noscitur fuisse formosior. Fateor, at tamen hoc singulariter attendit, quod erat operis tanti fundamentum multo singularius. Deus sapiens est, & ut talis volens tam præclaram firmamque construere domum, singulari studio huius attendit fundamentum, quia sapienti proprium est, ut securam reddat opus suum, illud supra petram fundare solidissimam. *Vir sapiens aedificat supra petram: stultus autem super arenam.*

Mat. 7. 24. Ut autem illud redderet immotum, tam excellentem & heroicam statuit in Virgine fidem, ut licet tanta fulgeret plenitudine gratiarum, & à cæterarum omnium laudaretur prærogativa virtutum; inter illas attamen fides caput attolleret, operisque responderet, quod illi innitebatur. hinc autem adhaesces tam excellentem huius eminentissimæ Virginis fuisse fidem, ut in ea fuerit hæc excellentior quam illa fidelium omnium etiam simul comprehensa. Profundum pendit Aposto. Paulus mysterium: quod Deus opus hoc edificaturus à mundi primordiis cum suis promissis, & figuris effulset, noluit, ut fundamento niteretur operum mentorumque mortalium: et ei in infirma sunt & instabilia, & aliquoties dum firmiora esse sperantur, sunt infirmiora, sed fidei innitebatur securæ & immobili:

quæ super Dei verbum fundata, impossibile est, ut deficiat: Hoc illis verbis indicavit. *Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio.* Sicut autem huius operis spem in fide Sanctorum innotuit, & Ecclesiæ suæ fundavit antiquitas: ita eius complementum in fide fundavit sanctissima Virginitas, & ea differentia, quæ est operis in se-ipsa ad spem, eadem sui fidei in Virgine, à omnium Patriarcharum, Prophetarum, iustorumque fidem quos mundus agnovit, eminentem.

S. 10. Fides miraculorum operatoria est ea tam viva, ut securam excitet fiduciam: ob cuius defectum in nobis pauca Deus operatur.

Porro nunc video, quod quisque mihi obijciat: si hoc ita sit, quod conformiter fidei

Deus operetur, quæ ratione cerno, quod tamen Fides viva pauca Deus operetur in me mirabilia, cum ego via operam fidem habeat adeo certam, ut mysteria fidei habeat certius etiam, quam id quod meis intueor oculis, & pro cuius fidei veritatis defensione paratus sum vitam profundere? Unico tibi verbo possem cum Apostolo respondere Iacobo, qui in forma

tua respondet obijctioni. *Tu fidem habes? Ostende fidem tuam ex operibus.* Fidem habes, non abnuo, sed mortua est; sicut arborem illam mortuam habes, quæ nullo fructu fructuatur. Fides, quam à te reposcimus fides viva est, de qua dicit Apostolus. *Fides qua per charitatem operatur.* Fidem habes, verum tamen licet bene credas, malè tamen operaris, & licet per illam instructum habeas intellectum, per tuam tamen malitiam, vel passionem, perverfam habes voluntatem: & si per fidem cælum agnoscas, per opera tamen recta curris ad infernum. Fides quam Dominus expostulat, fides est viva, de qua spes nascitur, teste Apostolo: *Fides est spes*

Heb. 11. 1. *randarum substantia verum.* Non talis qualis, sed quæ vivam firmamque in Deum quasi in Patrem optimum & clementissimum procreat fiduciam. Est doctrina hæc profunda circa quam multa SS. PP. disputant, quæ paucis comprehendam, prænotando, quod spes habeat tres actus.

Primus est, quo beatitudo speratur, quæ tantum bonum est, ut ex definitione Theologica Tres est & declaratione D. Thom. nulla essent in solita sectus & voluntate vires ad actum hunc nisi illas virtus actus fidei suggereret. Secundus, quo peccatorum speratur indulgentia, tantum enim malum est illis 2. 2. q. 17.

Deum offendere, vt sperare nullatenus possemus remissionem, nisi Deus hanc nobis virtutem infunderet Tertius est, quo speramus, quod nostras Deus preces exaudiet, nostrisque succurret necessitatibus multo verius quam pater pietissimus filij charissimi necessitatibus. Omnes illi actus spei de fide nascuntur. Ad primum, quo caeli gaudia speramus, ordinaria sufficit fides, estque haec fidelibus adeo communis, vt saepe magis sit praesumptio quam spes, vt patet in te sceleratissimo, qui extrema mortis hora caelum tibi speras, cum tota vita tua ad infernum peccator properaueris. Eodem modo secundus, estque hic actus inter ipsos fideles adeo vulgaris, vt saepenumero peccatores nefandiores illum sine illo timore habeant, ita vt in quibusdam magis culpabilis arguatur esse temeritas, quam sancta spes esse commendetur. Porro tertius ex perfecta viuaque fide gignitur: dum enim quis cognoscit quis sit Deus, quae eius bonitas, quae misericordia eius erga nos amor, piaque voluntas, ad quem finem nos creauerit, & posuerit in mundo, deinde quid nostrae salutis causa fecerit: sperat quod suas exaudiet orationes, suisque succurret omnibus necessitatibus auxiliator, multo securius quam fidere possit, quicumque filius patri suo dilectissimus, in eumque sperare quod illi prospiciet, & in necessitatibus abunde prouidebit. Haec perfecta est viuaque fides, quae firmam hanc producit fiduciam, quam Dominus exposulat, haec est qua honoratur, haec est quam petit, vt quasi eius filij firmam habeamus, & haec est illa fides quae adeo potentis est operationis, vt ipse suis exponit Discipulis. *Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis huic monti: Tran-*
Luc. 17. 6. si hinc illuc, & transibit. Et iterum. Dicetis huic arbori: Moro: Eradicare & transplantare in mare, & obediet vobis. Haec est Dei iustissima mensura misericordiarum.

Epiph. ad Donat. Ps. 32. 20. III. Deum sperauimus in te. Quae licet modo dicat deprecatore intelligenda tamen sunt enuntiatorio, q. d. Tua Domine misericordia operabitur in nobis iuxta mensuram spei qua in te confidimus. Si igitur haec modica fuerit, erit & tua eorum modica misericordia, quod si multa & magna, formatur talis & tua futura cognoscitur. Notandae v. Ps. 30. 20. nunt dux Davidis de spe propositiones. Perfecisti id est, perfectionem dedisti eis, qui sperant in te in conspectu filiorum hominum. Et cum eis signa parat coram omnibus obsequenda. De Chri-

sto praedocutus ait. *Ex ore infantium & lactentium perfecti laudem. q. d. Miraculum quo Deus Pater omnibus perfectionem dedit miraculis in Christi gloriam, fuit illud infantium, & notandum quando Deus tuis dabit perfectionem petitionibus, complebitque desideria faciendo, te spectantante miracula? Quando in eum fideliter sperabis. Secunda propositio. *Sperantes autem in Domino misericordia circumdabit. En tibi remedium vniuersale. De homine sic Apostolus. Circumdatus est infirmitate. Plenus misericordiae, abundans calamitatibus: remedium omnibus illis mihi praescribas vniuersale: Misericordia Dei: haec medetur vniuersis, & qua ratione illam obtinebo talem quae cunctas restituet? Syem habeto viuam. *Sperantes misericordia circumdabit. Quod si tibi defuerit panis ad victum, si vestis ad vestitum, si salus corpori, confide firmiter in illo, velut in patre suo filius.***

Videmus hoc accuratè completum in mirabilioribus Saluatoris operibus, cuius tanto in aliquibus misericordia operatur efficacius, quanto in illis erat fiducia constantior, nec illa quam haec, se longius extendebat. Accedit ad illud Capharnaui Synagoga: prius ipsi supplicans, vt domum suam adire dignaretur, ubi n. i. duodennis iacebat mortua: credebatur enim firmiter, quod si veniret manumque suam illi superimponeret, defuncta indubie resurrexerit. Hoc exactè Dominus perfecit, vt ille credidit & confidit. Eodem tempore mulier accedit, quae sanguinis fluxum patiebatur, eiusque fides se amplius extendebat: etenim credebatur, si vel fibriam tantum eius tangeret vestimenti, quod profusus à plaga curaretur. Hoc secundum fidem mulieris Christus esse operatus. In eadem ciuitate conuenit Christum Centurio, cuiusque eius fides eminentior: credidit enim, quod non accedendo ad domum, vt ille princeps crederetur nec eius vestis contactu, vt illa sanguinaria, sed sola voluntate & praepro dare poterat Dominus seruo suo sancta enim, qui iam cum morte luctabatur. Hoc modo Christus perfecit miraculum, dicendo tantummodo, *Vade, & sicut credidisti fiat tibi.*

Hinc processit illud, quod notat Evangelista, *Mach. 8. quod veniens in patriam suam Nazareth, licet 13. annum ostenderet promptumque desiderium. V. plura ibi beneficia operaque mirabiliora, quam Ob fidei in ceteris praestandi ciuitatibus (vt die Luna defectum proximo diximus) nullum tamen alienius edidit in patria considerationis: addit autem Evangelista, nulla pa-*
Et non poterat ibi virtutem ullam facere propter tractum incredulit racula.

Matt. 17. 19.

Luc. 17. 6. si hinc illuc, & transibit. Et iterum. Dicetis huic arbori Moro: Eradicare & transplantare in mare, & obediet vobis. Haec est Dei iustissima mensura misericordiarum.

Epiph. ad

Donat.

Ps. 32. 20.

III.

Dei mi-

sericor-

dia no-

stra fidu-

fidimus.

Si igitur

haec modica

fuerit, erit

& tua eorum

modica mi-

sericordia,

quod si multa

& magna,

formatur

talis & tua

futura cog-

noscutur.

Notandae

v. Ps. 30. 20.

nunt dux

Davidis de

spe propo-

sitiones. Per-

fecisti id est,

perfectionem

dedisti eis,

qui sperant

in te in con-

spectu filio-

rum hominum.

Et cum eis

signa parat

coram omni-

bus obsequen-

da. De Chri-

Ps. 8. 1.

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

Mat. 23. Incredulitatem eorum. Ait: non poterat non quod absolute non poterat, quandoquidem quæcumque volebat, poterat, sed secundum legem, quam communiter sequebatur, quæ pro sui damento operum eius vitam supponebat. fidem, fiducia, speque sociatam, quam diximus ex fide promanare. Quinimo & hinc patebit tibi ratio, cur in te tam pauci, & admirabiles non pateant effectus diuinæ misericordie. Tu ipse potestas, ut illi fiam iuxta tuæ fiduciæ mensuram. *Fiat misericordia tua Domine super nos, quemadmodum speramus in te.* Tu Iudex esto, in quem speras? Numquid in Deum? Hinc tam longè abes, ut tua loquendi phrasi idem significet: illum Deo commenda; ac omnem spem abiicere.

VI. *Magis homini- bus quæ Deo fidi- mus.* Interrogant te Domine, talis? Num facile maritum consequetur? vtique Domine, est enim dote prædinus: & talis? Etiam: conditionibus enim præstat excellentioribus, nobilioribus, regi consanguinea; & talis? Similiter: est etenim prudentia, vultusque elegantia spectabilis. Et talis? Illam Domine Deo commenda: subueniat illi Deus. Itaque idem est illam diuino committere subsidio ac dicere quod nullum habeat quod speret. De altero dicit, quod bonam præntensionem in sua habeat causâ expeditionis, quam sperare potest: eo quod Iudex sit illi addictissimus; & de alio, eo quod advocatum habeat in omnibus, quas gerit, causis superiorem: & de hoc pariter, eo quod nummis præualeat, quibus exciter procuratorem, Iudicis quoque vxtorem filioque sibi deunciat. Porro si alicui hæc omnia deficient, illum diuinæ tradis tutelæ: atque illi Deus auxilietur; & hoc nunquam pronuncias de infirmo, nisi dum eius morbum cernis incurabilem: tunc enim dicit, Dei manibus curandus committitur, Deus illi subueniat.

36 VII. *Vana spes in homini- bus.* Comment Haisas suis homines præntensionibus implicitos, & oppressos aduersitatibus, de quibus sic ait. O ter infelices, & quam agunt imprudenter! *Confidunt in nihilo, & loquuntur vanitates.* Hic confidit, quod casus, qui tristis illi successit poterit pecunia subuenire: ille vero quod tertij alicuius opera: talis quod amico sequestro, quem habet in curia sibi coniunctissimum: alter quod promissis sibi à tali confirmatis. Infirmitas spem omnem in medici conijcit diligentiam. Qui libus inticatur, sollicitudini confidit Aduocati, & procuratoris. Pauper verbis confidit promissorijs ab altero sibi bis, terve iuratis. O quarta luna natos. *Confidunt in nihilo.* Stultum est, tuam in nihilo fun-

dare fiduciam: etenim nihil sunt, quantumlibet esse ac valorem hæc omnia demoustrant, & illi omnes edicendis occupantur vanitatibus. Domine talis amicus est tali, & mihi fauet, talis multa apud talem diuitem valet autoritate, & pro me medius intercedit. Ego, inquit altera, nullo negotio nubam, etenam præclara talis mihi promissa confirmabit. Ego, inquit lugans, illico sententiam obtinebo: talis enim persona, vel talis mihi patrociniatur. O vos pauperimos, loquimini vanitates, & si eratis in nihilo, nec vestras exiguis fiducias illas in Deo vno collocando: & quid miramini quod Dei non inueniat misericordia qua ratione operetur in vobis, cum nihil habetis vni fidei, firmæque fiduciæ in eius bonitate fundamentum? Hæc de causa permittit vos Deus multa pati, ut increseat infirmitas, numquam his vestra finem accipiat, de die in diem vestra protelatur aduersitas: quia operatur in vobis secundum spem vestram & fiduciam, quam habetis in illum.

VIII. *Hæc Deus in Ioseph puniuit.* Sæpius expendit illud D. Augustini quod Ioseph Patriarchæ contigit. In vinculis captiuis tenebatur: in idem diuina edictus revelatione bona nuntia libertatis suæ regis Pharaonis ministro pincerna prænunciavit, qui eodem in carcere secum detinebatur, & pro munere proposcit, ut pristina restitutus libertati loquere in palatio digniori, regisque in conspectum admittis pro illo intercedere dignaretur, ut vinculis liber absoluatur. *Memento mei, dum bene tibi fuerit, & facias mecum misericordiam, ut suggeras Pharaoni, ut educat me de isto carcere.* Quid credis euenisse? Vinculis absoluitur pincerna regis, carceribus egredietur & Ioseph obluisseitur: biennium elabitur, nec Ioseph vel semel remittitur: illo namque toto mansit in carcere. Quam indelicat, inquit D. Augustin huius fuisse rationem dispositio fuit singularis diuinæ providentiæ in supplicium eius, quod considerat in homine, eo modo aliquantulum deseruiscens ex fiducia, qua Deo fidere tenebatur: & hoc modo dicere possumus, quod diuina pariter misericordia tepnerit, patique eum permiserit. Quod si hoc modo cum electis suis agat Deus, quæso, ratione tecum ager omnium insensissimæ, qui nescis quid sit sperare in Domino, nec ad illum fide constanti recurrere, quando te premit calamitas, vel te affligit infortunium, qui nescis, nec proponis eius fidere misericordie, quodque ille, velut pater verissimus, tibi succurrer? Ad quem accedendum viua firmæque fide monet Apost. Iacobus. *Resistite in fide nihil habetis.* *Iac. cap. 5.*

VIII. Hæc Deus in Ioseph puniuit. Ser. 18. de temp.

Ge. 40. 24.

36

ant. Hæc igitur causa est, cur Christus aliquid facturus miraculum, primò fidem inquirat, vt fundamentum, & hoc est quod modo præcendit, idcirco à Philippo sciscitatur. Vnde emenit panes: Vt illum tentet, hoc est, vt eius pateat fides, quam pectore gerebat absconditam, & quousque illa protenderetur.

§. II. Tentans eum. Tentat illum Dominus inquit Magistri, & Ducis, qui tumultum fingit: aliquando est staccida fides, etiam in tam magnis Sanctis qualis Abraham, vnde de nobis quo ad hoc Deus, sicut de Rege Asa conueniunt.

I. 40
Alia ratione tentauit Christus Philippum

M Odo alia loquamur phrasia, quòd Dominus Philippum tenuerit, sicut Magister Discipulum. Refert Plato in dialogo quos inscripsit de Cratilo siue de recta nominum ratione, & in Alcibiade vulgare vocatus fuisse prouerbum, optimam methodum præceptorum docendi discipulos hanc esse, scilicet post lectionem illis argumenta circa illam dubique proponere, vt ex questionibus & difficultatibus obiectis illam perspicacius intelligant. Prælegit Magister discipulis suis lectionem, illis profundam in communi proponit doctrinam, qua noverint argumentis respondere, quæ illis in particulari quadam materia proponeret illam illi applicando: demum ad vnum eorum accedit, illique dubium obijcit circa materiam particularem non quod ignoret quid sit questionem respondendum, sed tentando & experientiam capiendo, qua ratione præfata ille valeat vt doctus & quomodo doctrinam in communi traditam noverit illi particulari applicare argumento. Prælegerat supremus hic Magister discipulis suis varias doctrinas, quibus nullæ sublimiores: porro communior illa fuit, & que frequentius occurreret scilicet, quomodo se gerere deberent oppressi laboribus, & aduersitatibus in communi, quale secumque illæ fuissent, fames, persecutiones infirmitates, paupertas, vt videlicet in eorum omnium letamen ac remedium, illud sumerent generale præceptum, vt perpetuo ad Patrem suum recurrerent caelestem, qui vt talis in se nostrorum suscepit curam omnium in se inuenientem. Nolite solliciti esse dicentes, quid manducabimus: scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis. Et iterum, Petite & accipietis: quare & inuenietis: pulsate & aperietur vobis. Pro-

Matth. 6. in se inuenientem. Nolite solliciti esse dicentes, quid manducabimus: scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis. Et iterum, Petite & accipietis: quare & inuenietis: pulsate & aperietur vobis. Pro-

bat hoc illa sollicitudine, qua Pater ille caelestis passerulis prouidet & herbulis, vique ad ipsas formicas: quod si horum curam habeat, illique necessaria subministrat, quanto magis seruis suis illi famulantibus, vt ante declarauimus. Hoc similitudine confirmauit eius, qui panis inopia coactatus ad amicum suum medio noctis silentio recurrit, & declarat, quod in nostris nobis aderit necessitatibus multo diligentior, quam Pater filio charissimus: vnde sic concludit: Si vos cum suis mali vobis bona dare filijs vestris: quanto magis pater vester de celo dabit, &c.

Notat D. Chrysofostomus quòd gentiles sublatarent Christianos, eo quod viderent illos calcætos, habere buras pecunias, peras: cum Christus suis præcepit sequacibus: Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris, non peram in vna neque duas tunicas, neque calcæmenta, neque virgam. Quomodo ergo calcætos inuestit D. Petrus, eni sic Angelus: Calcæto caligas tuas, &c. Et D. Paul. penulam habuit. Penulam quam reliquit Troade apud Carpum, veniens asser tecum, & libros, maxime autem membranas. Quid dicit Paulus, Christus iubet non habere calcætos tu autem penulam habes, & alius sandalium. Credit D. Hiero. Petrum desecisse in hoc, quia nullus est sine desectu. Verum alio loco respondet, quod non calcæmenta sed caligas habuerit. Terebat ocreas quæ sunt dimidiæ caligæ. Postquam acutè gentilibus respondisset tandem ait: Dico primo, quod Christus hoc non præcepit omnibus, sed tantum Apostolis; & his non pro semper, sed illo in itinere, & tempore, quo illos mittebat, quod ex Evangelista confirmat. Vocatis duodecim Discipulis, dixit eis, in viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis, sed potius ito ad oues, quæ perierunt domus Israel. Infirmitas curate, mortuos suscitete, leprosos mundate, demones eicitis: gratis accepistis, gratis date. Nolite possidere aurum, neque argentum neque pecuniam in zonis vestris. Pater vester dicit quod solus loquebatur Apostolis: etenim ipse Dominus dixit, quod condemnaret eum, qui nudum non vestiret: si igitur vnicam tantum habuerit tunicam, quomodo nudum induam? Is enim cui non est as neque calcæmentum sed unica tantum vestis, quomodo absque eis alium pascere? Quomodo nudum vestire? Quomodo absque his alium in domum inducere poterit? Et inueni ab illo perueniant: Quid faciendo vitam æternam possidebo. Nō præcepit vt se suis denudaret diuitiis, sed eo tantum casu, si vellet esse perfectus. Si vis perfectus esse: Consultando & admonendo dixit, non

non est autem idem consule e & legem ponere: nam
 qui statuit modis omnibus fieri vult, quod præci-
 pit. Qui vero consulet, & adhortatur, senten-
 tia & arbitrio auditoris relinquit, ut ex dictis,
 quod voluerit, eligat. Igitur primum constat,
 quod non omnibus hoc dixerit, sed tantum A-
 postolis.

D. Ch. III. Dico secundo; Neque Apostolos semper huius
 legi necessitate obstringi voluit: sed eos absoluit ab
 hac lege, cum iam ad salutarem crucem iturus
 esset: unde hoc liquet ex Saluatoris sermonibus:
 nam passionem aggressurus, vocatus illis dixit: cum
 vos mitterem sine marsupio, & pera aliquidne de-
 sist vobis? At ipsi dixerunt, nihil: Sed nunc, qui ha-
 bet marsupium, tollat & peram. Ut quid igitur
 Domine præcipis cōtraria? Primo vult illis vir-
 tus innotesceret, & cura quam eorum in se sus-
 ceperat. Illes per mundum erat missurus, mul-
 tis erant occasionibus intrandi, & necessitati-
 bus, panis salutisque inopia eoanguilandi, vo-
 luit ut viderent quod ipse curam gereret eorum,
 nihilque ipsis vniquam tali deforet protectore.

D. Ch. Ab initio vocationis hoc faciebat, ut Discipuli peri-
 culum virtutis sua facerent, & post hac in orbem
 terrarum exiituri, hoc exemplo se magis fideret &c.
 Et nihil eos pati sinebat vel paruum vel magnum,
 ubique aderat muniens & circumvallans eos, ut
 omnia eis uberim affluerent. Ut ex eo discerent,
 id quod intelligere deberent, quotiescumque
 laboribus opprimerentur, idcirco quaerit ab eis.
 Cum misi vos, numquid aliquid defecit? Ipsi suo
 ore respondeant: Nihil. Hæc fuit illa lectio, quã
 illis prælegit: quã multa pro illis fecerit, ipsis
 nihil eorum curantibus. Ut pater illis adiu-
 tu quoque in Deo discere collocare fiduciam,
 qui tibi pariter aderit ut pater tuis in necessita-
 tibus auxiliator.

D. Avoc. Creavit Deus (teste D. Augustinus) materiam
 medela nostrarum necessitatum, et iudicium nos,
 ut cum maxime omni terreno auxilio destitui-
 mur, supernum nobis coelitus demitti postule-
 mus: ut ubi deficit humanum consilium, tibi in-
 tercedat divinum adiutorium. In presenti occa-
 sione difficultas hæc occurrit particularis quo-
 ad vrgentem alimenti necessitatem: ad Philip-
 pum conuertitur, qui fuit vnus de primoribus,
 qui Christi classem frequentarunt, imo primus
 a quo supremus ille Magister petiit ut illam
 frequentaret, dicendo, sequere me. Ea igitur Phi-
 lippe, quandoquidem tunc me intellexeris le-
 ctiones, quibus te instrui quoniam extrema
 tempore necessitatis est tibi recurrendum, qua
 ratione doctrina hæc communi poteris vti in
 Hieron. Bapt. de Lanuz. Tom. III.

hoc casu particulari. Vnde et membra panes ut man-
 ducent hi?

Quantum sapio, voluit illum tenere Deus IV.
 instar strenuissimi ducis. Stet in acie dux cum Ter-
 mitibus suis in frontispicio, ubi frequentiores Deus
 sunt hostium imperus & furiores, suos collegit suos ut
 milites, & ordinem præcibit tempore tumultus suos
 rus bellici seruandum, singulisque dii ponit, ut militet.
 tempore confictus ille ad tale confugiat prop-
 ugnaculum, alter ad aliud, hic talem obseruet
 portã ille talem defendat turrim. Nocte quando
 maxime milites dormiunt incurij, sicutum exci-
 tat tumultũ, & ad arma iubet subito conclama-
 ri: quo sine? Ut pateat quomodo ad sua singuli
 norint loca redire delectata, & qua ratione
 parati sint lancearij, in ordinem sigelli sclepe-
 rari, alij maiora præparent tormenta bellica in
 hostem explorenda. Venit in mundum Christus
 Dominus dux noster, ea intentione natus est, ut
 per Prophetam Michæam dixerat, in Bethleem.
 Ex te exiet dux, qui regat populum meum Israel. Mich. 5. 1.

Eius munus fuit docere nos qualiter Satanar
 fortiores superemus imperus, & prænoscens sæ-
 pius illos tempore necessitatis, & per illum in-
 tentari, nos instruit, qua ratione nos in hac oc-
 casione gerere debeamus.

Sæuior aggressus, & frequentior tumultus, V.
 quo nos diabolus impetit hic est: Vnde et membra
 panes? Vnde mulier habebis tunicas & monilia, Quis
 si tali accessum minime concesseris? Vnde fene-
 stræ tuæ providebis, si modo cura non laboras
 immo tibi comparare? Vnde filiabus tuis
 habebis sufficientia maritandis? Quia ratione ho-
 nori tuo consules si non vaces vsuris? Vnde tibi
 voluptates? Vnde carnis delicia, si ad talis ædes
 nõ accesseris impudicus? Quinimo diabolus Chri-
 stum impugnante, hic eius primus fuit assultus,
 Die ut lapides istos panes sumi. In deserto, & fame
 ita premere, quid tibi agendum, nisi ut de lapidibus
 panes conficias? Attende quis sis & qualis te in-
 uenias: quid facies? Ad hoc semel & sapius suos
 Christus præuenit, & in illis fideles omnes, ut
 dũ necessitatibus anguntur, oculos in manus Dei
 conuertant, ad illum cor suũ erigant, dicantque
 eũ sanctissimo illo Rege Iosaphat. Cũ ignoremus
 quid agere debeamus, hoc solum habemus restat, ut
 oculos nostros dirigamus ad te. Quoties hanc tra-
 ctant materiã dicendo nobis, ut diligenter at-
 tenderemus Patris nostri celestis sollicitudinẽ, qua
 passerulus provideat, qua prospicit herbulis.
 Quotiescumque te necessitate iugebis artatum,
 reipsum arma viua fide securaque spe, ad Deum
 recurre: non enim te perire patietur.

F Vult

VI. Philip-
pus vt ty-
ro miles
turbatur.

Vult nunc Christus fclum excitare tumultum, pragruu impetie necessitate, qualis nunc occurtebat. & Philipppum interrogat: *Vnde ememus panes?* Videamus qualiter arma fidei speique in Deum generose tractet, qua ratione oculos in diuinas eius manus noueris conicere. Porro Philippi, vt Tyro turbatur, nec his manum armis nouit applicare, sed sicut miles turbatur, qui ad vnum confogere debeat locum, recurrit ad alterum, & qui hęc arma sumere debebat, sumit alia. Ita Philipppus non nouit recurrere, & dicere: Domine vnde nobis panes, nisi de diuinis tuis manibus proventuri? Ad quod tentorium in tali occasione recurrendum, cum non aliud videamus apertum nisi Patris caelestis? Recurrit ille ad pecunias, & oculos coniecit in denarios, & cum videat esse paucos, spem omnis abiicit remedij. O quam atrox est hęc tentatio, & quam grauer turbat ipsos Apostolos sanctosque pietate præclariores. In illam scpe cadunt etiam expertissimi bellatores, nec huius vix fidei speique certissimæ norunt arma tractare.

¶ 42
In Dialo.
contra
Lucif.

Paucos inueniunt ita sequitur D. Hier. Iqui fidem hanc adeo viuam habeant: licet enim multi illam habeant illitatis in communi, quod est credere quidquid de Deo credendum, de eius potentia, scientia, misericordia bonitateque sentiendum: in paucis tamen perfecta viuag, fides reperitur irruente calamitatis casu particulari, quantum ad tam securam in Deum fiduciam, quantum amoris debemus, quo nos diligit paternio, & curæ qua nobis prospicit vt filijs, multo firmiori & efficaciori, quam omnes terreni parentes, & vt credant fidantque illi omni postposito dubio, quod certo certius nostris accuret laboribus desperatissimis, extremis providendo necessitatibus vel disponendo quod nostra salutis expediet vtilius. *Hęc fides* inquit D. Hier. *est in apud eos, qui bene crederunt diffidit inuenitur.* Exemplis hoc probat clarissimis, quæ prosequitur, virorum illustrium, qui cum fidem haberent integram, vt crederent & considerent in communi illa tamen eis desuit, vt de Deo certissime sperarent in suis aduersitatibus auxilium, dum extremis laborare et angustiis.

D. Hier.
Li. 2. cont.
Pelag. q.
119. &
seq. To. 2.

VIII.
Varus
probatut
ex pils.

Passim notum est facinus illud Moyfi & Aaron sapius repetitum, & paulo ante expensum: cum enim populus aquarum inopia laboraret, illosque Deus mitteret, vt loquerentur ad petram, vt illam viderent aridam, & nullo aquarum signo perficcam, nec non perpeperunt, quam parum quis loquendo tantummodo pos-

sit, in tantam inciderunt diffidentiam, vt hanc Deus tulerit ægerime. Hoc est quod ait: *Audit: Absorpsi sunt iudices petra iudices enim.* Erant Moyses & Aaron iudices populi, euntes autem ad petram, illique iuncti confiderantes quam paruum esset ibi educendi aquas vestigiū, tantæ necessitati, remedium, omnem illorum fiduciam petra absorbit, & tantopere diffiderunt, vt nõ credentes solam posse vocem sufficere, ad verbera recurrerint, *Sanctus* erat inquit, Ezechias, & consequenter fidem habebat integerrimam ad credendum, & fidendum in communi, veruntamen illi defecit: ad perfectam in casu particulari fiduciam, vt enim se deluit morbo prostratum mortali, licet ad Deum confugerit remedium salutemque postulans, illamque illi Deus per Vatem Isaiam firmiter addiceret, ab eo tem Propheta signum proposcit, cui oblatæ sanitatis securus iuniretur. *Signum postulat, vt credat verum esse, quod Dominus reprobauerat, quod parus fidelitatis indicium est.*

4. Reg. 10.
8.

Error hic est adeo communis, vt ex sententia D. Chrysa. & D. Hieron. Nec ipse Abraham tante fidei vir, vt ab Apostolo dicatur. *Pater fidei*, ab hoc fuerit immunis? licet enim illam semper habuerit talem, qualem conueniatur in communi: defecit tamen in aliquo quantum ad casum particularem. Filium ex Sara coniuge principalior sibi que cõsorte filium habere præoptabat. domus suæ, & omnium heredem facultatum: talibus commune desiderium, illo flagrans ad extremam devenit senectutem, donec ob ingrauescentem sui ipsius, & vxoris ætatem omnem spem amitteret post. ritatis. Quodam die apparet illi Deus, quocum familiariter locutus, tandem ait: *Euge age mi charissime, iam enim antiquum tuum expleturus sum desiderium, & optatum ex Sara coniuge filium obtinebis.* Audit hæc Abraham, & considerans ambos esse vetulos, & emortuos, risit, hoc iudicans impossibile, prouide respondet: *Domine mi, salua venia, iocaris.* Qua namque ratione sperare possum hoc ego, cum ambo, tam longe ab hoc distemus, vt nemo longius? *Risit, dicens in corde suo: Vt uti scie centenario nascetur filius, & Sara natiua pariet?* Domine placet mihi quod possibile est, & vt mihi viuat Ismael, iam nulla placent impossibilia. *Vinum Ismael viuat coram te.* Reuertitur Deus, & vt eum reddat securiorum, promissum suum reiterat & confirmat præcipiens, vt nasciturum filium nomine vocaret Isaac, quod significat risum illum condempnans, quem ad primum promissum incredulus effuderat.

D. Hieron.
a. Rom. 6.
de Panit.
b. i. 3. con.
Pelag.
c. Ro. 4. 19
IX.
Etiã
Abrahã
in hac
defecit.

Gen. 17.
17.

derat: Hæc omnia verba sunt. SS. iustorum Patrum, iuxta quæ clarè patet in hac fide supereminenti defectus: quod declaratur auctor quidam, eo quod hæc doctrina repugnare videatur Apostolo, qui fidem in Abraham commendans excellentissimam sic ait: *Et non infirmatus est fide, nec consideravit corpus suum emortuum, cum iam sepe centum esset annorum, & emortuam vuluam Sara, in repromissione non hesitavit diffidentia. Ponderat illud verbum: In repromissione. Repromissio, est iterata, & repetita promissio quasi dicat, quod dum illi Deus promissit, de promisso dubitavit, donec denuo reverfus illud confirmavit, idem secundo repetens, de quo loquitur eleganter noster Sixtus Senensis.*

L. 5. Bibl. Anno. 93. X. Similiter & Moyfes. Ho. 91. in Matt.

Licet autem defectus hic in multis materiis particularibus, vix sit, communior tamen est (teste D. Chrysol.) quando nos laboribus, adversitatibus, & necessitatibus circumdatos, & angustatos ingremiscimus. Quam pauci sunt qui tales non sint, ut necessitate prelii, quibus nec visus supererit nec vestis, non animo turbentur nec seiant ad Deum confugere tanta quantà par est, fidei fiducia. Moysen, inquit, considera: in eum, die quodam populus insurgit seditiosus, exclamando: iam nobis manna nauseat, propone nobis carnes. Afflictus Moyses Dominum adit, & expostulat: heu Domine mi quantum humeris meis onus imposuisti, dum huus mihi curam populi commisit: ultra vires est: carnes postulant, quas nec habeo, nec video, nec scio, unde illas populo deptomam comedendas: *Vnde mihi carnes, ut de tanta multitudinis? Fateor ingenue, Domine mi cedunt mihi vires, animum abiicio. Obsecro ut interficias me, & inveniã gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis: Nô hoc te cruciet respondet Deus: Dabo vobis carnes nò uno die nec duobus, vel quinque, aut decem, nec viginti quidem, sed usque ad mensum dierum, donec exeat per naves vestras, & vertatur in nauisam. O Domine, replicat Moyses, iocus est. Numerantur hic ex vris ultra sexcenta millia, & ais, dabo vobis carnes per mensem integrum, ut tanta pariat abundantia fastidium? Vbi boves tantæ maclandi multitudinis? Quis oves videt, quis arietes, quibus tot hominum fami satietat? O Moyses, respondet Deus, quam longè retrocedis, an ignota tibi brachij mei fortitudo? Numquid manus Domini inanis? *Quis Stupeo, quod cum Moyses tanta viderit miracula, & potentissimi Dei brachij mirabilia, cū ille sit, quomediante Deus**

maris profunda denudavit, terram mutavit, solè obsecravit, panem de celo eduxerit, fontes in petra protulerit: modo deferta perambulans vbi nec oves, nec boves, carnesque conspicit, his ita turbetur animus, etiam cum ipso Deo colloquens qui remedium illi pollicebatur, ut non possit eius potentia, constanter promissioque consistere, quinimo hæret anxius, & licet illum dirigat Deus, & loquatur, non confidit. Itaque sic verū est nullam esse tentationem, quæ turbet magis, quaque Diabolus certius animam vincit, & prosternit, quam illa. *Vnde ememus panes? Succurrat mihi Deus, quid non fecit, ut suos in hoc prelio milites instrueret, quatenus tempore necessitatis ad Deum confugerent, illique ex toto corde fidentes adhererent? Et quàm male hanc addiscunt lectionem? Et quam elumbi sunt impetus tempore tyrones.*

Notat D. Cyrillus Alexandrinus id quod *Lib. 10. de Dominus Moysi statuerat, quando populo manna dedit. A lotat. na depluit, scilicet. Imple gomor ex eo, & custo. Ex. 16. 32 dia ut in futuris retrogenerationes: ut noveritis XI. panem, quo alui vos in solitudine, quando educti Doceet estis de terra Egypti. Cum hæc ad o. ulum habe. populum tent, & tantilla pressi sunt necessitate, illos vide. Deus ex re licet turbatos omnes, confusos, afflictos, qui præteritis vna fide constantes non noverint ad Deū confiduciam. fugere, non dicere, non rogare: nonne tu Domine Pater es noster, tuæque nos curæ commisit? Idem expendit idem D. Cyrillus in illo quod *Lib. 5. de Aderat. plebi contigit egrediendi de Egypto. Ex vna parte Pharao populum insequitur, calcesque premit precedentium, & prouide retrogradi nō datur: ex altera pelagus occurrit sic ut progredi sit impossibile. Recurrit ad Dominum Moyses, aperit ille pelagus, & momento temporis viam in fundo steris: sic ribus interextam pulcherrimis, qua transmittunt illi incolumes, submersis Pharaonis copiis. Quid Deus? Hic oculi attendite, ut si quando similes occurrerint aduersitates ad me confugiatis, ego vos namque restitiam incolumes. Quoniam tibi hostes occurrerint (ait Dominus) tibi que videbitur impossibile, quod te manibus eorum saluum eripies, eos ne timueris: Recordare qua fecit Dominus Deus tuus Pharaoni, & cunctis Egyptiis. Nihilominus illos videbis, quod ad primam hostium vocem, & tumultum tumultuentur, alterentur, confundantur, terga vertant, atque proiciant. Hæc est illa querela, qua Deus contra populum coram Moyses lamentatur. Quousque nō credetis mihi in omnibus signis qua feci coram eis? Quousque tandem**

mei populus non recordabitur: Non enim tot signis & prodigijs coram illo patris, dum se dolens aduersitatibus anxios, meae noluit fidele

XII. Ex praxeritis & aliis beneficijs Deo fidei nescire,

In cap. 6. Mat.

D. H. 18. Tom. 1.

XIII. Hac dif- fidentia- vates Ha- nani Regi- Afa.

1. Phara. 14. 11.

regi. Afa ne vnus quidem desideraretur. Hec, intelligo veris illis d. I agna signit. Ex- terruit Dominus Aethiops, & Dominus captiue contriuit panes, & ex reuic illius p. d. iante. His spolijs praedius reuertitur Afa, nam iustitia fuerunt dimittit, & manubias, que caelis Aethio- pibus superflue. ut, vide magis videbatur quod eo venissent, vt illas Dei populo traderent, quam bello lacellerent. Pro ut illis obtiniam vates Azarias, praedica, & persuadet vt in Domi- no confidant, quae quidem oculis tanta con- spexissent beneficia: Quocirca relumptis ani- mis duplici spiritu Rex aggressus est idolo- rum, atqueque destructionem. Elapso post al- quanto tempore Rex Isaael suas in campu- producit legiones, regemque Iuda corona cingit militari: delectum hic facit militum, vitelque suas tamis hostium copijs sentit impares resi- stendis: quocirca ad regem Syriae Benadab Legatos mittit rogatus supplicat. Templi thesau- ro profert munera regi Benadab conquestus se ad extrema redactum, inter arcum & parie- tem, inopem consilij, nisi manum porrigat ille subsidiariam, totamque suam eius fauori inuici fiduciam. Accedit regem ex Dei nomine vates Hanani. Venitne tibi in mentem, o Rex, quod tibi contigit quando copijs Aethio- es innumera- te lacellabant, quod tamam Dei ipsa luce claris expertus sis auxilij gratiam? Modo tibi in hac aduersitate clanguit animus, nec vniquam in mentem venit, vt diuinum exposceres auxilium, Deoque fideres: si quis alijs. Scelus igitur egissi, Merito stetit in arguendus. Cum probatum habes in rebus adeo magnis & arduis Dei sub- sidium, quod & tibi in maioribus insuper pro- misisti, immitti hoc tibi in minoribus desuturum. Hic tua est mentis inopia, in cuius supplicium tibi in Dei nomine praenuntio, quod lamentabili te fuerit sapere tristem interite: quod na factum esse cognoscimus. Et haec vestra est, Christiani, meaque animi 44 stultitia, quam sapientis experti non sumus Dei in. XIV: rebus arduis maximisque subsidium? Quam li- Et huius quidno nobis constat, quod paratis adstet manus quo- bus nos adiuturus? Quis tibi esse praestitit? Quis que rei vitam? Quis te de sarana liberavit? Quis rede- sumus. mit, quis carnis sui sanguinem tibi propina- vit? Quis tibi vitam, animamque tradidit? Num- quid aliquis talia vult dilectionis pignora, & benivolentia signa voluntatis, qualia Deo ostendit euidenter? Stolte igitur, haec considerans, modo inopia constitutus, quatuor assium, vel panis frusto deficiente, vel pallio, vel veste, vel penula,

Quis explicet quid pro te Deus fecerit? Te creatum, et se dedit quando illud nec merebaris, nec mere- ri poteras, Angulum domus suae tibi assignavit in custodem, pro te calos condidit: pro te sol oritur, & aquae descendunt: pro te de caelo venit in terram, pro te incarnatus est, ieiunauit, plora- uit, mortuus est, suum tibi propinavit sanguine, suam tribuit carnem, vitam animam et iustitiam, imo se ipsum. Et haec in quem si em? Vt tali confidas patri talique bonitati; & hoc tibi persuadeas, quod ille qui talia tibi dedit, & praestitit, tibi in huius vite misertus, & futuilibus non deest auxiliator. Nihilominus te ipsum considera: du panis laboras amonia, pecuniarum inopia, ad quem recurras, a quo petas, ignoras, ita fluctuas, ita turbaris, ita confundentis. Quam inops consilij quam tibi dormit fides, quam emortua fidi- cia: siue potest (quae d. Hieron.) vt sciens, quod tibi fuerit adeo promissum, adeo liberalis in rebus illis sperem, quas tibi mera sua concessit gratia, illas te nec petente, nec quidem mente concipiente: tu hac fiducia non inuas, ab illo spes tam parua, qualia sunt tuae necessitati remedia? Nec cor apponas, vt vana fide concitatus te Christi pedibus aduoluas: dicatque: Deus meus: meum est in te remedium: Vique qui ma- iora praestitit, & maiora praestabit, iquit D. Hier., illas expendens rationes, quas ad rem Christus adduxit.

Eleganter conuicit Propheta Hanani Regem Afa. Regnare cepit hic, & prudenter imperare populo Dei, cuius hoc primum facinus fuit idolorum aras enectere: eos succidere: statuasque confringere, voce praecoris proclamare, vt cuncti Dei legem ad amissimam obseruarent. Quo factum est, vt illi Deus benediceret, videretque in sui beneficium quotidiana fieri miracula. Arma sumit contra illum Aethiopia: Rex Zara: Cum exercitu suo decies centena milia. Afa vero parua militum manu instructus recurrit ad Deum: heu Domine mihi tibi tantum valent multi quantum, auci & pauci quantum mil- ti: Alivna nos Domine Deus nosser in te enim, & in nomine tuo habentes fiduciam venimus contra haec multitudinem. Suos Deus emittit Angelos, qui tantum excitant Reperitum, vt Aethiopes perterriti in apertam fugam se raperent: in illos porro Angeli tanta sunt caele debacchati, vt ne vnus mortem effugeret, de exercitu vero re-

re-

penula veteris, quod te Deus deseret, emoriturque panem? Quid si tibi a Filij Iherosolymitani, qui petens tantam esse patris tui erga se dilectionem, ut ad amantem illi dederit duo milia denariorum appendentem, & smaragdum quingenta, nihilominus dubius ambigeret, num illi pomum vellet largiri, vel prunum: cum iis copiosius haberet oppletissimos. Hoc Christi fuit argumentum. Nonne tibi dedit anima tua margaritam tanto pretio aestimabilem, ut illa sola toto praeponderet mundo, Et hanc quidem tibi illam non exposceni? Nonne tibi corporis tui tradidit smaragdum tot perfectionibus sensibusque pretiosum? *Nonne anima plus est quam esca, & corpus plusquam vestimentum?* Qui tibi ista concessit moluilia pretiosa te illa non rogare, panis non concederet tibi fructum extremae patienti? Rationis inops ille filius, qui si videret tantum erga se patris amorem, ut infirmo iam in valetudinis remedium suum illi propinaret sanguinem: si videret quod pro salute recuperanda pomo indigeret, de patre suo dubius haeretet, num illud vellet largiri. Cum igitur cordis sui tibi profunderit sanguinem: adhuc de concedendo tibi pomo dubitabis? Hanc vna fuit ratio, cur nobis donum illud infiniti reliquerit valoris, venerabile scilicet Sacramentum, ut nempe curam notaremus, qua de omnium nostrum est salute sollicitus. *Quis credas, quod ille, qui seipsum tibi tradidit, & secum quidquid habet, tantaque profudit libertate, ut semper quotiescumque voluerit illum recipias, ille tibi deficiat in eo, quod tam parum est momenti, in victu scilicet vel vestitu? Defectus est fidei,* loquitur D. Hieron. Incredula est illa copiositas (ita D. Cyprian.) In cuius supplicium Deus te deseret, sicut te pati permittit, omnibusque indigebis. Hanc am te discite lectionem, & si quando diabolus accesserit, tibi que dixerit: *Vnde illi responde, de Dei manibus, de Domini mei potentia, qui nullis deficit suis creaturis quanto manus illis, quos sanguine suo redemit pretio.*

§. 12. Vnde ememus panes? *Non aduertit Philippus quid Christus interroget, nec ille, nec Apostoli ad eius recurrunt potentiam pro elemosina, sicut pro vindicta.*

83 49 **R**espondet Philippus: *Ducentorum denariorum panes non sufficiunt, ut unusquisque modicum quid accipiat. q. d. Domine quæ-*

ris vnde panes conquiramus? respondeo nihil hic ad n. animum adesse: licet enim ducentos haberemus denarios, & illos emendis panibus infumeremus, ne vix quidem singuli nucam proportionem repererent. Aduertit D. Augustin. hoc responsum datum fuisse omnium nomine Apostolorum, sic illud signante Euangelista D. Marco quo loquendi modo figura ut impossibilitas: illo namque Philippus iusticat (ut notat D. Thom. & D. Cyril.) Non quod inter omnes denarii reperiretur denarius, sed quod illi non sufficerent licet haberentur. Ait igitur nec panis est, nec ad sunt in promptu denarii, quibus illum coemamus. Prodit in medium D. Andreas germanus Petri, & ait: *Est puer vnus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos pisces: sed hoc quid sunt inter tantos? Quis inde quinque milia satur hominum? Evidenter ostendunt in sua responsione boni illi Apostoli, quod licet S. Andreas omnium primus fuerit, qui Christi classem frequentarit, & D. Philippus ille qui ad eam praeter ceteris aduocatus, historiam referente D. Ioanne, quocirca ceteris fuerint Discipulis antiquiores, in fide tamen defecerint, nec in Christi doctrina satis fuerint eruditi quam ut ante diximus, in primis ille Magister illi praelegerat, quod illa fuissent sufficienter instructi, parati habebant responsum, illud scilicet quod postmodum illi dedit D. Petrus Apostolus: *Domine tu nosti omnia. Tu Domine nosti vnde.* Illud idem in simili occasione dederat Propheta Ezechiel, cui cum Deus ad oculum spectandum obtulisset campum innumera confertum hominum multitudinis ita mortuorum, ut illis nihil aliud praeter ossa arida, & conuulsa superesse videretur, illa conspiciens, vatemque interrogas, sic ait: *vnde spiritus, vnde vita colligenda, qua mortui illi reuiuiscant? Hoc enim indicat haec interrogatio: Vnde sunt viuunt ossa ista? Cui sic Propheta? Hoc tu Domine nosti, cum enim tuis in manibus sit potestas, illis dare vitam non es impotens, quolibet modo tibi placuerit: Domine Deus tu nosti.**

Hoc modo respondere debuissent Apostoli, tantoque magis, quanto Dominus illis ad hoc dedit occasionem ipso modo percunctandi: non enim dixit: *Philippus vnde emes panes, quos manducant hi? Sed Vnde ememus panes.* Ita ut suam iunxerit personam cum Philippo, vnde e- demonstrans quod ipse simili cura premere ur. Si famulus quidam pauper Domino seruiret ditissimo, cui lectura surgerent opibus, cellaria vino, horrea tritico, quidam autem accederent

Lib. 2. de conf. uanag. c. 46
In hunc locum.
I. Si u hic produnt Apostoli fidei defectum.
100. 21. 17
Eze. 37. 7
I. Cui Christi dixit in plurali: *Vnde ememus.*
Iam

XV. Similitudo.

Epif. 8. ad Domet. Lib. de Otere elec.

UNIVERSITÄTS- BIBLIOTHEK PADERBORN

III. Similitudo.

suam Domino necessitatem exponens: ille vero conuersus ad famulum, cum sic interrogaret, vnde, mi famule, remedium his necessitatibus dabis opportunum? Iuste famulus hic posset repli: are: gone, Domine, vnde quaso mihi media, qui quantum habeo & possum, non sufficit, vt illis par coenam mihi calcetum? Si vero illi sic Dominus, famule, vnde necessitatibus his laute providebimus? Parata esset in ore responsio: Domine mi nosse: cum enim ad manum tot tibi sint facultates, ipsis domus tuae fordidus, illis poteris opitulari. En tibi immensam Dei misericordiam: vt enim nostram in laboribus animaret fiduciam, sese offert nobis coniunctum, vultque intelligamus, vbi tales sumus, quales conuenit, nos solos non deserat, vt solis nostris viribus studioque nostra restauremus incommoda, nostras curemus infirmitates, nostram superemus pusillanimitate, nostris occurramus necessitatibus: quinimo nobiscum coniungatur, non minori quam nos de nostris subleuandis miseris, cura sollicitus.

IV. 46. Vt, fidem Deus excitaret, cum populo habitaret vicinus. Isa. 31. 9.

Hinc illa dispositio: eum enim populi sui vellet excitare fiduciam, inter illos domum suam statuere voluit habitationis, primo tabernaculum suum, deinde Templum: Hic ignem suum, hic mensas suas hic arcam suam, hic suppellechilem suam, suaque hic altaria. Hoc illis laeta verbis indicatur: quod Deus posuerit ignem suum in populo suo, posteris videlicet nepotibus Iacob: *Deus cuius ignis est in Sion*. Vt declaremus aliquem alicuius ciuitatis oppidanum, dicimus ignem suum habet ibi siue fumarium, & vt eius numeremus vicinos, phrasia haec est: tot sunt illic ignes siue fumaria. Notum sit igitur, inquit, quod Deus huic sit populo vicinus: etenim ibi domum suam habet & ignem. In quem hoc Domine finem? Abieci est animi populus meus, elanguit fiducia; volo recuperent animum, cum me viderint adeo sibi proximum, vt cum illis habitem, meque illorum reddam vicinum. Hinc illi tanta populo fortitudo, qua terram versus tendebat promissionis, vt illos impedire sciret posse neminem. Occurrit illis Rex Balac, sese opponit illis aduersarium, magum adducit Balaam, & incantatorem, qui populo maledicat. In montem ascendit Balaam hoc executurus, aras suas erigit, suas disponit victimas, suas exorditur conuersiones: porro populum attentius considerans, & stupore totus attonitus exclamat. Proh populum illustrem! Populum felicem, quis est qui tibi noceat? Milite tibi debentur, veniantque benedictiones. Au-

V. Populus Deo fretus a Balaam no potest incantari.

dit illum Rex Balac, atque, quid rerum agis? Nonne te vocauit populo huic maledicturum? tu vero e contrario illi benedixisti; & incantaturum: tu vero illi te submisisti. O Rex, ne dicta mea demittens: etenim video, quod ille populus solus non veniat, sed Deo tuo comitatus, ille vicinus eius est, armatus ille est, vt populo tribuat victoriam contra quoslibet sibi inimicos: *Domine. Nu. 23. et nus Deus eius cum eo est, & clamor victoriae regis in illo.*

dit illum Rex Balac, atque, quid rerum agis? Nonne te vocauit populo huic maledicturum? tu vero e contrario illi benedixisti; & incantaturum: tu vero illi te submisisti. O Rex, ne dicta mea demittens: etenim video, quod ille populus solus non veniat, sed Deo tuo comitatus, ille vicinus eius est, armatus ille est, vt populo tribuat victoriam contra quoslibet sibi inimicos: *Domine. Nu. 23. et nus Deus eius cum eo est, & clamor victoriae regis in illo.*

Hinc similiter elicere sensum possumus verborum regis & Prophetae Dauid. hic enim Dei beneficia illi populo praestita decantaturus, sic ait *Qua est, vt populus tuus Israel, gens in terra. Etc. 1. Reg. 7. Quam videntis tibi ex Aegypto gentem, & Deum eius.* Quid inter dis d. Dauid? Bene vtiq; intelligimus quod diuina sua Deus virtute populum Deo cum hunc de seruitute vindicavit Aegyptiaca: verum populo quomodo & seipsum de illa pariter exemit, liberatur *Gentem & Deum eius*: Num forsitan Deus cap. ab Aegyptius tenebatur? Num Deus Regi Pharaoni magis seruicium in Aegypto significare vult, quod Deus tunc, cum populo suo pariter tanquam captiuus in Aegypto haberetur, proinde ita illis recuperanda studeret libertati, ac si ipse esset, qui pernam lueret captiuitatis: *Deum eius* (inquit Vatablus) id est respicimus: quod videris affligi cum tui affliguntur, de quo dicendum die Venetis proximo.

Et hoc vult vt intelligamus de illis, qui ei seruiunt: quod ipse sit in captiuo captiuus, infirmus in infirmo, pauper in paupere, miser in misero: vt hinc discamus, quod si eorum quilibet suo diligenter studet remedio, ob laborem, cui subijcitur, pariter & Deus studeat, qui se praesentat, quasi ipse ille pateretur incommoda.

Sic illum nobis describit Spiritus S. cum Ioseph puteo demersum, venditum, in carceratum, & afflictum: *Venditum iustum non dereliquit. Etc. Sap. 10. 23. Descenditque cum illis in foueam, & in viscera. VII. non dereliquit illum. Etc.* Nemo non scit, quod Deus cum multoties Dominus nobis praedixit, vt videntes iustus pauperem, captiuum, vulneratum, & inopia laborantem, ipsum in illis cogitarem, quasi realiter esset ipse, qui paupertatem, seruitutem, inopiam, plagasque sustineret. Dixit hoc ita Dominus in nostrum alacrumque beneficium. Primo: in diuina emolumentum, vt illo moueret ipsos ad misericordiam erga pauperes: cum sciant, quod Deus ipse realiter esset, qui, quod datur pauperi, se recipere consistit: *Quid vni Matt. 25. ex minimis meis fecisti mihi fecisti.* Secundo: in ipsorum pauperum; in firmorumque commodum: etenim si diues Deum debeat in paupere contemplari,

templari factum pauperem & afflictum : multo magis ipse par per in se debet contempleri Deum, ut cor habeat, quod si Deus ipsum in illo statuatur, ut homine illi faueat, multo magis ipse Deus adert, ut faueat, ut succurrat, qui vicinior est ei, & clarior eius videtur inopia, & benignior mouetur misericordia, & ardentior salutis nostræ desiderio.

47
Pf. 90. 15.

De hoc certificare nos ipse voluit per regium Prophetam : *Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum.* Unde pestilimum dicere ipse Dauid potuit : *Iuxta est Dominus ijs, qui tribulati sunt corde.* Itaque charissime sic capiendum est, quod si Deo seruus non solus sis, quando te famas, prupertas, inopia, & ægritudo premit sed illum tecum habeas : & si tibi videatur quod nec habeas necessitates, unde panes obquiras, unde tuis remedium calamitatis, ipse scit ipse habere, unde, Hec Dauidem in grauissimis suis aduersitatibus omni soluebat solitudine liberum. *Si ambulauero in medio umbræ mortis, non timebo mala: quoniam tu macum es.* Hoc voluit Dominus infirmos Apostolorum animos roborare : cum enim illis dixisset, quod in paupertatem incidere persequutiones, & carceres, omnibusque circumdarentur ijs, quæ in mundo adferre possunt homini calamitatem, adiungit: nolite timere: *Eccc ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi.* O charissime, qui nimia tuis in tribulationibus querela fatigaris, oculos aperito, contempeque tibi possit adferre subsidium, quam securus gauderes, si Deum tecum haberes laborantem ? Si quando te Domina, nudam & famelicentem ingemiscis : & tu, Domine mi, te multa prole, modico pane, pluribus obligationibus, & nullis dolens afflictum facultatibus: tu vero pertinaci lapsus in firmitate: tu vero anxius pressus necessitatibus ; hoc vobis remedium procuraretis, ut Deum scilicet vobiscum comitem habere retis ; Qua ratione illum habebis ? Integram & lacrymosam facie: do confessionem, perfectâ scelerum tuorum contritione prolata, & ipsum Dominum in venerabili sumendo Sacramento. Non audis illum dicentem : *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo ?* O coniunctionem admirabilem, ipse in te & tu in illo. Tu in illo eius honoris, obsequij & gloriæ studiosus nec non passionis eius sentiendo cruciatus, quasi illos tu patereris, illud Apostoli perficiens: *Hoc facite in vobis: quod est in Christo Iesu.* Ipse in te suas tibi gratias, sua dona, suum robur suumque largiendo spiritum: ipse de tuo

19.
Pf. 11. 19.

VIII.
Hinc iustorum ia aduersis fiducia.
Pf. 21. 4.

Math. 28
20.

IX.
Stude Deum habere tecum.

Joan. 6. 57.

Phil. 2. 5.

remedio, inaque salute ira sollicitus ac si ipse pateretur, & laborem qui te affligit, sustineret. Hoc voluit, ut Philippus intelligeret, ostendens quod ipse partem haberet in ea solitudine succurrendi turbæ necessitati, *Unde ememus panes ut manducem hi ?*

Alium hic defectum SS. declarant Apostoli, X. nec mirum ; a hinc enim imperfecti erant, do- Alius Je- nec super illos descendit Spiritus S. & eorum factus si- Christus aperiens imperfectiones, nostrarum in- dei Apo- tendit nos docere reparationem: Interrogat lorum. Christus, unde conquirendum alimentum in pauperum illorum subleuamen, utriusque videatur nullum superesse huic, quia panibus emendis pecuniarum non sufficiebant: illi vetò, quia licet haberent panem, erat tamen modicus. Dicere licet, quod ex illo participarent defectu populi illius, de quo Dauid cecinit: *Non sunt recordati manus eius, die qua redemit eos de manu tribulantium.* Defectus hic est, quem Euangelista notat, quo laborabant dum maris tempestate iastabantur, quæ huic immediatè successit miraculo, prout Sabbato primo diximus, & maxime miramur, quod in talem lapsi sint defectum. Eius recordare historiam, quam D. Lucas narrat: dum enim Salua or de Galilæa transmitteret in 48 Ierusalem, transiens circa Samariam ingredi vo- XI. luit ciuitatem: at illi portas occluserunt Samaritani, ob certas quas in Iudæos habebant, præ- pro vintensionibus. Quo viso duo Apostoli Iacobus & Iohannes facinus hoc animo tulerunt inquisitissimo, Christi talemque iudicant merito plectendam turba, recurrunt nitatem: proinde Saluatorem accedunt, quis tantam, inquirunt, Domine mi, patienter fera tibi factam ignominiam Domine vis, dicimus, ut ignis descendant de celo, & consumat illos: *Conuersus Iesus increpauit illos etc.* Discipuli mei, quam multum à spiritu meo blando, & ab omni vindicta alieno aberratis ! Perpende, quam magnâ & secura tunc temporis de Christi potentia, manetur fiducia, ut credant ad solum eius imperium ignem se posse de sublimi detrahere vehementem adeo, qui totam in cineres redigat Samariam ciuitatem; modo illis licentiam tribuat imperandi. Ita ut eo tempore, ut illatam vindicaret iniuriam suæque satisfacerent indignationi, & opus patrent non leuis incomodi, ad supremam recurrant Christi potentiam, illique fidant: modo vero ad opus exercendum misericordie pauperibus subueniendum, faciendum famefcentes, eius diuinæ manus potentie minime recordentur: *Non sunt recordati manus eius etc.* Sed ambo cõputa, & collatione distrahatur.

XII.
Ad opus
autem
miseri-
cordiæ,
eiusdem
obliuif-
cuntur.

XIII.
Ita passim
homines
suis place-
ant vo-
luptati-
bus.

48
hic denariorum qui quantum sit paruus est, & pani necessario comparando insufficientis: ille vero panis, qui modicus est, quem inueniunt ad tantam pascendam multitudinem, sed nec aduertunt quod respondere possent idem quod in præfata occasione. Domine si vis manna de celo deducemus, & de alia terræ regione coturnices melius quam Moyses adferemus. Hæc fuit Apostolorum fidei dubietas, & hic nobis defectus est frequentissimus. Quot licet inuenite, qui suas vt sequantur passiones, suis satisfaciant appetitibus, & desideria compleant, diuinam considerant potentiam, & nullatenus illius recordantur, quando coram illis abstat indigus, & necessitatis illos urget calamitas, & fame percussis intolerabilis angustia: sed tunc tantum oculos suos reuertunt ad id quod habent, inuendo rationes denariorum & facultatum, quæ modicæ sunt, & multitudinis & obligationum, quibus grauantur, quæ multæ sunt: quo fit, vt se ab elemosinarum subducunt erogatione. Prodigè consumit hic facultates suas in iustibus, mormijs, vanitatibus, epulis, insignibus, choræis, alijsque cupiditatibus: à quo si querat: Domine mi, perpende tuas his consumi facultates, bonaque dilapidari, & te tandem ad extreme reduendum angustias: quid tum agest responderet Dominus providebit, qui Pater est omnium, & nec ipsis animalibus, nec auiculis prouisor deest prudentissimus: si puellæ orphanæ extremam proponas indigentiam, vel pauperulæ viduæ, vel captiui laborantis, vel perfecti iam hospitali, mille continuo prouidit rationibus: obiciens census suos annuos diminutos, pecuniarum collectiones exiguas, paruaque luca, quæ familiæ alendæ, & itatum suo minime sufficiunt.

49
Ignoscat mihi Deus, quàm diligenter oculos tuos in diuinam conijcis potentiam, & misericordiam, vt tuis satisfacias appetitibus, & quàm negligenter, vt ea quæ diuino eius feruunt cultui, procures. Aheram considera libidinofam, vitâ perditâ infamem, & vsque in abyssos luxuriæ demersam, cui si dixerit: Domina, qua ratione sic vitam iustitius, scandalum populi, lapidationis animæ damnationi exposita, Deoque inimica? Tibi respondet: Domine mi, *Vnde ememus panes?* Leberide pauperior sum, non census mihi sunt, non abundant opes, nec quo mihi victum & vestitum conquiram inuenio, ad quem recurram, ignoro, quod verò possideo, ijs quæ semper occurrunt, non sufficit. Perpendas igitur, quid facies si premaris ægri-

tudine vel si in tales incidere animos, quibus toties te mundus in angulum reijciat vile peripetoma? Domine, Deus providebit. Num igitur sic decet, vt fidas quod Dominus tibi providebit talem sectanti vitam, & oculos in omnipotentem eius dirigas misericordiam, in peccatis persistens diuini nominis irritatrix: & illi non confidas sperans, quod si à peccato resurgas, euique te consecres obsequio, tibi providebit, & quælibet necessaria ministrabit? Si alteri dixeris: Domina, qua ratione sic tuis placet obedire voluptatibus in tam apertum animæ tuæ detrimentum, sed nec attendis, quod subita possis morte præueniri, vt in mundo mane surgendo, noctem in profundo inuenias inferni in æternum: tibi respondet, quod diuinæ fidas misericordiae: Deus peccatoribus indulget, & qui pro illa in cruce mortuus est, eam non sinit perire, quinimo tempus locumque dabit penitentia: verum si illi dixeris, quandoquidem hanc in Deo cognoscas clemenciam, & ille tam bonus sit sibi seruientibus, vt legis suæ obseruatores non perire patiatur, oculos reflectit ad illud, *Vnde ememus panes?* Et solum attendit, quod seipsum ducentis inueniat denarijs inopem. *Ducentiarum denariorum panes &c.* Et si panis frustulum habeat, tantis non sufficiat, sericis vestibus, ornatiorebus tunicis, monilibusque pretiosis: *Quid inter tantos?* Si profano loquaris iuueni, vel stulto seniori, vt se recolligat, ieiunet, carnemque mortificet, hunc consideret qua ratione illi vita transeat, & alterum, qua ratione transacta euoluit: responderent mille faciendo computus, hic ætatem adfert, oportet illum crescere, nec enervanda est adolescentia: alia vires producit elanguidas: & nihilominus omnes videre licet Deo fidentes, quod illis vires ministrabit, vt tota nocte peruigiles discurrant, totum diem impendant iniquitatibus, sine iustibus, sine quocumque voluptas ferat inordinata. Itaque quo Deo feruunt vires tantummodo perpendunt, quas in se sentiunt, & cum illis exigua videntur, spem, vt decet in Deum non conijciunt: vt verò suis vacent delicijs, Deumque grauius exulcent, Dei perpendunt potentiam, qui vitam illis largietur vt hoc & illud, quod in Dei cedit ignomiam, aggregantur.

§. 13. Ducentorum denariorum, &c. Est puer vnus hic, &c. *Quidam pauperi respondent cum Philippo, qd non sit: alij cum Andrea quod tantis non sufficiat: cum elemosyna crescere debeat tantum, quantum crescit tanti.*

de opere & elemosyna.
1. Apostolorum respon- sionem semper habent avari in ore ne dent elemosynas. Ho. 6. in dantes auros.

Divus Cyrillus cuius hic argumentum ap-
ponimus, ingeniose perpendit horum res-
ponsa Apostolorum. D. Philippus in suscitatio-
ne sic respondet, quod non sit, nec habeat quo
tantam sic curat famis medicinam non ad sit de-
narij. D. Andreas respondet: verum est quod ha-
beat aliquid, sed parum tantis insufficientem. Hoc
considera (loquitur ille) duo responsa, quae
pauperibus dant hospitium elemosynam ro-
gantibus, quibus censent se ab illa eroganda so-
lutos. Vnus autem non est. Certè, charissime, gratu-
lauer darem tibi sed non habeo. Alter autem habeo
quidem, sed hoc parum est, & tantae meae sunt
obligationes, ut illis non sufficiat. *Quid inter tan-
tos? Habes sic teste D. Basil. quod te in danda elec-
mosyna reddat locorem, quod nempe tibi videat-
ur, licet habeas facultates, tuae tibi sunt rationes
sumptuum, ut illis non respondeant. Versuta est
haec dialoli (sic ipse) qui cum novem quatuor tibi
referat elemosyna, laborat illam tibi quantum
potest impedire: & medium huic efficacius hoc
est, tot tibi in domo tua proponere necessaria, ut
firmiter credas quod etiam ad illa non sufficiat,
& te ipsum tibi tot conditionibus proponit specta-
bilem, ut omnia tibi illis ferendis pauca videan-
tur. Nobilis es stemmate, ut vero hoc pateat,
necessaria tibi sunt argentea va'sa, sedes holo-
reticae, aulea Babylonica, stragula pretiosa, tibi fa-
muli stipendios, & pedissequae vixit; Praefes con-
cilij, iustum est ut fulgeat aurum in umbellis, &
in curibus, magnus sit saculorum numerus, sint
aulea stratae petelegant. Titulo praemissis alijs,
suadet ratio, ut domus titulo conveniat, & ut
differentia pateat in domesticis, sicut est in qua-
litate, requiruntur insignia, feracula, vehicula. Do-
mnia nobilior commendatis, hoc parere debet in
ornatu, vestibus, gemis, annulis, auremulis,
torquibus, domicellis, pedissequis. Hoc fatagit
sumptuose diabolus, ut tuam tibi persuadeat di-
gnitatem, qualitatem, & obligationes.*

II. Allegoria
Facinus fuit regis Nabuchodonosor Babyloniae
principis omni superie admirandum: erat hic vir
communi statura mei, tuique similis. & nihilomi-
Hieron. Bapt. de Lang. 2. Tom. III.

nus ex intoleranda superbia cupiens ab omnibus
adcrari, statim triginta auream sexaginta cubito-
rum altitudine. Cuius communitas sex continet
palmas, & Babylon eius maior erat, vnde statua
illa ad minus centum habebat vias nostrates al-
titudine. O spiritem & bardum, & quantum seipsum
facit, & quam magnum se estimat, & quoniam odo
eius persona in eius crevit conceptu & imagina-
tione, ut homo cum esset tam exiguus, statim ma-
gnum imaginaretur, ut tota haec altitudo respectu
suae parva videatur ita multis contingit, quibus
diabolus in cogitatione sua suam extollet perso-
nam, & qualitates, & tanta prepositi celsitudine
si blumes: ut illis conseruandis & satisfaciendis
omnia parua reputentur, & putent quod ipsi soli
omnibus terrae iugibus indigeant, & quod ad
tantam alimentum hominum multitudinem, & tantis
occurrentium expensis, quantas illa requirunt
quolibet habeant, minime sufficiat. Illo tunc
Basil. tibi sit dialoli os tuorum saniliam, ut D. Basil.
arbitretur licet multa possideas quod omnia sint
necessaria, quoniam tantis non sufficiant, & hoc tunc
modo pauperes repelitis, dicendo: licet habeam,
tantis non sufficit. *Quid sunt inter tantos? De
sumptus non necessarios pensitamus, ait D. Basil.
(non sumptus necessarij sed tibi diabolus persua-
det esse necessarios.) Quot argentei thori, mensae
item argenteae, lecti eburnei, sella eburnea, ut ve-
nequeant illo modo ad pauperes penetrare diuitiae.
Et quamquam ad tuas veniant fores, miseram ro-
gando vocem emittentes, tu tamen negas, affirmans
rogantibus cunctis non posse sufficere. Prae sequitur e-
legantet hoc argumentum frater eius D. Greg.
Nisi hanc fuisse probans altitatem diaboli, qui
persuadet hominibus, suis familijs, statui & vi-
tianta esse necessaria, tam superflua, qualia quo-
tidie conspiciunt. Quot argenteae serinia, quot
tapeda, quot aulea, quot margaritae, quot vaiuta-
tes? & omnia haec (inquit) ut videns tantis te de-
bere prospicere, iudices impossibile pauperibus e-
elemosynam erogare. Haec fuit illa responsio
illius diuitiarum belluonis Natal Carmeli. Erat
hic ad luxuriam affatim dives, de quo sic Spiritus
S. Erat homo ille magnus nimis. Magnus erat
magnopere ob armentorum opumque abundan-
tiam. Per magnificum die quosdam conuiuium
intruxerat de quo sic S. Pagina. Ecce erat ei
conuiuium in domo eius quasi conuiuium regis. Om-
nes explicita fronte laetabantur & gaudebant. (a)
hic & illic ubique mensae, caernatum panes, eo-
pia carnum supereffluens: mittit ad illum David
profugus cum suis a facie Saul, deprecans, ut ve-
neuole concederet quidquid animo sederet, &
qui.*

2. Reg. 25.
(a)
Todo ynd
a la bar-
ra.

III. Auaritia Nabal taxatur.

qui quid primum occurreret. Quodcumque inuenieris manus tua, da seruis tuis, in media laborantibus. Quibus ille dure nimis: turget mihi multitudinem domus gregum meorum tonforibus, pastoribus & famulis: huic & illis omnia sunt necessaria, sicque satis ignominiose Davidis famulos domo eliminavit. Excanduit David vehementer & merito, illeque euenit quod ibidem enarratur. Notat autem Spiritus S. quod quidam de numero famulorum qui dominum intrus & incute nouerat tale de ipso tulit testimonium. Et ipse filius Belial: Et bene quidem: etenim illi diabolus tam efficaciter tantos illos proposuerat, quos domi habebat, & illa tanta, per qua credebatur se teneri subuenire, ut suo iudicio, non obstante tanta rerum affluentia, quibus ita circumdabatur, ut per pauimentum panes, arui, carnumque femora teterentur, non tamen quid reliquum esset indigis impetrandum, qui deforis elemosinam petitiui conuenerant.

Tract. 6. in Iohannē. IV. Cur Coruus non sit reuertus ad arcem.

V. Diuitum auaritia.

Vitam vos tales non sitis, nec diabolus ille sit qui tui describit rationes, illoque tantos vobis proponat famulos, populum, qualitates, ut ex vestrasententia quod etiam tantis non sufficiat, pauperi deuge eius elemosinam. Optimè D. Aug. exponit rationem non reuertionis corui ad arcem, quando à Noë dimittebatur: & hæc ea est: cum enim aus illa ex vna parte mitum in modum rapax sit & avara, vnde quidquid videt, furatur, & abscondit, ex altera vero vna vitam longissimam, trecentis enim superuivuit annis, & semper defectum sibi formidat: huic licet totus mundus mortuorum cadaueribus obstereretur: sibi tamen illa non sufficere verebatur, quia quantumvis illa multa essent, multipariter dies sui forent, & timuit quod si arcem repeteret, interim alij illa deuorarent, sibi verò deficeret. Tales sunt hodie multi huius sæculi diuites. Attentè considerant, quod vita possit esse longæva, quod annus pluribus consistat diebus, quod filij sit providendum, & auctoritas dignè conseruanda: nihilominus quamuis opes abundant, illis tamen pro tantis modicè censentur, licet eorum domus tot bonis regurgitent sicut mundus mortuorum cadaueribus. Non sic columba reperiens etenim elux ramum, illum Noë detulit, quoram Noë quam arcem latificaret: hoc enim modo agit ille, cui cor simplex est & columbinum, non autem aarum & coranum, quia Deo fidit, & credit contra rationem esse, ut oliua, quam illi Deus indicauit facultatum, sibi soli remaneat, sed ramum sed partem eius destinat orphano, alteram iudicenti

puellæ, alteram constricto carceribus. Hoc docere voluit (ex mente D. Cyp.) Elias 52. Propbeta viduum illum Sareptanam. Accedit illam vates fame, sitique deficiens, calicem aquæ, & elemosinamque postulat panis. Cui illa, libentillimè, VI. Domine mi, darem tibi, sed parum est quod habeo: vinit enim Dominus, non enim habeo, anelemosinam tuam in domo mea, nisi pugillum farinæ, ut uae docet. inde mihi totam compinctam, filioque meo, & seruus. demum ad sepelchra tendimus. Ne timueris o Domina respondet Elias, timere hoc parum videtur, nec tibi filioque sufficiens. Ex hoc igitur mihi tribue, & experientia discas, quomodo per hoc nedum tibi non deficiet, sed potius crescet alimentum, ut omnibus habeas sufficienter. Et euentus probauit dicti veritatem. videtur tibi (loquitur D. Cyp.) illud quod habes modicum esse, & vos esse tantos, ut etiam tibi, filijque tuis non sufficiat, proinde quanto plures sunt illi, tanto strictius conclusis manum, & à dando te contines avarius: Noueris, inquit, multum te decipi, & à recto deuiare: quinimo tibi euidenter probabo, quod hoc ipso, quo tanti estis, elemosinam tanto debeat esse liberalior, illaque crescere debet amplius ad proportionem, quàm numerus crescit istorum.

Primo, ex eo quod animam spectat. Passim notum est, quod quo maior est numerus infirmorum, tanto debeat esse & numerus remediatorum. Et si quando domus incendio vastetur, tanto copiosius infunditur aqua, quanto crescit flamma vehementior, varijsque partibus sibi inde dilatur. Dimiter manifestum est, peccata censenda animarum infirmitates, quibus presteritur, omni vigore & viribus ad virtutem delibuta: nec non ignem esse voracissimum, qui in illa accenditur, quo quidquid boni habet, consumitur: Hoc enim simbolo illud declarat Iob in adulterio. Ignis est usque ad perditionem d. uorans, & omnia eradicans gemina. Eodem modo in prepatulo est elemosinam medicinam esse mirabilem curandis peccatis efficacem idcirco namque illam adhibuit Propbeta Daniel ter maximo illi peccatori Nabuchonosor. Peccata tua elemosinis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum. Imo Christus expertillimus ille medicus primis illam prescribit peccatoribus: Date elemosinam, & ecce omnia mala sunt uobis. Verba hæc conuenienter expendit D. Chrysolost. Pariter aqua est elemosyna ad hunc ignem extinguendum aptissima: sic enim de illa Salomon. Ignem ardentem extinguit aqua, & elemosyna resistit peccato. De quibus alibi scribitur. Quod cum ita sit, harum videlicet ægritudinum VII. Elemosyna tanto fit effectusior, quanto familia copiosior. 1. Ratio ex similitudine. Iob. 31. 20. Dan. 4. 24. Luc. 11. 14. Ho. 33. ad. 1. Eccl. 3. 33.

VIII. Eleemo-
lyna a-
quæ co-
paratur.
T. 1. 12.
Nu. 46.
C. 19.

Summa medicinam esse eleemosynam, & aquam, quæ ignem hunc extinguat; necessitas sequitur quod quanto crescunt amplius infirmitates, & huiusmodi ignis vehementius flammæ consurgunt, tanto necesse est amplius resicere eleemosynam. Quæ-ritur autem, numquid res est luce clarior, quod quanto magis augetur familia tua tanto plures sunt filij, filia, domesticis, tanto plures sunt & iustitiam, & ceterum in creuit flammæ voracitas? Quisquam enim sua habet peccata, & ab illis recipitur nemo; quocirca populus ubi copiosior, tanto & scelentum simul modo numeret. Ad hanc igitur mensuram necesse est crescant eleemosynæ, & quanto illi multiplicentur amplius, tanto ille similiter amplius augetur.

IX. Exemplo
Iob pro-
batur.
Iob. 1. 5.

Fuit hoc, si Cypriano credimus, argumentum Iob, quod, eo modo quo filiorum numerus au-gebatur, & familiae suæ tanti, suas ille multiplicaret eleemosynas & sacrificia. *Offerebat hostias pro singulis.* Septuaginta verterunt ex Hebraeo. *Secundum numerum eorum.* Et vocat sacrificia, non solum ea quæ Deo litabantur in altari, vitulorum & ouium; sed etiam eleemosynas hoc enim nomine in sacris litteris decorantur, ut probat D. Augustus. Hoc autem nomen (teste Cyp. illis Apostolus adscripsit Philippensibus) ob-rogatas eleemosynas congratulatur. *Misisti odorem iuauitatis, hostiam acceptam placentem Deo.* Iob, inquit D. Cyp. *sacrificia numerata pro filiis offerebat, quantumque erat in domo pignorum numerus, tantus dabatur Deo etc.* Et hoc verum esse deberet exercitium, ut ad mensuram quæ domes-
tici tui multiplicentur, etiam augetur eleemo-
synam.

L. 10. de
Cuis.
Dei. 6.
Philip. 4.
18.
D. Cyp.
L. de orat.
C. Eleem.
2. Ratio ex
similitu-
dine.

Secundo, respondet Cyp. quantum attinet ad corpus, & vt temporalibus iuuenias. Dicitur mihi, si videris agricolam, qui suam solet sustentare familiam exercitio sui seminis, sed cernens sibi filios accrescere, gentemque familiae multiplicari, multo parcius seminat, cui si deceret Amice, cur hoc anno minus, quam præterito, seminas? Ille vero responderet, quia familiae numerus excreuit, qui illi diceret? Amice toto ab-
etras celo: quoniam crescente numero domesti-
corum crescere debet & seminatio: quod nam-
que tibi plures sunt tanto & indiges pauca abun-
dantiori: modus autem illum abundantius colligendi est plura terræ semina committendi. Eo-
dem modo si mercatorem cerneret, qui ad cambium mutaret, mundanas percurreret, mille sumptus in illis faceret, magna liberalitate pio-
mus, qui nunc se subduceret, nec auderet negoti-

tiari, nec dare summam aliquam cambii: diceret autem illi, Domine mi, vt quid ab hoc te substra-
his mercatu tibi adeo proficere? responderet au-
tem: Domine, eo quod pignorum meorum in-
crescat numerus, maiorque familia, cui mihi
promittendum; an non illi responderet: à seopo
del. 15. aules sunt hæc fabule: cumimo tanto
tibi modo diligentius est negotiandum: cum e-
nim maior cura tua sit commissa multitudo,
pluribus indiges quoque facultatibus: has autem
conquirendi praxis hæc est vnica, diligens pruden-
tisque negotatio.

Dicitur nini, querit ille S. an non tibi dicit S. Lectio [& postea probabimus] eleemosynam se-
men esse securum & abundantissimum: etenim
vnum dando tibi centum in hac vita rependit, &
in altera messem infinitam. *Centuplum in hac
vita, & in futuro vitam æternam.* Nescis quod
si hic aliquoties sementi non respondeat messis:
eo quod supra terram cadat, vel nebula vel sicca-
tate vel terra sterilitate corrumpatur, nullum
horum incurret periculum sementis eleemosynæ?
Numquid milles tibi Deus in S. suis litteris as-
seruit, eleemosynam cambium esse & negotiationem
in quo dando vnum, centissimum est lucrum
vltra centum; & mille & decem millia? Ad men-
seram igitur, quæ familiae tuæ tantum crescent,
crescere debet & sementis ista, illa negotiosior,
nullam autem (inquit idem Sanctus) potes face-
re, quæ tibi victum reddas tuisque filiis securior.
Sic illud alleuerat in hac materia veratullianus
David, vnum scilicet ait toto vitæ suæ decursu,
se fuisse expertum, quod vniquam viti filium
eleemosynarum viderit stipem suam emendican-
tem; aut illi defuisse necessaria, eiusve filijs.
*Tutor sui, etenim senis, & non vidi iustum dere-
litum, nec semen eius quærens panem.* Eleemo-
synam vocat iustum, iuxta S. Scripturæ
phrasim, quæ eleemosyna dicitur iustitia prout
alias notauimus. Sciat, inquit, qui continuis in-
stat eleemosynis, quod illis sibi, suisque filijs
diuinam confirmet benedictionem. *Tota die
miseretur & commodat, & semen illius in bene-
dictione erit.* Si hoc modo diuinam sibi obti-
neant benedictionem, in tuto sunt illis omnes
sue facultates: iam enim Spiritus S. rogamus
sententiam. *Benedictio Domini ditans facit.*
Hoc ipsum tu experieris, fierique ita, si fides
tua viva esse, credendo, & confidendo ita
securus, vt nihil magis, id quod tibi Deus pro-
mittit: atamen illa languescit, & tuo iudicio,
quod pauperibus erogas, tuis censet decrescere
facultatibus.

31

X.

Eleemo-
lyna se-
men est
securum.

Pf. 36. 25.

Pf. 36. 16.

Pf. 104. 10.

25.

XI. Si alioru geras curam, tui ne obliuiscaris.

Tertiam addit D. Cyr. rationem, quam velim aucteris quod non ob tantorum familiae tuae multiplicationem tui ipsius obliuiscaris, nec est ex ratione, ve de ceteris omnibus sollicitus, tui solius uinas cogitans. Num tibi quatuor prospiciendum est filijs? Alterum adde, tuum ipsum spiritum, cuius non par est, vt obliuiscaris, nec deseras adiutum. Expendit D. Berna & dat Eugenio Pontifici suo quondam Discipulo Spiritus S. conuilium *Bibe aquam de cisterna tua* etc. Et deriuentur fontes tui foras. q. d. Accurre, de bonis tuis faciendo fontes, filijs tuis tuoque familiae: uentum tamen tu primus bibas, nec ita stultescas, vt singulis distribuendo, portionem, tu solus exaresecas. *Quid solus fraudaris munere tui? Omnibus dabis os, & solus negas te tibi, omnes participat te, omnes de fonte publico bibunt peccata tua, & tu scorsum sicuti sta is? Recordaris, inquit, illius maledictionis, quam Dominus ipse fulminauit. Maledictus qui partem suam facit detrimere. Si maledictus ille, qui alijs elargiendo ipse partem sibi seruat detrimere. Quis illi, qui se penitus reddidit experient? Portio melior, quam tibi tuoque potes elargiri spiritus, est elemosyna: quod enim alijs distribuis, perditur, tibi que demitur: solum tibi das, solumque tibi remanet, quodcumque mendicis erogaueris. Rationem hanc acute satis expendit D. Basil. *Denique esurienti tibi consulasti, & quod dedisti, ad te cum autario remanet.* Hoc, inquit, est, quod Dominus monebat, consulebatque diuitibus. *Thesaurus aere uobis thesaurus in caelo.* Ite laetificate uobis, nec omnia tantis illis impendite, nec vos reuini remanete nihil uobis retinentes, de quibus alias susus diximus, & dicturi postmodum sumus.*

D. Bern. l. 1. de Cons. ad Eng. Front. 5. 17

De Bas. Ho. 7. in Act. 2. es. Tom. 1. Matt. 6. 20.

§. 14. Praecipit Christus, sibi tradantur manibus, vt tribuas comedendum asseclis suis: quinque uidelicet panes hordeacei, & duo pisces: quae tanquam Deus tantum intendit necessitatem remedium in uictu, quem illi concedit, & non superfluas carnis delicias.

¶ Vbet igitur Saluator, uarrantes sic D. Mattheo, vt diuitis suis tradantur manibus panes illi quinque hordeacei: *Afferite mihi illos haec*, illos ergo factis suis accipit manibus, quos cum haberet, praecipit Discipulis suis, populum ordinatum suo quemque loco disponent, vt illi cibum ministrarent. Eminensissime Domine, numquid mens tua haec est, totam hanc pascere multitudinem?

Vtique, si igitur tibi dixerint quinque solummodo adesse panes hordeacos, duosque pisces, & haec tantum eis portio preparata conuiuio, famas autem, & turba necessitas summe extrema est, vt quid disponis per ordinem distribuatur locaque sibi desumant ad comedendum? Si laxare famem intendi tantam, quantam populi multitudo cruciatur, & illi tantummodo quinque panes hordeacei sint distribuendi, quo sine flatus illos tibi consignandos, quandoquidem epulum tam modicum & substantiae tam exiguae tantam non possit implere necessitatem? Quod illud, quos, conuiuium? Tu uene conuenit maiestati, tu amne decet celsitudinem, & omnipotentiam, vt illi conforme, sit epulum, quod intendis, victus adeo parcus, vt uix uis parciat? Pars hordeaceus tantummodo caribus adijcitur, in quantum hordeum communis est esca animalibus rationis expertibus, & quod magis illorum quam hominum seruit alimento. Quae igitur ratione, Domine turbam iuuas cibo illo solis animalibus proprio, quae nec notitiam habent, usumque rationis? forsitan minus suauis es populo, te modo sequenti, quam facti populo tuo antiquo? Cum igitur illis escam largitus fueris adeo suauem, vt te ille Sapiente tuo dederit spiritui tuum suauis, in eoque cibo tuae ciuitatis monstraueris dulcedinem. *Quam bonus & suauis est Domine spiritus tuus, &c. qui ut dulcedi, eam tuam in filios demonstrares, pane suauissimo de caelo praestito.* Vt autem illo modo filij tui dulcedinem illam experirentur, panem illis de caelis dedisti descendentem, panem, inquam, Angelicis preparatum manibus, ex quo tuam agnouerunt suauitatem, tuique spiritus dulcedinem: illis autem, qui te comitantur, in prandiu panem praeparas hordeaceum? Illi populo carnes ministrasti in deserto plus satis abundanter, per aera transmittens coturnices, & aues eorum palatio gratulissimas, circa tantoria quorumlibet instat pluuiae cateruatum decedentes: *Respere comedetis carnes, & mane saturabimini panibus.* Quomodo tunc describitur epulum, quod illis instituit in duobus piscibus, & quinque panibus hordeaceis: cum ita sit, quod illis non minus quam istis te uelis ostendere suauem, promptumque prouisorum? Quomodo uerbo promisseres, quod habitaturus inter homines ministreres te sequentibus cibos optimos suauissimos, & eminentissimos? Hoc praecitius nobis indica at Isaias: *Faciet Dominus exortum omnibus populis in monte hoc, conuiuium pinguium, conuiuium medullarum, uindemia defecata.* Quare Domine, numquid pingutor, & melioris substantiae cibus est modicum panis hordeacei,

X. Cur Chy stus panibus turbata fatia hordeaceis. Sap. 1. Obie. 1. 12. Exo. 16. Isa. 25. 46.

deacei, & duo pisciculi, quàm aues & coturnices?
 ut quid igitur tubas quatenus illos pascas, tibi
 tradant, nitesque manus tuas panes illos quinque
 ponant hordeacos? Et nunc Domine, quando
 quidem statuas illos turbæ proponere in cibum
 saltem illos prius in panem transmuta triticeum
 album & tenerissimum, ut illo ipso quod ministras
 ipsis cœteris reddatur illorum alimentum. Panis
 est velut communij fundamentum: ea de causa. S.
 Pagina nomen assignat, & titulum panis omnige-
 no cibo, significans quod in pane totius funde-
 tur essentia communij. Quando panis sapidus est &
 bonus, hæc talia non sint rel. qua fercula, saltem
 qui cœmuni interest ex gustu comedit. Porro si
 panis durus sit, asper, & niger, necesse est alijs
 mensam ornari, obfous, ut iam inuitatus, quã-
 quidem pane non possit se satiare, quia durus est
 ne famelicus à mensa relurgat, alia habeat fer-
 cula, quibus manum apponat, & famis pellat in-
 diam. In hoc autem cœmuni, quod instruis, panis
 adeo durus est, ut nullus sit qui velit illum com-
 dere mortalij: quandoquidẽ alimentũ hordie so-
 lis obijciatur animantibus. Si quid verò hoc in
 prandio duritiẽ possit panis supplere, duo sunt pi-
 sciculi, ex quibus vir singuli frustulum accipiat.
 Quo igitur sine tale Domine cœmuni instruis?
 Ut intelligas, dum Deus cibum amministrat,
 quod in ipso cœmuni carnis non intendat satis-
 facere detritis, sed obviare necessitati. Necessita-
 ti consulit, alimenti, non gula nostræ superflui-
 tan. Quocirca huic multitudine prospicit, eaque
 ministrat, quibus indiget, ut fami, qua premetur,
 satisfaciatur. Nec intendit, ut luxuriam gulæque
 carnis occurratur, sed satisfiat naturæ necessita-
 ti, & non inordinatis voluptatibus. Hinc sequi-
 tur, quod in illo Christus faciat nostræ coi-
 demnet cœmuniã, epulasque rejiciat abundantes.
 Quis etenim verbis explicet excessum quem in
 illis quotidiana nos docet experientia? Adferri
 debet panis, non qui communij sufficiat alimen-
 to, sed nisi sit summo pete candidus, & non
 vulgaribus sapidis condimentis, iam illum non
 dignum mensa ducimus viri, qui se cæteris æ-
 stimat digniorem: eius superfluitas requiritur ut
 in mensa exponatur, cibi plures esse debent, &
 non communes, altilium magna diuersitas, ve-
 natu captorum varietas, multitudo condimento-
 rum, carniũ, placentarum, & ferculorum.
 Hæc tota namque superfluitas necessitatem non
 arceat, sed ea carnis nostræ luxuriæ parantur ille-
 cebræ, quibus acius exciteatur, fortiusque robore-
 tur. Et sine mendacio dicere licet hodie de
 plebis, & maxime propriè, quod de quibus-

dam Apostolus. Quorum Deus venter est, qui ter-
 rena sapiunt, inimici crucis Christi. Tanto nam-
 que grauiorem crucis Saluatoris homines ostendunt
 inimicitiam, quanto epulis vacant abundan-
 tantioribus, carnisque appetitui gratioribus. Qui
 hoc se modo fercimant, veri crucis Christi per-
 hibentur esse inimici: non eius ligni quod ipsi
 adorant, & tanti faciunt circumferentes secum;
 sed eius crucis quam Redemptor noster sustulit
 in suis reuinis, & ut non tolerandis, ita non
 numerandis, quas passus est, aduerlatibus. Ni-
 hil aliud sapiunt illi nisi terrena: nam prima est
 hæc & eorum vltima sollicitudo, qua ratione
 suum excipiant corpus epiparè: Quorum Deus
 venter est.
 Optimam assignat rationem Hugo de S. Vi-
 ctore, cui Apostolus dicit de similibus: Quo-
 rum Deus venter est. Audiamus illam: sicut enim
 Diji templa consecrantur & altaria, sacrifici-
 cantur aues & animalia, inconsum & fragran-
 tissimi adolentur odores, dedicantur ministris, sta-
 tuuntur altaria, vasaque consecrantur, ita dicens
 dum de illis, qui tanto studio cultui ventri in-
 dulgent: etenim huic videntur erigere templum
 si namque curam eorum attendimus, qua corpo-
 ris ornatui diligentius incumbunt, quid aliud de
 illa sentiendum, quàm esse quamdam similitudi-
 nem illius ornatus, quem in templis aique de-
 miramur. Mensæ qualibus auib, venatione, &
 animalibus visuntur opulente, & gustui per om-
 nia consecrata? Quæ animalium, auiumque
 sacrificia videntur in Templi altaris dedicata,
 Tantus est numerus ministrorum, tot dispensa-
 tores, tot coqui, tot emptores, qui ad nihil ali-
 d intendunt, quam carniũ condieris, preuisioni,
 & preparationi. Demum odores, muscum &
 aromata clarè conspiciamus, & in illis experimur,
 quod sibi complacent quacumque transferunt,
 quod æterem odoriferum exhalant ambari, mul-
 ci, & aromatum, quibus eorum redolent con-
 sperfa vestimenta, quot odorifera vasa in aulis,
 quas inhabitant? Hicce suppositis tu indicaueris,
 an ventrem suum Deum consecrat & ado-
 rent.
 Expressius, & elegantius illud ex doctrina D.
 Aug. declaratur docentis in hoc non miniam
 nostram consistere calamitatem, quod rerum or-
 diem indebitè perterramus: & quod medium
 est, vicinum finem nostrum obtinendi, ipsam
 vltimum finem nostrum constituamus, & inteu-
 damus, quasi si illum vltimi finis locum haberet.
 Liquidò constat Deum nostrum esse finem vlti-
 mum, & quatales est, ad illum omnes nostras
 tenentur

Phil. 3.
 16.
 V.
 Gulosi
 crucis
 Christi
 sunt i-
 nimici
 Lib. de
 e. d. e.
 claus. o
 anima
 VI.
 Cur gn
 lous
 ventet
 Deus
 eorum
 esse di-
 catur.
 56
 VII.
 Ordini
 non in-
 uertit-
 mus in-
 tentio-
 nis.

III.
 Panis
 in me-
 sa ne-
 cessita-
 tas.
 VI.
 Ut o-
 stendat se
 non
 gulæ
 sed
 necessi-
 tati
 consu-
 dere.

temerur actiones dirigere & consecrare. Qui-
dam autem in tantam labuntur prouisi misericordiam,
vt cogitationum suarum, actionum, & operum,
ventem solummodo suum constituent finem
vltimum, illique omnia sua dedicare, soli suas
videantur impendere sollicitudines. Si ab illis
quiseris in quem finem laborent? Respondent,
vt victum mihi conquiram. Quia mente tractent,
tractent, & negotientur? Respondent ne sibi
deficiat alimentum. Porro non tolerabilis error
est hic eorum, dolusque periculosus: non enim
nos Deus in hoc mundo statuit ad comedendum
tantummodo: sed vt viuamus quatenus illi ser-
uiamus fideliter, prompteq; obediamus: vt ve-
ro viuere possimus, disposuit vt comederemus,
viam non ordinauit ad epulum, sed vobis prae-
cepit, vt epulas ad vitam ordinaretis. Itaque fi-
nis, cui comestionem ordinauit, viuere fuit, at-
tamen ipsa comestio finis non est principalis; vt
nobis vita concedatur. Illi qui terrena tantum
cognoscunt, & sapiunt seipos velut animalia
omnis experta rationis oriuntur, quae praeter vi-
tum nihil aliud meditantur, nihil aliud inten-
dunt. Hic illerum est finis, & huc primauid in-
cursant. Satis liquidò patet perpetua inter spi-
ritum, carniemque contentio: illis autem, *Qui
terrena sapiunt*, non magnam adfert haec lucta
molestiam, quia illam non sentiunt. Illi vero
quorum desideria, & cogitationes caelestibus
consecrantur, acriter hanc luctam sentiunt, &
cognoscunt bellum esse eorum, quo contra
tenebrarum principes colluctantur: nostra vero
caro medium est, quod praualent ipsi, vt impetu
nos impugnent vehementiori, & ipsi s lauta su-
sistentatio, & prauorum appetituum indulgentia,
nihil aliud est, quam nostras vires hostibus sup-
peditari, spiritus autem vires insimulare, quò sit
vt sita inimicus integram de nobis sollicitetur
victoriam.

Attende igitur, o Christiane, quid tibi sit age-
dum scilicet id quod imprudenter praevidebat,
& faciebat Rex Aegypti Pharaon. *Eccc populus fi-
liorum Israel multus, & fortior nobis est, &c. Si
ingruerit contra nos bellum addatur inimicis nostris,
expugnatisque nobis egredietur de terra.* Vnum
igitur carni nostrae circumferimus spiritum: est
autem haec illo fortior in isto sensu quod quam-
uis spiritus fortiores exorat constanter vires, illam
perfectè non potest sibi subiugare, de quo cum
Apostolo conque dicit, *Infelix ego homo, quis me
liberabit de corpore mortis huius? Video aliam legem
repugnantem legi mentis meae &c.* Non quod volo
bonum, hoc ago, sed quod odi malum, illud facio.

Datus est mihi stimulus carnis meae, &c. Ambigit
nemo carnis nostrae luxuriam fortem esse, & si
illa vehementius augetur & lauius enutrit,
principibus tradatur tenebrarum, nostris inimi-
cis, non est quod dubites, quia propria nos caro
superabit, si vires eius ipsam saginando roborer-
imus, & potentior euadet luasi, tenebrae excep-
tione, nec non superior euadet diabolus, et ui-
que ipse & caro duo contrarij inimici, vni soli
nempe spiritui. Quid igitur consilij? *Venite, sa-
pienter opprimamus illam.* Et qua est hoc ratione
faciendum? Seruanda illi vita, deliciae ampu-
tandae illi vigor, illi resecanda luxuria: non
illi, quibus indiget ad vitae necessaria, dene-
ganda, sed nec illi, quae eius flagrat concu-
piscencia, concedenda. Unde sic concludit
Apostolus. *Ego fratres, debitores sumus, non
carni vt secundum carnem viuamus, Quia uero vi-
rum conspicis benignum, eiusque fauorem,
qui perperet illi molitur prodiciones, numquam
non insidiatur, vt illi vitam auferat, de illo di-
eis: non tenetur sollicitam illius curam afferre,
nec manum suam extendere, qua illi postulata
concedat. Eadem phraasi loquitur Apostolus:
Debitores sumus, non carni. Caro hostis est noster
mortalis, quae perperit nobis struit infidias
tenditque saqueos, vt vitam adimat sicut spiri-
tui. Nunc igitur perpende, quid carni debeas,
quae saepe te circumuenit, perditque & vitam
admit animae? Si igitur nihil illi debeas, quae
ratio illam penialiter excipiendi, omnemque cur-
ram in eius pueni incrementum? Apertum est
omnibus, quod si videris illam petulantem,
& impinguatam, spiritus in tantum decreseat, vt
illum possit omniatò estimare subuersum: sicut
cum nauis metibus onerata fluctuat, si venti
contrarij, & tempestas in illam tantò citius in-
gruerint, quanto potentiores, & sauiotes in il-
lam insurrexerint, illam in profundum demer-
gent, tantoque profundius, quanto fuerit onerata
ponderosius. Hac de causa dixit Christus:
*Cauete, ne grauentur corda uestra in crapula &
ebrietate.* Hinc processit, vt quotiescumque
Deus parare debuit suis victum famulis, hoc tanta
fecerit moderatone, vt illis tantam leuioris
cibos ponderis ministraret. In statu iulitiae ori-
ginalis, in cibum il is terrae fruges solummodo
permisit: *Ex omni ligno paradisi comede.* Dixit
Dominus ad Adam. Quando populo suo carnes
indulxit, voluit vt tenues essent & leues, vt patet
ex Genesi. Quia caro sanguine saginatur, &
Deus alimentum vitae carnis tantummodo prae-
oculis habet, & non vt impinguetur, viresque
sumat.*

Exo. 1.
9.
VI.
Sapien-
ter caro
est op-
peimen-
da.
Rom. 7.
23.

Ro. 8. 22
VIII.
Nihil
carni
hosti-
nostra
debe-
mus.
Luc. 21
34.
Gen. 1.
16.

19. sumat contra spiritum ampliores ex delicijs, qui-
 bus illa praeter debitum fascinatur. Quando illis
 Leuio- 20. manna concessit, satis apparet, quod cibus fue-
 res 21. rit delicatus & leuis, qui nec caput turbaret,
 Deus 22. nec corpus impingueret: & quamuis magna fue-
 rit copia, quae illis de caelo deplebat, inhibuit,
 Homi- 23. ne ex illo plus singuli colligerent, quam ad quo-
 nibus 24. tidianum victum indigebant. Vatem Eliam so-
 cibo 25. lo pane pascit submerico & vase aqua frigida;
 conce- 26. Epulum pascebat. Eliseus Prophetis propo-
 lit. 27. comedendos panes hordeaceos, quia si lumino-
 28. do vitae sustentationem inspiciebat, filijs autem
 29. Prophetarum eadem intendit: herbas apposuit.
 D. Ioannes Baptista vir ille caelestis locustas e-
 30. debat & mel sylvestre. Cibus hos concessit
 31. Deus suis antiquae legis amicis, & modo in
 32. lege noua gratiae, quando spiritum apparet libera-
 33. lis effusio, illos ad ieiunia & abstinentias con-
 34. stringit, ut robore possint carnis petulantiam repri-
 35. mere fortiori. Hoc supposito, pateat ratio, cur
 36. Conditor noster non dederit illis sui sequaci-
 37. bus in eo conuiuio, quod illis preparat, quod
 38. amplius quam quinque panes hordeaceos, duos-
 39. que pisciculos: illo namque voluit declarare,
 40. quod necessitati turbae succurreret, & non car-
 41. nis luxuriae, gulaque cibis saucet opulentio-
 42. rous.

§. 15. Afferte illos huc. Tu aliquid ex parte
 tua Christi trade manibus, ut crescat: &
 magnam ostendit eleemosynae excellentiam,
 quam facit, ex hoc, quod in tuum habebas
 alimentum.

57
M Odo bene, inquit Dominus, sic referen-
 te D. Mattheo: *Afferte mihi illos huc.*
 Quis hoc non admittet? Domine ce-
 lorum tuam intendis diuinam cunctis luce cla-
 rius manuum eximiam declarare potentiam.
 Nonne satis esset ad hoc quidquam alienum
 non assumere, nec quidquam ab alio mutando
 operari miraculum? Tanto probatur artifex esse
 potentior, quanto minus sibi de alienis usurpat
 ad opus aliquod quod intendit facere prae-
 cellentissimum. Numquid illa tuae sunt manus, quae
 nihil assumptas caelos eduxerunt, terramque
 procreauerunt? Numquid illae sunt quibus pro-
 prium est in ipso nihilo operari, & de illo quod
 fuerit & quomodo libet producere? omnes assen-
 tiunt, quod illud sine mysterio non fecerit par-
 uulari: iam enim Dei miracula considerantes

nos praenit D. Aug. ut intelligamus: *Et quae
 facit Dominus noster Iesus Christus suspenda atque
 miranda, & opera & verba sunt, opera quia facta
 sunt: verba quia signa sunt.* Et opus illud expen-
 dens, quod praemanibus habemus, postquam e-
 ius in se perspexerit excellentiam, sic addit: *Nec ia-
 men hoc fuit intueri in miraculis Christi. Inter-
 rogemus ipsa macula, quid nobis loquar ut de
 Christo habem enim si intelligatur, linguam suam.*
*Nam quia ipse Christus verbum Dei est, etiam factum
 est verbum: et, tum nobis est.* Et verum est, quod
 Dominus hoc paratit clementiae miraculum,
 cum in honorem suum, tum in nostrum profes-
 sum, & instructionem.

Primo in gloriam suam: etenim per hoc in-
 tendebat manuum suarum diuinam declarare
 virtutem: exigebat autem ratio, ut illud eo mo-
 do perficeret. Si panem de suis profertet mani-
 bus, nil in eis prius conspecto, cauillarentur in-
 iurici, qui cuncta eius opera diabolo studebant at-
 tribuere quod praestigium quosdam esset, & o-
 culorum illusio. Si panes de caelo deduceret vel
 per aera cateruae circumuehant, calum-
 niarentur quod illud iam olim Moyses effecisset
 sed in omnium oculis paucos assumendo panes
 ibidem iuuentos, & quod sola eius benedictio-
 ne manuumque virtute in tam immensum excre-
 sceret cumulum, hoc ipso se naturae probabat
 Dominum, & quod ille, qui de tam paucis pau-
 bus suis in manibus tam multos de repente in-
 turbae illius alimentum proferebat, idem esset,
 qui de paucis granis tetrae commisisit, decursu
 temporis proventum elicit abundantissimum in
 totius mundi sustentationem.

Ex eadem ratione, dum patrare voluit mira-
 culum, quo ceteris omnibus praefuit, ut se mun-
 do manifestaret, defectum nempe vni in nup-
 tijijs si implendo, illa ipsa voluit ut aqua, quam
 ministris praemanibus habebant, tangebant, &
 de loco ad locum defererent: ut illi ipsi testes
 viderent, quod nullum hic intercurreret praesti-
 gium, nulla fascinatio, sed potentissima Christi
 virtus qui velut Dominus & auctor naturae ope-
 rabatur in illa, & de illa pro animi sui benepla-
 cito. Praenouerat Dominus, ita D. Chryl. a quem
 sequuntur Theoph. & Eutym. b. quod ventri esse
 sent haretici, sicut de facto venerunt Manichaei,
 dicentes, quod panes tetraeque fructus visibiles,
 creaturae non essent Dei boni, sed opera dia-
 boli mali & ad hunc euincendum enotem,
 voluit ostendere, quod panis suus esset creatura,
 & sicut talis, suis tradita manibus, suae obediret
 voluntati, de quo & in quo, quantum, & quo-
 modo

D. Abec
 Trac 24m
 Ioannem
 Rom. 9.
 II.
 Duabus
 de causis.

Ho. 42. 10
 Ioannem
 In hunc
 locum.

no lo volebat operabatur, quod diuini proprium esse nouimus omnipotentia.

¶ 58

Secundo ad instructionem nostram, quod nos doceat i lud. quod ex industria prosequitur D. Chryf. quod si volueris, vt Deus operetur in te

III.

Aliquid Deo dandum, vt multum pleretur.

D. Chryf. Ho. 33. in Gen. 10. 1.

offerat illi, cuiusque tradas manibus aliquid ex eo quod potes, quod licet in se, & per se quid modicum sit, nullas meriti, suam ille dando gratia benedictionem, ita crescat, ita multiplicabitur, vt magni, imo maximi fiat meriti. Quando quod a nobis est (audet D. Chrylostomum) offerimus, largitur diuinam operationem consequimur: nam vt ne desides, & superini sumus, vult etiam nos aliquid conferre, quo sic sua declarat, & non totum sit superni auxilij, sed oporteat etiam nos aliquid nostrum adferre. Non a nobis exigit totum scilicet nostra infirmitatis excellenciam, sed suam seruans misericordiam & volens aliquam occasiōnem accipere, vt suam declarat liberalitatem, expectat vt offeramus qua a nobis sunt. Et hoc (eodem teste D. Chrylost.) significare voluit, disponendo, vt celeberrimus ille Patriarcha Isaac filio suo Iacob benedictionem impertiturus, quibus illi tribuebat vt bonorum omnium & familiarie censeretur hetes prius aliquid ab illo depolceret, quod venatione ceperat paternis manibus oblaturus: vnde sic illi ait: *Affer mihi de venatione tua.* Quae verba conuenire videntur illis, quae Christus hic protulit panes sibi adfetti postulans: *Afferre mihi illos huc.* Qui namque diuinae gratiae benedictionem ambit, qua sibi ad aeternae gloriae hereditatem tribuitur, accipit primo necesse est cum aliquo, quod ex parte sua est: ne tibi persuaseris, quod Deus illam tibi largietur benedictionem si tu quod ex parte tua potes, illi non attuleris; ieiunium, eleemosynam, corporis castigationem, bene examinatam confessionem, orationemque seruentissimam.

Gen. 28. 7

IV.

Ex his intelli, quod in S. Scriptura confiderari. Nullum in illa miraculum inuenio diuinae omni potentiae praelatum, quod non fecerit primo postulans aliquid ab eis in quibus & pro quibus illud erat operaturus, vt haberet nescio

etiam quamdam similitudinem cum eo quod faciendum offerebatur. Egre dimittitur de Aegypto filij Israel, autam penetrant solitudinem, & potum quarentes, aquas effendunt felle amariores. Postulat a Deo Moyses retedum; cui ille praecipit, sumat lignum sibi ostentem, mitratque in aquas. Opusatur D. Aug. fuisse stipitem aliquem inuaniorem, & confirmari a Lyr. ex dicto Salomonis: *Nonne a ligno inducta est aqua amara?*

L. 99. in Exe. 17. 5. In 1. 15. Exe. Escl. 38. 4

Quid hoc optime Domine? Quis aquam hanc dulcorauit, tunc vel lignum? Patet non potuisse lignum: quantum enim totum ex saccharo foret, fontem non posset amare reddere dulciorem. Ad quid igitur vis lignum adferat? Ad mortem infamatur Rex Izechias illi dare disponit Deus valetudinem adeo miraculosam, vt quatenus videat hanc diuinis adscribendam manibus, in eius hoc agit confirmationem, vt sol decem lineis in horologio retrocedat: & nihilominus dicente illi Isaia, quod in praesentiam a Deo saluatus restitueretur, illi praecipit, vt cataplasma de massis ficorum vlcere superponeret. Quamuis inter D. Basil. Domine, si restituta tales praecide tua sit opus omnipotentia, quo sine massam iubes apponi sicuum? Inuenis quidam arborem rescindebat, & ecce ferrum securis excidit illi in lumen, confugit ille ad Eliseum, Eliseus ad Deum. Mandat, vt ille qui ferrum perdidit, quatenus illud recuperet, lignum in aquam deiciat, quo facto extemplo ferrum supernatur & colligitur. Domine ad quid truncus ille ligni, si non posset ille, nec vis haberet ferrum educendi: cum illud sit opus minus tunc diuinitus? In miraculis illis primicerijs quae patratum Elias & Eliseus ille hospitis suae filium ad vitam reuocando, hic alterum matris afflictissimae: vterque ad Deum recurrat, attamen videre est quibus vtantur ceremonijs vitam procurando puertis illis defunctis, quoties illos circumgyrent, quoties illis sese coniungant, super illos aspiciant quasi mortuum corpus carnisque calefaciendū. Quis iterum agitis i propheta sanctissimi? Resuscitatio mortuorum, numquid diuinae opus esse debet omnipotentiae? Numquid aliquid hoc referte potest, & aliquam potestis adferre dispositionem efficacem, circumeundo, circum illo aspirando, & defunctum cadaver ac frigidum calefaciendū, vt ad lucem resurgat, vitamque recuperet? Ad quid igitur tot istae diligentiae? Si miraculum illud praecise ab omnipotenti debet manare potentia, numquid expediret, (& hoc euidentius patere eret) ista non admittere opera, quae faciebant homines externis?

4. Reg. 20.

1. de Regul.

4. Reg. 6.

3. Reg. 17.

4. Reg. 4.

Vult Deus vt intelligas, quod quantum agis, & ex te potes agere, vires non habeas, nec efficaciam ad vitam gratiae recuperandam, quam per peccatum amulisti, nec potest efficax esse dispositio, efficiens & euidentis meritoria: deinde quod illam dare merum sit opus omnipotentiae suae & misericordiae; porro necessarium esse, vt in ex parte tua agas quod potes, & ponas aliquid quod conuenire videatur illi, quod agendum

59 D

V. Aliquid ex te faciendum.

dum est, plerando, gemendo, pœnitenijs teipsum subducendo, calorem aliquem procurando recuperare pietatis operibus, & eleemofynis: si namque non accurras aliquid addendo ex parte Dei manibus, ne tenere speraveris, quod ille gratiæ suæ largietur tibi benedictionem, quâ sit in te misericordiæ dona multiplicentur. Non toleranda fuit illa hæmonis impudentia non offerentis nisi lymphas, duasque lapides, & à Christo postulantis, ut illos in panes converteret, *Die vs lapides isti panes fiant*. Talis quoque tua damnatur: non enim offerendo nisi dura seclera, qualia Propheta nominat: *Dura facta sunt peccata tua*. Non accurrendo nisi cum lascivijs, impudicijs, furis, perituris, alijsque criminibus, ob quæ divinam æternamque meritis maledictionem: rogas ut tibi benedicat, & in te panes misericordiæ suæ, gratiæque multiplicet. Videamus, amice, quid Domini manibus imponas? Tempus nunc est misericordiæ, & divinam poscimus benedictionem, ut nostras remittat culpas, peccatis indulgeat, infirmitates restauret, nostraque sanet vulnera: & quid precor, eius imponis manibus? Quid adfers? Quas eleemofynas erogasti, quoties carnem castigasti? Numquid adire lupanar intermissisti? Numquid male parva restituiti? Numquid operatio pauperi satisfecisti? Numquid inuitam inimico remisisti? Igitur si nihil attuleris, nihil tibi remanebit.

Accedit Eliseus Propheta ad melierem pauperem viduam, cuius maritus moriens illam debitis oneratam ita grauitur reliquerat, ut creditores ipsam eiusque filios pro recuperando debito diuendere mirarentur: petit illa tantis oppressa malis à Propheta suppetias: pereunctatur ille, *Quid habes in domo tua?* Non habeo quidquam, respondet illa, nisi parum olei in lecytho. Certissime melier, si nihil haberes quod offerres, nihil acciperes: cum igitur aliquid habcas quod offeras, hoc ipsum appone: quantumvis enim modicum sit, illi tamen quod dederis, amplissimam suam Deus adijciat benedictionem. Vasa tibi vacua procura, cantharos, hydrias, caldarias, lebetes illisque vel guttam olei infunde, & diuina benedictione in tantum augetur, ut sufficiens habeas, quo tuis satisfacias creditoribus, tu verò, & filij tui viuere de reliquo. Heu quam graua sunt debita, Deo quibus obstringeris e b peccata tua, & quam longè abes, ut habeas aliquid, quo soluas licet ipse tu venderis! Habere vis quo satisfacias & oleum diuina tibi crescat misericordiæ? Guttulam adfer ieiuniorum, eleemofynarum, disciplinarum, orationum, confessionum, communionum, stationum: hanc manibus trade Saluatoris, & videbis qua ratione tibi in bonum vitamque sumet incrementum.

Alind hic admittetur. Panes illi nec Christi nec Apostolorum erant, sed adolescentis, qui illos sibi pro totius hebdomadæ victu prouiderat, aut à Dominis suis sibi tractos in huic finem attulerat. Sic expressè dixit D. Andreas: *Est puer vnus hic, qui habet quinque panes etc.* Et per hoc, quod D. Ioannes scribit, exponi debet id quod alij Euangelistæ videntur indicare; quod panes & pisces erant Apostolorum. D. Mattheus narrat, quod ad Saluatoris interrogationem responderint: *Non habemus nisi quinque panes, & duos pisces*. D. vero Marcus, quod interroganti Christo. *Quot panes habetis, ite & videte*. Responderunt: *Quinque & duos pisces*. Reuera tamen inuenis erant: dixerunt autem, quod eos ipsi haberet eo modo, quo declarat D. Andreas: *Est puer vnus hic* Domine, numquid eleemofynam his intendis dare pauperibus? Felix faultumque sit: at tamen non de eo fiat, quod adolescenti huic pauperi necessarium est, & de eo quod sibi comparant in alimentum. Conueniens sic erat. Primum: ad euidentiam miraculi huius nomen pueri panes accipientes, nullus suspicari poterat, quod in eis aliquod lateret præstigijs, & abscondita fascino. Secundò: ut nos duo doceret. Primum: neminem esse qui animo magis sincero, magisque pio, quam ipsi pauperes, erogat eleemofynam, qui vix habent, nisi quod illis est necessarium: unde illis vixit. Intendit Deus largiri Danieli eleemofynam Iacu leonum conclusio iam septiduo ieiunio. Quid agiti Angelum mittit, ut vadat ad pauperem, ad sanctam Prophetam Abacuc, qui messibus suis prandium in aluicolo deferebat, cui præcipit ut illud deferat Danieli, quod & fecit eo modo quò supra diximus. Quid hoc Domine, ergone de pauperum alimento vis fiat eleemofyna? An illo non indigent ad sui subsidium? Numquid tibi fuerat facilis alicui mandare dimiti, ut illi prospiceret, vel Angelus fructum aliquem de paradiso Danieli deferret, aut in ipsis nubibus manna conuerteret? Ut scilicet intelligant diuites, qua debeant sollicitudine pauperibus subuenire: etenim si quatenus illis ministrat alimentum, tollat id, quod necessarium videbatur operarijs: quanto magis incumbit illis providere ex eo, quod sibi tantopere superabundat, ut quid de illo agant, ignorent: & amplius, ut pateat quanta promptitudine pauperes largiantur eleemofynas, sibi de ere bolum extrahentes,

60

VI.

Cur Christus à puero pauperis panes supererit?

VII.

Pauperes sunt excoisibetahores.

H. dantes

Hieron. Bapt. de Linnza, Tom. III.

danteque illud quod ipsi sibi met opus erat: plures etenim diuites, vt eleemosynam praesent multas inueniunt, & obrudunt difficultates, illos numerando tantos, quos supra retulimus.

VIII.
Quae elec-
mosyna
sit Deo
fortior?

Secundum: vt noueris, quod quamuis omnis eleemosyna Dei amore concessa, grata sit illi: verumtamen illa coram eo plura assumitur & excellentiores propter illam effectus operetur, quae tribuitur ex eo, quod homo in propriam habet sustentationem sibi: vt videtur esse necessarium. Nolo dicere te constringi ex illo dare eleemosynam, aut alteri tribuere, quod tibi deficiat, & reddat te sollicitum: sic enim hoc declarat

2 Cor. 8. 13

Apostolus exhibitus Corinthios, vt pauperibus fauerent sed eo quidem modo. *Non ut alijs sit remissio, vobis autem tribulatio. Sed dico eam eleemosynam a Deo plura estimari, quam facis ex eo quod tibi ipsi seruaeras, & quod vix tui videtur esse necessarium, confidens quod ille Dominus, cui tale quid offers, non te perire patietur, ob hoc quod illi detulisti. Hac de causa extollit michi (a) D. Cyprianus & D. Chrysostomus (b) eleemosynam viduae Sareptanae praesentam Elic quam ab illa Propheta postulabat, cui respondit illa: viuit Dominus, non habeo in domo mea, nisi quod praecise michi, filioque meo est necessarium: hoc enim consumpto nihil aliud nobis superest, nisi vt nos ad mortem coponamus. Ait ergo Propheta, hoc est quod a te flagito michi des in eleemosynam. Dedit illa viua fide, & secuta in Deum fiducia liberalis. O magnam eleemosynam exclamat D. Chryl. *O rem laudabilem.**

(a) L. de
Opere &
eleemosf.

(b) Ho. 15
ex vnijs
in Matt.

D. Chryl.
T. m. 2.

D. Cypri.

62

IX.

Hac est
miraculo-
rum ope-
s. 19.

quod in tanta estrarum penuria ipsa modicum quod residuum erat, non denegauit etc. Non de abundantia porris loquitur D. Cyprius sed de modico totum datur, & esurientibus liberis pauper prius pascentur. Hac est illa miraculorum eleemosyna insignium operatur: certa fide, viuaque in Deum fiducia concessa, poteps quae crescat panis, & miraculorum opes. Hae namque ingrauescente in tantum vt ipsi ditiores, imo ipse Rex Achab eiusque curiae magnates vix frustum panis obtinerent: in domo tamen viduae toto famis tempore affatim omnia superfluebant. Ea ratione dum tot diuites liberales in Templi fabricam offerret eleemosynam, declarauit Christus plura valuisse duo minuta a vidua paupere concessa: quia si quid, inquit, illi dederint ex superabundantiis dederunt, & quo in nullam cadent inopiam. Omnes hi ex abundantia sibi miserunt in munera Dei: haec autem ex eo quod deest illi, omnem victum suum, quem habebat, misit. Tales enim eleemosynae non sunt sine feruenti charitate, sine fidei viuacissima actibus, se-

curaque in Deum fiducia, & has Dominus aestimat ceteris excellentiores.

Eleemosyna, quam frigidissimo hiemis tempore largitus est D. Maximus diuidendo & meo D. Martiano chlamydis, quo ipse tegebatur; distribuendo pauperi, haec inquam fuit tanti meriti, vt non Catharisticis sequentibus Christum viderit chonis stipatum ne eleemosynae in illo ipso pallij segmine decoratum mosynae in haec verba se prolecutum. En opus maximu, laudantur in praclarum Martini facinus, quibus me nudum veste contexti. Non praeterco, quod proligum illud sanctuaris Catharina fecit Senensis a qua cum pauper nullus qui frigore tremulus interibat, repositum eperimentum: illa vero quod dare posset, non habere nisi proprium amiculum illud exiit, illique contulit. Opus illud oculis diuinis non fuit acceptum, vt eadem ipsa hora illam alia Deus tunica miraculosa adeo contexerit, vt hoc vnum inter huius S. Virginis miracula non vltimum esse constaret: cui postmodum aperuit, quod ipse pauper ille fuisse cui pallium suum propria concessisset, qui, quatenus ipsa tanti meriti tantaeque pariter opus excellentiae, sub pauperis habitu se nudum obtulerat. Haec est illa mirae laudabilis eleemosyna, quando ex eo ipso quod comedis, tibi que sapit dulcius partem tollis vel totum, pauperique distribuis quando tunicam tibi maxime placetrem vel nudo concedis, vel hospitali. Quinimo ipse nosse Apostolus D. Vincentius Ferrar. suadet *Tract. de religiosis*, vt in refectorio vescentes, modicum *vita spiri-* illius omittant, quod salua sapit dulcius mendic. *tu c. 8.* eis erogandum, & reliquias exinde statuunt, quae simul cum eis, quae dari solent ex mensa refectus, Eleemosynae erogentur. Non male quis interpretetur verba haec ex ieraphaels Angeli ad Tobiam: *Bona est oratio iunio Deo cum iunio & eleemosyna.* Nec est aliquid plura est graties in Scriptura repetitum, quam eleemosyna cum iunio, sicut diximus quantus enim hic com. *Tob. 12. 8.* munis sit sensus, quod ista duo opera mulu referant, magnique fiant apud Deum, & efficacia *Trac. 2.* sint ad eius impetrandam misericordiam: creto *Nu. 4. 4.* tamen etiam, quod significet hanc esse eleemosynam excellentem, quae fit cum iunio. *Eleemosyna cum iunio.* Id est vado tu ieiunas vt comedat pauper, quando illi tribuis, quod tibi primoparaueras, eo contentus, quod merx sufficit necessitati, Deo confidens, quando quidem ipse videat, quod etiam illud, quod est tibi necessarium, pro eius amore dispertis, quod non solum tibi necessaria prouidebit, sed etiam eo modo, vt in domo tua affatim omnia regurgitent: sicut hic: etenim dando pauperibus quod erat alimen-

to ieiunio necessarium, duodecim cauitri super- fuerunt.

S. 16. Facite homines discumbere. Præcipit Christus, ut ordine suo turba resideat, quo factum est, ut esca superflua: cuius figura fuit cyphara uatis Elisei.

Facite homines discumbere. Traditis panibus ac piscibus coram Salvatore nostro, mandat ipse Apostolis, ut turbam componant ad comedendum, iam manifestè declarans, quòd illis uellet parare prandium. Hoc uerbum illud significat discumbere, id est ad mensam sedere & ipsum exponit D. Lucas dicendo, quòd illis Redemptor præcepit: *Facite illos discumbere per conuicta quinquagenos.* Et apertius D. Marcus. *Præcepit illis, ut accumbere facerent omnes secundum contubernia super uiride fœnum.* Nomen illud contubernia proprie significat quòd dicimus, sodalita, nunc eorum qui erant patriotæ, modo eorum qui erant amici, modo eorum qui congregiebantur, modo uisitorum cum uiris, & mulierum cum mulieribus, quinquagenos & quinquagenos, Turba suo centenos & centenos. Sic exponit D. Aug. dicta ordine discumbentium Euangelistarum. O si quis uideret ponitur: quàm sedulo hoc Apostoli exequiebantur hos & illos ordinando, ut illo sederent ordine & illo: *cen. Euân.* & turbam cerneret ita se penem ex eo quòd illi præciperetur ut discumbetet cum nihil uideret, quòd comederet, sibi que posset administrari? Quis bombytus inter illos dum unus alterum interrogat? Deinde si quis tam innumeros conspiceret inuitatos per contubernia dispositos sedentes super uiride fœnum, cuius multa aderat ibi copia, inde sibi mensa sedesque sternentes? Quis conspiceret ad illos omnes intuentos: quòd si ex uiris quinque milia numerarentur, computatis mulieribus & pueris quindecim milia superarent dicit etiam D. Hil. quòd mulieres & paruuli erant innumerabiles. Quomodo omnes resederunt, dilatatis oculis Christum intuentes quid rerum ageret, quidne facturus esset.

I. Turba suo ordine discumbentium Euangelistarum. O si quis uideret ponitur: quàm sedulo hoc Apostoli exequiebantur hos & illos ordinando, ut illo sederent ordine & illo: *cen. Euân.* & turbam cerneret ita se penem ex eo quòd illi præciperetur ut discumbetet cum nihil uideret, quòd comederet, sibi que posset administrari? Quis bombytus inter illos dum unus alterum interrogat? Deinde si quis tam innumeros conspiceret inuitatos per contubernia dispositos sedentes super uiride fœnum, cuius multa aderat ibi copia, inde sibi mensa sedesque sternentes? Quis conspiceret ad illos omnes intuentos: quòd si ex uiris quinque milia numerarentur, computatis mulieribus & pueris quindecim milia superarent dicit etiam D. Hil. quòd mulieres & paruuli erant innumerabiles. Quomodo omnes resederunt, dilatatis oculis Christum intuentes quid rerum ageret, quidne facturus esset.

II. Hoc ita dispositum primo ad populi commodum, ut facilius posset omnibus cibis administrari ordinatè recumbentibus, ita ut quietè & delectabiliter comederent nec non ad omnes abundantia pertingeret, quòd fieri non posset, si inordinatè, & in unum collecti discubissent. Secundum: in gloriam suam: ut hoc modò patet: euidentius miraculi magnitudo, cum omnibus

manifestum esset id quòd agebat, omnesque uiderent abundantiam, quàm cunctis prouidebatur, & fragmenta quæ supererant: sic enim sedendo cernebat unus alterum, & cum per centenos & centenos diuiderentur, nullo negotio tanti poterat populi, qui pasciebatur, suppetari multitudine. Tertio: ut nos instrueret, quòd si uoluimus, ut panis sufficiat, & licet modicus sit uertitas tamen sit & superfluitas: primum hoc requiratur, ut omnes per ordinem resideant, illi que se uent, quisque seipsum tractans conformiter illi, quòd debent eiudem secum dignitatis, comedendo & uelut iuxta morem eorum qui eiudem seculi sunt opificij. Hoc est per contubernia. Unde prouenire cogitas, quòd necum non sit in domo tua panis abundantia sed insuper fames, uictusque penuria, quòd tibi uel panis, & necessaria deficiat? Ex hoc, quòd nemo suo uelit ordine residere, sed omnes contendant, uelutque illum prætergredi quòd opertius, qui affatim haberet, si ut talis uiuere dignaretur suo opificio uel officio laborando, uelit inter ciues annumerari: Cuius inter nobiles uelit recenseri; hic inter dignitate magnates; & nullus sedem figere uelit eo in ordine, qui sibi conuenit iuxta sibi coæquales.

Demeritè nota est historia, referente eam Spiritu S. quæ centigit in adificatione turris Babilonice. Proposuerant superbi illi egredientes intentum, quo nullus unquam audiuisset solidius. Et quòd illud? ut turrim erigerent tam altam ut cæli possent sydera percurrere, Deo uolentes esse coæquales. Crescit opus in manibus eorum quia ordinatè procedebant, unde nec illis calx, aqua, lateresque deficiebant: calcem portigebant illi, qui suo loco consistens calcem expetebat, & lateres illi, qui lateres in suo ordine flagitabat. Stulta hæc intendit Deus euertete proposita, descendit illud facturus & realiter perfecit. Quomodo? nunquid forte calcem illis abstulit? Nunquid lateres consumpsit? Nunquid exsiccauit aquas? Nunquid necessaria perdidit operi promovendo? Nequaquam: quinimo hæc omnia illis abundè suppetebant. Quæ igitur ratione? *Confusum est labium uisita terre.* Ordinem inuertit, omnia inter illos confudit. Quæ hæc tanta confusio? Inguarum, ut inuicem non intelligerent: unde fiebat, ut petenti calcem aqua daretur, postulanti lateres calx adferretur, & qui petebat illud, aliud sibi delatum indignabatur. En tibi confusionem, quæ factum est, ut non deficientibus materialibus, omnium copitationes in nihilum euauerunt, & hæc est illa confusio, quæ mundum

III.
Ordo in omnibus seruandus, ut panis superfluit.

61. Gen. 11.

IV.
Turris babilonica, ex ordinis confusione dissipatur.

Gen. 11. 9.

perdit, & supplantat. Non oritur fames, & inedia, quā te in domo grauium ingemiscis, ex eo quod in mundo panis deficiat comedendus, aut vinum potandum, aut panis aut fetica induenda aut pecunia ad negociandum: satis enim hæc in mundo cuncta superabundant. Officinas omnes perambula, & videbis si omnigenæ sint vestes, si lini, tela, hisque sit copia. Tentoria ista ingredi, & vide num sint ibi fetica, bombycina, holoferica, &c. In hac basilica perlustra, si denarij, sint, si recipere velis ad cambium, siue negociari. Nullus hic requiritur apparatus, vt vita transigatur; sed ordo: nam omnia confusione turbantur, & qui proferat, quod ab eo quaeritur, videas esse neminem. Status exigit officialis habitum honestum, mensamque moderatam, vt opere manuum suarum laboret: prodit autem feticis indutus, recreationibus, mensaque superflua fastuosus. Alterius conditio reposeit vestem communem & vulgarem, & apparatus polymitis ornatus statui suo non conuenienter: qualitas alterius verò, vt colofuso, suaque viliori prodeat, suppellectili vel laborans in illa, quo victum sibi conquirat: & ecce superbit manicis, annulis, pellibus Babylonicis, & stabellis pretiosis. Medietas in expensis familiaris suæque personæ decet statum oppidani: sed superflua profert, in quibus etiam titulares excedit, curribus & equis, calamistras, & acupictis remittens in vxore, & filiabus, indumentis. Numquid his intendis, vt opus intermittatur, teque necessitatibus prestum iuges infinitis? Dominus, cuius status requirit vestem, ex rudi panno, eo optimo refulget: illa verò, cui hic maxime conuenit, bombycinis adornatur: illa quæ polcit vestes communes vestitur acupictis & scutulatis. In propatulo est, quod pudore tandem confunderis, attonitus hætebis, & defectu pæmetis lamentabili.

Insuper hoc est, quod Diabolus mundum in sui ruinam agit, dum fatagit omnium ordinem statumque perturbare. An tibi forsitan excidit, quod dominicâ præterita diximus: quod Deus, vt indicaret omnibus hominibus diaboli machinas & insidias, nomen eius tribus diuersis linguis pronuntiat: in Hebræo namque dicitur

Apoc. 9. 11

Abaddon. Græcè ἀπολλύων Latine *Exterminans* q. d. hoc diaboli munus est principale, hoc ipse molitur, suis cuncta cardinibus euellere, vt hoc modo mundum evertat. Creauit Deus mundum, Deus omniumque in suo esse conseruat cum summa summa suo oritate, rerumque abundantia disponendo, vt dicitur crea-quidquid in eo est, sit ite compositum, omnia

11.

que suum conferuent ordinem. *Statuit ea in æternum, & in seculum seculi præceptum posuit & non præteribit.* Sic cavit David. Hoc præceptum, ordo ille est, quem rebus singulis præscripsit, vt viuant & operentur secundum suam naturam: ita vt dicere liceret Salomoni. *Omnia in mensura, numero & pondere dispositi.* In caelis innumeram condidit spirituum immortalium multitudinem, attamen ordine tali, vt omnes in tres distinxerit Hierarchias, & singulas illarum in tres choros tali dispositione, vt nullus eorum suum vel ad punctum excedat, nec Angeli esse velint Archangeli, nec Archangeli Principatus, nec illi Virtutes, nec illi Throni, nec illi Cherubini, Seraphini: illos autem, qui ordinem hunc tentant euertere, superiorem alium ambientes, ilico caelis eimittunt, teste Iuda Apostolo. *Angelos vero, qui non serauerunt suum Principatum, sed dereliquerunt suum domicilium in iudicium magni dei vinculis æternis sub caligine reseruat.* Quinimo notat D. Paulus quando per Dei misericordiam ad caelos ascendemus, vt perfectè finis beati, & infinita diuinorum bonorum abundantia fruamur æterna, & imensa, quod omnes ita inter Angelorum choros ordine nostro collocabimur, vt nullus de suo vel atomo deficiat. *Vnusquisque in suo ordine.*

Pf. 148. &

Sap. 11. 20

Iuda. 6.

1. Cor. 15. 26.

64. d. VII.

Omnia hunc seruant ordinem.

Iudic. 20.

Caelos, admirabili perfecit ordine, quosdam maiores, minores alteros, singulos in suis sphaeris, qui ne puncto quidem illis egressi suos perpetuo concentu perficiunt motus, in quo se conseruant, vt tam integri sint & perfecti, sicut eo erant die, quo Deus illos creauit. Eodem ordine dispositæ fulgent stellæ cæteraque luminaria maiora, vt illum ne minime commutent *Stellæ manentes in ordine suo.* Elemenata tam certo ordine sunt constituta, vt illo sese conferuent, & si terræ vapores ad altiorē aëris velint ascendere regionem, illico percipiēs alterationem, quæ mouetur, & tonitru & fulguris, quibus non leuiter perturbentur: & si quædam aëris portiones ad ignem velint assurgere, confestim exuruntur. Quem non ordinem in ipsis statuit artibus, illas creans, disponendo, vt quæque fructum suæ proferret naturæ consistem, & sola proferret eidem conuenientia? Numquam pyrus vult esse pomus, nec pomus nux, nec ficus amygdalus: iam enim talis singulis præscriptus est ordo, vt quæque in suo fixa remaneret, *Lignum pomiferum suum fructum suum* Inter agri flores admirare concentum: etiam planta singula, ne deficiente quidem

Gen. 11. 1.

quidem apice vel minimo, suis floribus folisque reuolunt iuxta naturæ suæ limites: nec caryophyllæa sit lilium, nec lilium ad folis florem heliotropium ascendit, nec ille tam venustus ac platanus vestitus folijs nec illa præteritis ita floribus, vt sagminis adornari. Hoc ordine conseruatur orbis: & quàm bellè respública conseruaretur, si uiuentes in illa hunc custodirent, singulis sedentibus modo viuendi & comedendi, & expensas faciendi, pro status sui qualitate, nec illum transgredirentur.

Hoc ordine præmaxuos nostros creauit Deus Patentes compositos, & ordinatos, præcipiens illis, vt quandoquidem homines illos creasset in ipso residerent, uiuentes vt tales, Deo subiecti uelut Domino suo legitimo. Ad huius autem dominij demonstrationem, & superioritatis in se, & submissionis ac seruitutis in illis, præceptum illis statuit de non comedendo ex fructu arboris prohibitis. O quanta gauderet abundantia, & pace homo, si in illo se statu conseruaret! Deest illi nihil abundarent omnia. Quid agit diabolus: illum studeat supplantare. Eo sine conatur illum excitare, vt uelit, præcedas, & laboret hunc ordinem transire, nec illo statu hominis hominis esse contentus; uelis autem ascendere, se habere, & esse similes altissimo. *Erta sicu Dij.* En tibi illud *Ex-*

Gen. 3. 7.
VIII.
Ex non seruato ordine penuria sequitur.

terminans: hoc namque modo illum, omnesque nos perdidit, nos fami addixit perpetuæ & in eternam compulsi infeliciter necessitatem, ex hoc enim illa manauit, quam patimur, quodque in sudore uultus nostri, angustijs, & calamitatibus panem nostrum, uitæque subsidia comparamus. Insuper eo ipso, & te supplantat oppressum, & perpetuis arctatum angustijs; familiam tuam fame milleque languidam necessitatibus, quo tibi persuasit, vt status tui terminos transilires ordinatos: cum enim tuus sit operarij, & officialis nobilitatem affectas, & qui cum mediocritate potes viuere, vis vt domus tua præcellat, in eaque plura concupiscis, quam uelut status optique patiuntur. Adhuc mihi Deus; & quàm multos hoc modo diabolus exterminauit? Ordo necessarius est, vt panis sufficiat.

Factum admittit uatis Elisei. Fædera iniuxerunt Ioram Rex Israel, & Iosaphat Rex Iuda, quatenus copiosissimum ex duobus regnis constarent exercitum, quem contra Ammonitas produxerunt. Cum iam legiones turmatim incederent per desertam Moab, aquæ penuriam laborarunt, ita vt omnem spem uitæ tristes abijcerent. Reges assignantur, ducēs conseruantur, milites ingemunt, cum se uiderent, ne accepto quidem uerbere aut uulne-

re ab hoste, cuius nec quidem faciem uiderant, deficere mortique traditos per dilecta illa prostratos pabulum esse bestiarum. Quibus, am intermissis, ad Prophetam conuoluerunt Eliseum, deprecantes illis hoc procuraret, à quo omnis eorum Elisei uiuendi ratio dependebat. Sermone cum regibus cum de uero citroque habito. (a) iubet Eliseus, *Nunc autem Cytharam adducite mihi psalterium.* O Prophetam (a) Elisei, (a) Def- me, remedium à te postulauit siti exarescentes, & puer al- tibi profert iubes cytharam? An conueniret, *ut gannas da-* moriente te fame, & à vicino postulante subit- *im: ij præ-* dium, ille psalterium sumeret, tibi que præciteret *sui.*

IX.

de capta Granada cantilenam, vel rhythmos alios quos auribus acceptissimos? Domine non hoc mihi conducit: quantumlibet enim suauis sit musica, in rabiem ager me, siti fameque perentem. Noueris igitur, quod prudenter Prophetam fecerit, dum suam namque pulsaret cytharam uenit illis aquæ subsidium, uitæque remedium adfuerit enim subito uiderunt ex aqua dictus altius aquas defluere ita conuenienter, tantæque copiam, vt omnium satisfactum fuerit necessitati, & quidem superflue. Propitius sit mihi Deus, quæ conuenientia cytharæ & harmoniæ que per illam fit, vt defectu & necessitate tot legionum, turmarumque satisfiat? Communis est 33. Patrum sententia, quod Prophetam spiritum suum ad Deum eleuare contulerit, vt opportunum ab illo remedium tam numeroso flagitare exercitui, & apprimè notum est ad hoc maxime ualere Lymphomam, quæ dum consona est te suspendit, & uide- ris per illam quasi pati mensis excessum hæc enim de causa Dauid illa uehatur, quando spiritum suum studebat erigere ad grauissima prædicenda: quocirca ait: *Aperiam in psalterio propositionem meam.* Non contradico, at patitur opinor, quod illo agendi modo uates aliquod intenderit declararet mysterium, quod nunc exponimus.

4. Reg. 3.

15.

Pf. 48. 7.

65. 23.

L. x. de

Cant. cu

L. 2. de res

pu.

X.

Respubli- ca vt cy- thara guber- uanda.

Sequitur D. August. argumentum quod ait clebrasse Creeronem de stituo illo, in quoque ducet Scipione Carthaginiensi exatore, qui hoc in ore habebat, quod dixit, qui aprè suas uellet ordinate legiones, & suam gubernator Rempublicam, hoc facere deberet, sibi proponendo cytharam, & suum exercitum disponendo; & Rempublicam, ad normam cytharæ: sic ut enim in ea multe extenduntur stiles, porro eius conuenientia in ea consistit, vt eam unaquaque in sua parte portionem uocemque collocauerit, hæc uocem habeat gratiam, illa mediam; & semper in hac conseruentur, nec una uelit solum edere similem alteri: sic quoque in Republica, multi sunt diuersorum

graduum status: quidam alijs & alijs altiores, & eius in hoc salus ferabitur, si in suo quisque statu resideat, nec voces confundantur: si namque a prima vocem requiras inferioris, & inferior esse prima contendat, musica non audietur sed confusio rebebitur. Officialis vivat ut talis & nolit esse nobilis, & miles vulgaris suo statui congruenter vestiat, & non imitar Ducis, & cuius observet in sumptibus suis, quod suae convenit qualitati, nec velit dignitate praecellentibus aequari. Quinimo ad hanc regulam vnaquaeque est componenda familia; quae ad normam cythara dissonatur.

In illis instrumentis prima fides primam attenditur, quantum scilicet illa ascendat, & continuo huic proportionaliter tertia, quarta & caeteris omnibus sonus atemperat, ut convenientibus inter se vocibus musica concors audiat. Sic in familia tua sit epotet. Primum primam attende, quae tuae sint facultates, quod officium, quod opificium, quousque tuae vires extendantur, vnde tibi comparandum viri subsistit, & caeteras fides compone, ut prima convenient, & huic conformiter resonent: disponas, menta tua ut vestis, domusque supellex, nec non uxoris ornatus huic primae fides convenient. Quam prudenter ageres si opifex, qui panem ex arde tua tuoque labore lucraris, expensas tuas ita disponas, ut huic correspondent, quod sudore tuo vales tibi comparare. Si enim agas, qui victui possides sufficientia moderato, ordinares hic convenientem vestitum tuum, tuoque uxoris, ac eius ornatus quod si hoc fiat, panis & necessarium erit assuetudine, etiam integro exercitui adeo copioso, qualis horum Regum fuisse describitur: si vero in hoc error committatur, necessitudo famem sequitur, & panis inopia, teque ad extrema redactum ingerit.

XI. Hanc tuina processit regis Pharaonis, eiusque exercitus, eo quod hanc non eservaverit proportionem. Accedunt Israëlitae ad littora maris, ad Deum confugiunt; praefertur hic ut Moyses efficaci sua virga miraculum operatrice praevaleret, illaque maris undas percussit: quo factum est, ut per pelagi medium via fieri ceterum amplissima, secura & placida, quam omnes ingrediuntur praesente illis columna miraculosa, in qua diuini nuntii habebant assistentiam. Intrarunt, profecti sunt, & ad aliam maris oram salvi transmittunt & incolumes, alacres, cantantes & palentes Domino. Conspicit illos Rex transneantes, atque: quid hoc? Sicut illi cunctis suis legionibus maris profunda penetrant, non potero &

ego meas & hac transherere legiones? Numquid illi plura possunt quam ego? Numquid illi plus valet quam ego? Ingredatur; & dum medio pergit iunete, tempestas oritur, insonant venti, coadunantur aquae, dissoluntur curtus, rotarum axes confringuntur, & huc illucque disperguntur, effraes equi quaquaersum accurrunt, cuncta dissipantur, cuncti demerguntur. Vnde hoc precor infortunium? Eo quod sua non proportionabiliter disposuerit, proprias considerans vires: non enim erant illius similes Hebraeorum: illi namque supernaturalibus, diuinisque pollebant, illi virgam efficacem praeferebant, illi columnam ducem habebant miraculosam, quae velut Dei sedes habebatur: verum illa Pharaoni deficiant: vnde conatus illud facere quod alij, ipse cum suis copijs maris abyssis aborbetur. Hoc est in mundo quotidianum. Perpendit hic, quod opes suae vix ad medietatem vicini facultatibus accedant, qui thedam, equos, famulos enutrit, & familiam suam, uxorem, filiosque alit fastuosius. Quid hoc, nonne melior? Nonne me potentior? Sic multo isto fastu missus, praecipit idem iter ingreditur, simuliter vult eadem cum altero veste fulgens incedere, percutit. vult vxor sua non cedat vxoris alterius ornatus bene compta, vult ut filij sui pretiosioribus & honestioribus cum vicino vestibus in publico praefulgeant: & post pusillum omnia videbis dissipata, hic eius theda venditur, ibi equi vel meli, hic stragula, lecti, si pellex: hic illum mercator argret ob id quod de sua detulit officina, illic alius ob praestitum cambium, quibus oppressus totus deperditur. Numquid expediret, ut primam illam attentius considerares opum tuarum status & potentiam, & huic conformiter fides caeteras attemperas, nec te ipsi precipitares, ut alium sequi contendas, qui tibi & dignitate & potentia, & opibus est longe superior? O munde, quam graues te huius defectus ordinis fame conditringat, & superbus ille animus tuam panis coarctat penuria familiam, praesertim in mulieribus: ut eum expendit D. Hier. tractatum quemdam describens Theophrastus, ille sunt quae frequentis in Romanam agunt familias, quia similes alijs in vestitu esse gestant, nec minoram habere volunt, quam illa, quae praevalet opibus, miserum coniugis curarum in pendio, & fatit Deus non fiat animarum scarum, & vitorum honoris delectamento. Recumbit ordine, vestro statui congruo, & eorum arripit vel pauperem suppellectilem omittit vero chirothecas & annulos: tibi placeat honesta vestis omnis polijmitis & calamitatis

L. I. omnia
Iohann. ad
finem.

ministratis : mediocritas tibi sufficiat suppellex tua
conformis dignitati, quod si hoc modo feceris,
panem gaudebis tibi superabundantem.

§. 17. Accepit ergo Iesus panes, & cum
gratias, &c. Accipiendo panem oculos at-
tolle cum gratiarum actione versus caelum,
& te felicem reputa, qui proprijs possis ser-
uire manibus pauperibus, quibus Christi &
Apostolorum manus deseruiunt.

instit, ut beneficiorum diuinitus habere memo-
riam. Et similiter darent gratias ac recognoscer-
ent quam iustum esset illi seruire, qui talibus tan-
tisq; eos afficiebat beneficijs. Et hoc Christi s-
mos docuit. Optimus filius, qui accipiens pa-
nes, manibus ore gratias referre bonorum om-
nium largitori.

Considerat D. Chryl. hanc iniquorum esse con-
suetudinem, oculos ad caelum attollere, Deumq;
requirere, quando vacuas habent manibus,
quas cum plenas habuerint, oculos demittunt, & illo
Dei liberalissimi promissoris oblitiscuntur, & illo
nihil est nobis familiaris. Quo tempore calamita-
te, necessitate, periculis, infirmitate, & laboribus
vltra modum angustaris, quam velox ad Deum
securis quam feruens in oratione lacrymantes
atollis oculos promissis, in illis precibus, vniuersis
pyssimus, sed quam primum obtinisti sanita-
tem, o, es, & gratum tuis precibus respon-
sum, tuis in aduersitatibus remedium, & pro vo-
to te gaudes exaudiri, iam illae cessant angus-
tiae, illae diligentiae, illae sollicitudines, quibus
ad Deum festulus recurrebas, eiusque abiecis
memoriam, comparandus illi, qui Ingratissimus est
dilectus, & recalcitrans, ingratus, impugnantis,
derelictus, dereliqui Deum factorem suum, & re-
cessit a Deo saluum suo. Nostram hanc conditione
graphice Deus Osez calamo descripsit, nos palle-
tibus equiparas. Ephraim quasi aut autiam, traxerit
horreum tuum inuolans tritici grauium collecturus
a te velut a pelle diuolar, & illius accepta car-
ne tibi a v. nate oblati euro citius auolat, nec
est quod tibi diutius haereat, sed suis satisfaciens
cupiditatibus a te demigra. Idcirco, si D. Chry-
credim, singulari nos Deus cura praeuocet, ne
simus ingrati cibo potuque repleti. Cum comedere,
& saturatus fueris : cane diuinitatem, ne oblitiscaris
v. Dominum. Vel, vt legit D. Chryl. recordare Domi-
ni Dei tui. Quocirca confirmat D. Chryl. praecipud
inter ceteras religionum ceremonias, esse gratiarum
actionem: illis etenim protestaris Deum esse, qui
te nutrat, & si silent : & eo ipso eius te debere
dominatum esse seruitio. Rationem hanc eleganti
stylo prosequitur D. Aug. epinatur episc. lanil.
hanc a spiritu S. commendat, vt iote, magis
obligatoriam illis verbis Salomonis, qui cum ea
quae in conuiujs sunt agenda praecipisset : adiun-
git, & super omnia benedictio Domino, qui fecit te,
& inebriantem te ab omnibus bonis suis. q. d. Deum
collauda, qui esse tibi dedit, quod habes, sua-
que tribuit bona, quibus te abundanter emul-
teret. Iudica quam indecens & iniquum iso-
re non illi seruire, qui tanta tibi concedit
bona,

Ho. 17. ad
Populum.
181.
Mali tan-
tum in
necessi-
tate ocu-
los ad
Deum
attollunt.

Deum 320
150

Osea 9. 11.
VI.

Deum. 60

Serm. 219
de temp.
In c. 12.
Eccl.

Eccl. 32.
17.

66
O. ai. de
Resur. &
ora. in
S. Pascha.
Luc. 7. 14.

I.
Deus
fructu
suade-
te no-
bis
grati-
tudine.
Evo.
23. 14.
V. 17.
II.
Tria
Iuda-
eorum
Pal-
chata.
Exod.
23. 15.
Exod.
23. 16.
Tria.
In c. 23
Exod.

T Verbis recumbentibus panem Christus sa-
ctofanctis accipit manibus, vt pateat, ex
opinione D. Greg. quod in illis diuina sa-
taret virtus, & conuictum essent instrumen-
tum, quo diuinitas operabatur. Ea de causa viduae
filium resuscitaturus Teigit loculum, quo desun-
tus esset panis, vt manifestum sit, quod ex ce-
lestibus illis manibus vita promanet & in se con-
tineat vitae principium virtutemque viuifican-
ti innotuos. Sublati in caelum oculus Patri gratias
agit celesti. Et cum gratias egisset, quo doceat
nos qualiter Deo gratias referamus pro cunctis
de manu eius receptis. O quam solemiter intendit
Deus, vt illi de pane, & vitae subsidio a se tibi
concesso gratias rependeres. Triuis vrbibus per
singulos annos mensis celebrauit. Et paulo post
adit: Ter in anno apparebit omni masculum coram
Domino Deo tuo. Erant haec res Paschata. Primum
agni, in quo post statas gratias ob egressum de
Aegypto, iubebat, vt exortis iam spicis, & irugi-
bus nouis, earum aliquas Deo dedicarent. hac
de causa dicitur mensis novorum, & hoc dicitur
Pascha floridum. Secundum Pentecostes: solutis
enim ob receptam legum gratiarum actionibus,
sibi praecipiebat fructuum offerri primitias, qui
tunc in illa regione nati fuerant : & ita vocatur
mensis primitiarum Primitias frugum terrae tuae de-
f. res in domo Domini Dei tui. Tertium: Solemni-
ter em quoque in exitu anni, quando congregaueris
omnes fruges tuae de agro. Ex his anni non natu-
ralis, nec ecclesiastica, sed collectarum. Hoc erat
Pascha tabernaculorum seu scenopogiae : nam
petactis de more Deo gratias, quod illos quadra-
ginta per desertum annis deduxerat : insuper &
messem largitus esset abundantem : erat autem
tunc iustum ius aut collecta, eorum quae Deus
populo concesserat, dandi elemosynam ex auo-
se Dei pauperibus & tabernaculo dedecimis
frugum collectarum. His itaque solemnibus diebus
loquutus Theodoretus : eos ad templum conuocare

Gen. 1. 28.

V.

Discipuli
paues
turbe di-
strubuit.

a. l. p. 11.

b. In c. 25.

Exod.

11. 25.

13.

D. GREG.

VI.

Allego-
ria.

Trat. 24.

in Ioannē.

a. D. Ave.

In p. 90.

b. Ho. 41.

in Ioannē.

c. l. 3. de

Trin.

VM.

Quomo-
do sint

multipli-
cati pa-
nes.

bona, sed criminibus illum irritare, quod si
namque quempiam, alter alit, illicque cibum mi-
nistrat, hoc illum obligat, ut sit leuius: quanto
magis te seruum eius esse indicare debes a quo
quotidie vitæ subsidium accipis immeritus? A cui
gratis benedixit Christus panes, ut ait D. Lucas,
& benedixit illis, quod aliqui capiunt quasi quæ-
pam protulerit verba præcipiens illis ut multipli-
carentur: hoc namque modo in mundi primordio
dicitur, quod benedixerit aubus, piscibus & ho-
minibus, quia benedicere nihil aliud fuit quam
Creſcite & multiplicamini: quo virtutem illis ad
hoc contribuit. Incipit Christus disperſi panes
coram tot innumeris telibus, quo videant omnes
illos esse panes veros, nec vllum hic intermisceri
præſtigium, & eorum frustra tribuit Apostolis, ut
imitationis porrigent iam ad prandium anhe-
ſantibus. Illos videre licet diligentissimos, euntes,
& venientes, de Christi manibus accipientes, &
turbe deferentes apium instar ſecularum: Dedit
Discipulis, & appoſuerunt turbe. Munus hoc Chi-
ſti conuenit Discipulis ad populum dona deferre
& beneficia, quæ Deus illi per ipſos mittit, Deo-
que populi ſupplices offerre petitiones. Expendunt
D. Greg. & Beda b. à Deo præceptum, quatuor
ſieri annulos ex auro ad arcæ fabricam: Facies
quoque vectes de lignis Setim, & operies eos auro.
Inducſque per circulos, qui ſunt in arcæ lateribus,
ut portetur in eis: qui ſemper erunt in circulis, nec
vngquam extrahentur ab eis. Quia nimirum (inter-
prete D. Greg. me esse est, ut qui ad officium præ-
dicacionis excubant, à ſacræ litiſoni ſtudio non re-
cedant. Ad hoc namque vectes esse in circulis ſemper
eſſe iubetur, ut cum portari arcam opportunitas exi-
git, de introiſtentibus vectibus portandi tarditas
nulla generetur: quia videlicet cum ad ſpeciale ali-
quid à ſubditis paſtor inquiritur, ignorantioſum
valde eſt ſi tunc quarat iſſere, cum queſti non
debet enodare. In manibus Chriſti (autore D. Aug.)
multiplicatur panis, quæ videbatur eſſe lapi-
dicia vel ſodida panum inexhauſta, quinimo in-
ſtat fontis ſubſidiarij: per virtutem namque cà-
rum in illis agebatur. Fontes panis erant in mani-
bus Domini, ait D. Auguſt. a. D. Chryſoſt. b. opo-
natur panes in manibus Apoſtolorum accreuiſſe:
D. autem Hil. credi iuter manus ammiratorum
& in ipſis manibus, quas de ſacro conſtruxerant.
Sis Benedictus celorum Domine, qui hoc ex-
optas, ut videamus quanti pauperes facias, ut
ipſe eſſe velis qui propijs prandium illis præpa-
ras, condique manibus, & tui Apoſtoli familie
tux principes, regniſque optimates ſunt illi, qui in
propria perſona, propriique ſeruiant manibus

turbe pauperum. Turbe per Apoſtoli alimenta ſuſ-
cipiendo, ſcribit D. Hier. Intelligite & videte,
quod ipſi magnates diuini regni honori ducant, ſi
per ſeipſos pauperibus adminiſtrant, imo ipſe pri-
mogenitus æternitatis in hoc delectatur proprijs
exponens perſonam hoc in officio, proprijsque
natus: at immerito; de mendicis enim, quod
ſentendum eſt ſentunt, illoſque conſiderant ut
conſiderari debent: quia in ipſis attendunt & re-
cognoſcunt ipſos Dei perſonam. Non dubito (lo-
quitur D. Aug.) quantumlibet excellens ſis prin-
ceps, magnum & ineffabile conſeſe eſſe benefi-
cium, ſicut reuera foret inſolabile ſi ipſe Chri-
ſtus Saluator noſter ad tuas accederet ades ſa-
meſcens, ſitiens, fatigatus, & ardore Solis exa-
ſtuans, panisſque micam à te ſupplex eſſagiatet.
Adiuro te dicito mihi, quid retum ageres? Cui
præciperes, ut Chriſto miniſtraret? O pater mi,
& hoc nãhi obijcis, quæ gloria mihi huic com-
paranda, quàm ſi me ad pedes eius proſtrernam,
ipſe genuſcex illi ſeruiam, panem, delicias,
viniſque porrigam? Et optarem, ut terra deſeruior
eſſet quàm ipſum profundum, vt illum, quæ velim,
reuerentia demerſus adorarem. Numquid ſomulo
permittes alicui, ut ipſi te ſedente miniſtraret?
Abſit omnino: ad ſummum ad hoc conſortem
tuam admitteres vxorem, quò illum honorares,
vel ſilium tibi primogenitum, vt illos tam beatæ
fortis faceres eſſe participes. O ter me beatum,
inquis, ſi mihi liceret illi cum Martha miniſtrare,
& ad pedes eius cum Maria ſedere deuotiſſimum?
Quid tibi videtur, numquid multum laborauit
Martha tot Domina ancillarum, quod ipſa per
culnam cucurrit tanto hoſpiti paratura conui-
uium? Hoc igitur tibi præſtat Deus beneficium,
teſte D. Auguſt. non ſemel ſed crebro ipſe domi-
nam accedendo. Quando? Quando mendicus
accedit. An ignoras, quòd, vt tibi conſerat do-
num ſe voluerit tranſfigurare, & in paupere ſa-
tuere, & ipſe tibi hoc declarat, dicens, Quod
vni ex minimis meis ſeruiſti, mihi ſeruiſti? An Pf. 108.
Dauidem non audiuiſti (ovare D. Chryſoſt.) 30.
De mino conſistentem? Conſtebor Domino, nimis
in ore meo & in medio multorum laudabo eum, quia
adſtitit à dextris pauperis. Hoc eſt, inquit Da-
uid, ita hoc eſt quod agnoſco beneficium à Deo
mihi conſeſſum, & propter hoc laudem illi di-
cam, daboque gratias ſi ſintas nimis, ſi nimis
in hoc poſſu inueniri.

D. Hier.
In c. 14.
Matth.
To. 9. 1
VIII.
Gloſia eſt
ipſis per
te paupe-
ribus leti-
uare.
Serm. 25.
de verbis
Domini.

Matth. 25.
40.
An Pf. 108.
30.
67

IX. petes debent accedere: Veritati consensio, sed hoc non te lateat, quod ad latus, dexteramque mendiorum Saluator adueniat: Aditit à dexteris pauperis. Est ibi, illum ibi confidero, & contem- plorandum enim extendit manum pro stipe mendicis, attendo, quod ipse sit, qui de manu mea quod tribuo; recipit: *Est Christus suscipere paratus.* An D. Chrysol. *Manus pauperis* (audio D. Petrum Chrysol.) *gazophilacium est Christi, quia quicquid pauper accipit, Christus accipiat.* O Mortalium felicissimum, qui eo modo contem- platur indigentem: *Beatus exclamat* Dauid, *qui intelligit super egenum, & pauperem*, id est qui super aut præter personam pauperis ipsum Deum recognoscit. Hoc ipse stimulat sanctos, ut illi ipsis accedentibus a se pauperibus ministrent: Satis numquam possunt grauiter ex- pendere SS. Patres D. Hieron. & D. Chrysol., Patriarchæ Abraham facinus. Sedebat hic ad so- lis æstum ardentissimum in ipso seruore, diei ad tabernaculum sui ianuam, totus. Argus rias in- spiciens; si forte pauperem aduertet acceden- tem: nec illa dabat locum sollicitudo solis ardo- rem sentientiendi feruentissimum. Quo sol eum exurebat arden- tis, eo notabat diligentius si quispiam appareret aduena pauper itineris la- bore fatigatus. Post pusillum à longe tres in- tuetur peregrinos, quos reuera tales esse sibi persuadebat, auctore D. Paulo. Illico currit illis obuius quam primum illos aduertit; eorumque se supplex prosternit pedibus, & iunctis mani- bus sic exorat Domine, hoc mihi præsta bene- ficium, ut ædes meas accedas à labore recrean- dus: aurâ namque feruentior est: hanc ne mihi iniuriam feceris, ut domum meam transeas in- cernatus: Domine si inueni gratiam in oculis tuis, ne transeas seruum tuum. Hoc autem tanto spi- ritus egit ardore, ut ipsos ad suum induxerit ta- bernaculum. Extemplo procumbens in genua corrigiam illis soluit calcamentorum, ipse pe- des abluir, ipse festinat ad armentum, ipse tollit in humeros vitulum tenerrimum. Ipse (loquitur D. Chrysol.) *ad boues cucurrit, non permitit aliquem famulum eo transire, per omnia demonstrans quan- ta voluptate persusus fuerit, & quod pro thesauro hunc habet honorem.* Confestim aduocat uxorem Saram: Domina prodi huc ilico: proh quâ fau- stus familiæ nostræ dies eluxit! Tu ipsa de fa- rina candidissima panes fac subnicinios, tu ipsa sternere mensam ne dedigneris. *Saram adest ite- rum D. Chrysol.) venationis sociam facit: accerera, magnam negotiationem assueti sumus, ne perdamus thesaurum, quoniam sciebat boni operis magnitudi-*

nem, volebat vita sua sociam etiam retribuendam mercedem esse participem. Ideo nulli famulorum precepit, sed mulieri nonagenaria, & illa partem refert alacritatem. Omnia sunt, & peregrinos ad mensam collocat (notes autem quod re ipsa crederet illos esse peregrinos) & ille ipse peregrinis aperto ministrabat capite, nec non stupius vxor ambo stantes. Bone Deus, quid hoc reit? Qualem amamus fuisse domum Abraham? Et quis populus, quique famuli in ea morarentur? Ex solis vernaculis, trecenti numerabantur, & sine numero famulæ. Quis credat, quod vir, qualis ille, tanta famulorum caterua diues, nolit ut il- lorum aliquis adit peregrinis seruiturus, sed ipse solus ciuitque coniuu, & nec ancilla Agar, sed Domina Sara? Quis hoc non admittit? Non seruis & ancilla imperabat (extollit sic eum D. Hier.) ut ministrarent hospitibus, nec bonum quod exercebat per alios minuit, sed quasi reposita præda cum Sara sua humanitati solus incubuit: ipse pedes lauit, ipse pinguem vitulum humeris portauit de ar- mento: stetit ut seruis peregrinis prædentibus, & Sara manibus coctos cibos ieiunaturus apposuit. Ipse per se (produco D. Chrysol.) ad boues cucurrit, & ser se ipsum electionem vituli fecit, & optimum accepit. Sicut Abel qui greges Deo litarius opti- mos se legit & tenerimos: Et neque his senex D. Chr. quæsit, sed iterum in ministrorum ordinem transit, Tom. 1. & accepit buyrum & posuit eis etc. Per semetip- sum omnia facit, & opponit, neque dignum semetip- sum cenit qui consideret et, sed illi comedentibus abstabat ipse sub arbore. Adstabat centenarius com- edentibus illis: Mihi videtur tunc pro gaudio & ala- critate multa sua imbecillitate factus est superior, & robur quoddam accepit. Adstabat Patriarcha quasi famulus summum honorem suum existimans, quod presentibus ministrare, & solaretur iuuenis eorum laborem. Non solum panes, & vitulum sed cum quan- to honore posuit considera. Quid hoc: proh oculos illuminatos: Proh fidei patrem, quam bellè illam demonstras? Oculi pauperes explorant, & fides in ipsos, Deum hæcque causa fuit, cur illos cõ- tuens accurrenit, & in terra procubuerit, in illis ipsum Deum, quem in illis considerabat, adorâ- do. Idcirco cum tres essent ipsos alloquitur in singulari, Domine. Plures hoc exposituri varia in medium producant, qua ratione tres videns vnum adorauerit, tribusque locutus in singulari dixerit, Domine. Sentiant aliqui, quod eorum vnus esset principalior cæterisque forma venu- stior, qui Christum præfererat, & quod illi spe- rit locutus, eumque pronus adorauerit. Vero ve- rius est, quod tres videns in illis Deum agno- uerit,

D. CHR. Hom. 2. ad pop. Antioch. To. 5. D. PET. CHRYSO. Serm. 8. Pl. 40. 1.

Ep. 16. ad Pama. D. CHR. Ho. 4. in Gen. To. 1.

X. Abraham hospitalitas expectatur. Heb. 13. 2.

Gen. 18. 3.

Ho. cit. IX. A Patri- bus lau- datur.

D. CHR.

D. HIER. Ep. cu. T. 4.

D. CHR.

XII. In tribus Deum agnouit.

uerit, in illisque Deum adorauerit, & idcirco dixerit, *Domine*, & hac mente procedit & optimam suam agnoscat sortem, ipse quoque felicem se reputat, quod proprijs possit seruire manibus; nec non euidenter offendit, quantum in hoc bonum agnoscat, quandoquidem nullis aut famulis aut ancillis locum cedit seruiendi, sed tantum uxori suae principali. Sic est, ita sic est, intelligebat quinam essent pauperes, & quinam daret quod illis daret, & quam sedulo cordis affectu illis ministrare teneretur.

XIII.
Fabiola
in pauperes
charitas.
D. Hier.
Ep. 30. ad
Ocean., de
Epiaphio
Fabiola.

Hinc tibi patebit idem in multis sanctis, qui fide viua confortati in ipsis pauperibus Christi personam considerantes, illis velut Christo, quo poterant cultu seruirebant. De Matrona illa genere nobilissima Romana Fabiola, litteris tradit D. Hieronymus, quas in eius consecratis encomium: quod amplissimum & suae dignitati conformiter excellentissimum distraxerit patrimonium: *Erat amplissimum, & respondens generi eius, ut autem illud egentibus distribueret Xenodochium erexit, quale Roma nondum viderat: Prima omnium xenodochium construxit.* Vbi ipsa seipsam infirmorum consecrauit obsequio, manibus ipsa suis aegros seruirebat: illis autem diligentius, quorum erant vlcera putridiora, horribiliora, magisque leprosa: illos ipsa suis humeris ad grabatum grana deferabat: ibi illa ipsa vulnerum abluere plagas tanto mentis affectu, ut multi pauperes sani morbidis inuiderent. Audire lubet ipsum Hieronymum: *Quoties morbo regio, & fadore confectis humeris suis ipsa portauit? Quoties lauit purulentam vulnerum saniem, quam alius spicere non valuit? Praebat cibos propria manu, & spirans cadaver sorbentibus irrigabat, ut multi pauperum sani languentibus inuiderent.* Sanctus Ludouicus Francia Rex ipse in propria persona pauperum se seruitio dedicabat, & certis diebus eos festiuis excipiebat, pedes eorum absterdo. S. Elisabeth Hungariae Regina ad hospitalia secessit curam susceptura languentium, quibus vitae suae tempora consecrauit. Eduardum profero Angliae Regem, qui leprosum cernens prostratum, eum in humeros suos sustulit, & in palatium adduxit onus gratissimum, nullatenus permittens ut quisquam praeter ipsum, manibus suis leproso deseruiret. Pissimam loquor Imperatricem Placillam D. Ambrosii & D. Gregor. Nysseni laudibus celebratam: haec Theodosij magni Imperatoris uxor, ipsa ad hospitalia pergebat, ipsa proprijs manibus, nihil fastidians curabat infirmos, ipsa praeparabat nihil morata cenitium,

XIV.
Alij quoque in
pauperes
benefici.

ipsa sterneret nihil dedignata lectulos infirmorum.

ipsa sterneret nihil dedignata lectulos infirmorum.

Ut autem hoc intelligamus, & certo certius noverimus, saepe sapius ipse Saluator noster sub habitu formaque pauperis dignatus est hominibus apparere. Simili schemate Monacho apparuit D. Martyrio forma scilicet purulenti leprosi, teste D. Gregor. cui quis esset tandem aperuit. Sic quoque se nudum obtulit D. Catha. in pauperem vestem effragians, qui demum illa conpetere repperit, quis esset indicauit. Ita quoque pluribus tipidus, alijs sanctis: quinimo in dicit D. Hiero. *Quam D. Hiero. nis omnem censum tuum in pauperes distribuas, Ep. 8. ad nihil apud Christum erit pretiosius, nisi quod manibus tuis ipsa conseceris: hoc namque fidei tuae Tom. 1. praclarum praebet exemplum, quod ipsum Deum praeculis habeas, ipsum que sic pietatis opus ad eum tendit multo directius. Hoc age, charissime, ad laus pauperis petende Saluatorem, mendicumque videns, in ipso personam Christi recognosce: nihil dubites, experientis, quanto gaudio manum extendes ad leuamen curamque mendicorum. Hoc credo firmiter, ipsos reddidit nunc Apostolos adeo diligentes, adeoque sollicitos, tanta mentis alacritate seruiendos pauperibus, quodque in ipsis tota uita perstitit ut illi ipsi proprijs suis manibus ministrarent indigentibus.*

§. 18. Apposuerunt turbæ, &c. Sicut Apostoli numquam predicationis intermiserunt officium, sic nec proprijs manibus obsequium praestare pauperibus, ut declarat D. Paulus.

Hinc occasione notat D. Hieronymus, quod quamuis legamus quod Apostoli ceteris Episcopis, quae passim *Hedolo.* occurrerent, v.g. baptizare, sanguinis Christi sacramentum ministrare, & altari deseruire: quatenus ipsi liberet, antequam modo, & pure verbi Dei ministerio insisterent à Christo sibi commendato, eoque sine septem illos elegerunt Diaconos viros meritis excellentes, quorum antesignanus erat D. Stephanus 6. Porro nullatenus commendare voluerint alij, ministrare pauperibus: ita ut per semetipsos tantummodo duobus intenderent: Evangelij scilicet, fideique Christi praedicationi nec non subsidio, remedio, & obsequio pauperum. Hoc ipse declarat Apostolus Paulus interprete D. Hiero. Iqui Galatis scribens rationem dat, exercitiorum, quibus

con-

continuo vacabat: scio namque D. Barnaba secundo Hierosolymam ascendit, ubi Petrus ali- que Apostoli morabatur, à quibus summo gau- dio velut fratres, socijque fidelissimi excipie- bantur signis amoris non vulgaribus locoque honorabiliori residentes: hoc namque significat: *Dexteram dederunt mihi & Barnaba societatis.* Et diuisis inter se vijs ac regionibus, in quibus Dei verbum proponerent, concluderunt Apo- stoli quod pro illo tempore manerent ipsi in Iudæa prædicando Judæis ipse vero Paulus, assumpto Barnaba, gentibus prædicaret: verum tamen cum hoc nobis iniungerent eumque nobis disceden- dum esset. Hi Hierosolymis, curam prædicatio- nis in ea suscipiebant in se, vnius tamen ta- men nec illi voluerunt, quod deperderemus, nec ego illud permissem; nempe, pauperibus ibi- dem existentibus ministrandi: *Dexteram dederunt mihi, & Barnaba societatis, ut nos in gentes: ipsi autem in circumcissionem, tantum ut pauperum me- moris essimus.* Casus autem hic fuit, ut exponunt D. Chryl. & D. Tho. quod Hierosolymis plures essent, qui se pro Christi amores pauperes red- diderant, & sua vendentes bona, eorumque pre- tium Apostolis tradentes in pauperum subsidium, ipsi pauperes remanserant, & eorum iusam age- bant Apostoli curam, ut illi ipsi talibus que- rerent eleemosynam vitæque subsidium. Igitur his duobus eorum omne studium comprehen- debatur, in prædicando Eu. ge. ium, & prouiden- do ac ministrando per seipos talibus pau- peribus; & hoc tam sedulo, ut committeres D. Paulo & Barnaba quatenus illi gentium terras prædicando percurrerent, nec negotijs Ierusa- lem sese immiscerent, curam solummodo pau- perum, qui ibidem erant exceperint. Itaque ex- mente D. Chryl. ost. diuisio prædicacionis officio in hanc alijs alijs in illam partem dimissis, no- luissent pauperum cura diuideretur, sed illa sem- per maneret indiuidua. Addit autem Apostolus, quod hoc ipsum ad amissum seruauerit, multa- que sollicitudine solerter impleuerit: *Quod qui- dem sollicitus fuit hoc ipsum facere.* Ob pauperum *refrigeria* (exclamant D. Hier.) *laborabant Paulus & Barnabas in Ecclesijs gentium, ut collectio fierent, & hanc ipsam oblationem non per alios, sed per se deferre festinant illis.*

Percurrere (monent D. Chryl. & D. Tho.) gloriosissimi epistolæ Pauli, & illum non inue- nites occupatum, nisi ministerio verbi Dei per diuersas mundi regiones, venim in illis eum pa- riter videbis pauperum Ierusalem fuisse sollici- tum, & volentem per se illis & prouidere & curam in- tentus.

ministrare. Hoc luce elatius patet in epist. ad Romanos. In exordio Epistolæ statim incipit declarare desiderium, quo tenebatur ipsos vi- dendis, & quod sæpius illos visitare decreuerat, attamen non poterat impeditus: *Desidero, videte Rom. x. 11. vos &c. Sape proposui venire ad vos sed. prohibitus sum usque ad hunc.* Quis illi hoc interdixit? Deus ipse (respondet D. Thom.) licet enim sciamus *Im c. 15. ad* (mutatus hoc ex D. Gregor.) quod Deus Apo- stolos velut nubes creauerit, ut per mundum *l. 27. mor. ient;* illum prædicacionis Evangelicæ pluuia ri- gando; illique ex sint de quibus sapientissimus *23.* dixit Eliu amicus Iob, quod non fortuito, neque casu discurrerent, sed quo illas. supremus gu- bernator, qui illas formauerat, dirigeret: *Nubes Iob 37. 11. iustrant per circuitum, quocumque eas voluntas IV. gubernantis dixerit, ad omne quod præceperit illis* Apostoli *super faciem orbis terrarum: sive in una tribu, sive in terra sua, sive in quocumque loco misericordia sue eas iusserit inueniri.* Subt. liter hæc verba declarant Apostolorum *si, vi in-* progressum, qui cum aliquando ad quãdam ci- bes. *69* vitates vel Provincias - vellent tendere prædica- tur, Spiritus S. illos cohibebat, alioque destina- bat, sicut de ipso Apostolo memorix tradit D. Lucas, quod proficisci volentem comite Disci- pulo suo Timotheo in Asiam, prædicacionis causâ, Spiritus S. à proposito detinuerit: *Vetus ad. 16. 6.* *sunt à Spiritu S. loqui verbum Dei in Asia, & dum transire meditari in Bithyiam non illi hoc concessit: Tentabant ire in Bithyniam, & non per-* missi eos Spiritus Iesu. Cum igitur Romanis in epistolæ suæ exordio declarasset desiderium, quo feruebat illos videndi, & eius ratione sæpius eo venire decreuisset, sed à Spiritu S. impeditus ab eo in alias partes directus fuisset, cum iam per- currisset, & gentibus prædicasset iuxta iniun- ctum si ab Apostolis munus, & ab Hierosalem vsque ad Illyricum perambulasset, effusa manu Evangelicam seminando doctrinam: *Ab Hierusa- lem per circuitum usque ad Illyricum resurrexim Evangelium Christi.* Tandem in eiusdem epi. ozo sic ait: cum igitur his omnibus satisfecerim: quibus Romam tendere præpediebat, eum mihi his in regionibus nihil superstit agendum, meo conabor satis: acere desiderio, ac Romam tendere & vi- dere vos, quod & faciam transiens Hispaniam: iam enim hoc animo concepi. Hoc illa signifi- cant verba (iuxta D. Chryl. ost.) *Propter quod & Rom. 15. 23.* *impediebat venire ad vos, & prohibitus sum usque* *23.* *adhuc. Nunc igitur ulterius locum non habet in his regionibus cupiditate autem habet veniendi ad vos ex multis iam præcedentibus annis, cum in Hispaniâ proficisci*

Gal. 3. 9. I. Pauperum ministerium Apostoli per se curabant.

In 1. 2. ep. ad Gal.

II. Ita D. Paulus de cellatur.

D. Hier. Tom 4.

Lib. cit. III. D. Paulus nites occupatum, nisi ministerio verbi Dei per diuersas mundi regiones, venim in illis eum pauperum Ierusalem fuisse sollicitum, & volentem per se illis & prouidere & curam in- tentus.

proficisci capero

Quid igitur o Sanctissimi Aposto-

le iter tuum remoratur,

si annis pluribusque

mensibus iter Romanum conceperis,

teque alia

detinuerint occupationes, illis nunc absolutis,

quis tibi remoram iniicit?

Deinde Hispaniam

transire conceperas,

vt eminentissimum quod-

dam negotium: si tibi in illis regionibus nihil

agendum superfit, cur iter tuum procrastinas?

Noueris, respondet, quod alia mihi proficil-

cendi in Hierusalem offertur occasio, ad dese-

rendum scilicet quasdam elemosynas ex libe-

ral. ciuium Achayæ & Macedoniae oblatas ani-

mo, quas ipse pauperibus illis deferre gestio: il-

lud etenim subuenire talibus, alijs quam meis

distido manibus, & ego ipse satago islem pau-

peribus inferuire: Num verò hoc expluero, a-

liud aggrediar: Nunc autem proficiscar Hierusalem

ministrare sanctis: probauerunt enim Macedonia &

Achaya collationem aliquam facere in pauperes

sanctorum &c. Hoc igitur cum consummaueris, &

assignaueris ipsi fructum hunc, per vos proficiscar in

Hispaniam. Singula notate verba in orat. Chryf.

quo tendere proponit Apostole? Ierusalem. Ad

quid? Ministrare Sanctis, seruire pauperibus. An

ego non sufficeret, vt per fidelem quempiam

tuum Discipulum hanc mitteres elemosy-

nam? Et cum iam illam tu deferre proposueris,

an non satis esset dicere: quid ad hoc tenderes?

Nequaquam, quia nedum ascendo illas delatu-

rus, sed etiam per meipsum illis tendo seruitu-

rus: Vide quam magnifice de rationibus visitur: non

enim dicit, proficiscar, & elemosynam deferens, sed

ministrans. Ascendo illis ministraturus, ego ipse

proprijs manibus nudorum humeros contexam,

vulneratis assistam, infirmis ministrabo, cibum

que porrigam pereuntes.

Subsiste paululum: numquid tu ille, cui super

omnia inuocandum est omnium supremum mi-

nisterium ad quod te Deus elegit & vocauit,

prædicationi scilicet Euangelica? De te ipso sic

scribitis ad Romanos? Segrega te in Euangelium

Dei: Quod Deus te de quibuslibet huius mundi

segregauerit occupationibus, vt totus incum-

beres prædicationis: Roma numquid caput or-

bis, & Hispania mundi pars eminentissima, &

si mens tua sit, cæteras subdere nationes, num-

quid maxime refert Hispaniam Ramamque

subingere Euangelio? Hic patet (ita D. Chryso-

stom.) quid sit seruire pauperibus; cum enim

Paulus talis esset qualis erat, & supremis inten-

derit prædicationis occupationibus: offeratur

autem occasio eandem & Romæ & in Hispania

exercendi; differit tamen: eo quod offeratur oc-

casio eundem ubi posset ipse proprijs manibus ser-

uire pauperibus & extreme laborantibus a mini-

strare. Si Paulus ministrat, cogita quomodo sit,

quid sit nimirum quod Doctor orbis defendendum

recipit. Nec hoc mireris: vide namque quo no-

mine pauperes intigit et, videlicet Sancti. Mini-

strare Sanctis. Numquid igitur omnes pauperes

sancti sunt? Numquid inter illos plurimi profa-

ni, & seruientes auaritia habendique cupiditate?

Sunt, non diffiteor si ipsos per se consideres, at-

tamen non eos ego per seipos arcento, sed

Christum qui se mihi in singulis offert, ita vt

vnumquemque velut Dei contempler sanctu-

arium, & considerem Christum ipsum esse, qui

in persona pauperis sese meis offert oculis, men-

dicum famæque laborantem: quocirca seruiendo

pauperi ipsi seruiuo Saluatori.

Perpende verò cum D. Thom. quod non se-

mel sed crebro eadem Themas Apostolum di-

stinguunt occupationem, prout in duabus ad Corin-

thios epistolas liquido demonstrat vos instrues, su-

quid vobis sit agendum, qui Pauli non estis, nec

1. Cor. 9. tam eminenti, & perpetue prædicationis Evan-

gelicæ, incumbens officio, quod sibi dicebat 8 & 9.

non licere intermittere. Vt enim mihi est si non

1. Cor. 9. euangelizauero. Prosequitur hoc argumentum

10. eleganter D. Chrysof. Hiccirco vae mihi si eius

vobis verba subtraxero; perpendens enim hinc

Christi sententiam, Qui auerit potum vni ex

minimis istis &c. Contra eos insurgit, qui iudi-

cabant indecens per semetipos seruire pau-

peribus: Non sum nefcius ad tantam eruditatem

nonnullos deuenisse, vt ex desidia sano peruenire

desidia neglexerint, & ad hac verba impudenter prorupe-

rim: nullus in præsentia: um mihi famulus adest,

erga pro-

peres.

procul à meis adibus absum. O inhumanitas: ad om-

ni humanitate alienam. Ne paululum itineris de-

fatigeris habere iudicia mendicis peribit? Nec cogi-

tas tanto maiorem mercedem tibi esse repositam,

quod magis laboras? nam quando de tuo solum-

modo prebes pro eo solum, quod dedisti: quando ve-

ro ipse ad donandum profectus es, huius etiam laboris

retributio tibi debetur. sed & Patriarcham itea

magis admiramus, quoniam cum trecentum decem

& octo haberet verna, non alium nisi sed cursum

ad boves contendit, & vitulum attulit. Nunc vero

ita inflati nonnulli sunt, vt non vereantur solum per

familios misericordia a vti virtute.

Conceptum hunc præfatus Auctor, & alijs

locis prosequitur, id considerans quod Deus no-

bisicum agit. Videt ille nos pauperes, infirmos,

prostratos, vulneratos, multo grauius quam ille

qui ab Ierusalem descendens in Iericho, insidit

VI.
D. Paulus
iter suum
differt vt
seruiat
pauperi-
bus.

D. Chr.
Ho. 30. in
ep. ad Ro.
Tom. 4.

70
VII.
Obiectio.
Roma. 1. 1.

D. Chr.

VII.

Pauperes
cur lau-
dos vo-
cet.

VIII.

Taxatur
diuitum
desidia

42.

135

in latrones : prestare nobis intendit misericordiam, & elemosynam erogare. Tu quæso considera, num illi satis fuerit per manus & ministerium Angelorum suorum Prophetarum, & servorum nobis ministrare? Minime, ipse ipsemet voluit sese servum fecit, ut se servum tui filius hominis non venit ministrare, sed ministrare. Ipse proprio nos latit creare, morte sua redemit, passione reconciliavit, ipse se nobis in cibum, potumque præbet, ipse venit ut pastor, & propriis nos humetis, ut oves perditas sustulit in ovile. Numquid hoc ratio fidet, ut tu qui vides illum in paupere paupere em, in vulnerato vulneratum, in famelicis famelicentem, in nudum nudum in ægrotis ægrotum, tu inquam, ipse accurras, propriis illi manibus ministraturus?

Matt. 20. 28.

§. 19. Excellentiam conivii in quantitate declarat ipsum quantum volebant; & in qualitate, ipsum Impleti sunt, licet ex pane hordeaceo & sine potu.

71.

Distribuit discumbentibus quantum volebat. Distribuebat igitur Dominus dabatque frustra panis & piscium Apostolis, illi vero ea accipientes. hic & illic, his & illis erogabant, donec omnibus, tantum quantum velent largirentur. Notes autem verbum, Impleti sunt. Primò namque significat abundantem quantitatem, quæ populo edes ministrabatur, qui non solum tantum comedit, ut quisque suum implet stomachum, sed etiam sinus suos, peras, caputia, manicas: facile namque creditur est illos egisse, quòd mendicis est familiare, ut i paucis illis tali distribuitur abundantia: nam procura comedere in præsentia, secumque deferre in futurum, præsertim, quandoquidem eorum multi de longè venerant, & quia reverti oportebat, provisionem conferre secum optabant de manna adeo suavi, quantum ut in ædibus suis comederent. Hoc ita esse debuit opinatur Theophilactus) ut pateret quòd Christi potestas longè superabat Moysi potestatem. Panis Moyses manna populum; porro non eo necesse, quantumvis tam abundanter decideret, ut quisque pro habitu colligeret, minus autem vi reseraret, sed hoc decrevit, ut quisque contentus esset certa mensura, quæ dicebatur Gomor, sub pœna, ut id quod plus collegisset aut detulisset, subito in vermes putrescens deperiret. Pronidit Elias viduæ Sareptanæ pro temporis angustis, sed so-

1. Quid significet Impleti sunt.

Exo. 16. 16.

3. Reg. 17.

summodo de his quæ fuerunt ei necessaria: Salvator autem. Quantum volebant.

Secundò, qualitatem declarat cibi, quòd populum impleti sunt. Hoc est omni gustui & corporali singulorum appetitui satisfacere: ita ut ut nunquam quid comedere, nec in mundo quæritas comestum fuerit, quòd ita satisfacere gustui, olfactui, dentibus in molendo, lingue in sapientando, ois in suavitæ Romacho in placendo, satiationi, non gratiando. Monet Plato difficultatem quando dicitur quissam perfectio & integro frui gaudio? Respondet: Totus est perfecta voluptas (lib. 11. de quando homo plenus est). Vnde sic definit voluptatem: Nihil aliud est voluptas, quam expletio aut de Leonem imperio. Hoc concessio, dicitur Evangelista: Impleti sunt; tanquam si dicit, summa voluptas in cap. 55. test. in genere refectionis corporis adipisci. (842.)

Secundum hoc voluit Evangelista per illud verbum Impleti sunt, de abus respondere difficultati. Duabus rationibus, quæ circa consilium illud ad manum offeruntur: etenim illud, si bene consideremus, in detur duobus videtur defecere. Primum, in eo quòd difficile apponebatur; quòd panis fuit hordeaceus duobus rationibus, quæ pise culi: videtur enim magis Veneris san- de pane est conivium, quàm festina-recreatio. Secundum, in eo quòd non apponetur, nempe potus: non enim hunc adfuisse comperimus: & cibus sine potu turbæ præsertim fatigatæ triste videtur epulum; licet id quòd apponitur panis non sit hordeaceus; sed pectusculum perditis: quòd autem nonnulli dicunt, quòd potum habere potuerint, eundo ut biberent, ad mare Galilaum ibi proximum, eo quòd aqua Iordanis esset suavisissimum habet incommotum: Primum namque sunt aliqui, quibus cibus non proficit, nisi panis adsit, & potus, nec omnes possunt differre potum usque dum prandium sit absolutum. Secundò quamvis hoc esset, avarus, parcusque Christus esse videretur, si cibem tantummodo ministraret, potum verò illorum committeret diligentia conquirendum. Videtur minori hoc dubium esse momenti, continet tamen Evangelij nostræque fidei profundissima mysteria.

IV.

Dico igitur primò, cum opinione communi Panis rectorum: quòd quantumvis cibus esset in se ditus est asper & insipidus, & panis animalium esset essentia, utpote hordeaceus, & pice: cibus ieiunio & mortificationi consecratus: in illis tamen Dominus minus omnem miscuit dulcedinem, quorumlibet ciborum: & hoc egit, illum per manus suas Christi, erogando. Pro huius confirmatione notat D. O. ar. 1. de 1. 3. Gregor. Refur.

Gregor. Nyssen. quod in hoc facto liquido virtutem ostendit voluerit omnipotentem; quæ in Christi Domini manibus latebat abscondita. In Christo Domino nostro verum erat hominis corpus, anima vera veraque. Filij Dei diuinitas quæ non tantum vnebat animæ sed etiam corpori, & hoc indicat Apostolus his verbis: *In ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter*, q. d. superior Christi portio, scilicet anima, non solum ipsa diuinum habebat esse, sed etiam eiusdem particeps erat: & corpus eius partique inferior per substantiam diuinam, quam corpus & anima in Christo communicabant per vniouitatis diuinitatis in persona Verbi. Hinc ortum est, vt aliquoties prodigiosa pataret miracula absque vilo sacrosancti corporis sui contactu, vt ostenderet, quod vbi esset ipse, esset pariter & ipsa diuinitas: & ad diuinitatis solam presentiam illa fierent miracula: ita vt nullus alius contactus requireretur. Alias operabatur ista miracula concurrente sacri corporis sui contactu ad exercitium diuinitatis, quæ vnita erat suo corpori, vt inde virtutem, & efficaciam diuinitatis, quæ operabatur, agnosceremus, licet sub velo suæ carnis abscondita.

Ea ex ratione modo manibus suis panem accipit, quem præterdit multiplicare, vt in opere miraculoso pateat, quod illud efficere deberet virtus diuinitatis: quæ licet humanitatis tecla secreto, illis in manibus tanta prodigia operabatur. Licet etiam crediderim, quod panem in diuinis suis sumptu manibus, vt panes in los ex natura sua duros & insipidos redderet. suauissimos & omni dulcore dulciores, pariter vt certum arbitror, quod ex tota illa multitudine nullus vnquam in vita sua comederit, quidquam suauis, gustuque sapidius quam suus panis ille hordeaceus, illique psces, quos illis Saluator erogauerit. Ratione huius mutationis, & mirandæ conuersionis panis asperi, duri, & hordeacei in panem dulcem & delicatū, dixerunt D. Augustinus, Beda, Cyrillus & Haymon, quod Christus in illa declarare voluerit, quod aduentu suo legis antiquæ duritiem, his quinque panibus hordeaceis præ figuratam, mutasset & conuertisset in legis Euangelicæ suauem benignitatem, benignamque suauitatem: clarum argumentum suauitatis illius panis, quem turbæ seipsum porrexerat, diuinis Christi manibus hanc suauitatem panum operantibus, quæ tanta erat, vt omnium satisfacere posset appetitus. Imo forsitan hoc animare voluit D. Ioannes, dum ait: quod ex illo pane tantum omnibus distribuerit: *Quam*

tu volebant q. d. quod eius grata suauitas omnium satietet voluerit: hanc autem dulcedinem hauserunt illi panes ex manibus Christi per quas transferunt.

Solent aquarum riuuli saporem sumere ex fodinis & canalibus, per quos decurrunt. Quam dulces illi forent aquarum gurgites, qui per sacchari tubos transmeassent? Quam amari e contra, qui per aloes canales defluxissent? Christi manus canales erant dulcissimi, per ipsas compositur ipsa gloriæ dulcedo, quam ergo dulcem efficient cibum, qui per illas transiret? Die mercurij declarabimus, quod quantumuis luteo tanterepepe contrarij sit oculis, vt nihil illis amplius officiat, quam si quis oculi luti fragmen iniiciat, nihilominus notat Evangelista, quod, quando Saluator illud suis accepit manibus, quo cæci linitet oculos, illud quod ex se molestiam adferebat non parum, illi tamen in oculis solumen attulit non exiguum: hoc etenim est, *Luce. Ioan. 9. 6. ni oculos eius, vt postea dicendum, lutum erat, VI.* quod per manus transferat Redemptoris. Ex Mers ex pendunt SS. Patres quod mors suavis modo sit, Christi gratæque bonis, quam & exoptant, quæ de morte stantur. Quæ ratione sit illud? Numquid non illa suavis la est, quam formidabat Elias, & per montes, reddita silualque fugiebat exterritus? Numquid illa est, est ad cuius eon pedum David Patresque antiqui tremiscebant? Sic est vt dicit, potro per manus transit Saluatoris, ipse gustauit illam. *Pro omni. Heb. 1. 9. bus gustauit mortem*: asserit D. Paulus quoniam D. Pet. sic ait: *De gustu mortem*. Vita Christus est, *1. Pet. 3.* per illum mors transiens, per vitam transit Sanctis æternam. Idem de cruce sentiehdum: cum enim nihil ita homines exhorrescerent: tacto tamen Christi corpore ita dulcis & accepta reddita est vt illa D. Andreas & delectetur & recreetur: exclamat enim, *O crux inestimabilis. Sæpe desiderari te amplecti.*

Quam dulces sunt Christi famulis cruciatus, qui prius erant amari, postquam per Christi corpus transferunt: In illis impletu aduertimus Moysi vaticinium de Isachar. *Inundationes maris quasi lac sugent.* Iustar sacris prædulces, illæ sunt aquæ marine, de quo supra. Quis tantam aduersitatibus indidit dulcedinem, quis suauitatem nisi quia prius per illos Christus transit, & omnes illosque in se suscipit? Audiamus Sponsam: hoc cruciatus enim nobis indicat eleganter. Dicit ergo repositus à Sponso suo: *Trahere me post te curremus in odorem unguentorum tuorum: oleum est nomen tuum in unum, Duo Sponsa dicit, Primo: vt à Sponso suo*

V. Lex vetus mutata in legem Euangelicam

suo trahatur quasi cum violentia, & sui ipsius
 repugnantia. Hoc enim proprie significat verbum
 trahit. Secundo: quod post Sponsum eureret.
 suauitatem quærens eius vnguentorum. quasi
 dicit ille trahit me, velut per vim & assidue te-
 cum: sequi deo autem te, inquiram, ambarum:
 balsamum, delicias, suaviter. Si attentius hæc
 verba inspi. ianus, contradicere videntur verbis
 nostri Saluatoris. Si quis vult venire post me, ab-
 negat semetipsum & tollat crucem suam & sequa-
 tur me. q. d. quod nem. ni vim inferat, vt se sequa-
 tur: cum neminem ad sui sequelam vocet, nisi
 illum, qui voluerit eum sequi voluntarius. Por-
 to aduertat ille, qui sequi voluerit, quod in eius
 sequela, non nisi labores, amaritudinem, eremem,
 mortemque inueniet, quæ omnia amata sunt a
 deo, vt ex auditu solo quemlibet terrefaciant.
 Et hoc clarum est, quod verbis videtur Sponsæ
 repugnare. Verum enimvero subtiliter declarat
 pia Sponsa dilecti sui verba, & suis consummat
 veritatem eorum, quæ Sponsus suis incluserat.
 Ad Christi sequelam requiritur, vt ab ipso Chris-
 to, qui secutus est attrahatur. Sine namque
 diuina virtute, & gratia præueniente, nec ad
 passum quidem posset in Christi sequela proce-
 dere, & hoc eo modo, vt qualibet faciat actio-
 nes vt Christum sequatur, intelligendū est, quod
 ex ipsius Christi virtute procedant efficaci. Ve-
 rum his coniunctim requiritur, hominis libera
 voluntas & consensus liber eius, qui secutus
 est, quo declaratur, quod illum non violentè tra-
 hat, & hoc est quod D. Aug. in c. 10. Ioannis ele-
 ganter exponit.
 Præter hæc necesse est, vt secutus Chri-
 stum ipsius insistant imitator vestigiis, & quod ait
 D. Ioannes: Debet, quemadmodum ille ambulauit,
 & ipse ambulare. Viam arripere debet laborum,
 ignominiarum, amaritudi. um, crucis & mor-
 tis viam, inquam, illam, quam Christus præuius
 ingressus est, carnem debet mortificare, delicias
 aspernari, valedicere voluptatibus, exhorrescere
 suauitates, quas caro repositis, amplecti ieiunia,
 precibus instare, feruere pietatis operibus, vaca-
 re solitudini: Christus hoc expresse proposuit,
 dū ait: Tollat crucem suam, & sequatur me. Hæc
 omnia Sponsa asseuerat esse suauissima, esse gra-
 tissima, quodque hanc habeant dulcedinem, eo
 quod in illis Saluator nos præcessit antesigna-
 nus, & per hæc omnia transire dignatus est, ma-
 nibus hæc omnia tangendo sacrosanctis. Hoc
 autem significat illis verbis: *currerem in odorem*
vnguentorum tuorum, q. d. suauitate tracti vngue-
torum currerem, quam in istis inueniemus,
 33

postquam illa suis manibus Christus tetigit. Po-
 stea namque crucem, mortem, ignominiam, iei-
 unium, mortificationem, & labores nouum us
 reddita esse suauissima, & suauitatis ineffabilis,
 ex eo solum, quod per Christi manus transierit,
 suoque diuino contactu illa dignatus est redde-
 re suauiora. Papis hordeaceus per Christi ma-
 nus transit, quæ sors omnis sunt dulcedinis, &
 quam suauis & quam vigorosus, quam gratus
 apparuit. Transit ros per manus Angelorum, &
 quamuis non sit, nisi minima gutta aquæ, tamen
 ex manibus illis Angelicis corpus hausit, crenit,
 tantumque accepit virtutem, vt natura iam sa-
 ctum in se omnem saporem complecteretur sua-
 uitatis, omnemque gustum, quo cuncti terræ
 fructus, cameque gratissime palato sapiunt. Ita
 testatur Spiritus S. *Habentem omnis saporis suau-*
itatem, & omne delectationem. Quam magis acci-
 pient panes hordeacei, & pisces per manus
 Christi transeunt? Vnde dico, & vt verum ha-
 beo, quod nunquam in terra quicquam cibum
 sumplerit gustui, illo suauiore, intrent, hec,
 fercula Regum Babylonæ, missusque Persici,
 tante pere Scriptura teste celebrati, fructus ter-
 reni proferantur Paradisi: quid dico? & ipsum
 huic cibo manna postponitur.

Dico secundo: necesse non fuisse potum in
 specie procurare: Christus etenim diuinus suis
 manibus ita panem, piscisque præparabat, vt ci-
 bus & potus supplerent. Apud nos cibos habemus,
 qui suppleant utrumque: scilicet, vvas,
 aliosque cibos humidiores, & indubium est, de
 vtroque manna commendari, ita vt si qui illud
 comedebant, potum flagitarent, vitio illis hoc
 vertebatur, & morofitari: nunquam enim illis
 integrè placebat, quidquid illis Dominus largie-
 batur: vt ex multis S. Scripturæ locis constat, &
 fuse disputat Abulen. in Exo. Hec igitur est Dei
 conuiuium, quod satiat, perfectèque satisfacit:
 vult autem hinc intelligamus, quod sibi ser-
 uientes excipiat, illis necessaria prouidendo, non
 parcè sed abundè, totum implende desiderium,
 quantumque concupiscunt, largiendo. *Quantum*
volebant, & impleti sunt.

Sat sæpe de hoc egimus, & malitiæ ac tyrannidem
 ostendimus, qua diabolus, mundus, & caro suos
 excipiunt alumnos, quibus non solum non abundatur
 proficiunt, nec vacuus implent appetitus: imo potius,
 quod habebant penitentiam consumunt, & grauiori
 deserunt fame cruciatos. In mentem tibi veniat,
 qualiter nobilis ille auarus prodigum exceperit, dum
 eius se traheret, seruituti, nam non alio hunc honore
 exceperit.

X.
 Panis hic
 fuit cibus
 & potus.

XI.
 Diabolus
 non ho-
 minem
 satiat sed
 fame
 enecat.

1. Job.
 4. 13.
 IX.
 Chri-
 sti ve-
 stigia
 scda.

pit, quam ut illum ad subleui munus vile reuiceret, talique euentu, ut illi nec siliquas, quas porci manducabāt, edendas indulgeret: sic enim se res habet: nam diabolus sensibus istis animalibus deliciarum sensualium, & gustus siliquas concedens, spiritum fame pereuntem enecat, cū illis hic non vescatur, ex quo non satiable illa fames oriebatūr, qua contabescens miser hic, ex-

Luc. 15. 17 clamabat: *Ego autem hic fame pereō.* Tandem oculos aperiens, & in patris sui respiciens domum, vidit eius famulos tanta scitatos abundantia, ut illis omnia superfluerent, ipse vero vltima rabidaque fame male faustus intetiret. Vide duodecim fragmenta cophinorum, qui manducantibus superfluit. Tua verò caro, ne timueris, quantumlibet illi seruas diligenter, quod te ad luxum satiabit, quinimo stum accendit inextinguibilem: ut dicit Veneris exposuimus. O bone Deus, quales sunt aquæ tuæ, quæ sitim omnem

104. 4. 14. perfectissimè sedant: *Quis biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum.* Et panes tales sunt, ut quicumque ex illis comederit, non eluxiet iterum satiatus: & vera proloquor, ipse namque solus est, qui vacuum animæ nostræ valet implere, eiusque satiare potentias, prout ostendimus cum de statu gloriæ in mystetio Transfigurationis ageremus.

§. 20. Colligite, quæ superauerunt fragmenta &c. *Docet Saluator qualiter tibi nihil pereat de domus tuæ reliquijs, multo meliori forma, quam Deus Stercutinis.*

74 **C**um omnes, quantum volebant, comedissent, & quantum quisque poterat, colligisset, ait Christus Discipulis: *Colligite qua superauerunt fragmenta, ne pereant.* Quid hoc optime Domine, hac enim reliquiarū collectione tuæ videris detrahere liberalitati, quam dando demonstrasti, cum illa distributio tanta facta sit profusione, sine numero, sine mensura, ita ut multa superessent, sapere videtur auaritiā de manibus modo panum fragmentis esse sollicitum, quod in homine huius mundi vulgari superflua dicitur esse et piditas. Ne Christum de illa taxaueris, qui in dando tam prouus ostendebat. Prima: ut patentius innotesceret miraculum, quod in tribus omnium oculis erat manifestum. Primum, cum enim tanta tamque innumerabilis esset hominum multitudo, comederunt omnes: ut autem illud & illi viderent, iussit Do-

minus turbam super terram discumbere, prout diximus. Secundum: quod omnes impleti sunt, & satiati. Tertium: quod ad centum viderint peracto prandio duodecim canistros superfuisse sicut duodecim fuerunt Apostoli, qui cibum distribuerunt, & vult ut videatur, quod superest, non numerando duo vel tria sed nec centum fragmenta, sed per canistros integros, qui tantam ostendunt abundantiam, quæ omnem excedat rationem. Refert D. Aug. de Hannibale Carthaginiensi, quod bellico stratagemate Cannas ciuitatem in Apulia intercipientis tantam hominū ceciderit multitudinem, ut ex solis annulis aureis, quibus tantummodo optimates Romani ciues utebantur, tres modios impleuerit, & in iidem mensuris illos miserit in trophæum Carthaginem: *Tres modios annulorum aureorum Carthaginiem misit, quo intelligeretur, tantam in illo dignitatem Romanos cecidisse, ut facilius eam caperet mensura quam numerus.*

Secunda: non intendit Christus hæc anlecta et ligi præ auaritia, sed *Ne pereant.* Vera liberalitas dilapidationem non admittit, effectus enim hic est predigalitati: vult autem omnibus sit tu lociat manifestum, quantum faciat opera manuum suarum, qui nec micam patitur panis, qui de manibus eius prodierit, interire. Primum: ut liquido tibi constet quantum haec iturus sit animam tuam quæ merum est opus diuinarum manuum suarum toto pretiosior vniuerso, & hinc tibi patebit quod Christus dixit: *Non est voluntas anime patris vestrum, qui in caelis est, ut pereat vnus de pusillis istis.* Quantumuis visis, paruus & sordidus homo sit, animam habet de ipsius Dei manibus eductam immediate per creationem: quia nihil aliud ab eo tempore, quo mundum condidit, proprie creauit. Et si suis præcipiat Apostolis ut de quo libet fragmento quantumlibet paruo sollicitam curam habeant, eo quod de suis prodierit manibus quantum diligentior erit ipsius de anima tua sollicitudo? Hinc quoque collige quantum fidere illi possis, qui tantam tui curam gerit, ut ne capillum quidem capitis tui tibi velit deperire; quos omnes, velut quid magni pretij, numerauit: *Vestri capilli capitis omnes numerati sunt. Et capillus de capite vestro non perit.* Secundo: ut hinc o diues addiscas, quod quæcumque in domo tua possides, opera sunt manuum Dei, nec velit vel micam panis, nec filū tunicæ deperdi: non enim ut illa dilapidet tibi cõcedit, sed ut in tuum proficiant commodū: nec quidquam i'a moleste patitur, quam si fragmentum palis, vetusque tunica in domo tua depereat.

Vidue

desert. An ergo non sic illico consumetur? Iam medicum habet, & ad minimam distributionem evanescet. Falleris. Quare mutuo, mandat Pro-

4. Reg. 4.6 pheta. *Vasa vacua non parca*, illudque inter illa

11. divide, & liquidò videbis, quòd pari passu, quo

Exemplo distribues, oleum accretet, & ultra non crecet,

probat, cum vitra non distribuis. Sicque se res habuit,

viduæ in nam cum distribuere cessaret, eo quod plura nò

Sapientia. essent vasa vacua implenda: *Stetit oleum*, nec vl-

Ho. 33. ad tra multiplicatum. Composuit D. Chrysostratum

Pop. particularem cui hunc praefixit titulum,

quem probare & exponere conatur, *Quod ars*

est *elemosyna*, & *omnium artium quasuosissima*,

& quæ maiora & tutiora lucra consequuntur. Ven-

nit Christus nos docturus artes, quibus lucrari

debemus, & cū ipse sit omnium præceptorum, do-

ctissimus, nihil ambigendum erat, quin nos doce-

ret eas, quæ nobis possent esse vitiosiores. Inter

illatum decem cæteris utilitate præcurrit ars

elemosynæ.

III. Rationem huius prosequitur D. Chryso. pro-

Ars elec- batque inductione mirabili: quod si ars agri-

mosynæ culturæ ad vitæ subsidium prodest plurimum,

quæstuo- quæ dat pro vno viginti, cum plurimo grandis-

similia. nis. nebula, bestiarum, quæ depalcuntur & sicci-

ratis discrimine: hæc pro vno centum dat in

hac vita ad eius commodum, & in altera vitam

æternam, sic ut grando illa non perdat, nebula

non consumat, non exurat arida: as. Si quasluosa

est architectura, quia nobis in terra domos æ-

dificat, ubi nos in æstate à calore, & in hyeme

à frigore treamur, & nostra bona salua tetue-

mus, illisque potiamur, domos, mille periculis,

& infortunij expostis, terræ motuum, vento-

rum aquarum, incendiis: hæc in cælis domum

operatur æternam ab omni periculo tutam, in

qua omnia Dei bona possidentur. Si tanti lucri

perhibetur esse ars camporia, quæ dat ad cam-

bium, quibus lucra obtinentur de quinque, vel

sex, vel decem pro centum; cambiorum datorum

hominibus, qui sæpè foro cedunt & frætera refi-

ciunt: hæc lucrum refert infinitum pro vno: ce-

tenim Deus est, qui quod datur acceptat, & cre-

dior est fidelissimus, qui temporalia æternis

compensat. *Fanerator Domus, qui miseretur pau-*

Pro. 19. peris, &c. sic Salomon.

17. Omnia comprehendens, ratione concludit ita

clara, ut manibus tangatur. Inter artes vitales, &

Ineritatis illa cæteris antecedit, quæ minori

summa exposita, minori asservatione, & subsi-

fidio aliarum, lucra reportat abundantiora: Hæc

autem ars est elemosynæ. Lucra refert ars A-

griculturæ, sed indiget fabro ferrario, qui vome-

rem exacuat, & lignario, qui aratrum, currum,

iugumque componat, indiget quoque tritico, &

quidem multo quod seminet: si namque modic-

um seminaverit, modicum reportabit. Si lucrum

ex cambijs referre studeas, opus tibi est pecunia,

& correspondentia, & fide & mundinis. Tandem

in omnibus a tibus, ut ex illis & per illas

lucrum reportetur, ea sunt necessaria. quæ sunt

in se substantialia. Ars elemosynæ nihil amplius

requirit præter integram bonamque volunta-

tem, quæ quidquid habueris elargiris: quia calice

æ aquæ frigida, veste detrita, panis fragmento,

duobus minutis sicut vidua Evangelica, cunctas

77 Dei lucratur divitias: ipse namque de his omni-

bus suum nobis promissum oppignoraui. Lu-

cratur elemosyna sola in vno (sic D. Chrysostr.) *Ho. 26. in*

totum hoc, quod multi alij mille pietatis exerci-

trjs: hoc etenim est (inquit) quod Saluator his *Matt. 10.*

verbis indicavit? *Qui recipit Prophetam in no- 41.*

mine *Propheta, mercedem Prophetæ accipiet, & qui*

recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti acci-

piet. Qui elemosynam erogat pro lucro sibi re- elemo-

portat opera eius, cui illam facit: præmiium ha- synæ.

bebit prædicatoris cum illo, qui prædicat, &

Confessarij, cum illo qui confessiones excipit, &

peregrini cum illo, qui peregrinationem iusti-

tuit: enimvero, qui subsidium & vires ministrat

occisori, occidit, mereturque cum illo patibul-

um, & qui furi, quatenus furetur, cum illo me-

retur flagellari, estque cum fure fur, & cum sac-

crilego sacrilegus, & homicida cum homicida.

Sic ille qui suæ elemosynæ vires administrat

Prædicat: si ad prædicandum, Sacerdoti ad sacri-

ficandum, Confessarij ad audiendas confessio-

nes toti conveniunt, ut ad posturum surgat ma-

tutinum, totique Ecclesiæ, ut in ea semper Dei

præconia celebrentur, horum omnium assequer-

tur præmiium, si noverit artem elemosynam

erogandi: nempe cum affectu & voluntate, ut

Deus in his omnibus honoretur: itaque panis

qui distribuitur, non perditur, sed mille modis

adaugetur.

Nonerunt omnes in natura (testis est D. Be. *Ho. 7. in*

filius) quod seminare, agricolam non reddat *divites.*

pauperem: si in fertili terra feminet: contra ve-

to hoc est, quod illi horrea replet & grana. Similitu-

riam, & quo sementis amplior, eò messis vbe- to.

rior. Voluit Deus in S. Eloquio elemosynam

vocare sementem, prout declarat Apost. Paul. *1. cor. 9. 6.*

& hoc certū est, si feminet, ut competit in terra

fecunda, qualis est in manibus Dei: nam ut dix-

imus, in manibus pauperis magis attendere de-

bes Dei manus: o quam frugifera terra? Ex

illis

✠ 75

Vidua largitur oleum per Prophetam suum Eliseum, præcipit hic ut vasa vacua non pauca conferat, sit lecythus olei perennis sions omnia replens vasa, & quam primum omnia repleta sunt, inquit S. Scriptura: *Seruit oleum*. An non excellentius fuisset miraculum, si flueret licet vasa decissent, feretque velut olei fluminis, terra proxima? Nequaquam: non enim hoc fuisset quædam excellentia, non quædam sit eialias, sed prodigalitas, quam ita Deus execratur, ut nullo modo illam patiatur. Quæ de causa quærit D. Augustinus) posuit Deus in mundo pauperes, & quidem tantos? Omnibus providere potest, & non vult, sed tibi curam committere, ut nihil in domo tua pereat ex iis, quæ diuina tibi manus contribuit. In domo diuitis millia sunt, quæ illi non seruiunt. Quot obsolescentes, quot pallia à vermibus corrota? Quæ superfluitas in mensis? Ut nihil horum pereat, sint pauperes, in sportas illas, id quod superest, committito.

Lib. 18. de civ. c. 15. IV. Quis & vide Deus Stercutius;

D. Avv.

Notat D. Aug. de antiquis gentilibus, quod in numerum Deorum suorum receperint, Saturnum patrem Pici primi regis Laurenti, quem alij vocant Stercutum, dicitque hanc esse causam, quod homines docuerit de stercore, quod in qualibet domo non tolerandum excitat factorem, aurum componere, & de pulvere, qui domum inficit, argentum, & de corruptio stramine triticum & alimentum. Qui hoc agit, eoque modo nos diuites reddit, æquitas suadet (aiunt illi) ut Deorum honore adoretur: videtur etiam in nostrum commodum non quælibet patriare miracula. Quæres, quæ ratione Saturnus hoc fecerit? Disposuit, ut stercois graueolentum, corruptaque palea eo loco poneretur, ubi hæc eodem modo provenirent, quia notavit & docuit, quod arua stercois, facunda per stercois redderetur, & sordes domus, equorum fimo collectus, & per arua liberaliter dispersus, messè produceret non contemnendam, quo feret, ut ad luxum homines argento, auroque ditescerent, & ut ait D. Aug. *Ab Stercutio stercois dictum est*. Si hoc cum Saturno factum est, ut diuini illi dedicarentur honores, eo quod modum præscripsisset ex stercore, & domus tuæ sordibus fructum colligendi, illisque augendi diuitias: quæto stridimus obstringimur Deo, qui methodum nobis dedit commodiorem idem faciendi: scilicet domus tuæ stercois & sordes in argentum aurumque convertendi? Quæ ratione? Illa in campos proice pauperum, hic sordes illas disperse, illas erofas tunicas, illos lectos, qui tibi non seruiunt, imo tuam domum

Hieron. Bopr. de Lanza Tom. 111.

inquinant, illa mensæ tuæ fragmenta, quæ in domo tua superflua sunt, in arua proice pauperum. *Facundus est ager pauperum, & cito reddit donatibus fructum*, ait D. Aug. O quam diuitem colli-geres proventum? Quælem tunicam auro obri-
zo, superbius elaboratam, & triplici fimbria circumdatam tibi largirentur, in compensationem vilioris indolis, quo pauperem recreasti? Quam immensum beati iudicis aurum proteruo daretur pauperibus! Eo sine campos illos instituit, ut est æger nihil in domo tua frustra consumatur. Hoc tui pauperum muneris est, domum inuestigare diligenter, & quibus non indiges, ea distribuere pauperibus. Cave tibi ne peccentur, monet D. Jac. iam enim contra te vociferantur: *Agite nunc dicitis plorantes in miseris vestris, quæ aduenient vobis: diuitiæ vestra purifacæ sunt, & vestimenta vestra à tineis comesta sunt: aurum & argentum vestrum arguimus, & erugo eorum in testimonium vobis erit, & manducabit carnis vestras sicut ignis*. Verba sunt hæc maximi momenti, si liceret eis diuini immorari.

§. 21. Collegerunt duodecim cophinos. *Distributus panis crescit: est enim elemosyna ars lucrandi aptissima: Cum pauperi prouisum est, collige, & non ante.*

EN tibi rationem aliam, cur istas præceperit colligi reliquias, quam ponderat D. Cyril. quæ liberalitati non derogauit sed eius virtutem commendauit. *Liberalitas nobis com Ioan. c. 8. mendatur. Quanto plura dabis liberaliter ac misere. D. Cyril. corditer, tanto plura tibi largius confluent. Ut verificetur propositio Catholica, Deique promissum, quod suis ipse manibus in S. Pagina misericordibus promissumque conscripsit. Videlicet, quod nus prodare elemosynam pauperi, nedum non reddet iatur. pauperem, sed facultates adaugebit centuplum, & panem distribuere, non illum diminuet, sed faciet accrescere. Quinimo auisim dice e cum D. Augusti. quod ea quoque ratione Christus huerit, ut panes manerent integri, sed benedictis suis illos accipiens manibus, fregerit ut illo modo multiplicarentur, quatenus o diues, addisces, quod panis distributus non consumatur, imo potius pro mensura distributionis augeatur. Kursum adduco vatem Eliseum, huius rei doctoris in illo toties repetitio miraculo: vidua præcipit, cui non nisi modicum supererat olei, quod si vellet, ut illud cresceret & augetetur, illud diuideret, distribuere, & in vasa vacua distribuere.*

K

deret.

desert. An ergo non sic illico consumetur? Iam medicum habet, & ad minimam distributionem evanescet. Falleris. Quare mutuo, mandat Pro-

4. Reg. 4.6 pheta. *Vasa vacua non parca*, illudque inter illa

11. divide, & liquidò videbis, quòd pari passu, quo

Exemplo distribues, oleum accretet, & ultra non crecet,

probat cum vitra non distribuis. Sicque se res habuit,

viduæ in nam cum distribuere cessaret, eo quod plura nò

Sapientia. essent vasa vacua implenda: *Stetit oleum*, nec vl-

Ho. 33. ad tra multiplicatum. Composuit D. Chrysostratum

Pop. particularem cui hunc praefixit titulum,

quem probare & exponere conatur, *Quod ars*

est *eleemosyna*, & *omnium artium quasuosissima*,

& quæ maiora & tutiora lucra consequuntur. Ven-

nit Christus nos docturus artes, quibus lucrari

debemus, & cū ipse sit omnium præceptorum, do-

ctissimus, nihil ambigendum erat, quin nos doce-

ret eas, quæ nobis possent esse vitiosiores. Inter

illatum decem cæteris utilitate præcurrit ars

eleemosynæ.

III. Rationem huius prosequitur D. Chryso. pro-

Ars elec- batque inductione mirabili: quod si ars agri-

mosynæ culturæ ad vitæ subsidium prodest plurimum,

quæstuo- quæ dat pro vno viginti, cum plurimo grandis-

similia. nis. nebula, bestiarum, quæ depalcuntur & sicci-

ratis discrimine: hæc pro vno centum dat in

hac vita ad eius commodum, & in altera vitam

æternam, sic ut grando illa non perdat, nebula

non consumat, non exurat arida: Si quaestuosa

est architectura, quia nobis in terra domos æ-

dificat, ubi nos in æstate à calore, & in hyeme

à frigore treamur, & nostra bona salua tetue-

mus, illisque potiamur, domos, mille periculis,

& infortunij expostis, terræ motuum, vento-

rum aquarum, incendijs: hæc in cælis domum

operatur æternam ab omni periculo tutam, in

qua omnia Dei bona possidentur. Si tanti lucri

perhibetur esse ars camporia, quæ dat ad cam-

bium, quibus lucra obtinentur de quinque, vel

sex, vel decem pro centum; cambiorum datorum

hominibus, qui sæpè foro cedunt & frætera refi-

ciunt: hæc lucrum refert infinitum pro vno: ce-

tenim Deus est, qui quod datur acceptat, & cre-

ditor est fidelissimus, qui temporalia æternis

compensat. *Fanerator Dominus, qui miseretur pau-*

peris, & c. sic Salomon.

Pro. 19. Omnia comprehendens, ratione concludit ita

17. clara, ut manibus tangatur. Inter artes vitales, &

Ineratas illa cæteris antecedit, quæ minori

summa exposita, minori asservatione, & subsi-

dio aliarum, lucra reportat abundantiora: Hæc

autem ars est eleemosynæ. Lucra refert ars A-

griculturæ, sed indiget fabro ferrario, qui vome-

rem exacuat, & lignario, qui aratrum, currum,

iugumque componat, indiget quoque tritico, &

quidem multo quod seminet: si namque modicum

seminaverit, modicum reportabit. Si lucrum

ex cambijs referre studeas, opus tibi est pecunia,

& correspondentia, & fide & mundinis. Tandem

in omnibus a tibus, ut ex illis & per illas

lucrum reportetur, ea sunt necessaria. quæ sunt

in se substantialia. Ars eleemosynæ nihil amplius

requirit præter integram bonamque voluntatem,

quæ quidquid habueris elargiris: quia calice

æ aquæ frigida, veste detrita, panis fragmento,

duobus minutis sicut vidua Evangelica, cunctas

77 Dei lucratur divitias: ipse namque de his omni-

bus suum nobis promissum oppignoravit. Lu-

cratur eleemosyna sola in vno (sic D. Chrysostr.) *Ho. 26. in*

totum hoc, quod multi alij mille pietatis exerci-

trjs: hoc etenim est (inquit) quod Saluator his *Matt. 10.*

verbis indicavit? *Qui recipit Prophetam in no- 41.*

mine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet, & qui

recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti acci-

piet. Qui eleemosynam erogat pro lucro sibi re-

portat opera eius, cui illam facit: præmium ha-

bit prædicatoris cum illo, qui prædicat, &

Confessarij, cum illo qui confessiones excipit, &

peregrini cum illo, qui peregrinationem iusti-

tuit: enimvero, qui subsidium & vires ministrat

occisori, occidit, mereturque cum illo patibulum,

& qui furi, quatenus furetur, cum illo me-

retur flagellari, estque cum fure fur, & cum sac-

crilego sacrilegus, & homicida cum homicida.

Sic ille qui suæ eleemosynis vires administrat

Prædicari ad prædicandum, Sacerdoti ad sacri-

ficandum, Confessarij ad audiendas confessiones

toti conveniunt, ut ad posturum surgat matu-

tinum, totique Ecclesiæ, ut in ea semper Dei

præconia celebrentur, horum omnium assequer

tur præmium, si noverit artem eleemosynam

erogandi: nempe cum affectu & voluntate, ut

Deus in his omnibus honoretur: itaque panis

qui distribuitur, non perditur, sed mille modis

adaugetur.

Nonerunt omnes in natura (testis est D. Be. *Ho. 7. in*

filius) quod seminare, agricolam non reddat *divites.*

pauperem: si in fertili terra feminet: contra ve-

to hoc est, quod illi horrea replet & grana. Similitu-

riam, & quo sementis amplior, eò messis vber-

rior. Voluit Deus in S. Eloquio eleemosynam

vocare sementem, prout declarat Apost. Paul. *1. cor. 9. 6.*

& hoc certum est, si feminet, ut competit in terra

fecunda, qualis est in manibus Dei: nam ut dix-

imus, in manibus pauperis magis attendere de-

bes Dei manus: o quam frugifera terra? Ex

illis

illis cælum prodiit suis fulgidum syderibus, mare suis piscibus abundans, aer suis avibus obductus, suisque fructibus terra fecundior. Hinc Angelus hinc Archangeli: & hoc quidem, quando in illis nihil erat seminatum; quid ergo producent si in eis seminatam quid fuerit? Si regio quædam esset adeo fecunda, ut nihil in ea seminando triticum profertur, quo nullum in mundo melius, vinum, quo nullum lapidius; fructus quibus nulli dulciores: quid non bene seminata produceret? O charissime (loquitur Deus) sicine in meis seminare manibus reformidas: Numquid solitudo factus sum, aut terra serotina? Quare ergo dixit populus meus: cessimus, non venimus ultra ad te? O vos ingrati, & calumniatores, numquid videntur vobis manus meæ inculcasse plantis, campusque sterilis omnino humore vacuus, ut in illis seminare metuis? Hoc, velim ego, perpenderetis & intelligeretis de diaboli, mundi, carnisque regionibus, quia quidquid in illis seminaveritis perdidistis, dicatque testis illud, qui hoc in se experitur. Numquid talem esse me creditis (inquit Dominus) terram esse me sterilem & maledictam, quæ accepto selecto semine spinas germinat, & tribulos, sicut in mundo doletis accidere? Vitam seminaretis, disceretis experientia, quod si quinque panes posueritis, plusquam ad quinque milia multiplicabuntur, tamæque potentiam abundantia, ut tandem, cum omnibus prouum fuerit, duodecim sportæ superfuturae sint, hoc Christus intendit, ut pateat, præcipiendo colligi fragmenta, ut illa videantur.

1er. 2. 31.

VI. Deus terra est fecundissima.

78

VII. Quod datur pauperi accrescere, potius illa omnia consumi conspicio. O te mentis inopem (ait D. Chryso.) ergone ignoras manus pauperis manus esse Saluatoris? Quando porrigitis accipit. his indigentibus: Est Christus suscipere paratus & de- Hom. 2. ad pop. Anis. Tom. 1. Hom. 5. in Mart. 5.

Obicies: ego quidem in manibus Christi tradam quidquid habeo, cum iam videam in tantum accrescere, potius illa omnia consumi conspicio. O te mentis inopem (ait D. Chryso.) ergone ignoras manus pauperis manus esse Saluatoris? Quando porrigitis accipit. his indigentibus: Est Christus suscipere paratus & de- Hom. 2. ad pop. Anis. Tom. 1. Hom. 5. in Mart. 5. si terram quidem pingui, mac ferilem coleres, terra aratam & mollitam, & qua plurimum esset oportuna seminibus, non tantum illam propria horrea seminando, euacuaret: verum etiam multas aliu- de quod serues: maximum enim detrimentum putares in re tali, debere paucitatem: cæcum vero est culturus sis, ubi nulla aëris inæqualitas, corruptio nulla ventorum est; sed plurimo ubique cum sano- re semina facta proueniunt cunctarum & dissimulati nec inuelligis, quia possimus & parcendo perdere, &

spargendo colligere? Sparge ergo, ne perdas, noli retinere, ut magis congreges &c.

Ultimò: vult Christus illo præcepto; Colligite qua sperauerunt, euidam respondere difficultati, quam aliqui proponunt, an conueniens sit, ut Ecclesiastici opes congregent, earumque habeant abundantiam? Videtur quod sic: quandoquidem Christus suis præcepit Apostolis: Colligite. Eleganter hanc soluit Saluator noster obiectionem, dicitque primò, quod principa- liter incumbat Ecclesiasticis esurientes pascere, hæc enim de causa voluit, quod ipsa panum licet distribuio, mediantibus Apostolis, eorumque fieret manus: quomodo illis hoc euiden- ter inuixit ut alij tradunt Evangelistæ: Date vos illis manducare, quæ verba ad viros Aposto- licos, & utique Episcopos diriguntur: Gloria E- piscopi est, pauperum inopia prouidere sic D. Hier. D. Hier. quia, ut die Iouis præterito diximus, eorum filij Ep. 2. ad fuit pauperes. Secundò dicit quod illis bene liceat colligere, & sportas atque ferina imple- re, etiam duodecim sicut hic factum est, post- quam sufficienter pauperibus est prouisum, & eorum subuentum necessitati. Et ita inquit E- uangelista quod illis non dixerit, Colligite, nisi postquam omnes essent integrè satiati. Ut au- tem omnes impleti sunt dixit: Colligite qua sup- raauerunt fragmenta, ne periant. Non vult Deus, o Ecclesiastice, ut de bonis tuis vel un- pereat ac- cula prouide tibi præcipit, ut omnes colligas: sit autem hoc, quando iam nullus superet pau- per, cui non sit prouisum. Hoc sic dicit, o di- ues, tuo modo intellige: non enim tibi soli stu- dendum, ut colligas, conserues, impleas horrea, cistæque concludas nisi si illud postquam pau- peribus liberali manu dispersisti: illo namque modo bonorum omnium in domo tua securum erit incrementum, ita ut parvis superest abun- dantur.

VIII. Qua cõ- diuione ecclesiasti- cis colligere, M. 1. 14. & Ma. 2. 6. D. Hier. Ep. 2. ad Nepot. 2. 1.

IX. Cui pro- uisum est paupeti- bus.

Ad holidè hic ca- it, quod ante in factò per- pendimus Elisei, quando in domo viduæ multi- plicatum est oleum. Aduertunt S. Literæ, quod viduæ multa sunt alata vasa vacua, & omnia impleta sunt, & dicitur in hoc opere lecythus matur olei, plura reposita vasa vacua: Afferte mibi ad- huc vasa. Cui responderunt, nulla superesse vasa vacua reple da: tunc, teste Scriptura: Stetit o- leum, inftar stagni & lacunæ in lecytho, quo te docet Spiritus S. quod nunquam stagnum fa- ciendum sit benedictionis in oleo S. Propheta, quo bona signantur Ecclesiastica, quamdiu vasa super sunt vacua, quæ impleantur; hoc est pau- peres quibus succurratur: quando verò illi defi- ciunt,

X. Exem- plo cõfir- matur Vidua 4. Reg. 4. 6.

ciunt, lactura fiat & collectio, ne quid deperdat-
tur, ne quid impendio et n'umatur: Colligit, quae
superauerunt fragmenta, ne pereant. Sicut Salua-
tor quaedam confert beneficia, vt per illa ad al-
lia disponat maiora, sic per hoc beneficium, tur-
ba huic communicauit aliud longè præcellen-
tius, cognitionem scilicet suae diuinæ personæ:
quocirca illum voce publica, vt verum Mes-
siam, regemque legitimum proclamauerunt, a eo
constanter, vt reiecto Romanorum, Caesarisque
timore, cui directè videbantur contradicere, vo-
luerunt illum in regem assumere, quod &
fecissent, si illis hoc Christus permisisset, a tamen
ab illis se subduxit, montemque petiit altissi-
mum.

§. 22. Fecit hoc miraculum Christus, volens il-
lud de SS. Sacramento publicare, vt esset
velut arcus suus, fuitq; verè in tredecim cir-
cumstantijs notatu dignissimis.

Multa licet circa hoc miraculum expen-
derimus, superest tamen supremum &
maximè singulare, nimirum intentio,
quam Christus habuit hoc faciendo, videlicet
quia præmittere voluit expressum symbolum
omnium suorum supremi miraculi, quod erat
venerabilis institutio Sacramenti, quam vocat

D. Tho. D. Thomas Miraculorum ab ipso factorum maxi-
mum. Exaggerat D. Chrysol. modum agendi
Ad epr.

Dei nobiscum prorsus suauem: sicut enim ille,
qui desiderat, vt alter locum ascendat altio-
rem, illi scalam erigit, in quibus pedem figendo, possit
alterum in locum illum attollere sublimiorem:
similiter, quando patrare vult miraculum, om-
nino singulare, atque præcellsum adeo, vt eo ne-
queat noster intellectus ascendere, patrat aliud
minus in conspectu nostro, quatenus illi oculos
V. insigendò se possit intellectus ad aliud atcolle-
re sublimius. Accedit Propheta Samuel, & ex
præcepto Dei vocat Saulem iuuenem, terræ fi-
lium, officio vilem; erat quippe mulio vel agasos;
II. & oleo inungit, dicens: noueris te populo huic
præfectum in regem. Obsupefcit ille ultra quã
credi potest, & visa sunt illi quasi deliramenta
verba hæc Prophetae, nec illis fidem adhibendã.
VI. Vt autem his fidem adhibeas, inquit Samuel:
intranti te ciuitatem choros occurret Prophe-
tarum, & sociatus illis, prophetabis vt vnus
ex illis, & in vnum mutaberis alterum: ete-
nim cogitationes tuæ non erunt de iumentis
sicut hæcenus, sed de rebus celsioribus atque

I. Fuit hoc miraculũ
forma V. Sacra-
menti.
II. Similitu-
do.

I. Reg. 10.
6.

regio viro conuenientibus.

Communis est illa notatio, quam etiam pro-
sequitur D. Chryf. circa illi verba, quæ Gabriel Ho. 17. in
Angelus dixit Virg. Mariæ purissimæ, quando Gen.
legatione functus iussit, quam illi ex Dei nomi-
ne deferebat, ipsaque respondebat: Quomodo fiet
istud? Inter alia dixit & illud: Et ecce Elisabeth Luc. 1. 36.

cognata tua, & ipsa concepit filium, &c. quia non
erit impossibile quod Deum omne verbum. Trinita
verbum, ecce. Publicè nota est. Domina, cogna-
tae tuae sterilitas, & senectus amosa nihilominus
liuidò eam videbis iam à sex mensibus vterum
gerere præg: autem: Miraculum hoc, quod mul-
lier ætate grauis, sterilitaque concipiat, gradum Ab vno
faciat, vt intelligatur, quod puella concepit Vir-
go permanens. Neminem laetè id, quod Chri-
stus cum Indæis egit, nam vt eorum dispone-
ret intellectum quatenus crederent, quod pote-
statem haberet animas liberandi, fe-
cit hoc, vt oculis testibus viderent, quod pote-
statem haberet corpora curandi ab infirmitati-
bus: vnde cum ante se haberet paralyticum, cui
dixerat: Fili, restituntur tibi peccata tua: quia
hoc illi non capiebant, imò contra blphemiam
esse reprehendebant, dixit: Vt scias, quia filius
hominis habet in terra potestatem dimittendi pec-
cata, tunc ait paralytico: surge tolle lectum tuum,
& vade in domum tuam.

III. Ab vno
minore
scanditur
ad maius:

Matt. 6. 9.

Hoc est, inquit Chrysologus quod docuit
nos Apostolus, qualiter fidei nostræ mysteriosa A Visibi-
sint excipienda miracula; non a tendendo in il-
libus ad
lis solummodo & simpliciter id quod supersti-
cialiter offeritur rationi; hoc quippe conuenit a-
lia scan-
dentalibus, quæ tantummodo sensibus vtuntur. dendum.
sed aliis alia conferendi, & ex ijs, quæ carnis
oculis spectamus intellectum ascendendo diuino
collustrati lumine ad ea, quæ tantum n. entis
acie possunt comprehendì, spiritualibus spiri-
ritualia comparantes, id est quædam clariora
& euidentiora comparantes ijs, quæ profun-
dioris sunt intelligentiæ. Voluit igitur Chri-
stus supremum patrare miraculum, quod cæte-
ris omnibus palmam eriperet, & in quo cõpre-
henderet omnia, quoniam suam sapientiam &
omnipotentiam, scilicet sanctissimæ conuini-
Eucharistiæ, de quo à pluribus annis præceci-
nerat. Dauid: Memoriam fecit mirabilium suorum,
miserors & miserator Dominus. Miraculum a-
deo profundum & mysticum, vt futurum esset
superbis audacibusque cloaca ingenis, & maxi-
mæ difficultatis ad credendũ ipsis etiam inuita-
tis. Vt igitur inciperet intellectus ad hoc præ-
parati voluit primò stupendum quoddam ac
prodigio-

prodigiosum in eadem materia coniunxi exhibere mihi aculum, idque milleis & milleis oculis inspectantibus, ut dum hoc considerant, & quasi gradum velut in scalis figunt, posset eorum intellectus ad illius excellentiam magnitudinemque ascendere.

80 Processit in eo Dominus velut sapiens architectus, qui erigere conatus, alium propyleum, velut quaedam primo substituit fornices, & licet inferioris qualitat. ac substantiæ, magni tamen artificij, super quas arcum erigit, gradusque consolidat. Inlittere vult SS. Sacramentum, quod porta quadam est cælorum eminentissima, nec huic inconueniens symbolum cum ipsum contineat Christum, qui de se

Ioan. 10. 9 tale perhibet testimonium: *Ego sum ostium.* Gradus est, per quem scandit anima ad diuinos obtinendos thesauros, eoque accedit ut ipsum Deum recipiat. Primo: quostam fundare vult arcus securos, illud nempe miraculum certo certus, cum in confesso factum sit infinitæ prope multitudinis: ut formam haberet, & imago fieret gradus ac portæ, quam erigere intendebat. Quocirca duo continet singularia. Primum, quod sit maximum, & primæ notæ inter ea quæ Christus operatus est, & ut tale vnum fuit ex illis quæ Sybillæ prædixerunt, ut aduertit Lactant. Firm. & Dni. Augustin. qui eius expendit magnitudinem, dicendo: quod vnum sit ex quatuor vnicè singularibus, quæ Dominus noster vno in die operatus est, nempe sexta Ianuarij ad personæ suæ manifestationem.

Li 1. e. 15. Ser. 20. de tem.

VI. Primum fuit immediatè post suam natiuitatem: quando seipsum illo die genibus in persona Regum orientis manifestauit, qui stellâ præniâ ducti Bethleem venerunt eum adoraturi. Secundum, triginta post annos, quando Redemptor noster annum agens trigésimum ad Iordanem accessit aquas: sanctificaturus ad Baptismum: idcirco venit eo baptizandus, suæque se manifestauit Baptista præcurso, medio illo prodigioso spectaculo, quo cæli aperti sunt, & super eum Spiritus S. in specie columbæ descendit & vox altisona Patris intonuit: *Hic est filius meus dilectus.* Tertium, quod anno sequenti ipso proprio die effecit, aquas in vinum ad nuptias in Cana Galilææ conuertendo: quo teste Evangelista, suis se Discipulis ibidem existentibus manifestauit. Quartum fuit, quod vltimo vitæ suæ patrauit anno, eodem pariter die quo suam declarare voluit potestatem ad mysterij

Matt. 1. 13
Mat. 1. 21

venerabilis Eucharistiæ preparationem, quod illico erat publicaturus, sicut illis ipsis dubitauit, postquam illud viderunt miraculum, quod in pane, pis. & bulque erat operatus: Verba Dni. Augustin. proferamus: *Proximo celebravimus se. D. Ave. suum Natiuitatis, &c. Hodie vero illud colit. Ser. 29. de mus, quo se Deus in homine virtutibus declarauit, ut p. qui pro eo quod in hac die, siue quod in celo stella ortus est primus sui vniuersi præbuit, siue quod in Cana Galilææ in de Epiph. consuetudo nuptialis aquam in vinum conuertit, siue Tom. 10. quod in Iordanis vndis aquas ad reparatorem generis humani suo Baptismo consecrauit, siue quod de quinque panibus quinque millia hominum satiauit. In quolibet horum saluus nostra mysteria continentur. Videtur hic D. Aug. sentire, quod illud miraculum eodem die, quo alia, factum sit sexta Ianuarij ut diximus, cum vltimum annum suæ prædicationis inchoaret.*

Diligens Cardinalis Baron. opinatur D. Aug. 1. Augustin. dicere voluisse quod omnia illa miracula, vno eodemque die facta sint, quia dies ille inquit à principio mundi celebris fuit, ex operi. D. Auer. bus iunioribus, quæ Deus illo die patrauit: *Ser. 134.* perhibetur: hic etenim dies fuit, quo lucè creata de temp. nit, & in quo filij Israel mare rubrum, sicco vestigio transeerunt, nec non in quo manna concessit illis de cælo suauissimi, &c. quod clarè satis ipse D. Augustin. declarauit: *Venerabilis est hic dies, qui Dominicus dies, & dies primus, atque perfectus est, & dies clarus, in quo visa est prima lux, in quo transgressi sunt filij Israel mare rubrum, sicco pedibus, & in quo pluit illis manna in deserto, & in quo Dominus baptizatus est in Iordane, quo vinum de aqua factum est in Cana Galilææ, quo benedixit Dominus quinque panes, & satiauit quinque millia hominum, in quo resurrexit Dominus à morte, quo intravit Dominus in domos clausas, ubi erant Discipuli congregati propter metum Iudeorum, in quo Spiritus S. descendit in Apostolos, & in quo speramus Dominum Iesum Christum ad iudicium venturum, & verum est, quod in eo loco hoc dicere voluerit D. Aug. & hoc dixit: sed in illo prior dixit euidenter, quod illa quatuor miracula facta sint eodem die, Card. Tolet. dicit, *In r. 65.* quod sit probabile, hoc intelligendo prout for. Ioan. nat, quod scilicet illud miraculum de panibus eodem die gestum sit, quo tria reliqua. Ego vero dico, quod hoc eo modo non sit intelligendum quia dicit Evangelista, quod Christus hoc ediderit signum, imminente iam Paschate, quod cum ad vltimum Martij vel in Aprilij celebraretur, haud potuit sexta fieri Ianuarij, sed opi-*

nor, quod loquatur de miraculis, quibus singulos
sue prædicationis annos solemniter inchoauit:
erant enim hæc ceteris eminentiora, eaque
mente facta, vt singulare quoddam, altumque
mysterium hominibus aperiret, quod & factum
est: nam omisso primo puerilis ætatis anno, quæ
exorsus est stupenda illa atque prodigiola Re-
gum adoratione, quæ fecit in cuiuslibet anni
sue prædicationis exordio, ita fuisse cognos-
cuntur.

¶ Tres enim dimidio computamus annos Chri-
sti prædicationis, vt prædixerat multo ante An-
gelus Daniel. Annum Christus ingreditur æta-
tis sue trigessimum, quo prodigium illud in
Iordane operatur, quo se Baptiste manifestan-
do, cepit & se mundo clarius aperire. Trigesi-
mi & primi anni exordium miraculo nuptia-
rum honorauit, seipsum discipulis manifestan-
do. Ad primam lucem anni trigesimi secundi
paralyticum ad piscinam mirifice solidauit in
Ierusalem coram non exigua populi multitu-
dine; ea intentione, vt per illud claram hominibus
sue personæ notitiam infunderet, declarans se
Dei filium esse naturalem, quod fecit sermone
factis protracto, quem instituit cum Iudæis hu-
ius occasione miraculi, & post illud in media
tate hanc eam de causa volens D. Ioannes distin-
ctè sermonem hunc describere, primo miracu-
lum illud debitis illi circumstantijs ornatum
enarrauit. Annum trigessimum tertium vt pote
celebriorem & vltimum hoc paupum miraculo
consecrauit, cui & finem imposte famosa illa
Lazari viuificatione: nam quia per illud paten-
ter se Dei esse filium ostendebat in eius recem
Iudæi, conspirarunt, quam etiam sunt executi:
Iud igitur, vt primicerium stare voluit eor-
um, quæ vltimo illo vitæ anno agenda conce-
perat: cum enim diebus annis precedentibus
verbi prædicationi grauius militasset publican-
do, & detegendo de sua persona mysteria pro-
fundissima, reseruauit sanctissimi Sacramenti pu-
blicationem huic anno tertio, & vltimæ vitæ pe-
riodo: vt sic in opere postremum vitæ sue fuit,
esset pariter sue prædicationis & publicationis
vltimum.

Secundum: quod continet hoc miraculum,
vt fornic scilicet eius quod erigere contende-
bat SS. Sacramenti exemplar hoc est, quod
Christus eam hoc signa, formaque disposuit,
qua illud agere disponebat. Ita vt illud ipsdem
ediderit circumstantijs, quas & huic præuidebat
debere interuenire. Hinc elicit D. Chrysostom.

Ho. 41. in
Ioan.

causam legitimam ob quam Ioannes Euangeli-
sta, cum iam illud de industria, & omnibus suis
distinctum circumstantijs alij tres enarrau-
it Euangelistæ idem tam amplè, nullisque omis-
sis ediderit circumstantijs: res, vt diximus, E-
uangelistæ insolita, qui per pauca scribit mira-
cula: nam præcipue conuabat, doctrinam
Christi literarum tradere monumentis. Et
ratio est, quod sicut illam scribere voluit quam
Christus prædicauit publicando SS. Eucharis-
tiæ Sacramentum ab illo mox instituendum,
sicut illud ipse solus particulariter exposuit, to-
to sexto capite, ita tamquam principium hoc
voluit collocare miraculum, quod Christus vel-
ut arcum statuit eius, quod statim & publicare
volebat, & de facto publicauit. Quod si, suppo-
sito etiam hoc miraculo durum valde vitium
fuerit auditorijs, id quod illis indicabat, in-
deque dixerunt: *Durus est hic sermo & quis potest Ioan. 6. 61*
eum audire. Tantamque illis mouerit difficulta-
tem, vt nonnulli, qui Christo adhærere statur-
ant, classemque ipsius sectari, illo audito terga
verterint, abeuntisque Magistro valedixerunt:
quid agerent, si non supposuisset illi stupendum
adeo miraculum in tantæ confusu multitudi-
nis? Hac igitur de causa ita D. Ioannes, sicut
alij tres Euangelistæ referunt illud omnibus suis
circumstantijs elegantè expositum, quæ mira-
culo sanctissimi Sacramenti ab ipso instituendi
perbellè contemebant: & licet illæ plures sint,
tude in tantum nostro congruas intencio per-
pendemus. VIII.

Prima huius miraculi circumstantia celsitu-
dinis ea est, quod illud Dominus fecerit nulla
fide viua præ intencio, quæ ad hoc requireba-
tur: vt enim huius pefectus innotescere, inter-
rogauit Philippum, qui respondens illi patetere
que D. Andreas modicam fidem suam esse pro-
diderunt. Aduertit autem D. Lucius quod ceteri
Apostoli eodem modo responderint, ostenden-
tes se omnes illa vacillare. Signa nulla Domi-
nus operabatur, nisi præ oppoñta fide, & secun-
dum illam, vt diximus, ita vt, vbi hæc defi-
ciebat, videtur, quod se admiracula patran-
ta ostenderet impotentem, ea phra si qua dixi-
mus: & nihil ita eorum opus, quam fidei defe-
ctus, impediebat: vnde habemus illud, quod
Dominus Martiæ dixit, iam iam fratrem eius
resuscitaturus: dum enim præcipit perire monu-
mentum, illaque diceret: *Dominus iam factus Ioan. 11. 40*
est. Respondit illi Dominus: *Nonne dixi tibi*
hoc, quoniam si credideris, videbis gloriam Dei?
q. d.

q. d. perpende, quod tua miraculo obset incredulitas, neam que impedit potentiam: crede, & magna videbis que operor ad gloria Dei manifestationem.

Hoc quoque panum miraculum ab illo præceteris commendatur, quod ad eius patrationem, cum illo nullus si excellens, non tantum nulla fuerit fides in hominibus inuenta præceteris, sed insuper voluerit, ut eius defectus in suis patret Apostolis: quocirca, in fallor, turris fuit altior, nulli iuxta fundamentum: nam miraculorum basis fides erat, quæ hic defectu eo modo, quo prædiximus: quinimo idcirco illud facturus, oculos suos Saluator in cælum subleuauit. Quando alia edidit signa illos coniecit in fidem eorum, qui signa postulabant, ut antea probauimus. Illos vult: hic in fidem conijcere mortalium: tamen inuenit illam ambiguum: quare oculos attollit, erigitque in cælum, q. d. miraculum ex mera patratione est misericordia, quæ me de cælis in terram attraxit: velle namque videtur dicere, quod alia occasione dixit per Ezechielem: *Non propter vos ego faciam, domus Israel, sed propter nomen sanctum meum.*

Exe. 36.
22.

Secunda circumstantia est, quod factum sit hoc miraculum circa festum Paschatis: Proximum erat Pascha dies festus Iudæorum. Tertia, quod panem illum non creauerit, in quo & per quem operari volebat miraculum, sed sumpsit illum in terra pistum. Quarta, quod quinque fecerit, quæ singulariter adnotantur Evangelista: quod panem sacrosanctis suis sumpsit manibus: quod illis assumptis aspexerit in cælum, quod gratias egerit, quod panes benedixerit, quod frægens illos distribuere discipulis. Quinta, cum panis esset hordeaceus, alio modo transmutari illum, virtutem illi tribuens diuinam adeo, & propriam naturam superaret: ut in se manens, & superficialiter, & ad oculum in forma panis hordeacei, consensum in se haberet cælestem quandam & inuisibilem suauitatem, ita diuinam & supernaturalem, ut quicumque illum comederint integrè legantur esse satuari. Sexta, quod cum nullum præberet potum, nullus tamen defectus fuerit in conuiuio: quia Saluator eo modo præparauit panem, ut in se virtutem potus coniuicet, quo non solum fami sed etiam siti perfecte satisfaceret, ut diximus. Septima, quod diuidens panem, illum dedit Apostolis, ministros illos huius conuiuij constituens: quatenus per eorum tantum manus &

de eorum manibus illum populus acciperet: crede autem quod eo modo factum sit illud, videntes illi populo panem, ipsi de eodem etiam comederint, qui non minus, quam isti fame vexabantur: quocirca illos Apostolis equiparauit, licet meritis impares, sed nec ab hoc ministerio Iudam exclusit proditorem, qui cum alijs æqualiter panem distribuere, & in eius manibus, sicut in aliorum, mirabiliter augetur: qui etiam ad hoc voluit Dominus, ut duodecim cophini superessent iuxta numerum duodenarium Apostolorum: ut liquido constaret, quandoquidem vnusquisque panes essent reliquæ, dispar non esset ministerium, quantum ad opus, licet non quantum ad intentionem & charitatem qua Iudas cæteris impar erat & inferior. Octaua, quod mandet Dominus, ut populus antequam illi cibum porrigeret, illud sciat, & se ad illum recipiendum rite disponat, discumbendo per contubernia super viride scænum hoc enim indicat iubendo: *Facite homines discumbere.* q. d. ut prælibauimus: præcipite turba, ut sedent, & se componant ad conuiuium. Nona, quod panem hunc tanta largitus sit munificencia: ut ex illo sumpsissent *Quantum volebant.* Decima, quod impleti sint & satii, nec ultra quid appetierint etenim diuina virtus panis illi contributa ad hoc sufficiebat. Vndecima, quantumlibet comederint, tanta nihilominus vberitas superfluit, ut duodecim cophini complerentur. Duodecima, quod conuiuium hoc illis sensum aperuerit, quo Christum agnoscerent tanquam verum Messiam, Regem legitimum, cælique solique Dominum. Tertia decima, quod illo tam vigorosos fortisque reddiderit, ut ipso facto determinarint Christum in regem inaugurare, pro illo sanguinem vitamque profundere paratissimi, sicut venisimiliter hoc illis periculum imminere si propositi tenaces illud exequi conarentur, ea tamque de causa Romanis, illos Imperator occideret, qui hoc perferte dedignaretur, quod alius in illa regione Rex extolleretur.

Numquid huius miraculi circumstantias attendilli? Quis igitur sapiens non aduertit in illis delinatas eas esse, quæ in miraculo sanctissimi Sacramenti poscuntur interuenire? Illas omnes luce clarius intueere. Prima, quod ad huius institutionem Dominus si eam, ut basim non præmiserit, sed nec in terra sufficientem repererit diuinitatem, immo potius tota illa consurserit, ut crudeli Christi bello lacesseret, et

que.

que vitam adimeret, vt factum Timus, & nunquam minus tantum mundum beneficium recipere mereretur: hoc namque ponderat ipse Apoll. Paulus hic verbis: *Et Dominus quidem Iesus qui nocte tradebatur, accepit panem* &c. Secunda, quod signum illud fecerit eisea solemnitate Pasche: si namque de hoc dicat Ioannes: *Erat proximum Pascha*, de illo dicit *Ante diem festum Pasche*. Sicut ad rem trinitat Alcinus, quem refert D. Thom. Tertia, quod Dominus panem non creauerit, ex quo SS. Sacramenti coniuiuium instituit, sed panis fuerit pistus mambus estque hic eius materia necessaria: quod si verò fuerit hordeaceus, qui figurat, & fornicis seruiebat alter hic fuit & esset debet triticeus. hic enim legitima est huius materia Sacramenti. Comparatur in hoc Christus (inquit Origen.) D. Patriarchæ Isaac: primum etenim mirabile, quo fementis illis plurimum acceruit, factum est in hordeo, quod pro vno fructum retulit centesimum: & post illud ilico successit illud mirabile in fementis tritici abundantissima. Sic opinatur Origenes: quod in nostra vulgata legimus: *Inuenit in ipso anno centuplum*, vertunt Septuaginta *Centuplicatum hordeum*, sicque aduertit D. Hieron. Quarta: quod fecerit habens in manibus panem, eas ipsas quinque circumstantias ad hoc epulum, quas in ptiori præmiserat: eas enim specificè notauit Euangelistæ eodem ordine, ij demque verbis, quibus vitur Ecclesia: *Accipit panem, & eleuatis oculis in caelum gratias agens benedixit ac fregit, deditque Discipulis suis.*

Quinta: quod cum panis esset materialis, diuini illius verbi suis transubstantia: erit verè & propriè eius substantiam in eam, quæ sui corporis est transmutando, sub speciebus accidentalibus comprehendens totum esse, scilicet diuinitus personæ diuinitas: eo modo, vt oculis nostris velut panis obiectus integrum filij Dei corpus, animam, diuinitatem, gloriam, omnipotentiam, opes realiter vereque contineat. Sexta: quod licet solus videatur esse cibus, qui porrigitur, virtutem tamen, vicesque potus obtinet, quamuis enim Sacerdotibus, qui illud offerunt in altari, conueniat & necessarium sit, vt vtraque species cibi & potus su nant: sit tamen hoc ita, vt intelligas, tu qui species tantummodo sumis panis, coniuiuium non esse defectuosum, vt nonnulli docuerunt hæretici: nam continet hic cibus potus supplementum, quandoquidem non solum corpus, carumque contineat Christi, qui

tibi datur comedendus, sed etiam preciosissimum venarum ipsius sanguinem ad potum omni liqore saniore. Prout ne tibi persuaderis vllam, tibi fieri iniuriam, aut Sacramenti diminutionem, dum tibi romuli sub specie cibi ministratur: etenim tantum sub illa sola recipis, quantum sub vtraque Sacerdos offerens. Septima: quod missæ huius coniuiuij, soli sint Sacerdotes Apostolici, & Euangelici huius ministerio consecrati, prout prudenter S. Theologiae Coriphæus cecinit D. Thomas: *Sic sacrificium istud instituit, cuius officium committit voluit solis Presbyteris, quibus sic congruit vt sumant & dant ceteris.* Hoc autem amplius significat, quod omnes Sacerdotes consecrati pari vigeant, potestate, ratione ordinis ad huius mysterij operationem, licet quis Iudas sit, quodque tam veraciter illud bonus admittat Sacerdos quam maus: & quod in se tantam habeat diuinus ille panis virtutem à Sacerdote receptus, qui meritis refert D. Petrum quantum ab illo, qui demeritis Iudæ perfido comparatur, licet quantum est ex parte ipsorum, multa sit notaque differentia, quâ modo nequimus explanare.

Oclaua: quod velit vt quicumque ad hoc accedit coniuiuium, præmonetur: etenim sicut in illo turbam disposuit iustique discumbere ad comedendum: ita similiter hic præparauit Apostolos eorum prius pedes abluendo, & desiderat vt intelligat, credatque iniuratus, quis sit ille, qui sibi porrigitur comedendus, & iuxta D. Pauli præceptum: *Probet autem seipsum homo* &c. *1. Cor. 11. sic de pane illo edat.* Nota: coniuiuium illud instituit, vt tantâ largiretur illud abundantia, quantum hoc habeas, possisque recipere quotiescunque volueris. Quocirca mentis inuenies Ecclesie ita redundantes, vt in singulis illud prouincijs, regnis, & ciuitatibus te gaudeas inuenire: completum videns Iocelis vatis oraculû: *Latinum in Domino Deo vestro, quia dedit vobis Iocel. 23. Dactorem Iustitie &c. Et implebuntur aræ frumento.* Decima: quod hic cibus sit ille qui homines satiet, quicumque illum vt decet receperint: & illum recipiendo, de illis dici potest: *Impleti sunt:* quoniam in illo, & cum illo omnia Dei bona recipiunt, quibus eorum anima vberim adimpletur, & SS. virginis Prephetissæ vaticinium adimpletur: *Esurientes impleti bonis.* Luc. 1. 53. Undecima: quantumlibet comedatur, nunquam finitur, consumitur numquam, sed tantâ semper regurgitat abundantia vt merito vereque de illo Cygnus ille celestis cecinerit D. Thomas.

2. Cor. 11. 25.
 Ioan. 13. 1
 In Car. Ioan. 6.
 Ho. 11. in Gen.
 Gen. 26. 12
 Li. de bu. Hebraicis Gen.

D. Tho.

84

1. Cor. 11.

23.

Iocel. 23.

Luc. 1. 53.

Sumit

Semit unus summi mille, quantum isti tantum ille nec sumptus consumitur. Duodecima: cum proprium sit cibo gravate caput, & intellectum obtenebrare, e contra hic illuminat: eo quod cum eo recipiatur ille, qui ipsa lux est gloriæ, agnus ille, quem vidit D. Ioannes qui totam Dei civitatem illuminat, idque tanta claritate, ut coram eo ipse solis fulgor tenebræ esse videatur, unde epithetum illi convenit quod Spiritus S. imposuit: *Cibavit illum pane vite & intellectu.* Tertia decima: quod animas fortificet, & illis virtutem, roburque concedat ad fidei impertentiam confessionem, etiam coram omnibus fidei hostibus crudelissimis, qui propter confessionem illis vitam adimere moluntur, nec non ad omnes inferni superandas ridentisque potestates: ita ut de illo, qui panem hunc, ut par est, sumpsit, verificetur illud Sapien-

Eccli. 15. Firmabitur in illo & non flebitur. Aperitur hic non campus varijs discubibus latissimus: nostris his finem imponamus, Christum imitantes: si namque ille, ut panem hunc in deserto concederet invitatis, vique alterum tribueret, quem in vltima cæna suis instituit fidelibus: primum oculos suos sursum in cælum elevarit, Patrique gratias retulerit: nos ut illum pro muneris obligatione debite recipiamus, eo nostros dirigamus animos attentius tam singularia recolentes beneficia, gratias illi referamus qui tanta nos alit vberitate, ditatque favoribus in utroque homine, illum ut Dominum nostrum, regemque confessi ac protelati, cui ut fideles eius, vitam hanc impendere debemus, illi per gratiam eius serviendo, quatenus illo in gloria beati perfruamur. Amen.

SUMMARIUM

HOMILIÆ VIGESIMÆ OCTAVÆ SEQUENTIS.

HYSUM Dei filium nobis Evangelista D. Ioannes describit per semetipsum, ac propria manu flagellantem: opus ut novum, ita mirabile, quod nos cogit Philosophari causas eius inquirendo. *a. & multa sunt.* Prima: quod velit incipere, timorem statuendo, omnis boni principium. *b. Secunda: quod intendat legem status evertere, ac docere, quod medium ad eius conservationem efficacissimum sit, Dei non perferre iniurias. c. Tertia: magnam hanc esse iniuriam, quæ Deo in domo sua propria irrogatur; quæ Templum est, omni reverentia multo nomine dignissimum. d. Quarta: quod in domo sua mercatum reiiciat, in qua, dando sua beneficia etiam gratis, illa plures dedignantur. e. Quinta: Zelosum se monstrat, & in Templo suo nulla permittit idola, quorum omnium maximum est pecunia, quam in eo reperit, in mensis, velut in altari collocatam. f. Fraternali non præmittit correptionem; est enim avaritiæ morbus incurabilis, licet verbera fuerint temperata misericordia. g. Denarios in terram abijcit, ut bonus iudex, & mensas evertit, nullus ut locus idolo remaneat. h. Flagellum quod ipse composuit, ex funibus fuit, quos illi contulerant: ex funibus enim nostrorum scelerum flagella conficit, quibus nos castigat. i. Equali cunctos flagello perfringit: cum sit in omnibus culpa æqualis. k. Optime dicit Evangelista, quod opus hoc, effectus zeli fuerit, quo cunctos oportet feruere, præcipue verò Principes. l. Hæc autem eorum fuit calamitas: quod flagellis cæsi gratiam minime retulerint. m. Signum postularunt, & signum dedit illis Dominus suæ resurrectionis. n.*

§. I. Prodigium est à Christo assumi flagellum, Hieron. Bapt. de Lanuzza Tom. I. l. i.

vnde de hoc nobis arseverius disputandum.

L

§. 2. Pro-